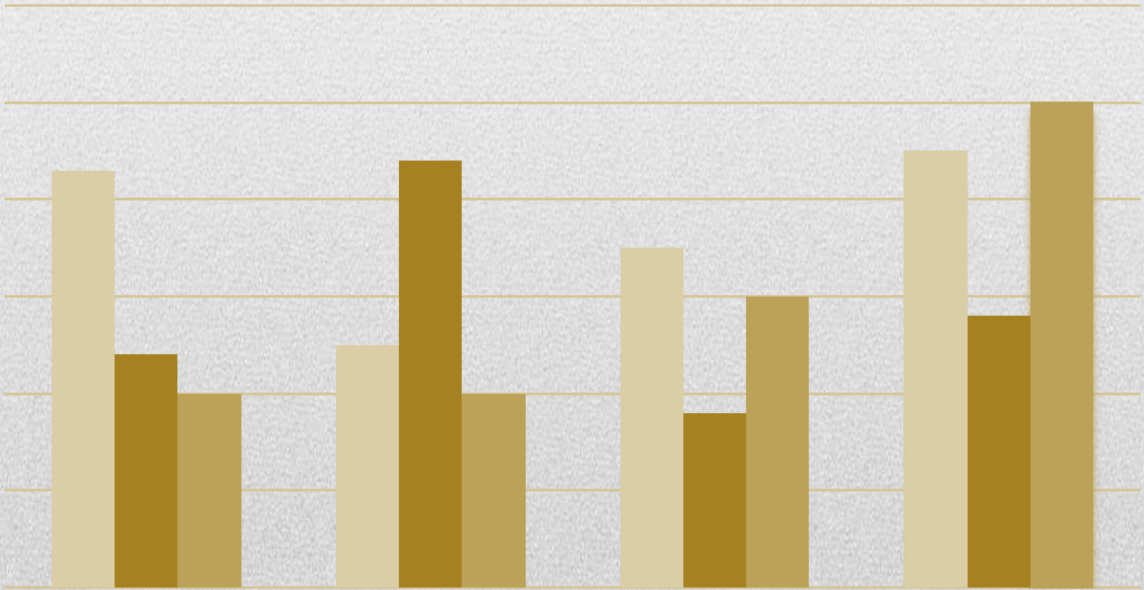

GEÇİCİ KORUMA STATÜSÜNDE (GKS) SURİYELİ SİĞINMACILAR

Kentsel Yaşanabilirlik Projesi Faz (İstanbul) Araştırması Faz 1

Araştırmalar Serisi I 2025 I

**Geçici Koruma Statüsünde (GKS) Suriyeli Sığınmacılar Kentsel Yaşanabilirlik Projesi Faz
(İstanbul) Araştırması Faz 1**

Rapor Adı:

Geçici Koruma Statüsünde (GKS) Suriyeli Sığınmacılar: Göç, Kentsel Gelişim ve Kentsel Yaşanabilirlik Projesi – İstanbul Araştırması Faz 1

Araştırma Süresi:

13 Haziran 2019 – 30 Kasım 2019

Araştırmayı Yürüten:

Sürdürülebilir Kalkınma ve Kent Araştırmaları Derneği (SÜRKAD)
Birleşmiş Kentler ve Yerel Yönetimler Orta Doğu ve Batı Asya Bölge Teşkilatı (UCLG-MEWA)
Dünya Yerel Yönetim ve Demokrasi Akademisi Vakfı (WALD)

Destekleyen:

İstanbul Rumeli Üniversitesi Küresel Politikalar Uygulama ve Araştırma Merkezi (RUPAM)

Hazırlayanlar:

Hüseyin Murat Lehimler, Araştırma Ekibi (kolektif)

Yayın Yılı:

2025

Yayın Yeri:

İstanbul

ISBN:**Yayın Türü:**

Dijital Yayın / Araştırma Raporu

Yöntem:

Kesitsel, nicel saha araştırması
Yüz yüze anket yöntemi (CAPI – Bilgisayar Destekli Kişisel Görüşme)
Toplam 739 geçerli katılımcı, 33 soru grubu

Hedef Kitle:

İstanbul'un 9 ilçesinde ikamet eden, Geçici Koruma Statüsündeki Suriyeli sığınmacılar (15 yaş ve üzeri bireyler)

Amaç:

GKS kapsamındaki Suriyeli sığınmacıların kentsel yaşanabilirliğe ilişkin algılarını belirlemek, yerel yönetim, sosyal uyum ve geri dönüş eğilimleri açısından politika yapıcı kurumlara bilimsel veri sağlamak

Erişim:

www.surkad.org.tr

Telif Hakkı:

© 2025 SÜRKAD – Sürdürülebilir Kalkınma ve Kent Araştırmaları Derneği / Bu yayının tüm hakları saklıdır. Kaynak gösterilmek ve ticari olmayan amaçlarla kullanılmak kaydıyla alıntı yapılabilir.

Önsöz

Göç olgusu, kentlerin toplumsal yapısını ve yönetsel kapasitesini yeniden şekillendiren en güçlü dinamiklerden biridir. Özellikle savaş ve kriz koşullarında meydana gelen zorunlu göçler, kentlerin dayanıklılık düzeyini, sosyal kapsayıcılık anlayışını ve kamu hizmetlerine erişim biçimlerini sınamaktadır. Bu bağlamda, Geçici Koruma Statüsü altındaki Suriyeli sığınmacıların Türkiye'deki kent deneyimleri, yalnızca bir göç sürecinin değil; aynı zamanda kent hakkının, toplumsal adaletin ve yönetim modellerinin sınıandığı kritik bir süreç olarak değerlendirilmelidir. SÜRKAD bünyesinde faaliyet gösteren Kentli Hakları İzleme Merkezi (KEHİM) olarak, bu sürecin çok boyutlu analizine katkı sunmak amacıyla, UCLG-MEWA ve Dünya Yerel Yönetim ve Demokrasi Akademisi Vakfı (WALD) ile iş birliği içinde yürütülen "Göç, Kentsel Gelişim ve Kentsel Yaşanabilirlik" projesinin ilk etabında yer almaktan onur duyuyoruz. İstanbul Rumeli Üniversitesi Küresel Politikalar Uygulama ve Araştırma Merkezi (RUPAM)'ın bilimsel desteğiyle gerçekleşen bu araştırma, İstanbul'un dokuz ilçesinde yaşayan Suriyeli sığınmacıların kentsel yaşama ilişkin algılarını, sorunlarını ve beklentilerini veri temelli olarak ortaya koymayı hedeflemektedir. Bu araştırma, kentli haklarının temel bileşenlerinden olan barınma, eğitim, sağlık, sosyal hizmetlere erişim, güvenlik, katılım ve sosyal uyum gibi alanlarda yaşanan deneyimlerin izini sürmekte; kentlerin hem göç yönetimi hem de sürdürülebilir yaşanabilirlik bağlamında nasıl dönüştüğünü gözler önüne sermektedir. Kentli hakları perspektifinden bakıldığında, geçici koruma altındaki bireylerin de yaşadıkları kentte söz hakkına, hizmete erişim imkanına ve eşit yaşama koşullarına sahip olmaları gerektiği açık bir gerçekliktir. Bu çalışma, tam da bu gerçekliği görünür kılmak adına önemli bir katkı sunmaktadır. Araştırmada elde edilen bulguların, göçmen politikalarının yerel düzeyde hak temelli yeniden yapılandırılmasına, entegrasyonun güçlendirilmesine ve kentsel yaşanabilirlik politikalarının güncellenmesine katkı sağlayacağına inanıyoruz. Ayrıca bu çalışma, kentli haklarının izlenmesi, belgelenmesi ve savunulması yönündeki çabalarımıza veri temelli bir zemin oluşturmaktadır. Başta saha çalışmasına katkı sunan sığınmacı bireyler olmak üzere, projeyi hayata geçiren araştırmacılarımıza, destek sunan yerel yönetimlere ve birlikte çalıştığımız tüm kurumlara teşekkür ederiz.

Kentli Hakları İzleme Merkezi (KEHİM)

SÜRKAD – Sürdürülebilir Kalkınma ve Kent Araştırmaları Derneği (SÜRKAD)

**Geçici Koruma Statüsünde (GKS) Suriyeli Sığınmacılar:
Göç, Kentsel Gelişim ve Kentsel Yaşanabilirlik Projesi – İstanbul Araştırması Faz 1**

Geçici Koruma Statüsünde (GKS) Suriyeli Sığınmacılar: Göç, Kentsel Gelişim ve Kentsel Yaşanabilirlik Projesi – İstanbul Araştırması Faz 1

Tablo 1 : İstanbul'da İlçelerin kurulması ve yerel yönetim yapısında yeniden düzenlemeler.....	30
Tablo 2 : İstanbul İlçelerinde Nüfus ve Suriyeli Sığınmacı Sayısı.....	32
Tablo 3 : Araştırmada Dayanak Alınan Evren ve Parametreler.....	34
Tablo 4 : Örneklem Büyüklükleri.....	38
Tablo 5 : Evren Büyüklüğüne Göre Örneklem Sayıları (D = 10.05).....	39
Tablo 6 : Örneklem Üzerinden Denek Sayıları.....	40
Tablo 7 : Tukey HSD Sonuçları.....	41
Tablo 8 : Tukey HSD: İlçeler Arası Anlamlı Farklar.....	43
Tablo 9 : Sorun Alanı / İlke ve Değer.....	50
Tablo 10 : UNHCR Global Trends – Forced Displacement raporlarından derlenen, 2010–2020 arasındaki başlıca statü verileri.....	77
Tablo 11 : Uluslararası Göçmenlerin Küresel Sayısal Gelişimi (1970–2020).....	81
Tablo 12 : 1970-2020 Arası Küresel Uluslararası Göçmen Sayısı (Milyon).....	81
Tablo 13 : Türkiye'de Yaşayan Suriyeli Profili.....	90
Tablo 14 : Türkiye'de Yaşayan Suriyeli Profili (Yaş Aralığı).....	91
Tablo 15 : Anketin Uygulandığı İlçeler.....	92
Tablo 16 : Cinsiyet.....	94
Tablo 17 : Deneklerin Cinsiyet Dağılımı (%).....	94
Tablo 18 : Deneklerin Yaş Aralıkları.....	96
Tablo 19 : Deneklerin Yaş Aralığı Dağılımı.....	96
Tablo 20 : Türkiye'de GKS Suriyeliler 'in Yaş ve Cinsiyet Dağılımı – Oranları.....	97
Tablo 21 : Medeni Durum.....	100
Tablo 22 : GKS Suriyeli Evlilik Sayıları.....	101
Tablo 23 : GKS Suriyeli Evlilik Eğilimleri.....	101
Tablo 24 : Eğitim Düzeyi.....	104
Tablo 25 : Araştırma Kapsamındaki İlçelerde Okuma Yazma Bilmeyen Oranı (%).....	105
Tablo 26 : Anketin Yapıldığı İlçe.....	108
Tablo 27 : Türkiye'de İkamet Statüsü.....	109
Tablo 28 : Türkiye'de İş / Çalışma Durumu.....	111
Tablo 29 : İlçelerin Gelişmişlik Kademesi ve Sıralaması.....	113
Tablo 30 : İNGEV (2020) İnsani Gelişmişlik Endeksi.....	114
Tablo 31 : Türkiye'de İş / Çalışma Statüsü.....	116
Tablo 32 : Deneklerin Çocuk Sayısı.....	119
Tablo 33 : Geçici Koruma Statüsü Kapsamında Türkiye'de Doğan Suriyeli Çocuk Sayısı (2011-2021).....	119
Tablo 34 : İkamet Edilen Konuta Ödenen Kira.....	121
Tablo 35 : İstanbul'dan Başka Bir Kentte Yaşama.....	122
Tablo 36 : İstanbul'da İkamet Etmeyi Tercih Nedeni.....	123
Tablo 37 : Bakmakla Yükümlü Olunan Fert Sayısı.....	124
Tablo 38 : Türkiye'de Doğan Çocuk Sayısı.....	125
Tablo 39 : Yaşanılan İlçede Karşılaşılan Genel Sorunlar.....	126
Tablo 40 : İkamet Edilen Semtte Türk Komşularla İlişkiler.....	134
Tablo 41 : Çevre – Komşular Tarafından Ayrımcılığa Maruz Kalındığı Kanaati.....	136
Tablo 42 : Siz ve Aile Fertleriniz Türkiye'ye Uyum Sağladığınızı Düşünüyor musunuz?.....	138
Tablo 43 : Dışlanma.....	138
Tablo 44 : Kamu Hizmetlerine Adil Erişim.....	140
Tablo 45 : Kamu Hizmetlerinden Memnun Olma.....	141
Tablo 46 : Yaşadığınız Konuttan Memnuniyet.....	142

Tablo 47 : Türk Vatandaşları veya Yabancılarla İş Kurma / Ortak Olma.....	144
Tablo 48 - Ki Kare Test Raporları	1

Geçici Koruma Statüsünde (GKS) Suriyeli Sığınmacılar: Göç, Kentsel Gelişim ve Kentsel Yaşanabilirlik Projesi – İstanbul Araştırması Faz 1

1 İçindekiler Tablosu

Önsöz.....	3
1 İçindekiler Tablosu.....	10
2 Araştırma Hakkında	13
3 Araştırma İçin Seçilen Yöntem ve Göstergeler	16
5 Anket Araştırma Sahası	18
6 KURAMSAL ÇERÇEVE VE LİTERATÜR TARAMASI	20
6.1. Göç Kuramları Bağlamında Zorunlu Göç Olgusu	20
6.2. Kent, Göç ve Yaşanabilirlik İlişkisi.....	21
6.3. Entegrasyon Kuramları ve Kentsel Entegrasyon Dinamikleri.....	21
6.4. Türkiye’de Göçmen Yerleşimi ve Mekânsal Politika Belgeleri	22
6.5. Sığınmacıların Kentsel Yaşama Etkisi ve Geri Dönüş Eğilimleri.....	23
7 . ARAşTIRMA SAHASININ BELİRLENMESİ VE KENTSEL YAşANABİLİRLİK BAğLAMINDA ÖNEMİ.....	25
8 . ARAşTIRMA SAHASI HAKKINDA BİLGİ	29
8.1. İstanbul	29
8.2. . Örneklem, Güven Düzeyi ve Aralığı	36
8.3. Örnek Boyutu	38
9 . KAVRAMSAL ÇERÇEVE.....	44
9.1. Kentsel Gelişim ve Kentsel Yaşanabilirlik Kavramları	44
9.2. Göç Hareketliliği.....	52
9.2.1. Göçün Terminolojisi	54
9.2.2. Göç ve Nedensellik.....	55
9.2.3. Göç ve Mekan	62
9.2.4. Göç ve Büyüklük	66
9.3. Türkiye Göç Mevzuatı ve Uygulaması	68
9.3.1. 1923 - 1938	70
9.3.2. 1938-1960.....	71
9.3.3. 1960 – 2004	72
9.3.4. 2004 Sonrası	74
9.4. Göç ve Statüler	76
9.4.1. Göçmen.....	78
9.4.2. Mülteci.....	82
9.4.3. Sığınmacı.....	88
9.4.4. Geçici Suriyeli Sığınmacılar	90

10	. BULGULAR.....	92
10.1.	Araştırma Demografisi.....	92
10.2.	Cinsiyet.....	94
10.3.	Yaş.....	96
10.4.	Yaş - Cinsiyet	97
10.5.	Medeni Durum.....	100
10.6.	Eğitim.....	104
11	. ARAŞTIRMA BULGULARI	108
11.1.	İkamet Statüsü	109
11.2.	Türkiye’de Çalışma Durumu	111
11.3.	Türkiye’de Çalışma Statüsü	116
11.4.	Çocuk Sayısı	119
12	. TEMATİK BULGULAR.....	120
12.1.	Suriye’de Yaşadığı Yerleşim Yeri.....	120
12.2.	Kira Miktarı	121
12.3.	İstanbul'dan Önce Türkiye'de Başka Kentte Yaşadınız Mı?	122
12.4.	İstanbul’a Yerleşme Nedeni	123
12.6.	Bakmakla Yükümlü Olduğu Fert Sayısı	124
12.7.	Türkiye’de Doğan Çocuk Sayısı	125
12.8.	Yaşanılan Genel Sorunlar	126
12.9.	Asayiş Sorunu.....	127
12.10.	Belediye Desteği.....	128
12.11.	Belediye Hizmetlerinin Yetersiz Olması	131
12.12.	Diğer Sorunlar	133
12.13.	Komşularla İlişkiler	134
12.14.	Toplumsal Ayrımcılık	136
12.15.	Uyum.....	138
12.16.	Kamu Hizmetlerinden Eşit Yararlanma	140
12.17.	Kamu Hizmetlerinden Memnuniyet	141
12.18.	Konut Memnuniyeti	142
12.19.	Ortak İş Kurma	144
13	. REGRESYON ANALİZİ	145
13.1.	Yaşanılan İlçeye Göre Yaşanılan İlçeyi Tercih Nedeni	146
13.2.	Yaşanılan İlçeye Göre ““Oturduğunuz Semtte/ilçede Yaşanan Sorunlar”	150
14	. SONUÇ RAPORU	153

EKLER	154
E.2. Türkçe – Arapça Sorular	4

2 Araştırma Hakkında

Suriye kaynaklı sığınmacı nüfusun ülkemize kabul edilmesi, ağırlıklı olarak kentsel mekana bağlı, üç farklı hareketliliğin izlenmesini gerektirmektedir.

Birinci hareketlilik, ülkemizin son yıllarda ivme kazanan kentsel nüfus ve mekan artış sürecine GKS Suriyeliler ın eklenmesiyle ortaya çıkmaktadır.¹ GKS Suriyeliler ın ülkemize geldikleri andan itibaren hızla kentsel mekanlarda yaşamaya başladıkları, kırsal alanlara göre kentsel alanları daha fazla tercih ettikleri görülebilmektedir.²

İkinci hareketlilik, Suriye sorununda askeri çabaların sonuç vermesine başat olarak³ ortaya çıkan, belirli operasyonlardan kaçarak sınır bölgelerine ulaşan, burada kalan ve Türkiye'ye giriş yapmayan nüfus kümeleridir. Bu gruplar kısmen asayişin sağlanabildiği Suriye'nin köy, kasaba ve küçük kentlerinde yine sığınmacı koşullarında yaşamaktadırlar. Bu nüfus gruplarının Türkiye'ye giriş yapmamaları ve bu suretle Türkiye'deki mevcut Suriyeli sığınmacı sayısının daha fazla artmaması amacı söz konusudur.

Üçüncü hareketlilik ise Türkiye'ye giriş yapan ve belirli bir süre kalan sığınmacıların, ülkelerine geri dönmeleri veya üçüncü bir ülkeye gitmeleri ya da gitme girişiminde bulunmalarındır.³

Üç hareketlilik durumu da Türkiye'nin yanı sıra dünyayı da etkileyebilecek düzeyde; politik, ekonomik, sosyal ve kültürel unsurlar taşımaktadır. Ekonomik entegrasyon, sosyal uyum, hukuki statüler, kamusal politikalar, politik değişimlerle ilgili ortaya çıkarılması gereken çalışmalar ve projeksiyonlar, üç hareketlilik durumunun izlenmesinden elde edilecek verilerle desteklenmek zorundadır.⁴ Politika yapıcılar başta olmak üzere tüm aktörler açısından bu hareketlilik alanlarının izlenmesiyle elde edilebilecek veriler önem taşımaktadır. Zira üç hareketlilik sürecinin ortak mekanı kent durumundadır.

Ülkemizde kentlerin göçe bağlı değişimi, kentleşmenin de temel karakteristiğidir. Kentlerin tarihsel , gelişiminde göçün toplumsal dönüşümün neredeyse temel etken olduğu ağırlıklı olarak ileri sürülmüştür. Kemal Karpat tarafından, Osmanlı kentlerine yönelik; kentlerin göçle sosyal, kültürel ve etnolojik kimliklerinin hızlı ve yoğun değişim geçirebileceği tespitleri, Başta Ruşen Keleş olmak üzere, günümüz kentbilim uzmanları tarafından bu defa Cumhuriyet dönemi için de yapılmıştır.

¹ <http://www.hurriyet.com.tr/yazarlar/oguz-celikkol/idlib-ve-suriye-sorununda-yeni-gelismeler-40961854>

² <http://iibfdergi.sdu.edu.tr/assets/uploads/sites/352/files/yil-2016-cilt-21-sayi-4-yazi12-27102016.pdf>

³ <https://www.sabah.com.tr/yazarlar/fahrettinaltun/2017/11/15/suriyede-siyasi-cozum-mumkun-mu>

1980 sonrası ekonomik liberalizmin merkeze alındığı dönemde de kentlerin değişiminde göç temel belirleyici olmuştur. Göçün, kentleri değiştiren, yönlendiren etkileri daha kısa zaman periyotlarında daha yoğun değişim ortaya çıkarmak suretiyle ivme kazanmıştır. Gecekondu mahalleleriyle başlayan süreç günümüzde birçok kent periferisinde, 10 yıl gibi kısa sürelerde küçük kentleri ortaya çıkaran, kente ekleyen bir karakter kazanmıştır.⁴

Kentlerin değişiminin getirdiği sonuçlardan biri de ülke politikalarının oluşum ve uygulamalarındaki ağırlıklarının artmasıdır. Özellikle son 30 yıllık periyotta nüfusun 2/3 ünün kentlerde yaşamaya başlaması, genel politikaları da kent politikalarına dönüşmeye zorlamaktadır. Dolayısıyla kentlerin artan yönetsel ağırlığı, kentin ana değişim dinamiğine dönüşen göçün izlenmesini gerektirmektedir.⁵ Bu noktada, Suriye kaynaklı göç hareketlerinin kentlerle olan ilişkisinde iki durum söz konusudur;

Birincisi 2012’de başlayan kitlesel giriş görünümündeki ani göç dalgaları aslında henüz göçle yoğun değişime uğramış, göçmenleşmiş kentlere yönelmiştir. Sosyal ve kültürel açıdan bakıldığında GKS Suriyeliler ı kentlerde karşılayan yerli nüfusun⁶ çoğunluğu da birinci ya da ikinci kuşak göçmen nüfustur. Bu göçmenleşme iç göç kaynaklı ve dolayısıyla farklı dinamikler barındırsa da GKS Suriyeliler ın göreceli olarak başka ülkelerde karşılaştıldığı şekilde, gayrı insani muamele ile karşılaşmamasında bu durumun etkisinin olduğu ileri sürülebilir.

İkinci durum ise aslında kendi ülkelerinde kırsal alanlarda, kent uzak periferilerinde yaşayan GKS Suriyelilerin, ülkemizde iç göçle halen değişim geçiren kentlere yönelmeleridir. Dolayısıyla Suriye kaynaklı göç hareketi politik nedenleri yanında, sosyo- ekonomik değişim ve kentsel yaşam koşullarına erişim fırsatı sunan bir ülkeye kabul edilme özelliği taşımaktadır.

Hipotetik - denence verilerinin yeterli olmadığı bu değişimin izlenebilmesi için saha araştırmalarının artması gerekmektedir. Özellikle kentsel yaşanabilirlik düzeylerinin gerek Türkiye ve Gerekse Suriye alanlarında betimlenme durumu ve GKS Suriyeliler ın geri dönüş kararlarında politik ve asayiş düzeyi kadar etkili olup olmayacağının belirlenmesi gereken; kentsel yaşanabilirliğe erişim düzeyi önem taşımaktadır.⁷

Sınırın her iki yakasında kentsel yaşanabilirlik algısı ve bununla ilişkilendirilebilecek, geri dönüş ya da Türkiye’de kalma kararlarının hangi oranda olduğunun bilinir hale gelmesi, bir taraftan Suriye’de yeniden inşa ve iskan çalışmalarında, diğer taraftan Türkiye’de kalma kararı

⁴ <https://www.kartepezirvesi.com/kartepe-zirvesi-2018-deklarasyonu-284>

⁵ Habitat. (1996). “An Urbanizing World: Global Report on Human Settlements”, Oxford University Press, Walton Street, Oxford <http://www.unhabitat.org/downloads/docs/GRHS.1996.0.pdf>.

⁶ Weber, M., (2003). Şehir Modern Kentin Oluşumu, Çev.: Ceylan, M, Bakış Yayınları, İstanbul

verebilecek GKS Suriyeliler a yönelik oluşturulması gereken entegrasyon ve uyum politikalarının oluşturulmasına yardımcı olacaktır.⁸

Kentsel yaşanabilirlik algısının belirlenmesi bir başka ağıdan da fayda sağılayacaktır: Türkiye ve Suriye arasında, Suriye krizi ile birlikte, birbirinin hinterlandı durumuna gelen yeni bir sosyo-coğrafya oluşmuştur. ⁹Sayıları 5 Milyona yaklaşan sığınmacılar yanında yoğun olarak yerleştikleri kentlerde sığınmacılarla temas eden nüfus ortaya çıkmıştır. İki nüfus kümesi arasındaki etkileşim, ileride Türkiye’de bulunan kentlerin ve Suriye’de geri dönüş ile ortaya çıkacak Suriye kentlerinin yönelimini ve profilini etkileyecektir.

3 Araştırma İçin Seçilen Yöntem ve Göstergeler

Bu araştırmada nicel yöntem yaklaşımı benimsenmiş olup, veri toplama aracı olarak anket tekniği tercih edilmiştir. Anket yöntemi, sosyal bilimlerde özellikle geniş örneklemle toplumsal eğilimlerin ve bireysel görüşlerin ölçülmesinde sıklıkla kullanılan, geçerliliği yüksek bir araç olarak kabul edilmektedir.⁷

Araştırma kapsamında geliştirilen anket formu, toplam dokuz farklı soru grubundan oluşmaktadır. Bu gruplar, çalışmanın dayandığı kavramsal çerçevede belirlenen temel sorun alanlarına karşılık gelmektedir. Sorular hem **kapalı uçlu** (ölçek temelli) hem de **açık uçlu** (katılımcı yorumu gerektiren) biçiminde yapılandırılmıştır. Böylece hem nicel hem de nitel veri sağlanarak açıklayıcı analizlerin desteklenmesi amaçlanmaktadır.

Araştırmanın **evreni**, İstanbul'da göç yoluyla şekillenmiş olan ve Suriyeli sığınmacı yoğunluğuna sahip **sekiz ilçe** ile sınırlıdır. Örneklem seçiminde **orantılı tabakalı örnekleme** yöntemi kullanılmış ve her ilçedeki Suriyeli nüfusun büyüklüğü temel alınarak örnek büyüklükleri belirlenmiştir.⁸ Bu sayede çalışmanın temsiliyeti güçlendirilmiş ve sistematik sapmaların azaltılması hedeflenmiştir.⁹

Araştırmada kullanılan anket formunun **geçerlik ve güvenilirliğini test etmek**, aynı zamanda olası uygulama sorunlarını öngörmek amacıyla **40 kişi üzerinde pilot uygulama** yapılacaktır. Pilot uygulamadan elde edilen bulgular doğrultusunda soru formunda gerekli sadeleştirme ve yeniden yapılandırmalar gerçekleştirilecektir.¹⁰

Veri toplama süreci, **yüz yüze görüşme** yöntemiyle gerçekleştirilecektir. Bu yöntem, özellikle sosyal duyarlılığı yüksek konuların araştırıldığı çalışmalarda daha ayrıntılı ve güvenilir veri elde edilmesine olanak sağlamaktadır.¹¹). Görüşmeler, eğitimli anketörler tarafından yürütülecektir.

Elde edilen veriler, **SPSS 17.0** (Statistical Package for Social Sciences) programı aracılığıyla analiz edilecektir. Verilerin çözümlenmesinde başlıca **tanımlayıcı istatistiksel yöntemler**

⁷ Balcı, A. (2013). Sosyal Bilimlerde Araştırma: Yöntem, Teknik ve İlkeler. Ankara: Pegem Akademi.

⁸ Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2021). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

⁹ Karasar, N. (2022). Bilimsel Araştırma Yöntemi: Kavramlar, İlkeler, Teknikler. Ankara: Nobel Yayıncılık.

¹⁰ Büyüköztürk, Ş. (2021). Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı: İstatistik, Araştırma Deseni, SPSS Uygulamaları ve Yorum. Ankara: Pegem Akademi.

¹¹ Kuş, E. (2009). Nicel-Nitel Araştırma Teknikleri. Ankara: Anı Yayıncılık.

(frekans, yüzde dağılımı, ortalama vb.) kullanılacaktır. Verilerin betimlenmesine ek olarak, temel karşılaştırmalı analizlere de yer verilmesi planlanmaktadır.

Bu bağlamda, araştırmada kullanılan yöntemsel yaklaşımlar, **alan yazınında geçerli ve güvenilir kabul edilen** standartlara dayandırılmıştır ve Türkiye’de sosyal araştırmalar kapsamında benzer örneklerle uyum içindedir.

5 Anket Araştırma Sahası

Bu araştırmanın saha uygulaması, İstanbul'un sosyo-demografik yapısı içerisinde göç hareketliliği ve Suriyeli geçici koruma statüsündeki sığınmacıların mekânsal dağılımı açısından yüksek temsil gücüne sahip sekiz ilçe temelinde yürütülecektir. İstanbul, 15.067.724 kişilik toplam nüfusuyla Türkiye'nin en büyük metropolü olup, seçilen bu sekiz ilçe toplam nüfusu, kentin yaklaşık %22'sine karşılık gelmektedir. Söz konusu araştırma alanı, yalnızca niceliksel büyüklüğüyle değil, aynı zamanda barındırdığı göçmen nüfusun kompozisyonu açısından da Türkiye'nin kentleşme süreçlerinde yaşanan dönüşümlerin yansıtıcısıdır.

Araştırma sahasında yaşayan Suriyeli geçici koruma kapsamındaki (GKK) bireylerin sayısı, İstanbul genelindeki sığınmacı nüfusun yaklaşık %26'sına karşılık gelmektedir. Bu bağlamda, araştırma sahası içinde yer alan ilçelerdeki Suriyeli nüfus oranı, İstanbul genelinde Suriyeli sığınmacıların toplam nüfusa oranı olan %3,7'nin belirgin şekilde üzerinde ya da altında seyredebilmektedir. Örneğin; Avcılar (%5,2), Esenler (%5,9) ve Küçükçekmece (%5,8) ilçeleri, kentin ortalama oranını belirgin biçimde aşarken; Beylikdüzü (%2,4), Büyükçekmece (%2,6) ve Silivri (%1,5) gibi ilçelerde bu oran, kent ortalamasının oldukça altında kalmaktadır. Genel toplamda ise bu sekiz ilçede yerleşik Suriyeli sığınmacıların oranı %4,29'a ulaşmakta olup bu değer, İstanbul ortalamasının yaklaşık %16 üzerinde gerçekleşmektedir. Bu durum, örneklem dağılımının hem temsil kabiliyeti hem de mekânsal adalet açısından anlamlı bir düzlemde konumlandığını göstermektedir.

Seçilen ilçelerin önemli bir ortak özelliği, literatürde “yoğun göç almış kentleşme havzaları” olarak tanımlanan alanlar arasında yer almalarıdır.^{12 13} Bu ilçeler, tarihsel olarak Türkiye'nin iç göç dalgalarına ev sahipliği yapmış, göçmen nüfusun sosyal dokuda belirleyici olduğu ve halen kentsel dönüşüm, gecekondü önleme ve yeni yerleşim politikalarının etkisinde dönüşüm geçiren periferik alanlardır. Özellikle Silivri ve Çatalca gibi ilçeler, yüzölçümü bakımından İstanbul'un en büyük ilçe topraklarına sahip olmaları sebebiyle İstanbul'un mekânsal büyüme ve yayılma stratejileri açısından da özel bir yer tutmaktadır. Çatalca 1.043,58 km² ve Silivri 862,54 km² yüzölçümü ile İstanbul'un toplam planlama alanının önemli bir kısmını oluşturmaktadır.

¹² Karpat, K. H. (2003). Geçmişten Günümüze Ortadoğu, İslam ve Osmanlı. İstanbul: Timaş Yayınları.

¹³ Keleş, R. (2022). Kentleşme Politikası (18. Baskı). Ankara: İmge Kitabevi.

İstanbul Büyükşehir Belediyesi tarafından hazırlanan 1/100.000 ölçekli İstanbul Çevre Düzeni Planı ve bu planın eşlikçisi olan Plan Raporu.¹⁴ söz konusu ilçeleri İstanbul'un mekânsal gelişim projeksiyon alanları içerisinde tanımlamaktadır. Plan raporunda, Avrupa Yakası'nda Silivri; Anadolu Yakası'nda ise Kartal ve Tuzla-Orhanlı ekseninde, bilgi ekonomisi altyapılarının ve çekim merkezlerinin oluşturulması öngörülmektedir. Bu planlama vizyonu, yalnızca fiziksel yayılma değil, aynı zamanda seçici ve nitelikli göçle büyüme dinamiğini içermektedir. Bu bağlamda, Suriyeli sığınmacıların %4,29'luk bölgesel yoğunluğu, mekânsal gelişim hedefleriyle doğrudan ilişkilendirilebilecek niteliktedir.

Araştırmanın yürütüldüğü bu sekiz ilçelik saha, yalnızca mevcut göçmen nüfusu açısından değil, aynı zamanda kentsel yaşanabilirlik olgusunun geleceğine dair yönlendirici göstergelerin analiz edilebileceği anlamlı bir laboratuvar işlevi görmektedir. Bu ilçelerdeki sığınmacı nüfusun oranları, kentsel hizmetlere erişim, barınma koşulları, sosyal uyum düzeyi ve kent kimliğiyle kurdukları ilişki çerçevesinde analiz edildiğinde, hem mevcut kentsel planlama politikalarına hem de geri dönüş davranışlarını etkileyen faktörlere dair kapsamlı sonuçlara ulaşmak mümkün olacaktır.

Sığınmacıların belirli bir süredir aynı yerleşimlerde ikamet etmeleri, onları yalnızca “geçici” statüdeki bireyler olmaktan çıkararak, yerel toplumsal yapı içerisinde kısmen içselleştirilmiş kent sakinleri haline getirmiştir.¹⁵ Bu durum, onların yaşadıkları kente ve kentsel yaşanabilirlik düzeyine ilişkin algılarının, geri dönüş kararları üzerinde nasıl bir etkisi olduğunu da araştırma açısından kritik hale getirmektedir. Geri dönsünler ya da dönmesinler, bu bireylerin İstanbul'da edindikleri ilk kentsel yaşam deneyimleri, ülkelerine döndüklerinde kendi kentlerine taşıyacakları kültürel, mekânsal ve sosyal izleri de içerecektir. Bu nedenle, araştırma sahasından elde edilecek bulgular yalnızca İstanbul'un değil, aynı zamanda sınırın diğer yakasındaki Suriyeli kentlerin gelecek yönelimlerine dair önemli ipuçları sunabilecektir.

¹⁴ İstanbul Büyükşehir Belediyesi (İBB). (2009). İstanbul Çevre Düzeni Planı 1/100.000 Raporu. İstanbul: Şehir Planlama Müdürlüğü.

¹⁵ Erder, S. (2016). Yeni Kentli: Göçmenler ve İstanbul. İstanbul: Metis Yayınları.

6 KURAMSAL ÇERÇEVE VE LİTERATÜR TARAMASI

Göç olgusu, yalnızca bireylerin fiziksel mekânlar arasında hareketinden ibaret değildir; aynı zamanda kentlerin sosyal dokusunu, ekonomik dinamiklerini, kültürel yapısını ve mekânsal organizasyonunu dönüştüren çok katmanlı ve çok boyutlu bir süreçtir. Bu çalışma, özellikle zorunlu göç bağlamında, kentleşme süreçleri ile göçmenlerin kentsel yaşanabilirlik algıları ve geri dönüş yönelimleri arasındaki karmaşık ilişkileri bütüncül bir perspektiften analiz etmeyi amaçlamaktadır. Kuramsal çerçeve, göçün yapısal nedenlerine ve çok düzlemli sonuçlarına odaklanan teorik yaklaşımları temel almakta; mekânsal yerleşim pratikleri, sosyal entegrasyon biçimleri ve yerel yönetimlerin kurumsal yanıtlarıyla birlikte ele alınmaktadır. Böylece, göç olgusunun kent siyaseti üzerindeki dönüştürücü etkileri, hem mikro düzeyde bireysel deneyimler hem de makro düzeyde yapısal dinamikler çerçevesinde incelenmektedir.

6.1. Göç Kuramları Bağlamında Zorunlu Göç Olgusu

Göç çalışmaları literatüründe, göç hareketlerini açıklamaya yönelik teorik yaklaşımlar genellikle mikro, mezo ve makro düzeyli analiz çerçeveleri etrafında yapılandırılmaktadır. Mikro düzeyde, bireylerin göç kararı; ekonomik fırsat beklentileri, kişisel güvenlik arayışları ve yaşam kalitesine dair öznel değerlendirmeler temelinde şekillenirken; makro düzeyde bu karar, siyasal istikrarsızlık, silahlı çatışmalar, ekonomik krizler ve küresel ölçekteki yapısal eşitsizlikler gibi sistemik faktörlerle ilişkili olarak ortaya çıkmaktadır. Mezo düzey ise topluluk dinamikleri, sosyal ağlar ve aracı kurumsal yapılar üzerinden göçün yönünü ve niteliğini biçimlendiren bir ara katmanı ifade eder. Zorunlu göç olgusu, bu üç düzeyin etkileşimine dayanan ve nedensellik düzlemleri arasında geçirgenlik barındıran, oldukça karmaşık ve çok boyutlu bir yapıya sahiptir. Bu nedenle, zorunlu göçü anlamak, sadece bireysel ya da yapısal bir açıklamayla değil; bütüncül ve çok düzlemli bir analizle mümkündür.¹⁶¹⁷

Türkiye örneğinde, Suriyeli sığınmacıların kitlesel hareketi, yalnızca çatışma ortamından kaçışı değil, aynı zamanda kentleşmenin yeni biçimlerinin, kırdan kente zorunlu yönelimin ve dayanışma temelli yerleşim stratejilerinin bir çıktısı olarak değerlendirilmektedir.^{18 19}

¹⁶ Karpat, K. H. (2003). Geçmişten Günümüze Ortadoğu, İslam ve Osmanlı. İstanbul: Timaş Yayınları.

¹⁷ Keleş, R. (2022). Kentleşme Politikası (18. Baskı). Ankara: İmge Kitabevi.

¹⁸ Erder, S. (2016). Yeni Kentli: Göçmenler ve İstanbul. İstanbul: Metis Yayınları.

¹⁹ İçduygu, A. (2021). Sığınmacıların Türkiye’deki Geçicilikten Kalıcılığa Geçiş Süreci. Koç Üniversitesi Göç Araştırmaları Merkezi Yayınları.

6.2. Kent, Göç ve Yaşanabilirlik İlişkisi

Kent, yalnızca fiziki bir yerleşim alanı ya da mekânsal organizasyonun sonucu olarak değil; aynı zamanda kimlik inşasının, aidiyet duygusunun, toplumsal fırsatlara erişimin ve yaşam kalitesinin üretildiği sosyo-politik bir yaşam alanı olarak değerlendirilmelidir. Göçmen bireylerin kentle kurdukları ilişki, bu çok katmanlı yapının bir parçası olarak yaşanabilirlik göstergeleriyle doğrudan bağlantılıdır. Yaşanabilirlik kavramı, yalnızca kentsel altyapı ya da hizmetlerin mevcudiyetine değil; bireylerin içinde bulundukları fiziksel, ekonomik, çevresel ve toplumsal koşullar altında kendilerini ne ölçüde “güvende”, “rahat” ve “geleceğe dair umutlu” hissettiklerine dayanmaktadır. Bu bağlamda, göçmenlerin kent deneyimi, yalnızca barınma ve istihdam gibi maddi unsurlarla değil; aynı zamanda kentsel aidiyet, sosyal dışlanma ya da katılım düzeyi gibi normatif ve duygusal boyutlarla da şekillenmektedir.^{20 21}

UN-Habitat’ın (2022) kurumsal çerçevesine göre yaşanabilirlik, kentsel yaşam kalitesini belirleyen çok boyutlu bir kavram olarak; barınma koşulları, ulaşım olanakları, eğitim ve sağlık hizmetlerine erişim, güvenlik algısı ve sosyal uyum düzeyi gibi temel göstergeler üzerinden tanımlanmaktadır. Bu göstergeler, göçmen topluluklar açısından yalnızca mevcut yaşam koşullarını betimlemekle kalmamakta; aynı zamanda bireylerin kente ilişkin algılarını, aidiyet hislerini ve gelecek planlarını da şekillendiren kritik belirleyiciler olarak öne çıkmaktadır. Nitekim Suriyeli sığınmacılar özelinde değerlendirildiğinde, söz konusu yaşanabilirlik unsurlarının her biri, Türkiye’de kalma eğilimlerini ya da gönüllü geri dönüş kararlarını doğrudan etkileyen başat faktörler arasında yer almaktadır. Bu durum, kent yaşamının yalnızca mevcut koşullara değil, aynı zamanda göçmenlerin öznel değerlendirmelerine dayalı stratejik kararları da biçimlendirdiğini ortaya koymaktadır.^{22 23}

6.3. Entegrasyon Kuramları ve Kentsel Entegrasyon Dinamikleri

Göçmen entegrasyonu, dar anlamda yalnızca hukuki statü kazanımı ya da resmi ikamet hakkı edinimiyle sınırlı bir süreç değildir; aksine, toplumsal yapıya çok boyutlu katılımı içeren dinamik bir dönüşüm sürecidir. Bu süreç, göçmen bireylerin yerel sosyal ağlara dâhil olmaları, ekonomik fırsatlara erişim sağlayabilmeleri, eğitim sistemine entegre olabilmeleri ve ev sahibi toplumun kültürel normlarıyla anlamlı bir ilişki kurabilmeleri gibi çeşitli düzlemleri kapsamaktadır.

²⁰ Büyüköztürk, Ş. (2021). Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı (28. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.

²¹ Kabasakal, A. (2019). Kentsel Yaşanabilirlik Göstergeleri ile Yaşam Kalitesi Arasındaki İlişki. *Kentsel Araştırmalar Dergisi*, 5(1), 31–55.

²² Erdoğan, M. (2020). Uyum Kapsamında Suriyeliler Barometresi 2019. Ankara: Orion.

²³ Kirişçi, K. (2014). Syrian Refugees and Turkey’s Challenges: Going Beyond Hospitality. Brookings Institution Report.

Entegrasyonun bu çok katmanlı doğası, yalnızca göçmenlerin değil; aynı zamanda kentlerin toplumsal dokusunun ve yönetim mekanizmalarının da dönüşümüne yol açmakta, dolayısıyla kentleşme süreçlerini çift yönlü bir etkileşim alanı hâline getirmektedir. Bu çerçevede entegrasyon, yalnızca bireysel uyumun değil, aynı zamanda yapısal kapsayıcılığın ve yerel yönetim kapasitesinin de bir göstergesi olarak değerlendirilmelidir.²⁴

Türkiye bağlamında, sığınmacı nüfusun ezici çoğunluğunun kent merkezlerinde ikamet etmesi ve zaman içerisinde kısa vadeli barınmadan uzun süreli yerleşime yönelen bir eğilim sergilemesi, “geçicilik” temelli göç politikalarının meşruiyetini sorgulanabilir hâle getirmiştir. Bu demografik ve sosyopolitik dönüşüm, yalnızca insani yardım temelli acil müdahale stratejilerinin değil; aynı zamanda entegrasyon politikalarının da mekânsal ve yönetsel düzeyde yeniden ele alınmasını zorunlu kılmıştır. Kalıcılığın fiili bir gerçeklik hâline gelmesiyle birlikte, kent planlamasından sosyal hizmetlerin sunumuna kadar birçok alanda yönetim anlayışının dönüşmesi gerekliliği ortaya çıkmış; entegrasyon, yalnızca sosyal bir hedef değil, aynı zamanda kurumsal kapasitenin sınındığı çok boyutlu bir yönetim meselesine dönüşmüştür.²⁵

6.4. Türkiye’de Göçmen Yerleşimi ve Mekânsal Politika Belgeleri

Türkiye’de Suriyeli sığınmacı nüfusun yoğunlaştığı kentlerin büyük bölümü, tarihsel olarak iç göç dalgalarıyla biçimlenmiş; sosyal hareketliliğe açık, ekonomik dönüşümlere duyarlı ve mekânsal esneklik kapasitesi yüksek kentsel alanlardır. Bu bağlamda İstanbul, hem demografik çeşitlilik hem de yönetim karmaşıklığı açısından, zorunlu göç dinamiklerinin incelenmesine imkân veren öncelikli bir kentsel laboratuvar işlevi görmektedir. İstanbul Büyükşehir Belediyesi tarafından hazırlanan 1/100.000 ölçekli İstanbul Çevre Düzeni Planı (2009) ve ona eşlik eden Plan Raporu, kente yönelik göç temelli nüfus hareketliliğini öngörerek, bu hareketliliğin mekânsal yansımalarını stratejik biçimde yönlendirmeyi amaçlayan bütüncül bir politika metni olarak kurgulanmıştır. Plan, özellikle Silivri ve Çatalca gibi periferik ilçeleri İstanbul’un yeni gelişim aksları olarak tanımlarken, bu bölgelerde bilgi ekonomisine dayalı üretim kümelenmeleri ve nitelikli göçü destekleyen mekânsal dönüşüm alanları yaratmayı hedeflemektedir. Ancak bu vizyonun inşasında, Suriyeli sığınmacıların demografik etkisinin ve bu grubun kentsel hizmetlere, konuta ve sosyal altyapıya yönelik taleplerinin dikkate alınmaması; planın hem

²⁴ Penninx, R., & Garcés-Mascareñas, B. (2016). The Concept of Integration as an Analytical Tool and as a Policy Concept. In *Integration Processes and Policies in Europe* (pp. 11–29). Springer.

²⁵ Danış, D., & Nazlı, D. (2018). Kent Mekânında Sığınmacıların Görünürlüğü ve Tepkiler: İstanbul’un Mahallelerinde Gündelik Hayat. *İstanbul Üniversitesi Sosyoloji Dergisi*, 38(2), 365–396.

kapsayıcılık hem de sürdürülebilirlik iddiasını önemli ölçüde aşındırmakta, sosyal adalet eksenli kentleşme yaklaşımının gerisinde kalmasına yol açmaktadır.²⁶

6.5. Sığınmacıların Kentsel Yaşama Etkisi ve Geri Dönüş Eğilimleri

Sığınmacı bireylerin kentle kurduğu ilişki, salt fiziksel yerleşim biçimleriyle sınırlı olmayan; sosyal aidiyetin inşası, ekonomik sistemlere katılım ve psikososyal bütünleşmenin farklı düzeylerinde şekillenen çok katmanlı bir süreçtir. Kentte geçirilen zaman uzadıkça, sığınmacıların yerel halkla geliştirdiği gündelik etkileşim biçimleri, yalnızca mekânsal yakınlığı değil, aynı zamanda kültürel geçişkenliği ve toplumsal tanınmayı da içeren bir “kentlileşme” deneyimi üretmektedir. Bu süreç, bir yandan bireylerin kentsel yaşanabilirlik algısını derinleştirirken, diğer yandan geri dönüş eğilimlerini şekillendiren karar matrisini daha rasyonel ve bağlamsal temellere oturtmaktadır. Nitekim son dönem araştırmalar, kentsel hizmetlere erişim düzeyi, çocukların eğitime katılımı, istihdam fırsatlarının mevcudiyeti ve gündelik yaşamda hissedilen toplumsal güvenliğin, sığınmacıların gönüllü geri dönüş niyetlerini anlamlı biçimde etkileyen belirleyici faktörler arasında yer aldığını ortaya koymaktadır. Bu bağlamda, geri dönüş kararları salt siyasal ya da jeopolitik koşullarla değil; aynı zamanda bireysel yaşam kalitesi ve kentsel deneyim üzerinden de şekillenmektedir.²⁷ Bu durum, yalnızca kentsel yaşanabilirlik algısını derinleştirmekle kalmamakta; aynı zamanda sığınmacıların gönüllü geri dönüş kararlarını daha rasyonel, bağlamsal ve bireysel yaşam deneyimlerine dayalı bir zeminde şekillendirmektedir. Kentsel ortamda geçirilen süre, mekânsal aidiyetin ve toplumsal etkileşimin yoğunlaşmasına paralel olarak, bireylerin hem geçmişe dair algılarını hem de geleceğe ilişkin beklentilerini dönüştürmektedir. Güncel araştırmalar, özellikle kentsel hizmetlere düzenli erişim, çocukların eğitim olanaklarından yararlanması, formel istihdam olanaklarının mevcudiyeti ve kentte hissedilen toplumsal güvenlik düzeyinin, sığınmacıların geri dönüş eğilimleri üzerinde belirleyici etkiler yarattığını göstermektedir. Bu bulgular, göç yönetimi politikalarının yalnızca sınır ötesi dinamiklere değil, aynı zamanda kent ölçeğinde şekillenen yaşam koşullarına ve yerel entegrasyon süreçlerine de odaklanması gerektiğini ortaya koymaktadır.^{28 29} **Dolayısıyla bu çalışma kapsamında, kentli hakları perspektifiyle ele alınan** yaşanabilirlik göstergeleri, yalnızca mevcut kentsel koşulların betimlenmesine hizmet etmekle sınırlı kalmayacak; aynı zamanda göç sonrası yönelimlerin – özellikle kalıcılık ve geri dönüş kararlarının – analizinde teorik bir

²⁶ İstanbul Büyükşehir Belediyesi (İBB). (2009). İstanbul Çevre Düzeni Planı (1/100.000) ve Plan Raporu. İstanbul: Şehir Planlama Müdürlüğü.

²⁷ Kaya, A., & Kırac, D. (2016). Vulnerability and Resilience of Syrian Refugees in Istanbul. UNDP Türkiye Raporu.

²⁸ Erdoğan, M. (2020). Uyum Kapsamında Suriyeliler Barometresi 2019. Ankara: Orion.

²⁹ İçduygu, A. (2021). Sığınmacıların Türkiye’deki Geçicilikten Kalıcılığa Geçiş Süreci. Koç Üniversitesi Göç Araştırmaları Merkezi Yayınları.

referans noktası ve analitik bir çapa işlevi gorecektir. Bu bağlamda yaşanabilirlik, sadece teknik ya da mekânsal bir gösterge seti değil; kentli haklarının somutlanabildiği, göçmenlerin toplumsal varlıklarının tanındığı ve kentle kurdukları ilişkinin yönünü belirleyen temel bir analiz kategorisi olarak ele alınmaktadır.

7 . ARAŞTIRMA SAHASININ BELİRLENMESİ VE KENTSEL YAŞANABİLİRLİK BAĞLAMINDA ÖNEMİ

Bu araştırmanın saha alanı olarak seçilen sekiz ilçe, İstanbul'un göçmen nüfus yoğunluğu, mekânsal dönüşüm potansiyeli ve kentsel yaşanabilirlik göstergeleri bakımından hem nicel hem de nitel ölçütler temelinde özgün ve anlamlı bir örneklem kümesini temsil etmektedir. Türkiye'nin en büyük metropolü olan İstanbul'un toplam nüfusu 15.067.724 olup, araştırma kapsamında incelenen sekiz ilçede ikamet eden toplam nüfus, bu sayının yaklaşık %22'sini oluşturmaktadır. Bu yüksek oran, araştırmanın yalnızca mikro düzeyde bir saha incelemesi olmanın ötesine geçtiğini; aynı zamanda İstanbul'un mekânsal, demografik ve yönetsel çeşitliliğini yansıtan, bölgesel ölçekte temsiliyet gücü yüksek bir kent kesiti sunduğunu ortaya koymaktadır. Böylelikle söz konusu ilçeler, hem göç dinamiklerinin hem de kentsel bütünleşme süreçlerinin ampirik olarak gözlemlenebileceği stratejik laboratuvar alanları niteliği taşımaktadır.

Araştırma sahası olarak belirlenen sekiz ilçe, İstanbul'da geçici koruma statüsü (GKS) altında bulunan Suriyeli sığınmacı nüfusun yaklaşık %26'sına ev sahipliği yapmaktadır. Bu oran, İstanbul genelinde GKS kapsamındaki Suriyelilerin toplam nüfus içerisindeki payı olan %3,7 ile karşılaştırıldığında, dikkat çekici bir mekânsal yoğunlaşmayı ve demografik kümelenmeyi işaret etmektedir. Araştırma alanında yer alan Avcılar (%5,2), Esenler (%5,9) ve Küçükçekmece (%5,8) ilçeleri, bu bağlamda, kentin ortalama Suriyeli sığınmacı yoğunluğunun kayda değer biçimde üzerinde seyretmekte; söz konusu ilçeler, yüksek göç baskısı altındaki kentsel alanlar olarak öne çıkmaktadır. Öte yandan Beylikdüzü (%2,4), Büyükçekmece (%2,6) ve Silivri (%1,5) gibi ilçelerdeki oranların İstanbul ortalamasının altında kalması, kent içi demografik farklılaşmayı ortaya koymakta; araştırmanın karşılaştırmalı analiz kapasitesini güçlendiren önemli bir çeşitlilik sunmaktadır. Genel toplam itibarıyla, bu sekiz ilçede kaydedilen ortalama sığınmacı oranı %4,29 düzeyindedir ve bu oran, İstanbul genel ortalamasının yaklaşık %16 üzerinde bir yoğunlaşmaya işaret etmektedir. Bu bulgu, mekânsal farklılaşma dinamiklerinin ve yerel entegrasyon süreçlerinin daha ayrıntılı biçimde incelenebilmesi açısından kritik bir gösterge olarak değerlendirilmektedir.

Bu ilçelerin seçilmesinde temel alınan bir diğer ölçüt ise, göçmen yerleşim geçmişi ile kentsel dönüşüm süreçleri arasındaki yapısal ve tarihsel ilişkidir. Literatürde sıklıkla vurgulandığı üzere, göçmenlerin yoğunlaştığı kentsel bölgeler, çoğu zaman düşük gelir gruplarına hitap eden, mekânsal esnekliği yüksek ve formel olmayan yerleşim pratiklerinin yaygın olduğu alanlar olarak öne çıkmaktadır. Bu tür alanlar, aynı zamanda kentsel dönüşüm projelerinin hedef sahaları hâline

gelerek, göçmenlerin mekânsal istikrarını tehdit eden yeni bir kırılma alanı yaratmaktadır. Bu çerçevede araştırma sahası olarak belirlenen ilçeler, hem göçün tarihsel sürekliliğini yansıtan sosyo-mekânsal mirasa sahip olmaları, hem de son dönemde artan kentsel müdahale ve yeniden yapılandırma politikalarına maruz kalmaları bakımından analitik anlamda önem taşımaktadır. Böylelikle bu çalışma, göçmen yerleşim dinamiklerini yalnızca demografik değil, aynı zamanda mekânsal politika bağlamında da inceleme olanağı sunmaktadır.³⁰³¹ İstanbul'un çevresel yerleşim aksları, tarihsel süreç içerisinde hem iç göç hem de dış göç hareketlerinin mekânsal yansımalarına sahne olmuş; bu bölgeler, demografik dönüşümlerin ve toplumsal yeniden yapılanmaların merkezinde yer almıştır. Bu bağlamda araştırma sahasını oluşturan ilçeler, göçle şekillenen sosyal dokunun temsil gücü yüksek örnekleri olarak değerlendirilmektedir. Söz konusu ilçeler, genel itibarıyla düşük gelir gruplarının yoğunlaştığı, nüfus baskısının yüksek olduğu, konut stoğunun hem yapısal nitelik hem de mülkiyet rejimi açısından heterojenlik gösterdiği ve sosyal hizmet altyapısının sınırlı kaldığı kentsel alanlardır. Bu yapısal özellikler, bir yandan sığınmacı nüfus için ekonomik erişilebilirlik ve toplumsal görünmezlik üzerinden yerleşim olanağı sunarken; öte yandan yaşanabilirlik, sosyal uyum ve kurumsal kapsayıcılık açısından çeşitli sınamalar ve kırılmalıklar üretmektedir. Bu çelişkili durum, göçmenlerin kentle kurduğu ilişkiyi karmaşıktırmakta ve mekânsal adalet tartışmalarını kent siyaseti bağlamında daha da görünür kılmaktadır.

Araştırma alanı kapsamında yer alan Silivri ve Çatalca ilçeleri, İstanbul'un üst ölçekli fiziksel planlama belgelerinde stratejik mekânsal gelişim alanları olarak konumlandırılmaktadır. İstanbul Büyükşehir Belediyesi tarafından hazırlanan 1/100.000 ölçekli İstanbul Çevre Düzeni Planı ve ona eşlik eden Plan Raporu, bu iki ilçeyi kentin uzun vadeli büyüme stratejisi çerçevesinde, bilgi ekonomisine dayalı yeni kentsel merkezler olarak tanımlamaktadır. Söz konusu plan, Silivri'yi Avrupa Yakası'nda; Kartal ve Tuzla-Orhanlı'yı ise Anadolu Yakası'nda bilgi ve iletişim temelli üretim kümelenmelerine ev sahipliği yapacak çekim merkezleri olarak öne çıkarmakta; bu bölgelerde nitelikli iş gücünü hedefleyen göç politikaları ve mekânsal organizasyon önerileri geliştirmektedir. Ancak bu vizyonun inşasında, mevcut demografik gerçekliğin – özellikle Suriyeli sığınmacıların artan mekânsal varlığının – yeterince dikkate alınmaması, hem fiziksel planlama hedeflerinin toplumsal tabanını zayıflatmakta hem de sosyal sürdürülebilirlik ilkeleriyle çelişen bir durum yaratmaktadır. Bu çerçevede, sığınmacı nüfusun yerleşim pratiklerinin ve sosyo-ekonomik ihtiyaçlarının, mekânsal gelişim politikalarıyla eşgüdüm hâlinde

³⁰ Karpat, K. H. (2003). Geçmişten Günümüze Ortadoğu, İslam ve Osmanlı. İstanbul: Timaş Yayınları.

³¹ Keleş, R. (2022). Kentleşme Politikası (18. Baskı). Ankara: İmge Kitabevi.

değerlendirilmesi, yalnızca kentsel verimlilik açısından değil, aynı zamanda sosyal adalet ve yönetim kapasitesi bakımından da zorunlu bir planlama sorunsalı olarak karşımıza çıkmaktadır.

Araştırma sahası, yalnızca sığınmacı nüfusun kent üzerindeki etkilerini analiz etmekle sınırlı kalmamakta; aynı zamanda kentlerin, sığınmacı bireylerin yaşam deneyimleri üzerindeki çok boyutlu etkilerini incelemek açısından da karşılıklı etkileşime dayalı bir gözlem alanı sunmaktadır. Bu çerçevede, kentsel yaşanabilirlik olgusu, tek yönlü bir değerlendirme kategorisinden ziyade, karşılıklı etkilerin belirlediği çift yönlü bir süreç olarak ele alınmalıdır. Bir yandan, artan sığınmacı nüfusun kent mekânında oluşturduğu demografik yoğunluk, sosyal baskılar ve ekonomik talepler, mevcut kentsel hizmet altyapısı üzerinde ciddi bir yük oluşturmakta; kamu kaynaklarının dağılımında ve hizmet sunumunda yeni eşitsizlik alanları yaratmaktadır. Öte yandan, kentlerin fiziksel altyapı düzeyi, kurumsal kapasitesi ve toplumsal kapsayıcılık normları, sığınmacıların yaşam koşullarını doğrudan biçimlendirmekte; entegrasyon potansiyellerini, sosyal uyum düzeylerini ve geri dönüş eğilimlerini anlamlı biçimde etkilemektedir. Dolayısıyla, kentsel yaşanabilirlik yalnızca bir sonuç değil, aynı zamanda dinamik bir etkileşim alanının göstergesi olarak değerlendirilmelidir.^{32 33}

Bu çerçevede, araştırma kapsamında seçilen ilçelerde yürütülecek analiz, Suriyeli sığınmacıların yaşadıkları kentsel çevreye ilişkin algılarını, barınma deneyimlerini, sosyal uyum düzeylerini, kamu hizmetlerine erişim olanaklarını ve gelecek planlamalarına dair eğilimlerini çok boyutlu bir perspektifle değerlendirmeyi amaçlamaktadır. Sığınmacıların kentteki yaşanabilirlik düzeyine ilişkin öznel değerlendirmeleri, gönüllü geri dönüş kararlarını doğrudan belirleyici olsun ya da olmasın, göç ettikleri ilk yerleşim alanında biçimlenen sosyal ve mekânsal hafızanın oluşumunda belirleyici bir rol oynamaktadır. Bu bağlamda, kentsel ortamda geçirilen sürenin uzaması ve göçmen bireylerin yerel topluluklarla kurdukları sosyal etkileşimlerin yoğunlaşması, "geçici ikamet eden" statüsünden "kent sakini" kimliğine doğru bir geçişi beraberinde getirmekte; bu dönüşüm, geri dönüş kararlarını daha karmaşık, çok boyutlu ve bağlama duyarlı bir yapıya kavuşturmaktadır. Dolayısıyla, göçmenlerin kentle kurduğu ilişkinin zamansal derinliği ve toplumsal etkileşim düzeyi, yalnızca entegrasyon süreçlerini değil, aynı zamanda geri dönüş niyetlerinin niteliğini de şekillendiren temel belirleyiciler arasında yer almaktadır.³⁴

³² Erdoğan, M. (2020). Uyum Kapsamında Suriyeliler Barometresi 2019. Ankara: Orion.

³³ İçduygu, A. (2021). Sığınmacıların Türkiye'deki Geçicilikten Kalıcılığa Geçiş Süreci. Koç Üniversitesi Göç Araştırmaları Merkezi Yayınları.

³⁴ Danış, D., & Nazlı, D. (2018). Kent Mekânında Sığınmacıların Görünürlüğü ve Tepkiler: İstanbul'un Mahallelerinde Gündelik Hayat. İstanbul Üniversitesi Sosyoloji Dergisi, 38(2), 365–396.

Nihayetinde, bu araştırma sahası yalnızca mevcut kentsel koşulların betimlenmesini değil; aynı zamanda Suriyeli sığınmacıların kentle kurdukları ilişki biçimlerinin, gelecekteki olası geri dönüş senaryoları bağlamında yeniden yerleşilecek Suriyeli kentlerin sosyo-kültürel ve mekânsal yeniden inşa süreçlerine nasıl bir katkı sunabileceğine dair öngörüler geliştirilmesine de imkân tanımaktadır. Sığınmacıların Türkiye’deki kent deneyimi, yalnızca geçici barınma pratiklerinin değil, aynı zamanda kentli haklarına ilişkin algıların, mekânsal uyum stratejilerinin ve toplumsal etkileşim repertuarlarının şekillendiği bir laboratuvar işlevi görmektedir. Bu birikim, geri dönüşün yalnızca fiziksel bir hareket değil; aynı zamanda toplumsal, kültürel ve yönetişimsel bir yeniden kurulum süreci olduğu dikkate alındığında, yeniden yerleşilecek kentlerin planlanmasında önemli bir referans kaynağı olarak değerlendirilebilir. Bu yönüyle çalışma, yerinden edilme-sonrası yeniden kentleşme tartışmalarına hem kuramsal hem de uygulamaya dönük katkılar sunmayı hedeflemektedir.

8 . ARAŞTIRMA SAHASI HAKKINDA BİLGİ

8.1. İstanbul

İstanbul’da belediye teşkilatlanmasının kurumsal temelleri, modern anlamda ilk kez 1855 yılında, Tanzimat reformları sürecinde kurulan ve “Şehremaneti” adı verilen idari yapı aracılığıyla atılmıştır. Bu yapı, Osmanlı kent yönetiminde merkeziyetçi idarenin yerel uzantısı olarak işlev görmüş; kent içi düzen, altyapı ve kamu hizmetleri bakımından erken bir belediyecilik örneğini temsil etmiştir. Cumhuriyet’in ilanını takiben, yerel yönetim yapısında belirli bir süre kurumsal süreksizlik gözlenmiş; belediye hizmetlerinin büyük ölçüde valilik aracılığıyla yürütüldüğü merkeziyetçi bir geçiş dönemi yaşanmıştır. Ancak 3 Nisan 1930 tarihinde yürürlüğe giren 1580 sayılı Belediyeler Kanunu ile birlikte, İstanbul’un idari yapısında sistematik bir yeniden düzenleme gerçekleştirilmiş; kent 10’u il belediyesi sınırlarında yer alan toplam 16 belediye şubesine ayrılmıştır. Bu yasal düzenleme, yalnızca idari bir yeniden ölçeklendirme değil; aynı zamanda Osmanlı döneminden miras kalan terminolojinin de tasfiyesini içermiştir. Bu bağlamda, “şehremaneti” ve “şehremini” gibi kavramlar resmî yazışmalarda ve kurumsal belgelerde kullanılmaktan çıkarılmış, yerine Cumhuriyet dönemi idari diline uygun kavramsallaştırmalar benimsenmiştir. Bu süreç, İstanbul’da yerel yönetimlerin sekülerleşmesi, rasyonelleşmesi ve modern devlet aygıtıyla bütünleşmesi açısından dönüm noktası niteliğindedir.

İstanbul’un idari yapısında ilk kapsamlı değişimlerin 1950’li yıllarda yaşandığı anlaşılmaktadır. 1950’li yıllara kadar Beyoğlu’na bağlı bir bucak olan Şişli, 4 Mart 1954 tarihli 6324 sayılı yasayla ilçe statüsü kazanmıştır.³⁵ Bu gelişme, yoğun iç göçün yaratmış olduğu demografik baskının yerel yönetsel yapıya yansımış bir sonucu olarak değerlendirilmelidir (İstanbul’un İlçeleri, 2022). Ardından, 27 Haziran 1957 tarihli Resmî Gazete ile yayımlanan 7033 sayılı Kanun ile Zeytinburnu 1 Eylül 1957 tarihinde İstanbul’un 14. ilçesi olarak kurulmuş ve yüksek nüfus artışı barındıran bir yerleşim merkezi haline gelmiştir .

Bu iki idari değişimin ardından, İstanbul’un demografik ve kentsel büyümesine paralel olarak yeni ilçeler oluşturulmuştur. 1963’te Gaziosmanpaşa; 1987’de Büyükçekmece, Kağıthane, Pendik ve Ümraniye; 1989’da Küçükçekmece; 1990’da Bayrampaşa; 1992’de Avcılar, Bağcılar,

³⁵ Şişli Belediyesi. (2022). Şişli tarihçesi. Erişim: Şişli Belediyesi Resmî Sitesi.

Bahçelievler, Güngören, Maltepe, Sultanbeyli ve Tuzla; 1993'te ise Esenler mevcut ilçelerden ayrılarak bağımsız idari statüye kavuşmuştur.³⁶

Tablo 1 : İstanbul'da ilçelerin kurulması ve yerel yönetim yapısında yeniden düzenlemeler

Yıl	Kurulan İlçeler
1954	Şişli
1957	Zeytinburnu
1963	Gaziosmanpaşa
1987	Büyükcçekmece, Kâğıthane, Pendik, Ümraniye
1989	Küçükçekmece
1990	Bayrampaşa
1992	Avcılar, Bağcılar, Bahçelievler, Güngören, Maltepe, Sultanbeyli, Tuzla
1993	Esenler

Bu idari evrim süreci, göç odaklı mekânsal dönüşümlerin bir yansıması olarak ortaya çıkmıştır. İstanbul'un çok merkezli yapılaşması, kitlesel göç hareketlerine karşı yerel yönetim kapasitesinin adapte edilebilmesiyle mümkün olmuş; böylelikle hem kentsel verimlilik hem de demokratik yönetim pratikleri yeniden yapılandırılmıştır. Bu bağlamda yerel yönetimlerin ilçe tüzel kişilikleriyle kurumsallaşması, İstanbul'un tarihsel olarak nüfus artışıyla birlikte şekillenen ve çok düzeyli yönetim çözümleri gerektiren bir kent modeli geliştirdiğini göstermektedir.

Geçici koruma statüsündeki (GKS) Suriyelilerin, İstanbul'da son elli yılda iç göç hareketliliğiyle oluşmuş ilçelerde yoğun olarak ikamet etmeye yönelmiş oldukları gözlemlenmiştir. Bu yönelimin, ilgili ilçelerin yevmiyeli ve vasıfsız iş alanlarına erişim açısından sığınmacılar için daha avantajlı koşullar sunmuş olmasından kaynaklanmış olduğu değerlendirilmiştir.

İstanbul'daki son büyük idari düzenleme, 6 Mart 2008 tarihinde çıkarılan 5747 sayılı Kanun ile gerçekleştirilmiştir. Bu düzenleme kapsamında Arnavutköy, Ataşehir, Başakşehir, Beylikdüzü, Çekmeköy, Esenyurt, Sancaktepe ve Sultangazi ilçeleri resmen kurulmuş ve böylece İstanbul'un ilçe sayısı 39'a ulaşmıştır. Aynı dönemde kent içinde 782 mahalle ve 152 köy kaydına yer verilmiş; ayrıca 22 Temmuz 2004'te yayımlanan 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu ile İstanbul'daki tüm ilçeler, İstanbul Büyükşehir Belediyesi hizmet alanına dahil edilmiştir.

Bu yönetim reformu, İstanbul'un çok merkezli yerel yönetim yapısını pekiştirmeyi amaçlamış; kentsel büyüme dinamiklerine uyum sağlamak, hizmet erişimini iyileştirmek ve şehir içi dengeyi yeniden tesis etmek gibi hedefler doğrultusunda kurgulanmıştır (İstanbul'un İlçeleri, 2008; Büyükşehir Belediyesi Hizmet Alanı, 2004). Bu tarihten itibaren İstanbul, mekânsal ve

³⁶ Büyük İstanbul Tarihi. (2018). İstanbul'un ilçeleri: İdari yapı. İstanbul: İstanbul Büyükşehir Belediyesi.

demografik değişkenleri idari yapı içinde kurumsal olarak yansıtan, bölgesel yönetişime açık bir metropol modeline evrilmiştir.

Bu araştırma kapsamında anket uygulamasının, İstanbul'un göç dinamikleri bakımından öne çıkan 11 ilçesinde gerçekleştirilmesine karar verilmiştir. Belirlenen ilçeler Avcılar, Beylikdüzü, Bağcılar, Gaziosmanpaşa, Kağıthane, Esenler, Sancaktepe, şişli, Esenyurt, Küçükçekmece ve Sultangazi'dir. İlçe seçimi, Suriyeli sığınmacı nüfusunun mekânsal dağılımı, kentsel yaşanabilirlik göstergelerindeki çeşitlilik ve sosyal hizmet altyapısının farklılaşması gibi ölçütler dikkate alınarak yapılmıştır.

Bu araştırmada sığınmacı bireylere yönelik anket uygulamasının örneklemi, Dünya Yerel Yönetim ve Demokrasi Akademisi (WALD) tarafından yürütölen "Yerel Yönetimlerde Mülteci Koruma Masaları" başlıklı proje kapsamında yapılandırılmıştır. Bu yöntemsel tercih, hem kurumsal süreklilik hem de saha erişilebilirliği açısından metodolojik güvenilirlik sunmakta; veri toplama sürecinde kurumsal altyapının sağladığı meşruiyetle birlikte, saha dinamiklerine duyarlı bir yaklaşımın benimsenmesine olanak tanımaktadır.

Araştırmanın karşılaştırma analiz boyutunda ise yerleşik kent sakinlerinden oluşan kontrol grubu, ilgili ilçe belediyeleriyle geliştirilen kurumsal iş birlikleri aracılığıyla belirlenmiştir. Bu çift yönlü örnekleme stratejisi, hem göçmen hem de yerleşik nüfusun kentsel yaşanabilirliğe ilişkin algılarını çok boyutlu bir çerçevede karşılaştırmaya olanak sağlamakta; farklı toplumsal grupların kentsel deneyimlerini sosyopolitik bağlam içinde analiz etmeye imkân tanımaktadır. Böylelikle çalışma, kentte ortak yaşamın dinamiklerini yalnızca mekânsal değil, aynı zamanda kurumsal, toplumsal ve yönetişimsel düzeyde değerlendirebilecek bütöncöl bir araştırma mimarisi ortaya koymaktadır.

Tablo 2 : İstanbul İlçelerinde Nüfus ve Suriyeli Sığınmacı Sayısı

İLÇE	Suriyeli Sayısı	İlçe Nüfusu	%
Adalar	194	16.119	1,2
Arnavutköy	20.748	270.549	7,7
Ataşehir	1.670	416.318	0,4
Avclar	22.744	435.625	5,2
Bağcılar	43.784	734.369	6
Bahçelievler	20.599	594.053	3,5
Bakırköy	2.548	222.668	1,1
Başakşehir	30.735	427.835	7,2
Bayrampaşa	12.799	271.073	4,7
Beşiktaş	322	181.074	0,2
Beykoz	2.265	246.700	0,9
Beylikdüzü	7.826	331.525	2,4
Beyoğlu	13.773	230.526	6
Büyükkçekmece	6.461	247.736	2,6
Çatalca	498	72.966	0,7
Çekmeköy	2.686	251.937	1,1
Esenler	26.378	444.561	5,9
Esenyurt	33.937	891.120	3,8
Eyüpsultan	12.537	383.909	3,3
Fatih	35.763	436.539	8,2
Gaziosmanpaşa	20.598	487.046	4,2
Güngören	14.803	289.331	5,1
Kadıköy	756	458.638	0,2
Kağıthane	16.535	437.026	3,8
Kartal	2.062	461.155	0,4
Küçükçekmece	44.523	770.317	5,8
Maltepe	2.594	497.034	0,5
Pendik	5.759	693.599	0,8
Sancaktepe	14.041	414.143	3,4
Sarıyer	2.040	342.503	0,6
Silivri	2.762	187.621	1,5
Sultanbeyli	23.486	327.798	7,2
Sultangazi	36.553	523.765	7
Şile	193	36.516	0,5
Şişli	17.760	274.289	6,5
Tuzla	3.250	255.468	1,3
Umraniye	17.282	690.193	2,5
Üsküdar	2.311	529.145	0,4
Zeytinburnu	29.079	284.935	10,2

İstanbul'un ilçeleri bazında değerlendirildiğinde, Suriyeli sığınmacı nüfusunun mekânsal dağılımı oldukça heterojen bir yapı sergilemektedir. Özellikle Zeytinburnu (%10,2), Fatih (%8,2), Arnavutköy (%7,7), Şişli (%6,5), Başakşehir ve Sultanbeyli (%7,2) gibi ilçelerde sığınmacı oranlarının kent ortalamasının oldukça üzerinde olduğu görülmektedir. Bu ilçeler, genellikle düşük gelirli, yoğun yapılaşma barındıran ve göç geçmişine sahip yerleşimlerdir. Bu durum, barınma maliyetlerinin görece düşük olması, gayriresmî konut piyasasının genişliği ve sosyal ağların bu bölgelerde daha güçlü olmasıyla ilişkilendirilebilir. Ayrıca, Zeytinburnu ve Fatih gibi tarihsel kent merkezlerinde yer alan çok katmanlı göç yapısı, bu ilçeleri yeni gelen sığınmacılar açısından ilk yerleşim noktaları haline getirmektedir.

Öte yandan Kadıköy (%0,2), Beşiktaş (%0,2), Ataşehir (%0,4), Üsküdar (%0,4), Kartal (%0,4) gibi yüksek gelir düzeyine sahip ve daha planlı kentsel dokulara sahip ilçelerde Suriyeli nüfusun oldukça sınırlı kaldığı gözlemlenmektedir. Bu ilçelerde, barınma maliyetlerinin yüksekliği ve

toplumsal kabul eşiğinin görece daha düşük olması, sığınmacı yerleşimini sınırlandıran başlıca faktörler arasında yer almaktadır. Ayrıca bu bölgelerde sosyal yardım ağlarının daha az yaygın olması ve formel kiralama süreçlerinin daha katı işlemesi de sığınmacıların tercihlerini etkilemektedir. Bu durum, kentsel mekânda sosyo-ekonomik kutuplaşmanın sığınmacı nüfusun mekânsal dağılımına doğrudan yansıdığını göstermektedir.

Genel olarak değerlendirildiğinde, İstanbul’daki Suriyeli sığınmacıların ağırlıklı olarak batı ve kuzey batı eksenindeki ilçelerde yoğunlaştığı; Anadolu yakasında ise yalnızca Sultanbeyli ve kısmen Sancaktepe gibi çevresel ilçelerde anlamlı yoğunluklar oluşturduğu görülmektedir. İlçelere göre bu dengesiz dağılım, kentsel hizmet planlaması, sosyal uyum stratejileri ve yerel yönetimlerin kapasite geliştirme süreçleri açısından önemli farklar yaratmaktadır. Bu nedenle, sığınmacıların yoğunlaştığı ilçelerde barınma, eğitim, sağlık ve sosyal hizmetlere ilişkin kapasitenin g dinamikleriyle uyumlu biçimde yeniden değerlendirilmesi gerekliliği ortaya çıkmaktadır.

Tablo 3 : Araştırmada Dayanak Alınan Evren ve Parametreler

İLÇE	Suriyeli GKK Sığınmacı Sayısı	Nüfus (2019)	İlçe Nüfusu İçinde Oranı (%)	İlçedeki GKK Suriyeli Sayısının Araştırma Alanı Toplamı İçinde Oranı (%)	((+)-(-)0.008 örnekleme hatalı) Hedef Anket	Sık Anket Sayısı	Yarım Bırakılan Anket Sayısı	Yapılan Anket Çalışması	Değerlendirmeye Alınan Anket Sayısı
Avcılar	30.021	436.897	7	5,86	58	9	6	49	43
Beylikdüzü	8.302	789.633	1	1,62	16	5	9	21	12
Bağcılar	79.305	737.206	11	15,48	154	11	28	142	114
Gaziosmanpaşa	37.362	487.778	8	7,29	72	6	13	67	54
Kağıthane	36.640	442.415	8	7,15	71	13	5	58	53
Esenler	58.342	446.276	13	11,39	113	13	16	100	84
Sancaktepe	16.445	456.861	4	3,21	32	6	2	26	24
Şişli	5.705	365.572	2	1,11	11	0	3	11	8
Esenyurt	127.210	957.398	13	24,83	247	32	31	214	183
Küçükçekmece	49.749	789.633	6	9,71	96	11	14	86	72
Sultangazi	63.331	537.488	12	12,36	123	21	10	101	91
İLÇE	512.412	6.447.157	8	100	993	117	137	876	739

Tablo, İstanbul'un 11 ilçesinde yürütülen saha araştırmasının örnekleme yapısı, Suriyeli geçici koruma kapsamındaki (GKK) sığınmacıların nüfus içindeki oranları ve anket sürecine dair temel bulgular hakkında çok katmanlı bir değerlendirme imkânı sunmaktadır. Verilere göre, Esenyurt (%13), Esenler (%13), Sultangazi (%12) ve Bağcılar (%11) ilçelerinde Suriyeli sığınmacıların ilçe nüfusu içindeki oranı oldukça yüksektir. Bu durum, bu ilçelerin hem tarihsel olarak göçmen yerleşimine açık bir yapıya sahip olmaları hem de konut piyasasında erişilebilirliğin daha yüksek olmasıyla açıklanabilir. Buna karşılık, Şişli (%2), Beylikdüzü (%1) ve Sancaktepe (%4) gibi ilçelerde bu oranların daha düşük olduğu görülmektedir. Sığınmacıların mekânsal dağılımı, yalnızca barınma tercihlerini değil, aynı zamanda sosyal uyum ve hizmet taleplerinin yoğunluğunu da belirleyen başlıca faktörler arasındadır.

Araştırma kapsamında elde edilen veriler, toplam 512.412 GKK Suriyeli sığınmacıdan oluşan bir evren üzerinden yapılmış olup, saha çalışmasının örnekleme oranları ilçelere göre değişiklik göstermektedir. Esenyurt, tek başına araştırma alanındaki Suriyeli nüfusun %24,83'ünü barındırmakta ve örnekleme içindeki en baskın konuma sahiptir. Bu ilçeyi Bağcılar (%15,48), Sultangazi (%12,36) ve Esenler (%11,39) takip etmektedir. Bu yüksek oranlar, sahadan toplanan verilerin yorumlanmasında mekânsal farklılaşmanın dikkate alınmasını gerekli kılmaktadır. Bu bağlamda, belirli ilçelerin araştırma bulguları üzerinde daha belirleyici bir ağırlık taşıdığı ve veri temsiliyetinin bu dağılım üzerinden analiz edilmesi gerektiği anlaşılmaktadır. Nitekim, bazı ilçelerde hedeflenen anket sayısına ulaşılamamış, eksik ve yarım bırakılan anketler nedeniyle örnekleme sapmaları oluşmuştur; örneğin Beylikdüzü'nde yalnızca 12 anket değerlendirmeye alınabilmektedir.

Toplamda 993 anket uygulanmış; bu sayıdan 117'si eksik, 137'si ise yarım bırakılmıştır. Nihai olarak 739 anket değerlendirmeye alınmıştır. Bu rakam, saha uygulamasının lojistik, erişim ve katılım sorunlarıyla karşı karşıya kaldığını göstermektedir. Bazı ilçelerde anket tamamlama oranlarının düşük olması, yerel koşullara, hedef grubun erişilebilirliğine veya saha uygulamasındaki yöntemsel zorluklara işaret etmektedir. Bu farklılıklar, araştırma bulgularının ilçeler arası karşılaştırmasında dikkatli bir yorumlamayı gerektirmekte; veri kalitesinin ve temsiliyetin ilçelere göre değişebileceğini ortaya koymaktadır. Sonuç olarak, kentsel yaşanabilirlik ve yerel hizmetlere erişim gibi göstergelerin değerlendirilmesinde, hem sığınmacı yoğunluğu hem de örnekleme derinliği dikkate alınarak daha bağlamsal analizlerin geliştirilmesi gerekmektedir.

8.2. . Örneklem, Güven Düzeyi ve Aralığı

Bu çalışmada örneklem büyüklüğü, Türkiye'deki Suriyeli sığınmacılar hakkındaki toplumsal kanaatleri temsil gücü yüksek bir biçimde ölçümleyebilmek amacıyla istatistiksel geçerliliğe dayalı olarak belirlenmiştir. Örneklem tasarımı sürecinde, Türkiye İstatistik Kurumu'nun (TÜİK) Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi (ADNKS) 2019 verileri temel alınmış; bu verilere göre ülke genelindeki ortalama hanehalkı büyüklüğü 3,35 kişi olarak dikkate alınmıştır.³⁷ Ancak bu çalışma bağlamında araştırma yapılan İstanbul ilçelerinde hanehalkı büyüklüğünün mekânsal düzeyde farklılaştığı; bu oranın yer yer 2,7'ye kadar düştüğü ya da 4,1'e kadar çıktığı gözlemlenmiştir. Araştırma alanı genelinde ortalama hanehalkı büyüklüğü 3,6 olarak gerçekleşmiş ve örnekleme bu bağlamda uyarlanmıştır.

Bu bağlamda hane kavramı, sadece fiziksel bir yaşam birimini değil; aynı zamanda sosyal, ekonomik ve kültürel etkileşimin yoğunlaştığı gündelik yaşam örgüsünü ifade etmektedir. Kentbilim literatüründe hanehalkı büyüklüğü, kentsel yoksulluk, sosyal kırılmalık ve mekânsal yoğunluk gibi kavramlarla doğrudan ilişkilendirilmekte; bu göstergenin artışı, özellikle kırılma grupların kentsel mekânda maruz kaldığı eşitsizliklerle ilişkilendirilmektedir.^{38 39} İstanbul özelinde yapılan saha çalışmalarında da hanehalkı yapısının demografik yoğunlukla birlikte mekânsal farklılaşmalar yarattığı ve bu durumun yerel kamu hizmetlerinin planlanmasında önemli bir parametre haline geldiği vurgulanmaktadır.⁴⁰

Türkiye genelinde 2019 yılı itibarıyla toplam nüfusun 83.154.997 olduğu dikkate alındığında ve ortalama hanehalkı büyüklüğü 4,1 üzerinden hesaplandığında, ülke genelindeki toplam hane sayısı yaklaşık 20.281.706 olarak belirlenmiştir. Bu veri, örneklem oranının toplumun genel nüfus yapısını yansıtacak şekilde oluşturulmasına olanak tanımıştır. Çalışmanın istatistiksel geçerlilik düzeyi %95 güven düzeyi (confidence level) ve $\pm 1,88$ hata payı (confidence interval) esas alınarak hesaplanmış ve bu çerçevede örneklem büyüklüğü 1014 kişi olarak belirlenmiştir. Bu tür istatistiksel güven parametreleri, siyasal davranış ve kamuoyu araştırmalarında nitelikli

³⁷ TÜİK. (2020). Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi Sonuçları, 2019. <https://data.tuik.gov.tr>

³⁸ Karakaya, M., & Yılmaz, S. (2021). Kentsel kırılmalık ve göçmen yerleşimi: İstanbul ilçeleri üzerine bir analiz. *Göç Araştırmaları Dergisi*, 7(2), 95–113. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/gad>

³⁹ Demir, N., & Şahin, M. (2020). Kent yoksulluğunun mekânsal dağılımı: Hanehalkı büyüklüğü üzerinden bir değerlendirme. *Sosyoekonomi*, 28(42), 121–138. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/sosyoekonomi>

⁴⁰ Çelik, E., & Duman, A. (2019). Kentlerde nüfus yoğunluğu ve sosyal hizmet erişimi ilişkisi: İstanbul örneği. *Kent Araştırmaları Dergisi*, 5(1), 67–84. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/kent>

veri üretimi için temel metodolojik referanslar arasında yer almakta olup, çalışmanın temsil gücünü arttıran yapısal bir bileşen niteliği taşımaktadır.⁴¹

Bu çerçevede örneklemin hem nicel yeterliliği hem de mekânsal temsiliyeti, araştırma bulgularının genellenebilirliği açısından güçlü bir analitik zemin sunmaktadır. Böylelikle elde edilen veriler, hem Suriyeli sığınmacılara ilişkin toplumsal algıların kent ölçeğinde nasıl yapılandığını ortaya koymakta hem de bu algıların yerel siyasa ve yönetim pratiklerine nasıl yansıdığını anlamaya yönelik sağlam bir kuramsal dayanak oluşturmaktadır.

İlçe Adı	Ortalama Hanehalkı Büyüklüğü
Avcılar	3,5
Beylikdüzü	3,4
Bağcılar	4,0
Gaziosmanpaşa	3,6
Kağıthane	3,3
Esenler	3,8
Sancaktepe	3,8
Şişli	2,7
Esenyurt	3,7
Küçükçekmece	3,5
Sultangazi	4,1
Araştırma Alanı	3,6

⁴¹ Yıldız, A., & Ertan, B. (2020). Siyasal davranış araştırmalarında örnekleme yöntemlerinin karşılaştırmalı analizi. Kamu Yönetimi ve Politikaları Dergisi, 12(2), 45–64. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/kyvp>

8.3. Örnek Boyutu

= 0.05 İçin Örneklem Büyüklükleri^{12 13}

Tablo 4 : Örneklem Büyüklükleri

Evren Büyüklüğü	+- 0.03 örneklem hatası (d)			+-0.05 örneklem hatası			+-0.10 örneklem hatası		
				(d)			(d)		
	p=0.5	p=0.8	p=0.3	p=0.5	p=0.8	p=0.3	p=0.5	p=0.8	p=0.3
	q=0.5	q= 0.2	q=0.7	q=0.5	q= 0.2	q=0.7	q=0.5	q= 0.2	q=0.7
100	92	87	90	80	71	77	49	38	45
500	341	289	321	217	165	196	81	55	70
750	441	358	409	254	185	226	85	57	73
1000	516	406	473	278	198	244	88	58	75
2500	748	537	660	333	224	286	93	60	78
5000	880	601	760	357	234	303	94	61	79
10000	964	639	823	370	240	313	95	61	80
25000	1023	665	865	378	244	319	96	61	80
50000	1045	674	881	381	245	321	96	61	81
100000	1056	678	888	383	245	322	96	61	81
1000000	1066	682	896	384	246	323	96	61	81
100 Milyon	1067	683	896	384	245	323	96	61	81

Bu tablo esas alınarak araştırmada +-0.003 örneklem hatası sınırları içinde örneklem denek sayıları

Toplumsal araştırmalarda örneklem büyüklüğünün belirlenmesi, istatistiksel temsiliyetin sağlanması açısından metodolojik bir zorunluluk olduğu kadar, siyasal ve mekânsal çözümlemelerin geçerliliğini artıran temel yapıtaşlarından biridir. Özellikle büyük ölçekli kent çalışmalarında, evrenin büyüklüğü ile hata payı arasındaki orantısal denge, araştırmanın dışsal geçerliliğini belirleyen en kritik etmenler arasında yer almaktadır. Bu bağlamda, $\alpha = 0.05$ düzeyinde belirlenen anlamlılık sınırı çerçevesinde, evren büyüklüğüne göre farklı örneklem hacimleri hesaplanarak, ± 0.03 , ± 0.05 ve ± 0.10 düzeylerinde örneklem hatası (d) içeren senaryolara göre kıyaslayıcı bir matris oluşturulmuştur.

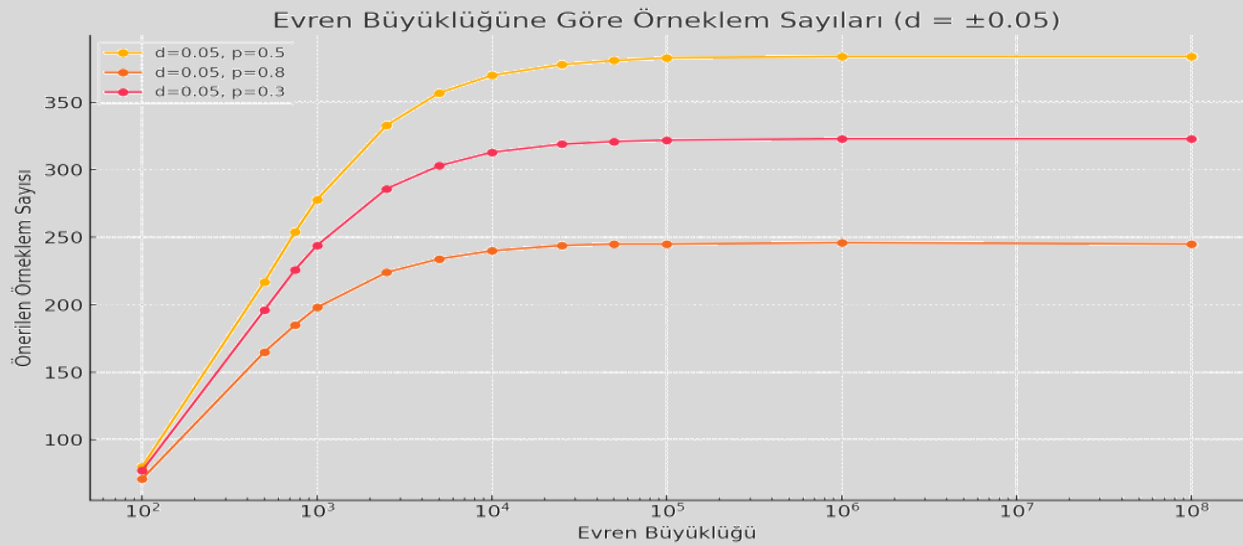
Örneğin, evren büyüklüğü 100.000 olan bir çalışma alanında, ± 0.05 hata payı ile %50 olasılıkla ($p = 0.5$) güvenilir sonuçlar elde etmek amacıyla önerilen minimum örneklem büyüklüğü 383'tür. Ancak aynı hata payı altında $p=0.8$ veya $p=0.3$ gibi daha düşük varyans durumlarında bu sayı sırasıyla 245 ve 322'ye düşmekte veya yükselmektedir. Evren büyüklüğü 1.000.000'a ulaştığında ise, örneklem hacmindeki artış çok sınırlı olmakta ve istatistiksel olarak asimptotik dengeye yaklaşmaktadır. Bu durum, örneklem hacminin belirli bir noktadan sonra marjinal faydasının azaldığını gösteren klasik örneklem kuramının⁴² güncel uygulama bulduğu durumlardan biridir. Nitekim Türkiye'de yürütülen birçok alan araştırmasında da benzer örneklem büyüklükleri

⁴² Cochran, W. G. (1977). Sampling Techniques (3rd ed.). New York: Wiley.

kullanılmakta ve ± 0.05 hata payı çoğu zaman sosyal bilim araştırmaları için kabul edilebilir düzey olarak değerlendirilmektedir.⁴³

Kent çalışmalarında örneklem büyüklüğünün doğru belirlenmesi, yalnızca sayısal temsiliyetin sağlanması açısından değil, aynı zamanda farklı sosyo-mekânsal katmanların analiz edilebilmesine olanak tanıyan yapısal bir önkoşuldur. Özellikle heterojen kentsel bağlamlarda, yüksek varyans içeren değişkenlere ilişkin sağlıklı genellemelere ulaşmak için hata payının düşürülmesi büyük önem taşır. Bu çalışmada da ± 0.03 gibi dar bir örnekleme hata aralığı hedeflenmiş ve bu doğrultuda denek sayıları, yukarıda belirtilen tablo temel alınarak istatistiksel olarak optimize edilmiştir. Böylelikle rneklem hem kentsel ölçekte mikro düzeydeki eğilimleri ortaya koyabilecek hem de kentlinin göçmen nüfusa yönelik algı ve deneyimlerini mekânsal bağlam içinde değerlendirebilecek bir kapasiteye kavuşmuştur.

Tablo 5 : Evren Büyüklüğüne Göre rneklem Sayıları (D = 10.05)

Grafikte, evren büyüklüğüne göre örneklem sayısındaki değişim gösterilmektedir. Farklı p değerleri için (p=0.5, p=0.8, p=0.3) ± 0.05 örnekleme hatası altında önerilen örneklem büyüklükleri, logaritmik ölçekte karşılaştırılmal olarak sunulmuştur. Grafik, rneklem sayısının belirli bir evren büyüklüğünden sonra asimptotik olarak sabitlendiğini açıkça göstermektedir. Bu eğilim, özellikle büyük ölçekli kent çalışmalarında örneklem optimizasyonunun önemini vurgulamaktadır.

⁴³ Kurt, H., & Grel, E. (2022). Yerel düzeyde kamu politikası araştırmalarında örneklem büyüklüğü ve hata payı ilişkisi. Kamu Yönetimi ve Politikaları Dergisi, 14(1), 101–118. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/kyvp>

Tablo 6 : Örneklem Üzerinden Denek Sayıları

İLÇE	Suriyeli GKK Sığınmacı Sayısı	Nüfus (2019)	İlçe Nüfusu İçinde Oranı (%)	İlçedeki GKS Suriyeli Sayısının Araştırma Alanı Toplamı İçinde	((+/-)0.008 örneklem hatası) Hedef Anket	Eksik Anket Sayısı	Yarım Bırakılan Anket Sayısı	Toplam Anket Çalışması	Değerlendirmeye Alınan Anket Sayısı
Avcılar	30.021	436.897	7	5,86	58	9	6	49	43
Beylikdüzü	8.302	789.633	1	1,62	16	5	9	21	12
Bağcılar	79.305	737.206	11	15,48	154	11	28	142	114
Gaziosmanpaşa	37.362	487.778	8	7,29	72	6	13	67	54
Kağıthane	36.640	442.415	8	7,15	71	13	5	58	53
Esenler	58.342	446.276	13	11,39	113	13	16	100	84
Sancaktepe	16.445	456.861	4	3,21	32	6	2	26	24
Şişli	5.705	365.572	2	1,11	11	0	3	11	8
Esenyurt	127.210	957.398	13	24,83	247	32	31	214	183
Küçükçekmece	49.749	789.633	6	9,71	96	11	14	86	72
Sultangazi	63.331	537.488	12	12,36	123	21	10	101	91
Araştırma Alanı	512.412	6.447.157	8	100	993	117	137	876	739

Bu araştırmanın saha verisi, İstanbul'un demografik, mekânsal ve yönetsel farklılıklar sergileyen 11 ilçesinde, Suriyeli geçici koruma kapsamındaki (GKK) sığınmacı nüfusun orantısal dağılımına göre oluşturulan örneklem seti üzerinden elde edilmiştir. Tablo verilerine göre, araştırma kapsamındaki toplam Suriyeli nüfus 512.412 kişi olarak belirlenmiş olup, bu sayı 2019 yılı itibarıyla bu ilçelerde ikamet eden toplam nüfusun yaklaşık %8'ine tekabül etmektedir. İlçelere göre Suriyeli sığınmacı oranları önemli ölçüde farklılık göstermekte; örneğin Esenler ve Esenyurt gibi ilçelerde bu oran %13'e kadar çıkarken, Beylikdüzü ve Şişli gibi bölgelerde %1–2 düzeyinde kalmaktadır. Bu farklılaşma, literatürde sıklıkla vurgulanan mekânsal eşitsizlik, göçmen kümelenmesi ve barınma erişilebilirliği gibi temalarla doğrudan ilişkilidir.^{44 45}

Araştırmanın istatistiksel temsiliyetini sağlamak amacıyla, ± 0.008 örneklem hata payı ile 993 birey hedeflenmiş ve toplamda 876 anket tamamlanmıştır. Ancak saha uygulaması sırasında 117 anket eksik bilgi nedeniyle, 137 anket ise yarım bırakıldığı için geçersiz sayılmıştır. Nihai olarak, 739 anket değerlendirmeye alınarak analiz sürecine dâhil edilmiştir. İlçe bazlı dağılımlarda en yüksek örneklem Esenyurt'ta (183 denek), en düşük ise Şişli'de (8 denek) gerçekleşmiştir. Bu oranlar, her ilçedeki Suriyeli sığınmacıların toplam araştırma evreni içindeki paylarıyla orantılı olarak yapılandırılmıştır. Örneğin Esenyurt, araştırma alanındaki GKK nüfusun %24,83'ünü barındırırken; Bağcılar (%15,48), Sultangazi (%12,36) ve Esenler (%11,39) gibi ilçeler de yüksek ağırlıklı alanlar olarak öne çıkmaktadır. Bu metodolojik yapı, örneklemin homojen değil,

⁴⁴ Karakaya, M., & Yılmaz, S. (2021). Kentsel kırılma ve göçmen yerleşimi: İstanbul ilçeleri üzerine bir analiz. Göç Araştırmaları Dergisi, 7(2), 95–113. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/gad>

⁴⁵ Demirtaş-Milz, N. (2018). Mekânsal adalet, kentsel ayrışma ve Suriyeli mültecilerin yerleşim kalıpları. Planlama, 28(2), 105–118. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/planlama>

orantısal temsiliyete dayalı bir model üzerinden kurulduğunu ve çalışmanın mikro coğrafi analiz kapasitesini güçlendirdiğini göstermektedir.⁴⁶⁴⁷

Anket uygulamaları, Dünya Yerel Yönetim ve Demokrasi Akademisi Vakfı (WALD) tarafından yürütülen “Göçmenlere Yönelik Çalışmalarda Yerel Girişimlerin Örgütlenmesi ve Deneyimlerin Sınanması – Mültecilerin Yerleştirilmesi” başlıklı proje kapsamında, iş birliği yapılan ilçe belediyelerinde kurulan Mülteci Destek Birimi ofislerinde gerçekleştirilmiştir. Bu model, saha erişiminin kurumsal teminat altına alınması bakımından örnek teşkil eden bir uygulamadır. Literatürde, kamu-STK iş birliğinin yerel yönetim kapasitesini artırdığı, aynı zamanda göçmen gruplarla iletişimi kolaylaştırdığı vurgulanmaktadır.^{48 49} Ayrıca, saha araştırmalarının bu tür sabit kurumsal mekânlarda yapılması, hem katılımcı güvenini artırmakta hem de veri güvenilirliği bakımından önemli avantajlar sunmaktadır.

Tablo 7 : Tukey HSD Sonuçları

group1	group2	meandiff	p-adj	lower	upper	reject
Avcılar	Bağcılar	43.274	0.0000	31.287	55.262	True
Avcılar	Beylikdüzü	-57.814	0.0000	-79.683	-35.945	True
Avcılar	Esenler	64.079	0.0000	51.519	76.639	True
Avcılar	Esenyurt	60.437	0.0000	49.085	71.789	True
Avcılar	Gaziosmanpaşa	15.041	0.0179	0.1350	28.731	True
Avcılar	Kağıthane	0.4704	0.9714	-0.8593	18.002	False
Avcılar	Küçükçekmece	-10.329	0.2581	-23.363	0.2706	False
Avcılar	Sancaktepe	-29.052	0.0000	-43.570	-14.535	True
Avcılar	Sultangazi	48.316	0.0000	35.577	61.056	True
Avcılar	Şişli	-48.082	0.0000	-65.445	-30.719	True
Bağcılar	Beylikdüzü	-101.089	0.0000	-12.221	-79.964	True
Bağcılar	Esenler	20.805	0.0001	11.045	30.566	True
Bağcılar	Esenyurt	17.163	0.0007	0.8373	25.954	True
Bağcılar	Gaziosmanpaşa	-28.233	0.0000	-37.941	-18.525	True
Bağcılar	Kağıthane	-38.570	0.0000	-47.986	-29.155	True
Bağcılar	Küçükçekmece	-53.604	0.0000	-62.821	-44.386	True
Bağcılar	Sancaktepe	-72.327	0.0000	-82.528	-62.126	True
Bağcılar	Sultangazi	0.5042	0.9844	-0.4636	14.721	False
Bağcılar	Şişli	-91.356	0.0000	-10.237	-80.344	True

⁴⁶ Çelik, E., & Duman, A. (2019). Kentlerde nüfus yoğunluğu ve sosyal hizmet erişimi ilişkisi: İstanbul örneği. Kent Araştırmaları Dergisi, 5(1), 67–84. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/kent>

⁴⁷ Korkut, U., & Aytekin, N. (2020). Büyükşehir belediyelerinin sığınmacı politikaları: Katılımcı mekanizmaların rolü. Yerel Yönetim ve Denetim Dergisi, 12(1), 45–60. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/yyd>

⁴⁸ Erder, S., & Kaşka, S. (2020). Türkiye’de yerel yönetimler ve göçmen politikaları: Kurumsal kapasiteler ve iş birliği modelleri. Göç Dergisi, 7(1), 88–103. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/gocder>

⁴⁹ Yılmaz, V. (2019). Türkiye’de yerel yönetimlerin mülteci politikalarında kapasite ve uygulama farklılıkları. Kamu Yönetimi Araştırmaları Dergisi, 9(1), 33–52. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/kyad>

Tukey HSD analizine göre ilçeler arasında Suriyeli oranları açısından anlamlı farklar mevcuttur. Yukarıdaki tabloda sunulan sonuçlar, hangi iki ilçe arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunduğunu ($p < 0.05$) göstermektedir. "Reject" sütununda "True" olan satırlar, iki ilçe arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğunu belirtmektedir. *(Tukey Testi, varyans analizinden (ANOVA) sonra uygulanan post-hoc çoklu karşılaştırma yöntemlerinden biridir. Temel amacı, birden fazla grup arasındaki ortalama farklarını belirlemek ve hangi grupların birbirinden anlamlı derecede farklı olduğunu saptamaktır. ANOVA testi sonucu tek başına, genel olarak en az iki grup arasında fark olduğunu gösterirken, Tukey testi bu farkın hangi gruplar arasında olduğunu detaylandırır. Bu test, grup içi varyasyonları göz önünde bulundurarak, her bir grup çifti için güven aralıkları ve kritik değerler hesaplar, böylece Tip I hata olasılığını kontrol altında tutmaktadır.)*

Tablo 8 : Tukey HSD: İlçeler Arası Anlamlı Farklar

9 . KAVRAMSAL ÇERÇEVE

9.1. Kentsel Gelişim ve Kentsel Yaşanabilirlik Kavramları

Sorun Alanı	Değerler
Ekoloji	Gürültüsüz ve temiz çevre, hava ve su kalitesi Ekoloji ve ekonomi dengesi
Arazi Kullanımı	Kendi kendine yeten ve yaygın olmayan arazi Yaşama ve çalışma alanı birlikteliği
Sağlık	Halk sağlığının korunması Sağlıklı yaşam alanlarının oluşturulması Herkes için erişilebilir, sağlıklı ve sürdürülebilir gıda ve tarım ürünleri
Kamusal Alanlar	Herkes için yeterli kamusal alan sağlanması Maliyeti karşılanabilir, konforlu ve erişilebilir konut Karar alma süreçlerine katılım olanağının sağlanması Çeşitliliğe, dezavantajlı ve muhtaçlara uygun yapı İnsanların atomize edilmesi ve yalıtılmasının önüne geçilmesi Yurttaşların bilgi, deneyim ve görüşlerine saygı duyulması Toplumsal, cinsel ve etnik kimliklere saygı duyulması
Kalkınma	Yerel ticari işletmelerinin ve yerel üretim biçimlerinin korunması İş fırsatları yaratabilen bir ekonomik çevrenin sağlanması, Girişimciliği teşvik Herkes kapasite geliştirebilme olanaklarının sağlanması Yerel kalkınma modellerinin teşvik edilmesi
Eğitim/Kültür	Eğitim ve sosyal bütünleşmenin sağlanması Kültürel kimliklere saygı gösterilmesi Çocuklar ve gençler için özgür sosyalleşme mekânları Herkes için erişilebilir ve maliyeti karşılanabilir bir eğitim
Güvenlik	İnsan temel hak ve hürriyetlerin korunmasına yönelik güvenlik Tüm yaş gurupları için kentlerin çekici ve güvenli kılınması Bireysel güvenliğin sağlanması
Ulaşım	Herkes için ucuz, konforlu ve güvenli toplu taşıma sağlanması Engelliler için erişilebilirliğin ve hizmet kalitesinin artırılması Kentsel kamusal hizmetlere kolay erişimin sağlanması
Tasarım	Yerel iklim koşullarının ve malzemelerin kullanımı Geleneksel mimari tarzların gelecek kuşaklara aktarılması Halk sanatlarının desteklenmesi

II. Dünya Savaşı sonrasında itibaren küresel ölçekte gözlemlenen en çarpıcı demografik dönüşümlerden biri, kentsel nüfusun kırsal nüfusu aşarak mekânsal yoğunlaşmanın büyük ölçüde kentler lehine yeniden şekillenmesidir. Bu durum, yalnızca niceliksel bir yer değiştirme değil; aynı zamanda ekonomik üretim biçimlerinin, toplumsal yaşam örgüsünün ve yönetim modellerinin dönüşümüne işaret eden yapısal bir kırılmadır. Türkiye de bu eğilimin dışında kalmamış; özellikle 1950’li yıllardan itibaren hız kazanan iç göç dalgaları, kırsal toplulukların çözülmesiyle eşzamanlı olarak kentsel alanların nüfus, hizmet talebi ve mekânsal yayılım

açısından baskı altına girmesine yol açmıştır. Nitekim 21. yüzyılın ilk çeyreğine gelindiğinde, dünya genelinde olduğu gibi Türkiye’de de toplam nüfusun yaklaşık üçte ikisi kentlerde yaşamaktadır. Bu dönüşüm, kentsel alanların artık yalnızca mekânın değil; aynı zamanda siyasetin, ekonominin ve toplumsal yaşamın ana sahnesi hâline geldiğini göstermektedir.⁵⁰⁵¹

Bu bağlamda, çağdaş kent çalışmalarında giderek merkezi bir konum kazanan “kentsel yaşanabilirlik” kavramı, yalnızca kentsel mekânların fiziksel niteliğiyle değil; aynı zamanda sosyal adalet, çevresel sürdürülebilirlik ve kurumsal yönetim kapasitesiyle birlikte ele alınmaktadır. Yaşanabilirlik, farklı disiplinlerde çeşitlenen tanımlarıyla birlikte, bireylerin kentte ne ölçüde “sağlıklı”, “güvenli”, “katılımcı” ve “tatmin edici” bir yaşam sürdürebildiğini ölçen çok boyutlu bir kavram olarak değerlendirilmektedir.⁵² Kentsel yaşanabilirliğin bu çok katmanlı doğası, sürdürülebilir kalkınma literatüründe yerel ölçekli politika üretimiyle küresel hedeflerin kesişim noktasında yer almakta; Birleşmiş Milletler’in Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları’nın (SDG-11) da ana referans çerçevesini oluşturmaktadır.⁵³ Özellikle hızlı kentleşmenin getirdiği eşitsizlikler ve mekânsal adaletsizlikler bağlamında, yaşanabilirlik yalnızca bir normatif hedef değil; aynı zamanda kent hakkı, kapsayıcı planlama ve sosyal bütünleşme gibi kavramlarla iç içe geçmiş yönetsel bir sorumluluk alanı hâline gelmiştir.

Kentsel nüfusun küresel düzeyde belirleyici hâle gelmesi, yaşanabilirlik olgusunun yalnızca yerel ölçekle sınırlı kalamayacağını; aynı zamanda ulusal ve ulusötesi politika gündemlerinin ayrılmaz bir bileşeni olarak değerlendirilmesi gerektiğini ortaya koymaktadır. Bu noktada yaşanabilirlik, artık sadece çevresel niteliklerin değerlendirilmesiyle değil, aynı zamanda kentli haklarının tanınması ve mekânsal adaletin sağlanmasıyla da ilişkilendirilen çok boyutlu bir yönetim ve siyasa alanıdır.⁵⁴ Dolayısıyla kentlerin sosyal, ekonomik ve çevresel bağlamda sürdürülebilirliğini sağlayacak yaşam kalitesi göstergelerinin, hem akademik düzeyde hem de politika yapım süreçlerinde daha sistematik biçimde ele alınması gerekmektedir.⁵⁵

Kentsel yaşanabilirlik kavramı ve tartışmaları, kent ve toplumun birbirini tamamlayan temel etmenle olmasından ve kent sakinlerinin sosyo-ekonomik gelişimlerini karşılayacak, ileri kent fonksiyonlarının gelişimini zorunlu kılmasından kaynaklanmaktadır. Kavram, kentin ekonomisi,

⁵⁰ Günay, H., & Sarı, T. (2018). Türkiye’de kentleşme süreçleri ve yönetsel dönüşüm. Yerel Yönetim Araştırmaları Dergisi, 2(1), 43–60. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/yoyar>

⁵¹ Yıldız, E. (2021). Küresel kentleşme eğilimleri ve Türkiye’de nüfusun mekânsal yeniden dağılımı. Mekân ve Toplum, 3(2), 115–132. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/mekevetoplum>

⁵² Aksoy, Y., & Çelik, A. (2020). Kentsel yaşanabilirlik: Kavramsal bir çözümleme. Kent Akademisi, 13(3), 561–579. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/kentakademisi>

⁵³ Keleş, R. (2019). Kentleşme Politikası. Ankara: İmge Kitabevi.

⁵⁴ Demir, F., & Özgür, H. (2022). Yaşanabilir kentlerin inşasında yönetim ve sürdürülebilirlik. Şehir ve Toplum Dergisi, 5(1), 85–103. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/sehirvetoplum>

⁵⁵ Weber, M., (2003). Şehir Modern Kentin Oluşumu, Çev.: Ceylan, M, Bakış Yayınları, İstanbul

sosyal yaşamı ve nihayet alt – üst yapılarının ortaya çıkardığı refahın kentin sakinlerinin erişimine sunumunu zorlaştıran fiziksel ve sosyal bariyerleri kaldırma açısında da önemsenmektedir.

Günümüzde kentsel yaşanabilirlik, ulaşım, eğitim, güvenlik, sağlık, çevre kalitesi gibi göstergeler ve bunların altında pek çok sosyo-ekonomik ve kültürel değişkenin dikkate alındığı; farklı bilim, disiplin, yöntemler ile politikaların ele aldığı bir konudur.

Weber tarafından yapılan kent tanımı halen daha güncelliğini korumaktadır. Ona göre kent, bir yerleşim ünitesinin ticaret, alışveriş, hukuk, istihdam, yönetim gibi unsurlara sahip oldukça kentlere dönüşmekte; bunların kalitesi ve etkinlikleri de kentin farkını ve kimliğini ortaya çıkarmaktadır.⁵⁶

Kent kuramı ve şehir planlaması literatüründe “yaşanabilir kent” kavramının erken ve etkili savunucularından biri olarak kabul edilen Jane Jacobs, modernist kentleşme paradigmasına karşı eleştirel bir yaklaşım geliştirmiş ve kentsel mekânın yalnızca fiziksel değil, aynı zamanda sosyal bir organizma olarak değerlendirilmesi gerektiğini ileri sürmüştür. Jacobs’un özellikle *The Death and Life of Great American Cities* (1961) adlı eseri, 20. yüzyıl ortası kentsel planlama anlayışına karşı çıkmakla kalmamış; aynı zamanda kentlerin canlılık, çeşitlilik ve etkileşim temelinde yeniden düşünülmesi gerektiğine dair derinlemesine bir kuramsal dönüşüm başlatmıştır.

Jacobs’a göre kentler, insan ölçeğinde planlanmalı ve mahalleler, yalnızca barınma birimleri değil, aynı zamanda toplumsal ilişkilerin geliştiği ve bireylerin gündelik yaşam pratiklerini gerçekleştirebildiği dinamik yaşam alanları olmalıdır. Bu bağlamda, kentlerin fiziki, sosyal ve ekonomik yapılarının, bireylerin beşeri ihtiyaçlarına cevap verebilecek esneklikte ve kapsayıcılıkta kurgulanması gerektiğini vurgulamıştır. Jacobs’un savunduğu çok işlevli kullanım, sokak canlılığı, gözle görünür kamusal denetim, yaya dostu ulaşım ve topluluk temelli katılım gibi ilkeler, günümüzde yaşanabilirlik kavramının temel bileşenleri arasında değerlendirilmektedir.⁵⁷⁵⁸⁵⁹

Jacobs’un eleştirileri, kentlerin yalnızca araç odaklı ulaşım, tek işlevli bölgeler ve yüksek yoğunluklu yapılarla değil, sosyal dokunun güçlendirildiği, kullanıcıların karşılaşma ve etkileşim

⁵⁶ Jacobs., J., (1961). *The Death and Life of Great American Cities*, Random House, New York, US ve Jacobs., J.,(1996). “Edge of Empire: Post Colonialism and the City”, Routledge, UK

⁵⁷ Şentürk, G., & Yürekli, H. (2017). Jane Jacobs’un kente bakışı ve yaşanabilirlik yaklaşımı. *İdealkent Dergisi*, 23(1), 93–110. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/idealkent>

⁵⁸ Bozkurt, G., & Erdem, M. (2022). Jane Jacobs’un kentsel yaşanabilirlik kuramı çerçevesinde mahalle ölçeğinde bir değerlendirme. *Kent Akademisi*, 15(2), 132–149. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/kentakademisi>

⁵⁹ Jacobs, J. (1961). *The Death and Life of Great American Cities*. New York: Random House.

olanaklarının arttırıldığı bir yapısalılık içinde tasarlanması gerektiğini göstermiştir. Bu yönüyle Jacobs'un düşüncesi, günümüz kentsel yaşanabilirlik tartışmalarının kavramsal altyapısını oluşturmakta; neoliberal kentleşme eleştirilerinden toplumsal kapsayıcılık politikalarına kadar uzanan geniş bir tartışma zemini sunmaktadır.⁶⁰ Kentin yalnızca ekonomik sermayenin değil, aynı zamanda toplumsal ve kültürel sermayenin biriktirildiği bir saha olduğu varsayımı, Jacobs'un kuramsal yaklaşımında merkezi bir yer tutar. Bu yaklaşım, bugünün sosyal sürdürülebilirlik, mekânsal adalet ve kent hakkı gibi kavramlarıyla doğrudan ilişkilidir.⁶¹

Kentsel yaşanabilirlik ve yaşam kalitesi kavramları, çağdaş kent çalışmalarının hem kuramsal hem de uygulamalı alanlarında birbirini tamamlayan, ancak aynı zamanda kendi içsel dinamikleriyle ayrılan iki temel olguyu ifade etmektedir. Bu iki kavram, kent planlamasında fiziksel altyapının ötesine geçen; sosyal bütünleşme, çevresel sürdürülebilirlik, mekânsal adalet ve kültürel çeşitliliğin kesişiminde şekillenen çok boyutlu bir yaşam deneyimini betimlemektedir.⁶²

Yaşanabilirlik, kentteki fiziksel ve sosyal koşulların, bireyin ve toplumun refahına katkı sunacak nitelikte düzenlenmesi anlamına gelirken; yaşam kalitesi, bu koşullara bireylerin yüklediği anlam, beklenti düzeyi ve tatmin duygusuyla doğrudan ilişkilidir. Kentlerin yalnızca barınma ve ulaşım gibi temel işlevleri yerine getiren mekânlar değil; aynı zamanda bireylerin kendilerini gerçekleştirme, aidiyet kurma, estetik değerler üretme ve sosyal ilişkiler kurma alanları olduğu göz önüne alındığında, bu iki kavram arasındaki bağ daha belirgin hale gelmektedir.⁶³

Prof. Dr. Ruşen Keleş'in yaşanabilirlik tanımı, bu çerçeveyi derinleştiren önemli bir referans noktasıdır. Keleş'e göre yaşanabilirlik, bireylerin yalnızca fiziki ihtiyaçlarının karşılandığı değil; aynı zamanda kolektif varoluşlarından memnuniyet duydukları, mekânın sunduğu sosyal, çevresel ve kültürel değerlerle uyum içinde yaşadıkları bir bütünlük halidir. Bu tanım, mekânsal kalitenin, çevresel iyilik halinin ve toplumsal ilişkilerin kentsel yaşam deneyimini nasıl dönüştürdüğüne işaret etmektedir.⁶⁴ Kentsel kalite, bu bağlamda yalnızca fiziksel konfor değil;

⁶⁰ Kara, H., & Turgut, H. (2020). Neoliberal kentleşme bağlamında Jacobs'un eleştirileri ve çağdaş kent çalışmalarıyla ilişkisi. *Planlama*, 30(1), 33–52. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/planlama>

⁶¹ Keleş, R., (2010). *Kentleşme Politikası*, İmge Yayınevi; İstanbul, 2010

⁶² Kılınç, D. (2020). Yaşanabilir Kentler ve Kentsel Yaşam Kalitesi: Kavramsal Bir İnceleme. *İdealkent*, 12(33), 94–115. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/idealkent>

⁶³ Karakurt, F., & Uçar, A. (2018). Kentsel Yaşam Kalitesi Kavramı ve Değerlendirme Yöntemleri. *Kent Akademisi*, 11(1), 119–135. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/kentakademisi>

⁶⁴ Keleş, R. (2015). *Kentleşme Politikası* (9. Baskı). Ankara: İmge Kitabevi.

toplumsal eşitlik, güvenlik hissi, estetik doyum ve yönetim süreçlerine katılım imkânı gibi değişkenleri de içeren çok boyutlu bir yapıdır.⁶⁵

Yaşanabilirlik ile yaşam kalitesi arasındaki ilişki, çağdaş kent yönetişiminin yalnızca teknik altyapı eksenli çözümlerle sınırlı kalamayacağını, aksine kentsel mekânın sosyo-kültürel boyutlarının da dikkate alındığı bütüncül bir yaklaşımla yeniden düşünülmesi gerektiğini ortaya koymaktadır. Kentlerin yalnızca fiziki hizmetlere erişim sağladığı alanlar olmaktan çıkıp; bireyin kimliğini inşa ettiği, kendini ifade edebildiği ve toplumsal aidiyet duygusunu pekiştirdiği sosyomekânsal yapılar haline gelmesi gerekliliği, yönetim modellerinde katılımcı, kapsayıcı ve adil bir paradigmaya yönelimi zorunlu kılmaktadır.⁶⁶

Kentte yaşayan bireylerin beklentileri artık salt altyapı hizmetlerinin işleyişiyle sınırlı değildir. Kültürel temsil, etkileşim olanakları, çevresel kalite, mekânsal adalet ve psikolojik refah gibi üst düzey ihtiyaçlar, kentsel yaşanabilirlik anlayışının temel bileşenleri haline gelmiştir. Bu çerçevede, kent politikalarının yalnızca fiziksel planlama ve mühendislik uygulamaları üzerinden biçimlenmesi, kentli öznesinin çok katmanlı yaşam deneyimlerini dışlayan indirgemeci bir yaklaşımı beraberinde getirmektedir. Oysa ki, yaşam kalitesini etkileyen parametrelerin çoğu, sosyoloji, siyaset bilimi, çevre çalışmaları ve kültürel antropoloji gibi disiplinlerin sunduğu teorik ve yöntemsel araçlarla anlamlandırılabilir.⁶⁷

Bu noktada, “yaşanabilir kent” tasavvurunun, teknik çözümlerle entegre edilmiş katılımcı bir yönetim mantığıyla yeniden kurgulanması kaçınılmazdır. Kentsel yönetim, yurttaşların karar alma süreçlerine etkin biçimde katılabildiği, temsil eşitliği ve sosyal adaletin sağlandığı, farklı grupların mekânsal ve kültürel gereksinimlerinin gözetildiği bir sistematikte işler hâle geldiğinde, yaşanabilirlik ile yaşam kalitesi arasında kurulan bağ hem kavramsal düzeyde hem de kentli yaşam pratiklerinde sürdürülebilir bir düzeye ulaşabilecektir..⁶⁸⁶⁹

Yaşanabilirlik konulu araştırma çalışmaları, araştırma alanına yönelik belirlenen göstergeler ve bunlara bağlı alt değişkenler kullanılarak yapılmaktadır.

⁶⁵ Yılmaz, E., & Erdoğan, E. (2021). Kentsel Kalite Göstergeleri ve Yaşanabilirlik İlişkisi: Mekânsal Bir Değerlendirme. *Mekânsal Planlama Dergisi*, 5(1), 75–91. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/mpd>

⁶⁶ Bayraktar, B. (2020). Yaşanabilirlik ve Sosyal Sürdürülebilirlik Kavramları Arasında Kavramsal Bir Bağ Kurma Çabası. *İdealkent*, 12(33), 116–137. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/idealkent>

⁶⁷ Aydın, D., & Yıldırım, S. (2017). Kentsel Yaşam Kalitesinin Artırılmasında Katılımcı Yönetişimin Rolü. *İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, 56(1), 1–20. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/iuisbf>

⁶⁸ Demirtaş-Milz, N. (2019). Katılımcı Yönetişim, Sosyal Kapsayıcılık ve Kent Mekânı: Eleştirel Bir Yaklaşım. *Planlama*, 29(1), 23–38. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/planlama>

⁶⁹ https://mutlukent.files.wordpress.com/2012/10/kalkc4b1nma-bakanlc4b1c49fc4b1_yac59fanabilir-kentler-ve-kentsel-dc3b6nc3bcc59fc3bcm.pdf Erişim Tarihi: 13.03.2019

Yaşanabilirlik araştırmalarında kullanılan göstergeler genel olarak sağlık, eğitim, ulaşım, ekonomi, çevre gibi başlıklar altında toplanmaktadır. Yaşanabilirlik olgusu, göçle gelen kent sakinlerinin kenti tanımlaması ve kentin yaşanabilirliği konusunda düşüncelerinin alınmasına yönelmektedir. Yaşanabilirlik göstergeleri, insanoğlunun zaruri ihtiyaçlarının yanısıra; hayat mutluluğuna erişiminde etken unsurların bir araya toplanabilmesidir. Çalışmada yaşanabilirlik göstergesi olarak sağlık, eğitim ve güvenlik hizmetleri kullanılmaktadır. Kentsel mekanın yaşadığı hızlı dönüşüm ve devinim iki boyutludur; İlk olarak kentlerde yaşanan dönüşüm yerelden ülkesele ve küresele doğru karmaşık sürdürülebilir kalkınma profili ortaya çıkarmaktadır. Bunun nedeni sosyal, kültürel, ekonomik, teknolojik alanlarda yaşanan değişimin etkilediği, yeniden tanımladığı kimlikler ve ilişkilerdir. İkinci olarak bu değişimi birebir karşılayabilecek kamu politikaları ve hizmetlerinin üretiminde kentsel mekanların öne çıkmasıdır. Temel sorun bu mekanlara yönelik politikaların oluşum hızının, kentlerin artan sorunlarının hızının gerisinde kalmasıdır. Hükümetlerin çözüm odaklı politika ve hizmet üretimleri, sorun ve taleplerin ortaya çıktığı andan başlayarak, toplumun izlenmesi ve işbirliği yapılması için kurduğu mekanizmalara bağımlı hale gelmiştir.¹⁸ Nitekim Habitat II İstanbul İnsan Yerleşimleri Zirvesi'nde (1996), toplumsal talepler ve izlenebilirlik açısından yaşanabilirlik kavramları ve yaşam kalitesi ölçütleri belirlenmiştir. Bu liste sonraki dönemlerde güncellenmiştir. Liste, dünyada üzerinde uzlaşılan ilke ve değerleri yansıtmaktadır.

Tablo 9 : Sorun Alanı / İlke ve Değer

Sorun Alanı / İlke ve Değer												
Ekolojik mimari ve kent tasarımı	Yerel peyzajda korunmuş çevre	Ekolojik sürdürülebilirlik	Gürültüsüz çevre; temiz hava ve su	Ekoloji ve ekonomi dengesi	Toplu, yaya, bisiklet ulaşımının özendirilmesi							
	Yerel peyzajda korunmuş çevre	Ekolojik sürdürülebilirlik	Gürültüsüz çevre; temiz hava ve su	Ekoloji ve ekonomi dengesi		Herkes için ucuz, konforlu ve güvenli toplu taşıma						
	Yerel peyzajda korunmuş çevre	Ekolojik sürdürülebilirlik	Gürültüsüz çevre; temiz hava ve su	Ekoloji ve ekonomi dengesi		Engellilere erişilebilir ve kaliteli hizmet						
	Yerel peyzajda korunmuş çevre	Ekolojik sürdürülebilirlik	Gürültüsüz çevre; temiz hava ve su	Ekoloji ve ekonomi dengesi		Mimari ve kentsel tasarımda sağlıklı yaşama uygunluk						
	Yerel peyzajda korunmuş çevre	Ekolojik sürdürülebilirlik	Gürültüsüz çevre; temiz hava ve su	Ekoloji ve ekonomi dengesi		Arazi kullanımında toplu ulaşım öncelik						
Toplumsal ilişkilere uyumlu kamusal çevre	Toplumsal ilişkilere uyumlu sokak	Herkes için yeterli kamusal alan	Maliyeti karşılanabilir konforlu konut	Karar alma süreçlerine katılım	Çeşitliliğe, dezavantaj ve muhtaçlara uygun yapı	İnsanların atomize edilmemesi ve yalıtılmaması	Diyalogun her ortam ve şartta öncelik olması	Kamusal alanları yaşatan kamusal etkinlikler	Yurttaşların bilgi, deneyim ve görüşlerine saygı	Komşuluğun korunması ve yaşatılması	Toplumsal saygı ve Topluma Saygı	Cinsel ve etnik kimliklere saygı
	Toplumsal ilişkilere uyumlu sokak	Herkes için yeterli kamusal alan	Maliyeti karşılanabilir konforlu konut	Karar alma süreçlerine katılım	Çeşitliliğe, dezavantaj ve muhtaçlara uygun yapı	İnsanların atomize edilmemesi ve yalıtılmaması	Diyalogun her ortam ve şartta öncelik olması	Kamusal alanları yaşatan kamusal etkinlikler	Yurttaşların bilgi, deneyim ve görüşlerine saygı	Komşuluğun korunması ve yaşatılması	Toplumsal saygı ve Topluma Saygı	Cinsel ve etnik kimliklere saygı
	Toplumsal ilişkilere uyumlu sokak	Herkes için yeterli kamusal alan	Maliyeti karşılanabilir konforlu konut	Karar alma süreçlerine katılım	Çeşitliliğe, dezavantaj ve muhtaçlara uygun yapı	İnsanların atomize edilmemesi ve yalıtılmaması	Diyalogun her ortam ve şartta öncelik olması	Kamusal alanları yaşatan kamusal etkinlikler	Yurttaşların bilgi, deneyim ve görüşlerine saygı	Komşuluğun korunması ve yaşatılması	Toplumsal saygı ve Topluma Saygı	Cinsel ve etnik kimliklere saygı
	Toplumsal ilişkilere uyumlu sokak	Herkes için yeterli kamusal alan	Maliyeti karşılanabilir konforlu konut	Karar alma süreçlerine katılım	Çeşitliliğe, dezavantaj ve muhtaçlara uygun yapı	İnsanların atomize edilmemesi ve yalıtılmaması	Diyalogun her ortam ve şartta öncelik olması	Kamusal alanları yaşatan kamusal etkinlikler	Yurttaşların bilgi, deneyim ve görüşlerine saygı	Komşuluğun korunması ve yaşatılması	Toplumsal saygı ve Topluma Saygı	Cinsel ve etnik kimliklere saygı
	Toplumsal ilişkilere uyumlu sokak	Herkes için yeterli kamusal alan	Maliyeti karşılanabilir konforlu konut	Karar alma süreçlerine katılım	Çeşitliliğe, dezavantaj ve muhtaçlara uygun yapı	İnsanların atomize edilmemesi ve yalıtılmaması	Diyalogun her ortam ve şartta öncelik olması	Kamusal alanları yaşatan kamusal etkinlikler	Yurttaşların bilgi, deneyim ve görüşlerine saygı	Komşuluğun korunması ve yaşatılması	Toplumsal saygı ve Topluma Saygı	Cinsel ve etnik kimliklere saygı
	Toplumsal ilişkilere uyumlu sokak	Herkes için yeterli kamusal alan	Maliyeti karşılanabilir konforlu konut	Karar alma süreçlerine katılım	Çeşitliliğe, dezavantaj ve muhtaçlara uygun yapı	İnsanların atomize edilmemesi ve yalıtılmaması	Diyalogun her ortam ve şartta öncelik olması	Kamusal alanları yaşatan kamusal etkinlikler	Yurttaşların bilgi, deneyim ve görüşlerine saygı	Komşuluğun korunması ve yaşatılması	Toplumsal saygı ve Topluma Saygı	Cinsel ve etnik kimliklere saygı
	Toplumsal ilişkilere uyumlu sokak	Herkes için yeterli kamusal alan	Maliyeti karşılanabilir konforlu konut	Karar alma süreçlerine katılım	Çeşitliliğe, dezavantaj ve muhtaçlara uygun yapı	İnsanların atomize edilmemesi ve yalıtılmaması	Diyalogun her ortam ve şartta öncelik olması	Kamusal alanları yaşatan kamusal etkinlikler	Yurttaşların bilgi, deneyim ve görüşlerine saygı	Komşuluğun korunması ve yaşatılması	Toplumsal saygı ve Topluma Saygı	Cinsel ve etnik kimliklere saygı
	Toplumsal ilişkilere uyumlu sokak	Herkes için yeterli kamusal alan	Maliyeti karşılanabilir konforlu konut	Karar alma süreçlerine katılım	Çeşitliliğe, dezavantaj ve muhtaçlara uygun yapı	İnsanların atomize edilmemesi ve yalıtılmaması	Diyalogun her ortam ve şartta öncelik olması	Kamusal alanları yaşatan kamusal etkinlikler	Yurttaşların bilgi, deneyim ve görüşlerine saygı	Komşuluğun korunması ve yaşatılması	Toplumsal saygı ve Topluma Saygı	Cinsel ve etnik kimliklere saygı
	Toplumsal ilişkilere uyumlu sokak	Herkes için yeterli kamusal alan	Maliyeti karşılanabilir konforlu konut	Karar alma süreçlerine katılım	Çeşitliliğe, dezavantaj ve muhtaçlara uygun yapı	İnsanların atomize edilmemesi ve yalıtılmaması	Diyalogun her ortam ve şartta öncelik olması	Kamusal alanları yaşatan kamusal etkinlikler	Yurttaşların bilgi, deneyim ve görüşlerine saygı	Komşuluğun korunması ve yaşatılması	Toplumsal saygı ve Topluma Saygı	Cinsel ve etnik kimliklere saygı
	Toplumsal ilişkilere uyumlu sokak	Herkes için yeterli kamusal alan	Maliyeti karşılanabilir konforlu konut	Karar alma süreçlerine katılım	Çeşitliliğe, dezavantaj ve muhtaçlara uygun yapı	İnsanların atomize edilmemesi ve yalıtılmaması	Diyalogun her ortam ve şartta öncelik olması	Kamusal alanları yaşatan kamusal etkinlikler	Yurttaşların bilgi, deneyim ve görüşlerine saygı	Komşuluğun korunması ve yaşatılması	Toplumsal saygı ve Topluma Saygı	Cinsel ve etnik kimliklere saygı
Ekolojik mimari ve kent tasarımı	Yerel peyzajda korunmuş çevre	Ekolojik sürdürülebilirlik	Gürültüsüz çevre; temiz hava ve su	Ekoloji ve ekonomi dengesi	Yerel peyzajda korunmuş çevre	Ekolojik sürdürülebilirlik	Gürültüsüz çevre; temiz hava ve su	Ekoloji ve ekonomi dengesi	Yerel peyzajda korunmuş çevre	Ekolojik sürdürülebilirlik	Gürültüsüz çevre; temiz hava ve su	Ekoloji ve ekonomi dengesi
	Yerel peyzajda korunmuş çevre	Ekolojik sürdürülebilirlik	Gürültüsüz çevre; temiz hava ve su	Ekoloji ve ekonomi dengesi	Yerel peyzajda korunmuş çevre	Ekolojik sürdürülebilirlik	Gürültüsüz çevre; temiz hava ve su	Ekoloji ve ekonomi dengesi	Yerel peyzajda korunmuş çevre	Ekolojik sürdürülebilirlik	Gürültüsüz çevre; temiz hava ve su	Ekoloji ve ekonomi dengesi
	Yerel peyzajda korunmuş çevre	Ekolojik sürdürülebilirlik	Gürültüsüz çevre; temiz hava ve su	Ekoloji ve ekonomi dengesi	Yerel peyzajda korunmuş çevre	Ekolojik sürdürülebilirlik	Gürültüsüz çevre; temiz hava ve su	Ekoloji ve ekonomi dengesi	Yerel peyzajda korunmuş çevre	Ekolojik sürdürülebilirlik	Gürültüsüz çevre; temiz hava ve su	Ekoloji ve ekonomi dengesi
	Yerel peyzajda korunmuş çevre	Ekolojik sürdürülebilirlik	Gürültüsüz çevre; temiz hava ve su	Ekoloji ve ekonomi dengesi	Yerel peyzajda korunmuş çevre	Ekolojik sürdürülebilirlik	Gürültüsüz çevre; temiz hava ve su	Ekoloji ve ekonomi dengesi	Yerel peyzajda korunmuş çevre	Ekolojik sürdürülebilirlik	Gürültüsüz çevre; temiz hava ve su	Ekoloji ve ekonomi dengesi
	Yerel peyzajda korunmuş çevre	Ekolojik sürdürülebilirlik	Gürültüsüz çevre; temiz hava ve su	Ekoloji ve ekonomi dengesi	Yerel peyzajda korunmuş çevre	Ekolojik sürdürülebilirlik	Gürültüsüz çevre; temiz hava ve su	Ekoloji ve ekonomi dengesi	Yerel peyzajda korunmuş çevre	Ekolojik sürdürülebilirlik	Gürültüsüz çevre; temiz hava ve su	Ekoloji ve ekonomi dengesi
	Yerel peyzajda korunmuş çevre	Ekolojik sürdürülebilirlik	Gürültüsüz çevre; temiz hava ve su	Ekoloji ve ekonomi dengesi	Yerel peyzajda korunmuş çevre	Ekolojik sürdürülebilirlik	Gürültüsüz çevre; temiz hava ve su	Ekoloji ve ekonomi dengesi	Yerel peyzajda korunmuş çevre	Ekolojik sürdürülebilirlik	Gürültüsüz çevre; temiz hava ve su	Ekoloji ve ekonomi dengesi
	Yerel peyzajda korunmuş çevre	Ekolojik sürdürülebilirlik	Gürültüsüz çevre; temiz hava ve su	Ekoloji ve ekonomi dengesi	Yerel peyzajda korunmuş çevre	Ekolojik sürdürülebilirlik	Gürültüsüz çevre; temiz hava ve su	Ekoloji ve ekonomi dengesi	Yerel peyzajda korunmuş çevre	Ekolojik sürdürülebilirlik	Gürültüsüz çevre; temiz hava ve su	Ekoloji ve ekonomi dengesi
	Yerel peyzajda korunmuş çevre	Ekolojik sürdürülebilirlik	Gürültüsüz çevre; temiz hava ve su	Ekoloji ve ekonomi dengesi	Yerel peyzajda korunmuş çevre	Ekolojik sürdürülebilirlik	Gürültüsüz çevre; temiz hava ve su	Ekoloji ve ekonomi dengesi	Yerel peyzajda korunmuş çevre	Ekolojik sürdürülebilirlik	Gürültüsüz çevre; temiz hava ve su	Ekoloji ve ekonomi dengesi
	Yerel peyzajda korunmuş çevre	Ekolojik sürdürülebilirlik	Gürültüsüz çevre; temiz hava ve su	Ekoloji ve ekonomi dengesi	Yerel peyzajda korunmuş çevre	Ekolojik sürdürülebilirlik	Gürültüsüz çevre; temiz hava ve su	Ekoloji ve ekonomi dengesi	Yerel peyzajda korunmuş çevre	Ekolojik sürdürülebilirlik	Gürültüsüz çevre; temiz hava ve su	Ekoloji ve ekonomi dengesi
	Yerel peyzajda korunmuş çevre	Ekolojik sürdürülebilirlik	Gürültüsüz çevre; temiz hava ve su	Ekoloji ve ekonomi dengesi	Yerel peyzajda korunmuş çevre	Ekolojik sürdürülebilirlik	Gürültüsüz çevre; temiz hava ve su	Ekoloji ve ekonomi dengesi	Yerel peyzajda korunmuş çevre	Ekolojik sürdürülebilirlik	Gürültüsüz çevre; temiz hava ve su	Ekoloji ve ekonomi dengesi
Ekolojik mimari ve kent tasarımı	Yerel peyzajda korunmuş çevre	Ekolojik sürdürülebilirlik	Gürültüsüz çevre; temiz hava ve su	Ekoloji ve ekonomi dengesi	Yerel peyzajda korunmuş çevre	Ekolojik sürdürülebilirlik	Gürültüsüz çevre; temiz hava ve su	Ekoloji ve ekonomi dengesi	Yerel peyzajda korunmuş çevre	Ekolojik sürdürülebilirlik	Gürültüsüz çevre; temiz hava ve su	Ekoloji ve ekonomi dengesi
	Yerel peyzajda korunmuş çevre	Ekolojik sürdürülebilirlik	Gürültüsüz çevre; temiz hava ve su	Ekoloji ve ekonomi dengesi	Yerel peyzajda korunmuş çevre	Ekolojik sürdürülebilirlik	Gürültüsüz çevre; temiz hava ve su	Ekoloji ve ekonomi dengesi	Yerel peyzajda korunmuş çevre	Ekolojik sürdürülebilirlik	Gürültüsüz çevre; temiz hava ve su	Ekoloji ve ekonomi dengesi
	Yerel peyzajda korunmuş çevre	Ekolojik sürdürülebilirlik	Gürültüsüz çevre; temiz hava ve su	Ekoloji ve ekonomi dengesi	Yerel peyzajda korunmuş çevre	Ekolojik sürdürülebilirlik	Gürültüsüz çevre; temiz hava ve su	Ekoloji ve ekonomi dengesi	Yerel peyzajda korunmuş çevre	Ekolojik sürdürülebilirlik	Gürültüsüz çevre; temiz hava ve su	Ekoloji ve ekonomi dengesi
	Yerel peyzajda korunmuş çevre	Ekolojik sürdürülebilirlik	Gürültüsüz çevre; temiz hava ve su	Ekoloji ve ekonomi dengesi	Yerel peyzajda korunmuş çevre	Ekolojik sürdürülebilirlik	Gürültüsüz çevre; temiz hava ve su	Ekoloji ve ekonomi dengesi	Yerel peyzajda korunmuş çevre	Ekolojik sürdürülebilirlik	Gürültüsüz çevre; temiz hava ve su	Ekoloji ve ekonomi dengesi
	Yerel peyzajda korunmuş çevre	Ekolojik sürdürülebilirlik	Gürültüsüz çevre; temiz hava ve su	Ekoloji ve ekonomi dengesi	Yerel peyzajda korunmuş çevre	Ekolojik sürdürülebilirlik	Gürültüsüz çevre; temiz hava ve su	Ekoloji ve ekonomi dengesi	Yerel peyzajda korunmuş çevre	Ekolojik sürdürülebilirlik	Gürültüsüz çevre; temiz hava ve su	Ekoloji ve ekonomi dengesi
	Yerel peyzajda korunmuş çevre	Ekolojik sürdürülebilirlik	Gürültüsüz çevre; temiz hava ve su	Ekoloji ve ekonomi dengesi	Yerel peyzajda korunmuş çevre	Ekolojik sürdürülebilirlik	Gürültüsüz çevre; temiz hava ve su	Ekoloji ve ekonomi dengesi	Yerel peyzajda korunmuş çevre	Ekolojik sürdürülebilirlik	Gürültüsüz çevre; temiz hava ve su	Ekoloji ve ekonomi dengesi
	Yerel peyzajda korunmuş çevre	Ekolojik sürdürülebilirlik	Gürültüsüz çevre; temiz hava ve su	Ekoloji ve ekonomi dengesi	Yerel peyzajda korunmuş çevre	Ekolojik sürdürülebilirlik	Gürültüsüz çevre; temiz hava ve su	Ekoloji ve ekonomi dengesi	Yerel peyzajda korunmuş çevre	Ekolojik sürdürülebilirlik	Gürültüsüz çevre; temiz hava ve su	Ekoloji ve ekonomi dengesi
	Yerel peyzajda korunmuş çevre	Ekolojik sürdürülebilirlik	Gürültüsüz çevre; temiz hava ve su	Ekoloji ve ekonomi dengesi	Yerel peyzajda korunmuş çevre	Ekolojik sürdürülebilirlik	Gürültüsüz çevre; temiz hava ve su	Ekoloji ve ekonomi dengesi	Yerel peyzajda korunmuş çevre	Ekolojik sürdürülebilirlik	Gürültüsüz çevre; temiz hava ve su	Ekoloji ve ekonomi dengesi
	Yerel peyzajda korunmuş çevre	Ekolojik sürdürülebilirlik	Gürültüsüz çevre; temiz hava ve su	Ekoloji ve ekonomi dengesi	Yerel peyzajda korunmuş çevre	Ekolojik sürdürülebilirlik	Gürültüsüz çevre; temiz hava ve su	Ekoloji ve ekonomi dengesi	Yerel peyzajda korunmuş çevre	Ekolojik sürdürülebilirlik	Gürültüsüz çevre; temiz hava ve su	Ekoloji ve ekonomi dengesi
	Yerel peyzajda korunmuş çevre	Ekolojik sürdürülebilirlik	Gürültüsüz çevre; temiz hava ve su	Ekoloji ve ekonomi dengesi	Yerel peyzajda korunmuş çevre	Ekolojik sürdürülebilirlik	Gürültüsüz çevre; temiz hava ve su	Ekoloji ve ekonomi dengesi	Yerel peyzajda korunmuş çevre	Ekolojik sürdürülebilirlik	Gürültüsüz çevre; temiz hava ve su	Ekoloji ve ekonomi dengesi

Tabloda, çağdaş kent yönetişi ve planlaması bağlamında, yaşanabilirlik ilkeleriyle harmanlanmış bütüncül bir kentsel kalite çerçevesi sunulmaktadır. Ekoloji, kalkınma, güvenlik, ulaşım, tasarım, kamusal alanlar, eğitim/kültür, sağlık ve arazi kullanımı gibi farklı tematik başlıklar etrafında şekillenen bu göstergeler, yalnızca fiziksel altyapı değil; aynı zamanda mekânsal adalet, çevresel sürdürülebilirlik, toplumsal kapsayıcılık ve kültürel temsiliyet gibi nitel boyutlara da odaklanmaktadır. Örneğin ekolojik mimari ve yenilenebilir enerji temelli iş ortamı anlayışı, kent ekonomisinin doğayla uyumlu bir biçimde yeniden tanımlanmasını önermekte;

buna karşın halk sağlığını gözeterek yaşama-çalışma dengesi ise bireysel refahın mekânsal yansımalarını tartışmaya açmaktadır. Bu kapsamda kent, yalnızca yerleşim değil; aynı zamanda anlam üreten, sosyal ilişkileri biçimlendiren ve topluluk aidiyetini kurumsallaştıran bir sahne olarak yeniden tanımlanmaktadır.

Kentlerin yaşayan organizmalar gibi ele alındığı bu yapılandırmada, estetik duyarlılık, kültürel süreklilik, toplumsal diyalog ve kamusal etkinlikler gibi öznelerarası deneyimleri önceleyen yaklaşımlar ön plana çıkmaktadır. Çocuklar, gençler, yaşlılar, kadınlar, engelliler gibi farklı toplumsal gruplara hitap eden mekânsal tasarımlar; kentte sosyalleşmenin eşitlikçi biçimde yeniden kurgulanmasını amaçlamaktadır. Aynı zamanda, karma arazi kullanımları, işyeri-konut yakınlığı ve toplu taşımayla erişilebilen mekanların tasarımı, kentte zaman-mekân etkileşimini verimli hale getirerek sürdürülebilir ulaşım modellerine zemin hazırlamaktadır. Kültürel mirasın korunması, halk sanatlarının teşviki ve geleneksel mimari tarzların aktarımı gibi bileşenler ise yalnızca tarihsel kimlik değil, aynı zamanda kentsel estetik politikalarının da taşıyıcısı konumundadır. Böylece yaşam kalitesi, yalnızca niceliksel değil, niteliksel göstergelerle anlamlandırılan bir kentsel hak kategorisine dönüşmektedir.

9.2. Göç Hareketliliği

Göç olgusu, insanlık tarihinin en eski ve en sürekli dinamiklerinden biri olarak hem toplumsal hem de mekânsal dönüşüm süreçlerinin merkezinde yer almaktadır. Bu olgu yalnızca bireylerin ya da toplulukların fiziksel yer değiştirmesiyle sınırlı kalmayıp, aynı zamanda yaşam stratejilerinin, kültürel temsiliyetlerin, mekânsal taleplerin ve yönetim modellerinin yeniden şekillenmesine yol açmaktadır. Göçü canlılıkla özdeşleştiren yaklaşımlar.⁷⁰ bu hareketliliğin türler arası bir varoluşsal nitelik taşıdığını, insanoğlunun yalnızca çevresel değil aynı zamanda toplumsal ve siyasal bağlamlara bağlı olarak da göç ettiğini vurgular. Nitekim günümüzde bu hareketlilik artık gezegen içi sınırlardan çıkarak, teknolojik tahayyüllerle birlikte gezegenler arası yaşanabilirliğe ilişkin tartışmalara dahi evrilmiştir. Göçün itici ve çekici unsurları; iklim, güvenlik, iş olanakları, kültürel baskılar ve yönetim biçimleri gibi çok katmanlı faktörlerin etkileşimiyle şekillenmektedir.⁷¹

İnsan-mekân ilişkisi, göçle birlikte yeniden tanımlanan bir sürece dönüşmektedir. Bireyin ya da topluluğun mekânsal adaptasyon stratejileri iki temel doğrultuda gelişir: birincisi, mevcut mekânı dönüştürerek yaşanabilir kılma çabası; ikincisi ise mekânı terk ederek yeni bir yaşanabilirlik alanı arayışına girme eğilimidir. Bu bağlamda kentlerin fiziksel, sosyal ve ekonomik altyapılarının insanların beklentilerini karşılayabilir nitelikte olması, yaşanabilirlik kriterlerinin başat göstergesi haline gelmektedir (Keleş, 2016). Ne var ki bazı coğrafyalarda –örneğin kuraklık, aşırı soğuk, yoksulluk ya da siyasal baskılar altında olan bölgelerde– bu türden dönüşümler mümkün olamadığında, göç bir zorunluluk haline gelir. Göç kararının kendisi de bir yaşanabilirlik kriziyle doğrudan ilintilidir ve bu karar, yalnızca fiziksel değil; aynı zamanda psikososyal, kültürel ve varoluşsal bir eşik olarak okunmalıdır.⁷²

Tarihteki pek çok göç dalgasının ardında savaşlar, fetihler ve çatışmaların yattığı bilinmektedir. Bu hareketlilikler yalnızca yeni yerleşim alanları kazanma amacıyla değil, aynı zamanda var olan kimlikleri, inançları ve toplumsal pratikleri koruma saikiyle şekillenmiştir. Ancak savaş yoluyla elde edilen mekânların çoğu, kalıcı yaşanabilirlik yaratmakta başarısız olmuştur. Arkeolojik ve tarihsel kayıtlar, Neolitik dönemden bu yana birçok kentin savaş ve çatışmalar sonucu harabeye dönüştüğünü ve yeni gelen toplulukların da benzer yaşanabilirlik krizleriyle yüzleştiğini

⁷⁰ Demirtaş-Milz, N. (2020). Kent sosyolojisi açısından göç dinamikleri ve mekân politikaları. *Megaron*, 15(4), 489–502. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/megaron/issue/57945/770387>

⁷¹ Kaya, A., & Kaya, B. (2019). Göç ve yaşam kalitesi ilişkisi üzerine kavramsal bir tartışma. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 12(66), 384–396. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ijsser/issue/48169/607800>

⁷² Aydemir, A. (2021). Göç ve mekân: Kentlerde yaşanabilirlik arayışları. *Kent Akademisi Dergisi*, 14(1), 135–153. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/kentakademisi/issue/63361/914114>

göstermektedir.⁷³ Bu da göçün salt mekânsal değil, aynı zamanda siyasal ve kültürel bir mücadele alanı olduğunu ortaya koyar. Modern dönemde de bu durum değişmemiştir; kentlerin etnik, mezhepsel ya da sınıfsal ayrışmalarla yeniden biçimlendirilmesi, göçün yönünü ve niteliğini belirlemeye devam etmektedir.

Göç, yalnızca dışsal bir zorunluluk sonucu gerçekleşen bir eylem değil; aynı zamanda bireyin yaşamsal doyuma erişme, haklara ulaşma ve aidiyet inşa etme arzusunun ifadesidir. Bu yönüyle göç, kent çalışmalarında "mekânsal adalet" ve "yaşanabilirlik" kavramlarıyla yakından ilişkilidir.⁷⁴ Mekânda yaşanabilirlik yalnızca fiziki koşulların elverişliliği ile sınırlı değildir; toplumsal adaletin tesisi, kültürel temsiliyetin sağlanması, yönetim mekanizmalarına katılımın mümkün olması gibi katmanlı boyutlar yaşanabilirliğin nitel çerçevesini oluşturmaktadır. Göç kararları da bu niteliksel çerçeveye verilen bir yanıttır: birey ya da topluluk, var olan yaşam alanında bu haklara erişemediği ya da erişiminin tehdit altına girdiğini hissettiğinde göçü bir kaçış değil, bir çözüm olarak kurgular.

Göç olgusunun kavramsallaştırılması, bu bağlamda yalnızca sosyolojik değil; aynı zamanda siyasal ve mekânsal analizleri gerektirir. Göç, bir yandan bireysel otonominin ifadesi olarak görülürken; öte yandan siyasal iktidarların göçü yönlendirme, sınırlama ya da kontrol etme pratikleriyle şekillenen bir yönetim nesnesine de dönüşür. Bu nedenle göçün salt bir hareketlilik olarak değil, çok boyutlu bir sosyo-politik süreç olarak ele alınması gereklidir. Göçün sınıflandırılması –örneğin gönüllü/zorunlu, iç/dış göç, geçici/kalıcı gibi– analitik bir çerçeve sunmakla birlikte, bu sınıflamalar çoğu zaman bireyin öznel deneyimini ve yaşadığı travmaları görünmez kılmaktadır. Dolayısıyla göç, yaşanabilirlik krizinin hem semptomu hem de çözümüdür; bu yönüyle de çağdaş kentbilim ve siyaset kuramları içinde merkezî bir yer tutmaktadır.

Göçün tanımlanmasında ve sınıflandırılmasında iki bilim dalı öne çıkmaktadır. Birincisi, göçün insan ve topluluk davranışı olması nedeniyle Sosyoloji tarafından yapılanlarıdır. Diğer yandan özellikle Sanayi Devrimi sonrasında göç, hukuk bilimi tarafından süratle incelenmiştir. Zira her göç eylemi özel ve kamusal alanlarda hak ve sorumlulukları etkilemekte, kamu düzeni açısından değerlendirilmek zorunda kalınmaktadır. Göçü tanımlayan, düzenlemeye çalışan uluslararası kaynaklardan biri kaynaklardan biri Uluslararası Göç Örgütü (IOM) tarafından yayınlanan

⁷³ Yılmaz, M. (2018). Savaş ve göç: Neolitik'ten günümüze mekânın yeniden inşası. *Arkeoloji ve Sanat Dergisi*, (158), 12–19. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/arkeosanat/issue/42045/511230>

⁷⁴ Erdoğan, M., & Tuncel, O. (2020). Mekânsal adalet ve göçün kentleşmeye etkisi: İstanbul örneği. *Akademik Perspektif Dergisi*, 9(1), 62–81. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/akademikperspektif/issue/53869/681869>

Uluslararası Göç Hukuku Göç Terimleri Sözlüğü'dür.⁷⁵ Sözlüğe göre göç (migration) ve türleri şu şekilde tanımlanmaktadır:

“Bir kişinin veya bir grup insanın uluslararası bir sınırı geçerek veya bir Devlet içinde yer değiştirmesi. Süresi, yapısı ve nedeni ne olursa olsun insanların yer değiştirdiği nüfus hareketleridir. Buna, mültecilerin, yerinden edilmiş kişilerin, ekonomik göçmenlerin, aile birleşimi gibi farklı amaçlarla hareket eden kişilerin göçü de dâhildir.”⁷⁶

9.2.1. Göçün Terminolojisi

Göç, Göç olgusu, hem bireysel hem de toplumsal düzeyde, çok katmanlı bir sosyo-mekânsal yeniden konumlanma sürecidir ve bu sürecin anlaşılabilirliği büyük ölçüde terminolojik netlik ile sağlanabilir. Göç terminolojisi, göçün nedenlerine, mekânsal yönüne, süresine ve taraflarına ilişkin farklı kategorilere ayrılmak suretiyle yapılandırılmıştır. Ancak literatürdeki bu sistematik ayrımlara rağmen, özellikle uygulamalı çalışmalarda kavramların sıklıkla birbirine karıştırıldığı ve bağlam dışı kullanıldığı gözlemlenmektedir.⁷⁷ Bu durum, hem göç olgusunun analitik çözümlemelerinde belirsizlik yaratmakta hem de kamu politikalarının hedef doğruluğunu zayıflatmaktadır.⁷⁸

Göçle ilgili terminolojik yapı, öncelikli olarak göçün nedenselliğine dayanmaktadır. Zorunlu göç ile gönüllü göç arasındaki ayrım, göçmenin iradesi, tehdit algısı ve yaşamsal güvenceleri üzerinden tanımlanmaktadır.⁷⁹ Ardından göçün süresi, yani geçici ya da kalıcı olup olmadığı, hareketliliğin niteliğini belirlerken, mekânsal ölçek (iç göç / dış göç) ise göçün yöneldiği coğrafi düzlemi tarif eder. Terminolojinin bir diğer boyutu, göçün taraflarına ilişkindir: Göçmen (migrant), sığınmacı (asylum seeker), mülteci (refugee), yerinden edilmiş kişi (internally displaced person) gibi kavramlar, ulusal ve uluslararası hukuk çerçevesinde farklı statüleri ifade etmektedir (Akdağ, 2020). Son olarak, göçün niceliksel büyüklüğü, kitlesel göç, bireysel göç ya da aile göçü gibi ölçek temelli farklılaşmalar üzerinden kavramsallaştırılmaktadır. Tüm bu kategoriler, göç olgusunun çok boyutlu yapısını çözümleyebilmek için kuramsal ve kavramsal bir çerçeve sunmaktadır.

⁷⁵ Richard Perruchoud ile Jillyanne Redpath – Cross, Uluslararası Göç Örgütü (IOM), Uluslararası Göç Hukuku Göç Terimleri Sözlüğü, 2. Baskı, 2014, Erişim Tarihi: 4.4.2021, https://publications.iom.int/system/files/pdf/iml31_turkish_2ndedition.pdf

⁷⁶ a.g.e. s.26

⁷⁷ Erdoğan, M. (2014). Suriyeliler: Misafirlikten geçici korumaya, Türkiye'nin göç yönetimi deneyimi. Uluslararası İlişkiler Dergisi, 11(42), 129–152. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/uidergisi/issue/21507/229490>

⁷⁸ Aydemir, A. (2021). Göç ve mekân: Kentlerde yaşanabilirlik arayışları. Kent Akademisi Dergisi, 14(1), 135–153. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/kentakademisi/issue/63361/914114>

⁷⁹ Kaya, A., & Kaya, B. (2019). Göç ve yaşam kalitesi ilişkisi üzerine kavramsal bir tartışma. Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, 12(66), 384–396. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ijsser/issue/48169/607800>

9.2.2. Göç ve Nedensellik

Göç, bir mekandan ayrılma eylemidir ve her eylem gibi bir nedene dayanmaktadır. Bu nedenin göç kararı verenin iradesi ile sınırlandırılması mümkün değildir. Nedensellik ayrımına göre göç türleri şu şekildedir.

9.2.2.1. İradi Göç – Zorunlu Göç

Göçe sebep olan olaylar bir baskıya dayanabilir. Bu baskı, şiddete maruz kalma gibi sosyal nedenlerden kaynaklanabileceği gibi yaşanan bölgedeki yaşam⁸⁰ koşullarının doğal olaylar, afetler neticesinde ortadan kalkmasına dayanabilir. Bu durumda “zorunlu göç” söz konusudur. Ancak, ortada yaşamsal bir tehdit ya da sınırlama olmaksızın, sadece daha iyi yaşam koşullarına erişim amacı taşıması durumunda “isteğe bağlı göç” olgusu ortaya çıkmaktadır. Göçün nedenselliğinin belirlenmesinde dayanan kuramlardan biri itme-çekme modelidir. Bu modele göre ülkeyi terk etmeye neden olan faktörler itme push factors), yeni bir ülkeye gitme, orada yaşamaya neden olan faktörler ise çekme (pull factors) faktörleri olarak kabul edilmektedir.⁸¹ Göç olgusunun temel sınıflandırmalarından biri, bireyin hareketliliğinin arkasındaki iradi ya da zorunlu sebeplere dayanmaktadır. Bu bağlamda göç, bireyin kendi rızasıyla gerçekleştirdiği bir mobilite eylemi olarak "iradi" (gönüllü) göç ile; yaşam alanında karşı karşıya kaldığı tehditler, çatışmalar veya çevresel felaketler gibi nedenlerle kaçınılmaz hale gelen "zorunlu" göç arasında ayrılmaktadır. İradi göçte bireyler, daha iyi eğitim olanakları, istihdam fırsatları ya da yaşam kalitesini artırma gibi nedenlerle hareket ederken; zorunlu göçte karar alma süreci, bireyin öznesi olmaktan çıkar ve hayatta kalma güdüsüne indirgenir.^{82 83}

Zorunlu göç, genellikle sosyal, siyasal ya da ekolojik krizlerle bağlantılıdır. Etnik temizlik, iç savaş, siyasal baskılar, sistematik ayrımcılık, aşırı yoksulluk ya da iklim kaynaklı afetler gibi etkenler, bireyin yerinden edilmesini zorunlu kılar. Bu durumda göç bir tercih değil, hayatta kalma aracı haline gelir. Bu anlamda zorunlu göç kavramı, yalnızca mekânsal bir hareketlilik değil; aynı zamanda sosyo-politik bir dışlanma biçimi olarak da ele alınmalıdır.⁸⁴ İradi göç ise kapitalist

⁸⁰ a.g.e. s.35

⁸¹ UNDP, Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları, Erişim Tarihi: 7.4.2021, <https://www.tr.undp.org/content/turkey/tr/home/sustainable-development-goals.html>

⁸² Erdoğan, M. (2017). Uyum ve uyumsuzluk: Zorunlu göçün sosyopolitik dinamikleri. Göç Dergisi, 4(2), 15–32. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/mig/issue/37253/429654>

⁸³ Kaya, A. (2022). Zorunlu göçün çok boyutlu etkileri: Yeni kuramsal yaklaşımlar. Sosyal Bilimler Dergisi, 9(2), 87–102. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/sobider/issue/69844/1095821>

⁸⁴ Yıldız, A. (2020). Zorunlu göç ve kırılma: Türkiye’de Suriyeli mülteciler örneği. İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi, 9(1), 210–227. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/itobiad/issue/52982/669419>

modernleşme süreçlerinin, küresel işgücü hareketliliğinin ve neoliberal politikaların ortaya çıkardığı çok boyutlu motivasyonlara dayanır. Bu nedenle iradi göç, bireysel ajansın daha belirgin olduğu bir süreci tanımlamaktadır.⁸⁵ Ancak çağdaş göç kuramları, bu iki kategoriyi birbirinden tamamen bağımsız görmemekte, ikisinin arasında bir geçişkenlik ve karma yapı bulunduğunu ileri sürmektedir.⁸⁶ Bu da göç terminolojisinde katı ikilikler yerine, spektrum temelli bir anlayışın önemine işaret etmektedir.

9.2.2.2. Geçici Göç – Sürekli Göç

Göç olgusunun kuramsal çözümlemesinde, hareketin zamansal niteliği belirleyici bir kavramsal eksen oluşturmaktadır. Bu çerçevede, bireyin veya topluluğun bir yerleşim alanından ayrılarak yeni bir mekâna yönelmesi, yalnızca fiziksel bir yer değiştirme fiili olmaktan öte; toplumsal aidiyet, mekânsal bağlılık ve kurumsal entegre olma gibi çok katmanlı dönüşüm dinamiklerini tetikleyen bir eylemdir. Göçün sürekliliği, bireyin ayrıldığı mekânla olan bağlarının zayıflamasına, toplumsal hafızayla olan ilişkisinin silikleşmesine ve geri dönüş olanaklarının zamana bağlı olarak daralmasına neden olmaktadır. Uzun süreli göçler, göçmenin eski yerleşim yeriyle olan mülkiyet, yurttaşlık ve kültürel ilişki örüntülerinde ciddi kopuşlara yol açmakta; bu durum, göçün geri dönüşsüz bir toplumsal yeniden yapılanma biçimi olabileceğini göstermektedir.^{87 88}

Göç edilen mekânda kalış süresi, yalnızca göçmenin fiziksel varlığı ile sınırlı kalmayıp, sosyo-kültürel bütünleşme düzeyini de etkileyen bir parametredir. Göçmenlerin yeni mekânda kalıcı hale gelmesi, mekânın sosyal dokusunda hem bireysel hem kolektif düzeyde yeni etkileşim biçimlerini doğurmakta; kent planlaması, kamusal hizmetlere erişim, yurttaşlık hakları ve mekânsal adalet gibi alanlarda yeni yönetim stratejilerini zorunlu kılmaktadır.^{89 90} Bu anlamda, göç süresi mekânın sadece fiziksel kullanımını değil; aynı zamanda sosyopolitik temsiliyeti, kültürel etkileşimi ve kamusal kaynakların paylaşımı gibi çok boyutlu dönüşüm

⁸⁵ Özçürümez, S., & Şahin-Mencütek, Z. (2015). Türkiye'nin göç yönetimi rejimi ve zorunlu göç olgusu. *Uluslararası İlişkiler Dergisi*, 12(48), 63–83. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/uidergisi/issue/21645/232783>

⁸⁶ Erdoğan, M. (2014). Türkiye'de göç politikalarının dönüşümü ve Suriyeliler meselesi. *Akademik Bakış*, 43, 1–21. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ab/issue/31827/349698>

⁸⁷ Gökbayrak, Ş. (2018). Türkiye'de Göçün Sürekliliği ve Yer Değiştirmenin Kültürel Kodları. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 7(4), 1241–1259. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/itobiad/issue/40510/490085>

⁸⁸ Özdemir, N., & Atalay, A. (2022). Göçün Sosyo-Mekânsal Sürekliliği ve Entegrasyon Dinamikleri. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 15(87), 62–79. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/tsad/issue/72551/1143456>

⁸⁹ Erder, S. (2017). Kentlerin Göç ile Dönüşümü: Entegrasyon ve Mekânsal Farklılaşma. *Toplum ve Bilim*, (140), 47–68. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/toplumvebilim/issue/34916/387720>

⁹⁰ Şahin, A. (2020). Kent Mekanında Uzun Süreli Göçlerin Etkileri: Sosyal Uyum ve Planlama Açısından Bir Değerlendirme. *Şehir ve Toplum*, 10(2), 15–37. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/sehirvetoplum/issue/57402/814247>

süreçlerini de belirlemektedir. Özellikle kent mekanlarında uzun süreli göç hareketlerinin, yerleşik halk ile göçmen topluluklar arasında toplumsal uyumun sağlanmasına yönelik yeni politika ve uygulamaları zorunlu hale getirdiği görülmektedir.⁹¹ Böylece göçün süresi, hem göçmenin hem de ev sahibi toplumun yaşam pratiklerinde kurumsal, kültürel ve siyasal anlamda yeniden yapılanma süreçlerini beraberinde getiren yapısal bir belirleyiciye dönüşmektedir.⁹²

Kısa süreli göçler, mekânsal geçişin hem göç edilen hem de terk edilen alanda sınırlı ve yüzeysel etkiler yarattığı, sosyal, ekonomik ve hukuki bağlamda kalıcılıktan uzak bir hareket biçimi olarak tanımlanmaktadır. Bu tür geçici göçler, genellikle göçmenin asli yerleşim mekânıyla olan bağlarını büyük ölçüde sürdürdüğü, mülkiyet haklarını devretmediği ve toplumsal aidiyet duygusunu yitirmediği süreçlerdir. Literatürde bu tür göçler, “döngüsel göç” ya da “geçici göç” başlıkları altında ele alınmakta; bu hareketlilik biçiminin, hem bireyler hem de kamu politikaları açısından geçici düzenlemelerle idare edilebildiği, kurumsal müdahalelerin sınırlı kaldığı süreçler olduğu vurgulanmaktadır.⁹³⁹⁴

Bu çerçevede barınma, kısa süreli göçlerin sosyal ve hukuki etkilerinin anlaşılması açısından temel belirleyici alanlardan biridir. Süreklilik–geçicilik ölçeğinde barınma, göçmenin ayrıldığı mekânda sahip olduğu mülkün hukuki statüsünü koruduğu, taşınmaz üzerindeki hakların devredilmediği ve geri dönüş halinde kullanımının mümkün olduğu bir varlık alanı olarak kalmaktadır. Oysa uzun süreli ya da kalıcı göçlerde, barınma alanı yalnızca fiziksel bir kayıptan ibaret olmayıp, göçmenin yerleşik düzenine, toplumsal hafızasına ve ekonomik varlığına dair bir kopuşun sembolü hâline gelmektedir. Bu durumda taşınmazın satışı, zorunlu devri ya da üçüncü kişiler tarafından kullanımına bırakılması gibi irade dışı durumlar yaşanabilmekte; geri dönüş olasılığı azaldıkça mekânsal sahiplik duygusu da çözülmektedir.⁹⁵⁹⁶ Böylece kısa süreli göçler, geçici hukuki ve toplumsal araçlarla yönetilebilecek esnek hareketlilik kalıpları olarak görülürken; uzun süreli göçler çok katmanlı mekânsal, kültürel ve ekonomik yeniden

⁹¹ Aksel, D. B., & İçduygu, A. (2019). Türkiye’de Göç Yönetişi: Çok Aktörlü, Çok Katmanlı Bir Alan. Göç Araştırmaları Dergisi, 5(2), 189–213. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/mig/issue/46901/588063>

⁹² Yusuf Adıgüzel, Göç Sosyolojisi. 1. Baskı, Nobel Yayınları. Ankara, 2019, s.23

⁹³ Kıyak, N. G. (2019). Türkiye’de Geçici Koruma Statüsünün Göçmenler Üzerindeki Etkisi. Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, 12(66), 1048–1057. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/tsad/issue/50017/652775>

⁹⁴ Kirişçi, K. (2005). A Friendlier Schengen Visa System as a Tool of “Soft Power”: The Experience of Turkey. European Journal of Migration and Law, 7(4), 343–367. <https://doi.org/10.1163/157181605775136751>

⁹⁵ Eren, E., & Bal, E. (2020). Göç Sürekliliği Bağlamında Mülkiyet ve Yerleşim İlişkisi: Kalıcılık-Geçicilik Gerilimi. İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi, 9(2), 945–965. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/itobiad/issue/54069/742120>

⁹⁶ Erder, S. (2017). Kentlerin Göç ile Dönüşümü: Entegrasyon ve Mekânsal Farklılaşma. Toplum ve Bilim, (140), 47–68. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/toplumvebilim/issue/34916/387720>

yapılanmaları beraberinde getirmektedir..⁹⁷

Vatandaşlık hakları bağlamında göçün süresi, birey ile devlet arasındaki hukuki ve siyasi ilişkilerin niteliğini belirlemede önemli bir etkidir. Özellikle uzun süreli göç olgusu, bazı devletler tarafından “vatandan ayrılma” ve “vatandaşlık bağlarını zayıflatma” yönünde yorumlanmakta, bu yorum çerçevesinde göçmen bireylerin yurttaşlıkla bağlantılı hak ve yükümlülüklerine dair yeniden tanımlamalara gidilebilmektedir. Oysa kısa süreli, yani geçici göçlerde aynı devletlerin çoğu, bireyin vatandaşlık bağlarını koruduğunu varsaymakta; buna karşılık vergi mükellefiyeti, askerlik hizmeti gibi yurttaşlık yükümlülüklerinden göç eden bireyleri muaf tutmamakta, aksine bu yükümlülüklerin sürdüğünü kabul etmektedir.⁹⁸⁹⁹ Bu ikircikli yaklaşım, göçmenlerin devletle olan bağlarının zaman ölçeğine göre yeniden tanımlanmasının, modern yurttaşlık kuramlarında oldukça tartışmalı bir mesele olduğunu göstermektedir.

Uluslararası hukuk bağlamında ise göçün süresine ilişkin yeknesak ve bağlayıcı bir tanım bulunmamaktadır. Bununla birlikte Birleşmiş Milletler ve ona bağlı uzman kuruluşların, özellikle istatistiksel ve yönetsel bağlamda geliştirdikleri metinlerde bir yıllık süre esas alınmaktadır. Birleşmiş Milletler Ekonomik ve Sosyal İşler Dairesi (UN DESA) ve Uluslararası Göç Örgütü (IOM) tarafından geliştirilen terminolojide, bir yıl veya daha uzun süreli yer değiştirmeler "uzun dönemli göç" olarak kabul edilmekte ve bu süre birçok ülkenin ulusal mevzuatında teamül haline gelmiştir.¹⁰⁰ Bu bağlamda göçün süresi yalnızca bireysel yer değiştirme davranışının değil; aynı zamanda yurttaşlık rejimlerinin, devletin göçmene yönelik algısının ve uygulamalarının da şekillenmesinde temel belirleyicilerden biridir.¹⁰¹ Göçün süresine dayalı olarak vatandaşlık haklarının yeniden yorumlanması, ulus-devletin vatandaşlık anlayışının ne ölçüde kapsayıcı ya da dışlayıcı olduğu sorusunu da beraberinde getirmektedir.

⁹⁷ Stephane De Tapia. (2004). “Introduction to the Debate: Identification of Issues and Current and Future Trends of Irregular Migration in Transit Countries”, Proceedings of the Regional Conference on Migration: Migrants in the Transit Countries: Sharing Responsibilities in Management and Protection, İstanbul.

⁹⁸ Erdoğan, M. (2019). Uyum ve Uyum Politikaları Bağlamında Türkiye’de Suriyeliler. İstanbul: Orion Kitabevi.

⁹⁹ Gümüş, S., & Ayaz, E. (2015). Göç ve Vatandaşlık: Türkiye’de Göçmenlere Yönelik Vatandaşlık Politikalarının Dönüşümü. Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi, 19(3), 47–64. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/tsad/issue/32462/360440>

¹⁰⁰ UN DESA (United Nations Department of Economic and Social Affairs). (2020). International Migration Report 2020. United Nations Publications. <https://www.un.org/development/desa/pd/content/international-migration-report-2020>

¹⁰¹ Özçürümez, S. (2016). Devlet, Yurttaşlık ve Göç: Türkiye’de Yabancılar Hukukunun Siyasal İnşası. Mülkiye Dergisi, 40(1), 45–70. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/mulkiye/issue/32485/360468>

9.2.2.3. İhtiyari Göç

Göç, sosyal bilimler literatüründe yalnızca bir mekânsal yer değiştirme süreci değil; aynı zamanda karmaşık nedenlerin, çok yönlü sonuçların ve çok katmanlı toplumsal yapıların iç içe geçtiği dinamik bir olgudur. Klasik tanımıyla göç, belirli bir nüfus kümesinin, farklı sebeplerle yerleşik bulunduğu coğrafi alanı terk etmesi biçiminde ifade edilmekle birlikte¹⁰² bu terk edişin hem süre hem de irade düzlemlerinde çeşitli biçimlerde tezahür ettiği bilinmektedir. Göç eylemi geçici veya kalıcı olabildiği gibi, bireyin kendi özgür iradesiyle gerçekleştirdiği bir tercih olabileceği gibi, doğal afetler, savaşlar, ekonomik çöküşler ya da siyasal baskılar gibi dışsal zorlayıcı etkenler neticesinde zorunlu olarak da ortaya çıkabilir.¹⁰³

Uluslararası göç rejimlerinin göç olgusuna yaklaşımında önemli bir başka ölçüt ise göçün normatif çerçevede değerlendirilmesidir. Bu bağlamda, göçmenin hareketi eğer gönderen, transit ve kabul eden devletlerin yasal düzenlemeleri ve uluslararası göç kurallarına uygun biçimde gerçekleşiyorsa bu hareketlilik “düzenli göç” (regular migration) olarak tanımlanırken; devletlerin belirlediği sınır rejimlerinin, izin prosedürlerinin ya da belge zorunluluklarının dışında kalan hareketlilikler “düzensiz göç” (irregular migration) olarak sınıflandırılmaktadır.¹⁰⁴ Düzensiz göçün ayırt edici yönü, bireyin sınır geçişlerini pasaport, vize veya yasal ikamet izni gibi belgeler olmaksızın gerçekleştirmeye çalışmasıdır. Bu yönüyle düzensiz göç, devlet egemenliğinin mekânsal sınırları ile bireysel yaşanabilirlik arayışının çatıştığı bir alan olarak değerlendirilmektedir.

Güvenlik perspektifi ise göçün hem nedeni hem de sonucu bakımından hayati bir yere sahiptir. Göç eden birey çoğu durumda kendi ülkesinde fiziksel, sosyal ya da siyasal güvenlik koşullarının yokluğunu hissettiği için yer değiştirme kararı almaktadır. Bununla birlikte, göç alan ülkelerde göçmen topluluklar, kamu düzeni, toplumsal asayiş ve ulusal güvenlik gibi parametreler açısından da sürekli bir tartışma konusu olmaktadır.¹⁰⁵ Göç olgusu, sadece bireyin fiziksel güvenliğine ilişkin bir mesele değil; aynı zamanda göçü kabul eden toplumların kolektif güvenlik algıları, siyasal kültürü ve kamu düzeni anlayışlarını şekillendiren karmaşık bir dinamik olarak değerlendirilmelidir. Göçmenlerin barınma, çalışma, katılım ve aidiyet gibi yaşamsal

¹⁰² Karaman, A. (2017). Göç Olgusu ve Türkiye'deki Suriyeli Göçmenler. İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi, 6(3), 1107–1124. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ijhs/issue/32134/347589>

¹⁰³ Uçar, D., & Demirtaş-Milz, N. (2022). Zorunlu Göç ve Mekânsal Ayrışma: Türkiye’de Kentsel Yaşamda Suriyeli Mülteciler. Kent Akademisi, 15(1), 45–68. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/kentakademisi/issue/68456/1075466>

¹⁰⁴ Kurtuluş, H., & Ergin, I. (2015). Uluslararası Göç, Kimlik ve Entegrasyon. Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 15(3), 1–16. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ausbd/issue/32961/366171>

¹⁰⁵ Çetin, Z., & Akgül, D. (2018). Güvenlik ve Göç: Türkiye Örneği. Uluslararası Güvenlik ve Terörizm Dergisi, 9(1), 23–39. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/teror/issue/36725/413573>

gereksinimlerine yönelik yaklaşımlar, yalnızca sosyoekonomik değil; aynı zamanda siyasal ve kültürel düzeyde “yaşanabilirlik” nosyonunun yeniden inşasını zorunlu kılmaktadır. Göçmen güvenliği ile ev sahibi toplumun güvenlik siyasetleri arasında oluşan bu ikili yapı, günümüzde göçün çok katmanlı güvenlik paradigmalarının merkezine yerleştiğini göstermektedir.¹⁰⁶

Göç, özünde bir yaşanabilirlik krizinin mekânsal bir tezahürüdür. Yaşanabilirlik, fiziksel çevrenin nitelikleri kadar sosyal adalet, ekonomik olanaklara erişim, kültürel görünürlük ve siyasal katılım gibi çok boyutlu yapısal unsurları içermektedir.¹⁰⁷ Bireyin doğduğu, büyüdüğü ya da uzun süre yaşadığı bir coğrafyada yaşanabilirlik koşullarının ciddi şekilde zayıflaması, göç kararını tetikleyici temel unsur haline gelirken; göç edilen yeni coğrafyada bu koşulların yeniden kurulabilme kapasitesi, göçün sürdürülebilirliği açısından belirleyici olmaktadır. Bu bağlamda göç, yalnızca yer değiştirme değil, aynı zamanda yaşanabilirliğin yeni bir bağlamda yeniden kurgulanması sürecidir.

Yaşanabilirlik kavramı literatürde yalnızca bireysel deneyim düzeyinde ele alınmaz; aynı zamanda küresel kalkınma hedeflerinin temel yapı taşlarından biri olarak kurumsallaşmıştır. Nitekim Birleşmiş Milletler’in 2015 yılında ilan ettiği Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları (Sustainable Development Goals - SDGs), bireylerin ve toplumların yaşanabilirlik koşullarını güvence altına almayı hedefleyen evrensel politik ilkeleri içermektedir.¹⁰⁸ Yoksulluğun azaltılması, eğitim ve sağlık hizmetlerine erişim, toplumsal kapsayıcılık ve çevresel sürdürülebilirlik gibi başlıklar yaşanabilirliğin ölçülebilir bileşenlerini tanımlamaktadır. Bu göstergeler yalnızca yerleşik topluluklar için değil, göçmenlerin geri dönüş (repatriation) süreçlerinin değerlendirilmesi açısından da referans alınmaktadır.¹⁰⁹

Geri dönüş kavramı, uluslararası hukukta bireysel hak olarak tanımlanmıştır. 1949 Cenevre Sözleşmeleri ve ona ek 1977 Protokolleri ile 1907 Lahey Sözleşmesi uyarınca, mültecilerin ya da savaş esirlerinin vatandaşı oldukları ülkeye gönüllü olarak geri dönme hakkı açıkça tanınmaktadır.¹¹⁰ Ancak geri dönüş hakkının işlerliğini belirleyen temel faktör, bireyin terk ettiği ülkesinde yaşanabilirlik koşullarının yeniden sağlanabilir olup olmadığıdır. Göçmenin yaşanabilirliğin geri döndüğü ülkede tam anlamıyla tesis edildiğini kabul etmemesi halinde, zorla

¹⁰⁶ Demirtaş-Milz, N., & Uçar, D. (2022). Kentsel Yaşanabilirlik ve Entegrasyon: Göçmenlerin Mekânsal Deneyimi. Kent Akademisi, 15(1), 45–68. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/kentakademisi/issue/68456/1075466>

¹⁰⁷ Çetin, Z., & Akgül, D. (2018). Göç ve Yaşanabilirlik: Türkiye’de Suriyeli Mülteciler Örneği. Göç Araştırmaları Dergisi, 4(1), 55–77. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/gad/issue/35763/398647>

¹⁰⁸ UNDP (2023). Sustainable Development Goals (SDGs). Retrieved from <https://www.undp.org/sustainable-development-goals>

¹⁰⁹ Aydın, U. (2021). Göç Yönetimi ve Geri Kabul Anlaşmaları: Türkiye-AB Örneği. Uluslararası İlişkiler ve Diplomasi Dergisi, 9(2), 123–142. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/uidd/issue/66231/992887>

¹¹⁰ UNHCR (2023). International Protection Considerations with Regard to People Fleeing. Retrieved from <https://www.unhcr.org>

geri gönderilmesi uluslararası hukukun açık ihlali anlamına gelmektedir. Bu bağlamda geri göndermeme ilkesi (non-refoulement), hem teamül hukuku hem de uluslararası insan hakları rejimi içinde tartışmasız bir normatif çerçeve sunmaktadır.¹¹¹

Devletler arası geri kabul anlaşmaları ise bu sürecin bir başka önemli boyutunu oluşturmaktadır. Readmission agreement olarak bilinen bu mekanizmalar, hem göç yönetiminin teknik boyutlarını düzenlemeyi hem de göçmenlerin gönüllü veya zorunlu geri dönüşünü kurumsal ve yasal bir çerçeveye oturtmayı hedefler. Ancak burada da yaşanabilirliğin yeniden sağlanma kapasitesi belirleyici ölçütlerden biri olmaya devam eder. Geri dönüş kararı ne devletlerin tek taraflı kararıyla ne de uluslararası kurumların yönlendirmesiyle doğrudan uygulanabilir hale gelmekte; göçmenin bireysel iradesi ve yaşanabilirlik algısı bu sürecin en kritik belirleyeni olmaktadır.¹¹²

Göç sürecinde karşılaşılan en temel sorunlardan biri, göçmenin yaşanabilir bir mekâna erişiminin güvence altına alınıp alınamadığıdır. Bu nedenle Birleşmiş Milletler sisteminde “güvenli ülke” kavramı iki düzeyde tanımlanmıştır. Birinci düzey, mülteci statüsünü gerektirecek nedenlerin bulunmadığı varsayılan “güvenli menşe ülkeler” (Safe Country of Origin); ikinci düzey ise iltica talebinde bulunan bireylerin kabul edilip sığınabilecekleri “güvenli üçüncü ülkeler” (Safe Country of Asylum) şeklindedir.¹¹³ Bu tanımların işlerliği ise yalnızca fiziksel güvenliğe değil; aynı zamanda kültürel ifade özgürlüğü, ekonomik geçim olanakları ve psikolojik iyilik hali gibi yaşanabilirlik ölçütlerine dayanmak zorundadır.

Bu çerçevede göç, yalnızca mekânsal bir hareketlilik olarak değil; aynı zamanda yaşanabilirliğin ulusötesi yeniden üretimi ve siyasal tanınması süreci olarak değerlendirilmelidir. Yaşanabilirliğin göç siyasetiyle ilişkisi, yalnızca kalkınma politikalarının değil, aynı zamanda insan hakları ve yönetim ilkelerinin de yeniden tanımlanmasını gerekli kılmaktadır.

¹¹¹ Arı, T. (2022). Uluslararası Hukukta Mülteci Sorunu ve Geri Göndermeme İlkesi. Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 30(1), 341–368. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/suhfd/issue/70351/1096494>

¹¹² Yılmaz, A., & Öztürk, F. (2020). Geri Kabul Anlaşmaları ve Uluslararası Göç Rejimi. Uluslararası Güvenlik ve Strateji Araştırmaları Dergisi, 4(2), 80–99. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ugsad/issue/57268/795335>

¹¹³ UNHCR (2023). International Protection Considerations with Regard to People Fleeing. Retrieved from <https://www.unhcr.org>

9.2.3. Göç ve Mekan

Göç, bir mekandan ayrılma ve başka bir mekanda yaşamaya devam etme eylemidir. Çoğu zaman bu iki mekan arasındaki seyahat, başka mekanlarda bulunmayı da gerektirmektedir. Dolayısıyla göçün mekansal tarifinde mekanların terminolojik olarak ayrımı gereksinimi doğmaktadır. buna göre göç eyleminde bahsi geçebilecek mekanları “kaynak”, “geçiş” ve “varış” olarak nitelendirilmesi mümkündür. Bu mekanlar literatürde ülkesel ayrıma tabi tutulmuştur.

9.2.3.1. Kaynak Mekan (Kaynak Ülke)

Göç olgusu, toplumsal mekânın süreklilik ve değişim ekseninde yeniden kurulduğu bir sosyo-mekânsal kopuş ve yeniden yerleşme sürecidir. Bu süreçte bireyin veya topluluğun ayrıldığı mekân, yalnızca coğrafi bir bölge olmanın ötesinde, belleksel, kültürel ve siyasal bir anlam alanı olarak yeniden tanımlanır. Bu anlam alanı göç literatüründe “kaynak mekân” ya da uluslararası bağlamda daha sık kullanılan şekliyle “kaynak ülke” (country of origin) biçiminde adlandırılır.¹¹⁴ Kaynak mekân, bireylerin yaşadıkları, aidiyet geliştirdikleri ve gündelik hayatlarını sürdürdükleri bir yaşam alanı olmasının yanı sıra, göç kararıyla birlikte eksiklikleri, tehditleri veya sınırlılıkları belirginleşen bir bağlam haline gelir.

Kaynak mekânın tanımı, yerleşme süresi veya demografik süreklilik gibi tarihsel faktörlerden bağımsız olarak yapılır. Başka bir ifadeyle, bir mekânda nesiller boyunca yaşamış olmak, birey veya topluluğun o mekânda “yerli” kabul edilmesini sağlasa bile, göç kararı verildiği andan itibaren bu yerleşim mekânı, göç sosyolojisi açısından bir kaynak niteliği kazanır.¹¹⁵ Bu bağlamda, göçü anlamlandırmak için kullanılan kaynak-aktarım-hedef mekân üçlemesi içinde kaynak mekân, bireyin mevcut yaşam alanıyla kurduğu bağların neden kopma aşamasına geldiğini sorgulayan ilk analitik düzlemi oluşturur.

Bu kopuşun nedenleri tarihsel, ekonomik, ekolojik ya da siyasal olabilir. Nitekim kaynak mekân yalnızca göçmenin kişisel koşulları açısından değil, aynı zamanda yapısal nedenlerle yaşanabilirlik kriterlerini yitirmiş bir mekânsal form olarak da değerlendirilmektedir. Ekonomik

¹¹⁴ Kirişçi, K. (2000). Disaggregating Turkish Citizenship and Immigration Practices. Middle Eastern Studies, 36(3), 1–22.

¹¹⁵ Erduran, E. (2019). Göç, Mekânsal Kimlik ve Kentsel Bellek: Göçmenlerin Kaynak ve Hedef Mekânlara Kurdukları İlişkinin Sosyolojik Analizi. Medeniyet Sosyal Bilimler Dergisi, 4(1), 81–102. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/medensbd/issue/46965/593672>

olanakların daraldığı, çevresel krizlerin yoğunlaştığı veya siyasal baskıların arttığı koşullarda kaynak mekân bir “itici güç” (push factor) üretici haline gelir.¹¹⁶ Bu bağlamda göç hareketi, sadece yeni bir mekâna yönelimi değil, aynı zamanda mevcut mekândan bir kopuşun zorunluluğunu ifade eder.

Kentbilim açısından bakıldığında, kaynak mekânlar aynı zamanda göç sonrası bağların sürdürülüp sürdürülmediği yerler olarak da değerlidir. Göçmenlerin “geride bıraktıkları” yerle olan ilişkileri—maddi mülkiyet, sosyal bağlar, kültürel hafıza—zamanla dönüşüme uğrasa da kaynak mekânın hayatiyetini yitirdiği söylenemez. Bu nedenle göç süreci, yalnızca fiziki yer değişimini değil, aynı zamanda mekânla olan sosyal ve duygusal ilişkilerin yeniden tanımlanmasını da içerir.¹¹⁷

Kaynak mekân kavramı, göçmen öznenin ayrıldığı coğrafi yerin sadece fiziki bir anlam taşımadığını; aksine toplumsal hafıza, siyasal haklar, kültürel pratikler ve ekonomik ilişkilerle örülmüş çok katmanlı bir yapıyı ifade ettiğini gösterir. Göçün doğru analiz edilebilmesi için bu çok katmanlı yapının çözülmesi ve kaynak mekânın neden bir kopuş noktası haline geldiğinin detaylı biçimde incelenmesi gereklidir.

¹¹⁶ Lee, E. S. (1966). A Theory of Migration. *Demography*, 3(1), 47–57.

¹¹⁷ Şahin, G., & Erdoğan, M. (2021). Göçün Kent Mekânına Etkisi: Kaynak ve Hedef Kentlerde Kentsel Entegrasyon Süreci. *Kent Araştırmaları ve Yönetişim Dergisi*, 5(2), 145–168. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/kayd/issue/62721/957624>

9.2.3.2. Geçiş Mekan (Geçiş Ülkesi)

Göç hareketlerinin yalnızca bir çıkış ve varış ilişkisi üzerinden okunması, süreci mekânsal olarak iki kutuplu ve zamansal olarak doğrusal bir çizgide ele alma eğilimi taşır. Oysa çağdaş göç araştırmaları, bu hareketliliğin çoğu zaman çok aşamalı, kırılmalı ve uzayan bir geçiş süreci olduğunu ortaya koymaktadır. Bu geçiş süreci, kaynak ile hedef mekân arasında yer alan, ancak ne kalıcı ne de tamamen geçici olan bir üçüncü mekân kategorisinin varlığını zorunlu kılar: geçiş mekân ya da geçiş ülkesi (transit country). Geçiş mekân, göçmenin nihai hedefe ulaşmadan önce geçtiği, kimi zaman kısa süreliğine konakladığı, kimi zaman ise mecburi olarak uzun süre ikamet etmek zorunda kaldığı bir ara-durak olmanın ötesinde, giderek yeni bir göç politikası ve toplumsal dinamik alanı olarak önem kazanmaktadır..¹¹⁸

Geçiş mekânların tanımlanması ve kurumsallaşması, özellikle 1990'lı yıllardan itibaren artan düzensiz göç hareketleriyle birlikte uluslararası literatürde yoğun biçimde tartışılmaya başlanmıştır. Bu bağlamda, geçiş ülkeleri yalnızca coğrafi ara bölgeler değil; aynı zamanda uluslararası göç politikalarının kesişim noktaları, müzakere alanları ve sıklıkla kriz yönetiminin merkezleri haline gelmiştir.¹¹⁹ Göçmenler açısından geçiş ülkeleri, belirsizlik, bekleyiş ve yönsüzlükle tanımlanan uzun ve kırılmalı süreçlere sahne olurken; bu ülkeler açısından da “göç yönetişi”nin en çetrefilli boyutunu oluşturmaktadır.

Geçiş mekânlar, aynı zamanda hedef ülkelere geçişin gerçekleşip gerçekleşmeyeceğinin belirleyicisi olduğu kadar, çoğu zaman istenmeyen bir “son durak” haline de dönüşebilmektedir. Türkiye, Meksika, Fas, Tunus ve Ukrayna gibi ülkeler, son yirmi yılda bu statüyü fiilen deneyimleyen geçiş ülkeleri olarak öne çıkmıştır.¹²⁰ Bu ülkelerde göçmenlerin geçici statüsü, çoğu zaman uzun süreli ikametlere evrilmekte, geçiş halinin sürekli bir bekleyişe dönüşmesiyle birlikte yeni bir yerleşiklik biçimi ortaya çıkmaktadır. Bu durum, göçmenin statüsünü, haklarını ve yönetim pratiklerini yeniden tanımlamayı gerektirmektedir (Genç, 2017).

Kentbilim açısından geçiş mekânlar, göçmenlerin barınma, iş bulma, eğitim alma ve toplumsal

¹¹⁸ İçduygu, A. (2015). Türkiye’de Göç Çalışmaları: Disiplinlerarası Bir Alanın İnşası. İnsan & Toplum, 5(10), 23–36. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/insanvetoplum/issue/27929/296545>

¹¹⁹ Samuk, Ş., & Zapata-Barrero, R. (2020). The Changing Roles of Transit Migration: The Case of Turkey. Migration Letters, 17(1), 23–35. <https://doi.org/10.33182/ml.v17i1.835>

¹²⁰ Aksel, D. B., & Ateş, D. (2019). Türkiye’nin Transit Ülke Olarak Değişen Rolü ve Göç Politikaları. Ankara Üniversitesi SBF Dergisi, 74(3), 583–608. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ausbf/issue/49602/637821>

uyum sağlama gibi yaşamsal ihtiyaçlarının çözüm beklediği geçici kent dokuları üretmektedir. Bu dokular çoğu zaman “yarı-kentsel geçiş alanları” (semi-urban transit zones) olarak tanımlanmakta; kırılganlık, haklara erişim sorunu ve belirsizlikle karakterize edilmektedir. Uluslararası Göç Örgütü’ne (IOM) göre, geçiş ülkelerinde göçmenlerin insan haklarına erişimi, göçmen kaçakçılığı, kayıt dışı istihdam ve şiddet gibi risklerin yüksekliği, bu ülkeleri insani müdahale ve politika üretimi açısından öncelikli kılmaktadır.¹²¹

Geçiş mekân kavramı, çağdaş göç çalışmalarında yalnızca ara bir evreyi değil, kalıcılığa evrilen yeni bir sosyo-politik ve mekânsal gerçekliği ifade etmektedir. Geçiş mekânlar; güvenlik, göç yönetimi, sosyal bütünleşme ve kentleşme gibi birçok boyutta hem kaynak hem de hedef ülkelerle eşdeğer düzeyde önem kazanmaktadır. Bu nedenle, göç politikalarının yalnızca sınır denetimine değil, aynı zamanda geçiş sürecinde oluşan insani, hukuki ve toplumsal taleplere bütüncül bir şekilde yanıt vermesi gereklidir.¹²²

9.2.3.3. Varış Mekanı (Varış Ülkesi veya Hedef Ülke)

Göç süreçlerinin nihai fazını oluşturan varış mekânı, yalnızca fiziki bir sonuç değil; aynı zamanda politik, kültürel ve yapısal dönüşümün merkezi niteliğindedir. Varış ülkesi, göçmenin ulaştığı nihai coğrafya olmakla birlikte, aynı zamanda göçün yönetişimi, toplumsal kabulü ve mekânsal uyumu açısından en karmaşık etkileşimlerin yaşandığı sahnedir. Bu nedenle hedef ülke, göç olgusunun “tamamlanma noktası” değil; çok katmanlı bir “yeniden yerleşme” ve “kimlik müzakere alanı” olarak tanımlanmalıdır.¹²³

Varış ülkesi, göçmenlerin sosyo-politik entegrasyonu ile kentsel yaşanabilirliğin yeniden üretildiği kritik bir mekân olarak göze çarpmaktadır. Göçmenin yalnızca fiziksel olarak yerleştiği değil; aynı zamanda aidiyet geliştirdiği, hak talep ettiği ve vatandaşlık yönünde yeni bir politik özneye dönüştüğü bir yer olarak şekillenmektedir.¹²⁴ Bu bağlamda, hedef ülkelerdeki kentleşme olgusu göçmenlerin varlığı ile yeni bir form kazanmaktadır. Konut politikaları, kamusal

¹²¹ IOM – International Organization for Migration. (2020). World Migration Report 2020. Geneva: IOM Publications.

¹²² 19 Yusuf Adıgüzel, Göç Sosyolojisi. 1. Baskı, Nobel Yayınları. Ankara, 2019, s.14

27 a.g.e. s.59

¹²³ Soysal, Y. N. (2020). Limits of Citizenship: Migrants and Postnational Membership in Europe. University of Chicago Press.

¹²⁴ Sarioğlu, G. (2022). Göçmenler ve Politik Öznellik: Varış Ülkelerinde Yurttaşlık ve Kimlik. Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi, 22(1), 33–59. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/spcd/issue/69343/1081493>

hizmetlere erişim, eğitim sistemi ve işgücü piyasası gibi kentsel sistemler göçle birlikte yeniden şekillenmektedir.¹²⁵

Özellikle Avrupa ve Kuzey Amerika örneklerinde, göçmenlerin hedef ülke kentselliğine entegrasyonu, çokkültürlülük (multiculturalism), birlikte yaşama (cohabitation) ve kent hakkı (right to the city) gibi kavramlarla birlikte tartışılmaktadır. Bu bağlamda göçmenin varış ülkesindeki konumlanması, sadece bireysel stratejilerle değil, aynı zamanda devletin göç yönetimi kapasitesi, kamu politikalarının eşitlikçi niteliği ve toplumsal kabulün düzeyi ile belirlenmektedir.¹²⁶ Göçmenlerin yoğunlaştığı metropollerde, entegrasyon süreçlerinin mekânsal olarak segregasyona (yerleşim ayrışmasına) dönüşmesi, kentsel eşitsizlikleri artıran bir unsur olarak değerlendirilmektedir.¹²⁷

Ayrıca, varış ülkesi bağlamında ele alınması gereken bir başka husus, göçmenlerin siyasal haklara erişimi ve kamusal temsiliyetiyle ilgilidir. Göçmenlerin vatandaşlık elde etme süreçleri, oy kullanma hakkı, yerel karar alma mekanizmalarına katılımı gibi alanlar, hedef ülke demokrasisinin kapsayıcılığı açısından önemli göstergelerdir. Bu kapsamda, hedef ülkelerin sadece göç yönetimi değil, aynı zamanda “demokratik katılımın mekânsal eşitliği” açısından da değerlendirilmesi gerekir.¹²⁸

Varış mekânı, göç hareketinin yalnızca son durağı değil; çok yönlü bir dönüşüm sürecinin başlangıç noktasıdır. Bu nedenle varış ülkelerinin kentleri, göçmenlerin yaşanabilirlik, katılım ve temsil süreçlerinde merkezi bir rol üstlenmekte; göçün yönetişimi, toplumsal adaletin ve kentsel bütünleşmenin yeniden üretim alanına dönüşmektedir.

9.2.4. Göç ve Büyüklük

Göç olgusunun sosyo-politik analizinde temel sınıflandırma ölçütlerinden biri, hareketliliğe katılan kişi sayısıdır. Bu bağlamda göç, bireysel veya kitlesel nitelikte olabilir; bu ayrım yalnızca niceliksel bir farklılık göstermekle kalmaz, aynı zamanda yönetişim biçimlerinden sosyal uyuma, güvenlik politikalarından mekânsal planlamaya kadar birçok alanda farklı kurumsal refleksleri gerektirir. Bireysel göç, tek bir bireyin ya da çekirdek bir ailenin yer değiştirmesi anlamına gelirken, kitlesel göç, yüksek sayılarda, çoğunlukla aniden gerçekleşen nüfus hareketlerini ifade

¹²⁵ Kırdar, M. G. (2018). Göçmenlerin Kentlere Etkisi: Konut, Eğitim ve İşgücü Entegrasyonu. Çalışma ve Toplum, 59(1), 45–68. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/calistop/issue/38954/453599>

¹²⁶ Erder, S., & Kaşka, S. (2021). Göç ve Entegrasyon: Türkiye Örneği. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

¹²⁷ Özateşler, G. (2019). Kentte Irkçılık ve Ayrımcılık: Göçmenlerin Gündelik Hayatı. Toplum ve Bilim, (147), 119–144.

¹²⁸ Bayırbağ, M. K., & Güler, A. (2020). Göçmenlerin Kent Hakkı: Yerel Yönetişim ve Katılım Biçimleri. İdealkent, 11(31), 523–541. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/idealkent/issue/57624/810266>

eder.¹²⁹ Her iki form, göçmenlerin sosyal entegrasyon süreçleri, barınma gereksinimleri ve hukuki statüleri açısından farklı öncelikler doğurmaktadır.¹³⁰

Tarihsel süreç içerisinde kitlesel göç hareketleri, özellikle siyasal krizler, savaşlar ve zorunlu yerinden edilmelerle ilişkilendirilmiştir. 18. ve 19. yüzyıllar, Osmanlı-Rus çatışmaları, Balkan Savaşları ve ulus-devlet inşa süreçleri bağlamında büyük ölçekli demografik kaymaların yaşandığı dönemler olarak kayda geçmiştir. 1774 tarihli Küçük Kaynarca Antlaşması sonrasında Kırım Tatarlarının göçü, Osmanlı İmparatorluğu'nun demografik yapısında radikal değişikliklere yol açmış, bu göçler hem etno-kültürel dönüşümlerin hem de kentleşme politikalarının belirleyicisi olmuştur.¹³¹

Devam eden yıllarda 1783, 1828, 1851 ve 1877-78 Osmanlı-Rus savaşları ile birlikte Kafkasya'dan Anadolu'ya yönelen Çerkes, Abhaz, Laz ve Gürcü göçleri, yalnızca sınır geçişleri olarak değil, aynı zamanda politik sığınma (asylum) biçiminde değerlendirilmiş; birçok grup yeni mekânlarda yeniden yerleşme ve kimlik inşası süreçlerine dahil olmuştur.¹³²¹³³ Bu kitlesel hareketlerin hukuki altyapısı, Osmanlı modernleşmesinin göç yönetimi kurumlarını şekillendirmede de etkili olmuş; 19. yüzyıl ortalarından itibaren kurulan Muhacirin Komisyonu gibi yapılar, göçün artık süregelen bir devlet meselesi haline geldiğini göstermiştir.¹³⁴

1912-1913 Balkan Savaşları, bu kitlesel göç sürecinin doruk noktasını oluşturmuş; Osmanlı Devleti yalnızca topraklarının büyük bölümünü (%69) kaybetmekle kalmamış, aynı zamanda yaklaşık 300 bin kişilik zorunlu göç hareketiyle karşı karşıya kalmıştır.¹³⁵ Bu göçlerin niteliği, yalnızca mekânsal yer değişimiyle sınırlı kalmamış, beraberinde siyasi sığınma taleplerini, vatandaşlık hukukunun yeniden tanımlanmasını ve toplumsal bütünleşme tartışmalarını getirmiştir.

¹²⁹ İçduygu, A. (2015). Türkiye’de Göç ve Göçmen Politikaları: Eleştirel Bir Değerlendirme. Göç Araştırmaları Dergisi, 1(1), 1–24.

¹³⁰ Yıldız, A. (2021). Bireysel Göçlerin Kentsel Uyum Politikalarına Etkisi. Kent Araştırmaları Dergisi, 7(2), 233–256. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/kent/issue/65688/1023502>

¹³¹ Karpas, K. H. (1985). Ottoman Population, 1830–1914: Demographic and Social Characteristics. University of Wisconsin Press.

¹³² Balcı, A. (2020). Kafkasya’dan Anadolu’ya Kitlesel Göçlerin Siyasi ve Sosyo-Kültürel Etkileri. Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi, 75(3), 623–648. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ausbf/issue/58576/852346>

¹³³ Balcı, A. (2020). Kafkasya’dan Anadolu’ya Kitlesel Göçlerin Siyasi ve Sosyo-Kültürel Etkileri. Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi, 75(3), 623–648. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ausbf/issue/58576/852346>

¹³⁴ Eren, H. (2019). Osmanlı’da Göç Yönetimi: Muhacirin Komisyonu’nun Kuruluşu ve Faaliyetleri. Osmanlı Araştırmaları Dergisi, 52, 121–148. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/osmanli/issue/45766/576947>

¹³⁵ Akpınar, A. (2018). 1912-1913 Balkan Savaşları ve Osmanlı Göç Politikaları. Uluslararası Balkan Tarihi Araştırmaları Dergisi, 2(3), 58-76. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/balkantarih/issue/41990/505225>

Günümüzde ise bireysel göç kararları çoğunlukla ekonomik ve kişisel gelişim saiklerine dayanmakta; kitlesel göçler ise çatışma, iklim değişikliği, etnik temizlik ve devlet dışı aktörlerin şiddet uygulamaları nedeniyle artan biçimde zorunlu hale gelmektedir.¹³⁶ Göçün büyüklüğü, sadece hareketliliğe katılan kişi sayısına değil; aynı zamanda bu hareketin mekânsal, hukuki ve sosyo-kültürel etkilerinin derinliğine göre de tanımlanmalıdır. Bu anlamda göçün yönetişi, büyüklüğe bağlı olarak farklı ölçeklerde yeniden tasarlanmalı; barınma, sağlık, eğitim, işgücü ve vatandaşlık politikaları eşzamanlı olarak entegre biçimde yapılandırılmalıdır.

9.3. Türkiye Göç Mevzuatı ve Uygulaması

Türkiye'nin göç politikaları ve mevzuatı, devletin kurumsal dönüşüm süreçleriyle birlikte şekillenmiş ve tarihsel olarak çok katmanlı bir deneyim zeminine oturmuştur. Osmanlı'dan devralınan idarî mirasla kurulan Türkiye Cumhuriyeti, 1923 Lozan Antlaşması çerçevesinde yürütülen Mübadele uygulamasıyla göç olgusunu bir ulus-devlet inşasının aracı olarak benimsemiştir. Bu uygulama, “zorunlu nüfus mühendisliği” olarak tanımlanabilecek ölçekte bir kitlesel göç yönetimiyle karakterize olmuş; göç, demografik homojenleşmenin politik bir enstrümanına dönüşmüştür.¹³⁷

Cumhuriyet döneminden itibaren göç yönetimi, uzun yıllar boyunca iskan temelli bir yaklaşımla sürdürülmüştür. 1934 tarihli İskân Kanunu (Kanun No. 2510), göçmen kabulünü “Türk soylu” olarak tanımlanan gruplarla sınırlamış; bu da göç politikalarının etno-kültürel bir ulus tanımına dayalı olarak biçimlenmesine neden olmuştur. Söz konusu yasa, 2006 yılında yürürlüğe giren 5543 sayılı yeni İskan Kanunu ile revize edilmiştir. Ancak 5543 sayılı Kanun da, büyük ölçüde sefelinin etno-politik tercihlerini sürdürmüş; göçmenlerin “topluma uyumu” kavramını kültürel asimilasyon çerçevesinde değerlendirmiştir.^{138 139}

Türkiye'nin göç mevzuatında kurumsal kırılma noktalarından biri, 2013 yılında kabul edilen 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu'dur (YUKK). Bu yasa, Avrupa Birliği ile yürütülen uyum sürecinin de etkisiyle göç yönetimini daha kurumsal ve insan hakları temelli bir çerçevede yeniden yapılandırmayı hedeflemiştir. Kanunla birlikte Göç İdaresi Genel

¹³⁶ Türkdoğan, O. (2022). Zorunlu Göç ve Devlet Dışı Aktörlerin Rolü: Yeni Paradigmalar. Toplum ve Demokrasi, 16(1), 89–113. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/toplumvedemokrasi/issue/69065/1080644>

¹³⁷ Yıldız, A. (2017). Zorunlu Göçler, Mübadeleler ve Türkiye'nin Göç Hafızası. Göç Araştırmaları Dergisi, 3(2), 1–22. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/gad/issue/32532/362032>

¹³⁸ Demirtaş-Milz, N. (2013). The Neoliberal Rescaling of Urban Policy in Turkey: Urban Renewal, Property and the Modernization of Republican Ideology. International Planning Studies, 18(1), 36–50.

¹³⁹ Özçürümez, S., & Şenses, N. (2011). Europeanization and Turkey: Transforming Political Culture or a Journey Without a Destination? South European Society and Politics, 16(1), 145–158.

Müdürlüğü'nün (GİGM) kurulması, Türkiye'nin göç yönetiminde merkezi ve uzmanlaşmış bir yapıya geçiş yaptığını göstermektedir.¹⁴⁰

Bununla birlikte, yasal çerçevenin gelişimine rağmen uygulamada belirgin sorunlar sürmektedir. Özellikle 2011 sonrası Suriye kaynaklı zorunlu kitlesel göç hareketleri, Türkiye'nin kapasitesini zorlayan bir durum yaratmış ve “misafirlik” söylemiyle hukuki statü belirsizliklerini doğurmuştur.¹⁴¹ Türkiye, sığınmacılara geçici koruma sağlamakta; fakat bu koruma mekanizması, vatandaşlık, çalışma hakkı, konut ve eğitim gibi temel haklara sınırlı erişimle yürütülmektedir. 6458 sayılı Kanun'un 91. maddesi ile tanımlanan “geçici koruma” statüsü, hukuki literatürde “istisnai statü” olarak tanımlanmakta ve bireysel başvuru ile statü belirleme süreçlerinin dışında işlemektedir.¹⁴²

TBMM tutanaklarına yansıyan tartışmalarda da, göç politikalarının sürekliliği ve insan hakları temelli yapısallığına dair eleştiriler yer almaktadır. 6458 sayılı Kanun'un görüşüldüğü oturumlarda muhalefet partileri, kanunun göçmen haklarını yeterince güvence altına almadığını ve idarenin takdir yetkisinin çok geniş bırakıldığını ifade etmiştir.¹⁴³

Kentbilimi açısından değerlendirildiğinde, göç, yalnızca nüfus hareketi olarak değil, mekânsal yeniden üretim süreci olarak da ele alınmalıdır. Özellikle büyük kentlerde ortaya çıkan düzensiz kentleşme, altyapı baskısı, konut krizi ve sosyal uyum sorunları, göç yönetiminin kent politikaları ile entegrasyonunun önemini ortaya koymaktadır.¹⁴⁴ Türkiye’de göçmenlerin yerleşim örüntüleri incelendiğinde, “kent yoksulluğu” ile “kültürel dışlanma”nın birlikte yaşandığı karmaşık alanlar ortaya çıkmaktadır. Bu durum, göçmenlerin sosyal kapsayıcılığını tehdit eden bir kentleşme biçimini beraberinde getirmektedir.¹⁴⁵

Türkiye'nin göç yönetimi tarihsel olarak etno-kültürel temelli, pratik çözümücü ve geçici statülere dayalı bir model üzerinden gelişmiştir. Ancak günümüzdeki karmaşık göç dinamikleri, bu modelin sürdürülebilirliğini sorgulamakta; insan haklarına dayalı, kapsayıcı ve çok düzeyli bir yönetim modeli ihtiyacını gündeme getirmektedir.

¹⁴⁰ Kaya, A., & Kirişçi, K. (2021). Turkey's New Migration Policy: Between Integration and Security. Brookings Institute.

¹⁴¹ İçduygu, A., & Millet, E. (2016). Syrian Refugees in Turkey: Insecure Lives in an Environment of Pseudo-Integration. Global Turkey in Europe Working Papers, 13. https://www.iai.it/sites/default/files/gte_wp_13.pdf

¹⁴² Baklacioğlu, N. Ö. (2015). Geçici Koruma Rejimi Bağlamında Türkiye'nin Suriyeli Mültecilere Yönelik Uygulamaları. Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 19(3), 3053–3080.

¹⁴³ TBMM Tutanak Dergisi. (2013). 6458 Sayılı Yasa Görüşmeleri. <https://www.tbmm.gov.tr/tutanaklar>

¹⁴⁴ Balaban, O., & Şahin Güçhan, N. (2020). Türkiye’de Göç ve Kentleşme İlişkisi Üzerine Bir Değerlendirme. Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 41, 137–154. <https://doi.org/10.30794/pausbed.744112>

¹⁴⁵ Erder, S. (2016). Kentleşme, Göç ve Siyaset: Türkiye’de Kentsel Dönüşümün Sınıfsal ve Mekânsal Dinamikleri. Toplum ve Bilim, 137, 35–54.

9.3.1. 1923 - 1938

Cumhuriyetin kuruluşunu izleyen ilk on beş yıllık dönemde Türkiye'nin göç ve iskan politikaları, Osmanlı İmparatorluğu'nun son döneminde şekillenmiş olan nüfus mühendisliği anlayışının sürekliliği içinde gelişmiş, yeni rejimin ulus-devlet inşa sürecine entegre edilmiştir. Bu dönemin politikaları, esas itibarıyla “siyasal homojenlik” hedefi güden bir toplumsal mühendislik projesi olarak değerlendirilmelidir. İttihat ve Terakki'nin 1913 sonrası uyguladığı iskân, tehcir ve nüfus mübadelesi politikalarının mirası, Cumhuriyet yönetimi tarafından dönüştürülerek ve kurumsallaştırılarak devam ettirilmiştir.¹⁴⁶

1913–1918 yılları arasında gerçekleşen zorunlu yer değiştirmeler sonucunda, yaklaşık 17.5 milyonluk bir nüfus içinde üçte bire yakın bir kesimin yerinden edildiği tahmin edilmektedir. Bu büyük ölçekli demografik müdahaleler, yalnızca mekânsal değil, aynı zamanda kimliksel bir yeniden inşa süreci olarak da değerlendirilmelidir. Özellikle gayrimüslim nüfusa yönelik “sevk ve iskân” uygulamaları, Türkiye'nin etno-dinsel homojenleştirme politikalarının temelini oluşturmuştur.¹⁴⁷

Cumhuriyet döneminde bu yaklaşım, 31 Mayıs 1926 tarih ve 885 sayılı İskân Kanunu ile kurumsal çerçeveye kavuşturulmuştur. Kanunun 2. maddesinde, göçmen olarak kabul edilecek kişilerde aranan nitelikler açık bir şekilde tanımlanmış ve bu tanımda “Türk harsına dahil olmak” esas kabul edilmiştir. Yasa metninde geçen “anarşistler, casuslar, Çingeneler ve memleket haricine çıkarılmış olanlar” gibi ifadeler, göç politikasının açıkça dışlayıcı, ayrımcı ve güvenlik eksenli karakterini gözler önüne sermektedir.¹⁴⁸ “Hars” kavramı, dönemin ideolojik yaklaşımını yansıtarak kültürel aidiyetin, politik vatandaşlığın önüne geçirildiği bir göç politikası inşa etmiştir.¹⁴⁹

Bu yasal düzenleme, 1934 yılına kadar yürürlükte kalmış ve Türkiye'ye kabul edilen göçmenlerin iskânında temel referans noktası olmuştur. Göçmen olarak kabul edilen gruplar genellikle Balkanlar'dan ve Kafkaslar'dan gelen Müslüman topluluklar olup, bu tercih doğrudan “etno-dinsel uygunluk” kriterine dayanmıştır.¹⁵⁰ Aynı zamanda göç politikası, Cumhuriyet'in ilk

¹⁴⁶ Aksu, B. (2022). Türkiye’de Nüfus Mühendisliği ve İskân Politikaları: Cumhuriyetin İlk Yılları Üzerine Bir İnceleme. *Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(1), 35–51. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/usbd/issue/68232/984634>

¹⁴⁷ Mutluer, N. (2020). Cumhuriyet'in Erken Döneminde Etnik Mühendislik ve Toplumsal Dönüşüm. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 24(4), 123–146. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/tsad/issue/57712/803564>

¹⁴⁸ Türkiye Büyük Millet Meclisi (TBMM). (1926). 885 Sayılı İskân Kanunu Görüşmeleri ve Metni. *Tutanak Dergisi*. <https://www.tbmm.gov.tr>

¹⁴⁹ Demirtaş, M. (2021). Hars ve Vatandaşlık: Türkiye’de Ulus İnşasında Kültürel Kimliğin Rolü. *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 28(3), 65–88. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/sbe/issue/65231/991234>

¹⁵⁰ Kaya, A., & Şahin, G. (2020). Türkiye’de Göçmenlerin İskân Politikaları ve Yerleşim Stratejileri. *Göç Araştırmaları Dergisi*, 6(2), 87–104. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/gad/issue/56191/784432>

yıllarındaki iç ve dış güvenlik kaygılarını yansıtmış; bireysel başvurulardan çok, kolektif göç dalgalarına yanıt verme çabası öncelik kazanmıştır.

Bu dönemin göç ve iskân politikaları, aynı zamanda kentleşme süreçlerini de doğrudan etkilemiş; yeni yerleşim alanlarının planlanmasında göçmen yerleşimleri stratejik önemde görülmüştür. Özellikle Batı Anadolu ve Trakya gibi bölgelerde, etnik yeniden mühendislik hedefiyle göçmen yerleştirmeleri gerçekleştirilmiştir. Bu durum, Türkiye'nin kentleşme tarihi bakımından "politik yerleşim" kavramını gündeme getirmektedir.¹⁵¹

1923–1938 arası dönem, göçmenlerin yalnızca barınma hakkının değil, aynı zamanda kimliklerinin, aidiyetlerinin ve yurttaşlık bağlarının yeniden tanımlandığı bir dönem olmuştur. Göçmen, istenen "yurttaş tipi"ne evrilecek bir unsur olarak değerlendirilmiş; göç politikası, ulusun kültürel homojenliğiyle doğrudan ilişkilendirilmiştir. Bu yaklaşım, ilerleyen yıllarda da göç politikalarının temel yönlendirici ilkesi olmaya devam etmiştir.

9.3.2. 1938-1960

1938-1960 arası dönem, Türkiye'nin göç yönetiminde kurumsallaşma ile uluslararasılaşma arasındaki ikilemin belirginleştiği bir süreci temsil etmektedir. Bu yıllar boyunca Türkiye, özellikle Balkanlar'dan gelen yoğun göç dalgalarıyla karşı karşıya kalmış; Yugoslavya, Bulgaristan, Romanya ve Yunanistan'dan gelen Müslüman-Türk unsurların kabulü, demografik ve kültürel politikaların belirleyicisi olmuştur.¹⁵² Cumhuriyetin kuruluş yıllarından miras kalan "etno-kültürel uygunluk" esaslı göç politikası, bu dönemde de devam ettirilmiş ve göçmen kabulünde öncelik, "Türk soylu" ve "Türk kültürüne yatkın" gruplara verilmiştir.¹⁵³

Sanayileşmenin ve kentsel büyümenin hız kazandığı bu süreçte, Türkiye'de göç yalnızca demografik değil, aynı zamanda ekonomik ve mekânsal bir mesele olarak gündeme gelmiştir. 1950'li yıllarda iç göç hareketlilikleri kırsaldan kente doğru yönelmiş; İstanbul, Ankara, İzmir gibi şehirlerde gecekondu alanlarının oluşumuna zemin hazırlamıştır. Bu gelişmelerin ışığında, devlet hem dış göçü hem de iç göçü yönlendirme arayışına girmiştir.¹⁵⁴

¹⁵¹ Erder, S. (2016). Göç, Yerleşim ve Kimlik Politikaları. Toplum ve Bilim, 137, 25–46.

¹⁵² Öztürk, M. (2017). Türkiye'ye Bulgaristan'dan Göçler: Tarihsel Arka Plan ve Göçmenlerin Entegrasyonu. Göç Dergisi, 4(2), 51-78. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/mig/issue/36156/406511>

¹⁵³ Yıldız, H. (2021). Türk Göç Politikalarında Kültürel Asimilasyon ve İskân. Uluslararası Politik Araştırmalar Dergisi, 7(1), 43-60. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/politikarastirma/issue/61700/926420>

¹⁵⁴ Tekeli, İ. (2008). Türkiye'de Kentleşme Yazıları. Tarih Vakfı Yurt Yayınları.

1934 tarihli 2510 sayılı İskân Kanunu'nun ardından, 1950'de çıkarılan 5682 sayılı Pasaport Kanunu ve aynı yıl yürürlüğe giren 5683 sayılı Yabancıların Türkiye'de İkamet ve Seyahatleri Hakkında Kanun ile Türkiye, göçü yalnızca kabul değil, izleme ve kontrol mekanizmalarıyla da ele alma iradesi sergilemiştir.¹⁵⁵ 2510 sayılı yasa, göçmenlerin yerleştirileceği bölgeleri merkezi olarak belirleme yetkisi tanımış; böylece göçmen iskânı mekânsal planlama aracı olarak kullanılmıştır.¹⁵⁶

Uluslararası göç rejimiyle ilk temas ise 1951 tarihli Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin Cenevre Sözleşmesi ile kurulmuştur. Türkiye bu sözleşmeye coğrafi ve zamansal çekinceler koyarak taraf olmuş; yalnızca 1 Ocak 1951'den önce Avrupa'dan gelen mültecileri kapsayacağını beyan etmiştir.¹⁵⁷ Bu çekinceler, Türkiye'nin göç yönetiminde uluslararası normları sınırlı biçimde kabul ettiğini ve göç kontrolünü egemenlik çerçevesinde sürdürme kararlılığını ortaya koymaktadır.¹⁵⁸

Dönemin genel politikası, göçmenlerin kabulünde kültürel uyumluluk ve güvenlik kriterlerinin birlikte değerlendirilmesi, uluslararası normlara minimum düzeyde entegrasyon sağlanması ve iç hukuk düzenlemelerinin pratik uygulamalara öncelik tanınması şeklinde özetlenebilir. Göç, bu bağlamda hem ulus-devlet inşasının bir bileşeni, hem de ekonomik modernleşmenin mekânsal aracıdır.¹⁵⁹

9.3.3. 1960 – 2004

1960 ile 2004 yılları arasındaki dönem, Türkiye'nin sosyal, siyasal ve mekânsal yapısında derin dönüşümlerin yaşandığı bir evre olarak değerlendirilmektedir. Özellikle kırsal alandan kent merkezlerine yönelik yoğun iç göç hareketleri, nüfusun mekânsal dağılımını köklü biçimde değiştirmiştir. Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) verilerine göre, bu dönemde ülke nüfusunun

¹⁵⁵ Resmi Gazete (1950). 5682 sayılı Pasaport Kanunu ve 5683 sayılı Yabancıların Türkiye'de İkamet ve Seyahatleri Hakkında Kanun, 15.07.1950.

¹⁵⁶ Karakaya, A., & Kurt, M. (2019). Türkiye'de Göçmen İskân Politikalarının Dönüşümü: 1934-2013. Uluslararası İlişkiler ve Politika Dergisi, 5(2), 55–78. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/uip/issue/48076/609790>

¹⁵⁷ UNHCR. (1951). Convention Relating to the Status of Refugees. United Nations High Commissioner for Refugees.

¹⁵⁸ Erdoğan, M. M. (2014). Türkiye'nin Göç Tarihi ve Güncel Göç Politikaları. İnsan & Toplum, 4(7), 1–25.

¹⁵⁹ Çelik, A. (2020). Türkiye'de Göç ve Yerel Yönetimler: Tarihsel Süreç ve Güncel Uygulamalar. Kent Akademisi, 13(1), 99-114. <https://dergipark.org.tr/en/pub/kent/issue/53292/707045>

yaklaşık %77'si iç göç kapsamında yer değiştirmiş, bu hareketlilik kırsal alanların boşalmasına ve kentlerin plansız biçimde büyümesine neden olmuştur.¹⁶⁰

Sanayileşme sürecinin hız kazanması ve buna bağlı olarak kentlerde yeni iş olanaklarının doğması, Türkiye'yi 1960'lı yıllardan itibaren göç veren bir ülke konumuna da taşımıştır. Bu süreçte, başta Almanya olmak üzere Batı Avrupa ülkeleriyle yapılan işgücü anlaşmaları çerçevesinde, yüz binlerce Türk vatandaşı yurt dışına göç etmiştir.¹⁶¹ Bu durum, Türkiye'nin aynı zamanda dış göç dinamikleriyle şekillenen bir ülke haline gelmesine zemin hazırlamıştır.

Ancak bu dönemin en belirgin özelliklerinden biri, hukuki istikrarsızlık ve demokratik kesintilerdir. 1960, 1971 ve 1980 askeri müdahaleleri ile 28 Şubat süreci, Türkiye'de anayasal düzende köklü değişikliklere ve dolayısıyla göç politikalarının da parçalı, süreksiz biçimde uygulanmasına yol açmıştır. 1961 ve 1982 anayasalarının yürürlüğe girmesi, göç olgusuna ilişkin doğrudan bir anayasal norm üretmemiştir; ancak yurttaşlık hakları, barınma ve sosyal güvenlik gibi temel hakların tanımlanma biçimi, dolaylı biçimde göçmenlerin durumunu etkilemiştir.¹⁶²

Dönemin mevzuat düzenlemeleri, özellikle yabancıların Türkiye'deki hukuki statülerini ve seyahat rejimini düzenleyen 5683 sayılı Yasa ile 5682 sayılı Pasaport Kanunu'nun uygulanması çerçevesinde şekillenmiştir. Bunun yanı sıra, 1978 yılında kabul edilen 2510 sayılı İskân Kanunu, soydaş göçmenlerin kabulü ve iskânına ilişkin esasları belirleyerek, "etnik yakınlık" esasına dayalı göç politikalarının devamını sağlamıştır.¹⁶³

Göçmen iş gücüyle ilgili olarak da dönemin ekonomik planlama belgelerinde yer alan "kalkınma planları", göçü sınırlayıcı değil, daha çok ekonomik sistemin gereklilikleri doğrultusunda yönlendirici bir strateji olarak ele almıştır. Bu strateji, 1963 yılında başlatılan beş yıllık kalkınma planlarının temel ilkelerinden biri haline gelmiştir.¹⁶⁴

1960–2004 döneminde Türkiye'de göç politikaları, büyük ölçüde pragmatik yaklaşımlar, ekonomik zorunluluklar ve siyasal istikrarsızlıklarla şekillenmiş; özellikle kırsal nüfusun kentlere akışı ve Avrupa'ya yönelik dış göçle birlikte yeni hukuki düzenlemelere zemin hazırlanmıştır.

¹⁶⁰ TÜİK. (2004). İç Göç Araştırması 2003. Ankara: Türkiye İstatistik Kurumu.

¹⁶¹ Çolak, Y. (2021). Türkiye'de iç göç olgusu ve kentleşme süreci. *Sosyoloji Araştırmaları Dergisi*, 24(1), 63–81. <https://doi.org/10.24144/sad.2021.063>

¹⁶² Yılmaz, A. (2019). Türkiye'de anayasal yurttaşlık ve göçmen hakları. *Anayasa Hukuku Dergisi*, 11(2), 41–59. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ahd/issue/50091/660303>

¹⁶³ Demirtaş-Milz, N. (2017). Türkiye'de göç politikalarının dönüşümü: Etnik temelli iskândan güvenlik temelli yönetime. *Uluslararası İlişkiler Dergisi*, 14(56), 91–107. <https://doi.org/10.33458/uidergisi.430235>

¹⁶⁴ Devlet Planlama Teşkilatı (DPT). (1963–2004). *Beş Yıllık Kalkınma Planları*. Ankara: DPT Yayınları.

9.3.4. 2004 Sonrası

2004 sonrası, Türkiye'nin göç politikaları ve mevzuatı açısından tarihsel bir dönüşüme tanıklık ettiği bir dönemdir. Bu dönem, sadece göç hareketliliğinin niceliksel olarak artmasıyla değil, aynı zamanda kavramsal ve kurumsal düzeyde derin değişimlerin yaşandığı bir süreci temsil etmektedir. Ulus-aşırı İlişkiler Paradigması, yönetim (governance) yaklaşımları ve çok düzenli aktör katılımını esas alan yeni kamu yönetimi anlayışı bu sürece teorik zemin sağlamıştır.¹⁶⁵

Neo-liberal dönüşümün etkisiyle göç, artık sadece demografik bir mesele değil; emek piyasaları, kent hizmetleri, sosyal politika, ulusal güvenlik, toplumsal uyum ve şeffaf yönetim gibi disiplinlerarası bir çerçevede tartışılmaya başlanmıştır.¹⁶⁶ Bu kapsamda, 2004 sonrasında Türkiye'de göç olgusuna dair kurumsal ve hukuki yapı yeniden dizayn edilmiş, özellikle Suriye savaşının etkisiyle ortaya çıkan kitlesel zorunlu göç, bu yeniden yapılanmayı ivmelendirmiştir.

2005 yılında Avrupa Birliği ile tam müzakerelere başlanması Türkiye'nin göç mevzuatını Avrupa Birliği ile uyumlu hale getirme zorunluluğunu gündeme taşımıştır. Bu kapsamda 2013 yılında kabul edilen 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu (YUKK), Türkiye'de göç hukuku açısından tarihsel bir dönüşüme işaret etmiştir. Bu kanunla birlikte ilk kez sivil bir göç idaresi olan Göç İdaresi Genel Müdürlüğü kurulmuş, göç yönetimi, kamu diplomasisi ve sosyal uyum bağlamlarında yapılandırılmıştır (YUKK, 2013).

2011 yılında Suriye iç savaşının başlamasıyla birlikte Türkiye, tarihindeki en büyük zorunlu göç dalgasını deneyimlemiştir. Bu durum, hem göç idaresi kapasitesinin artırılmasını hem de uluslararası göç hukuku ile uyumlu yeni yasal düzenlemeleri beraberinde getirmiştir. Geçici Koruma Yönetmeliği, 22 Ekim 2014 tarihli Resmi Gazete'de yayınlanarak Suriyelilerin statüsüz durumlarına hukuki bir temel kazandırmıştır.¹⁶⁷

Türkiye'nin göç süreçlerini yönetme tarzı, sadece hukuki normlarla değil, ayrıca siyasi kararlar ve kamu yönetimi refleksleriyle şekillenmektedir. TBMM Genel Kurul tutanakları incelendiğinde, 2014-2020 arasında göç ve sığınma başlıklarında yoğun tartışmalar yapıldığı,

¹⁶⁵ Sancar, M. (2019). Yönetişim, Yeni Kamu Yönetimi ve Yerel Demokrasi. Akademik Araştırmalar ve Çalışmalar Dergisi, 11(21), 10-29. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/aacd>

¹⁶⁶ Bayram, M., & Aydoğdu, A. (2020). Türkiye'de Göç Politikalarının Değişimi: Kurumsal Yapı ve Yasal Düzenlemeler. Uluslararası Göç ve Mülteci Araştırmaları Dergisi, 6(2), 45-68. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/igmad>

¹⁶⁷ T.C. Resmi Gazete (2014). Geçici Koruma Yönetmeliği. 22 Ekim 2014, Sayı: 29153.

özellikle yerel yönetimlerin bu süreçteki rolüne ilişkin politika önerilerinin çoğaltıldığı görülmektedir.¹⁶⁸

Ayrıca 2016 yılında Avrupa Birliği ile imzalanan Geri Kabul Anlaşması da, Türkiye'nin göç yönetiminde önemli bir dönüşüme işaret etmektedir. Bu anlaşma, "güvenli üçüncü ülke" kavramının Türkiye için ilk kez bu denli genelleştirilerek uygulanmasına neden olmuş, Türkiye'nin AB sınırlarını koruyan bir "tampon bölge" rolüne evrilmesini hazırlamıştır.¹⁶⁹

Tüm bu dönüşümler, Türkiye'nin sadece göç hareketliliğiyle değil, göçü şeffaf, hak temelli ve kapsayıcı bir yönetim anlayışı ile yönetme çabasının da ön plana çıktığını göstermektedir.

¹⁶⁸ TBMM Tutanak Dergisi. (2016). 26. Dönem 2. Yasama Yılı Göç ve Sığınma Tartışmaları. Erişim: <https://www.tbmm.gov.tr/tutanaklar>

¹⁶⁹ Küçük, B. (2021). AB-Türkiye Göç Mutabakatı ve Etkileri: Uluslararası Hukuk ve Uygulama Açısından Bir Değerlendirme. Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi, 8(4), 123-140. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/asead>

9.4. Göç ve Statüler

Uluslararası göç olgusu, yalnızca bir coğrafi hareketlilik biçimi değil, aynı zamanda siyasal statülerin yeniden tanımlandığı ve hukuki güvencelerin biçimlendirildiği bir alandır. Modern uluslararası hukuk, göç hareketliliği içerisinde yer alan bireylerin maruz kaldıkları yapısal riskleri ve bu bireylerin sahip olması gereken hakları tanımlamak üzere çeşitli normatif kategoriler geliştirmiştir. Bu bağlamda "mülteci", "sığınmacı", "göçmen", "göçmen işçi" gibi kavramlar sadece betimleyici değil, aynı zamanda hukuki ve siyasal düzenleme alanlarıdır.

Göçün uluslararası hukukta tanımlanmış statüleri özellikle İkinci Dünya Savaşı sonrası dönemde gelişmiştir. 1948 tarihli İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'nin 14. maddesi, bireylere zulümden kaçarak başka bir ülkede sığınma talebinde bulunma hakkı tanımakta; bu durum devletlerin mutlak egemenlik alanına doğrudan müdahale etmektedir. Aynı şekilde, 1951 tarihli Mültecilerin Hukuki Statüsüne Dair Cenevre Sözleşmesi ve onu genişleten 1967 Protokol, mülteci kavramını tanımlamış ve mültecilere yönelik geri göndermeme (non-refoulement) ilkesini tesis etmiştir (BM, 1951; UNHCR, 1967). Bu ilke, mültecilerin yaşam ve özgürlüklerinin tehdit altında olduğu ülkelere sınır dışı edilmelerini kesin bir şekilde yasaklamaktadır.

Göçmen işçilerin ve ailelerinin haklarına dair düzenlemeler ise 1990 tarihli Tüm Göçmen İşçilerin ve Aile Fertlerinin Haklarının Korunmasına Dair Uluslararası Sözleşme ile kurumsallaşmıştır. Bu sözleşme, sadece ekonomik gerekçelerle göç eden bireylerin değil, aynı zamanda ailelerinin de kapsamlı bir biçimde korunmasını öngörür (BM, 1990). Afrika kıtası özelinde 1969 tarihli Afrika Birliği Örgütü Mülteci Sözleşmesi, mülteci tanımını genişletmiş; 1984 Cartagena Bildirisi ise özellikle Latin Amerika'daki zorunlu göç hareketlerine yanıt olarak kabul edilmiştir (AU, 1969; Cartagena, 1984).

Avrupa düzeyinde ise Avrupa Birliği, "Ortak Avrupa Sığınma Sistemi" kapsamında sığınma başvurularının incelenmesini düzenleyen Dublin Tüzüğü'nü uygulamaya koymuştur. Bu sistem, her bireyin sığınma talebinin sadece bir üye ülke tarafından incelenmesini öngörerek mükerrer başvuruların önüne geçmeyi hedeflemektedir (EU, 2003).

Türkiye bağlamında göç ve statü ilişkisi uzun yıllar boyunca "vatandaşlık" ekseninde şekillenmiş; ancak 2000'li yıllarda yaşanan yapısal dönüşümlerle birlikte uluslararası göç hukukuna uyum süreci başlamıştır. 2013 yılında yürürlüğe giren 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu, Türkiye'de sığınmacı, mülteci, geçici koruma ve ikincil koruma

gibi yeni hukuki statüler tesis etmiş ve bu alanı kurumsal bir yapıya kavuşturmuştur.¹⁷⁰

Statülerin tanımlanması yalnızca hukuki bir mesele değil; aynı zamanda siyasal, kültürel ve toplumsal boyutları olan bir dönüşüm sürecidir. Özellikle "geçici koruma" gibi statüler, sığınmacıların belirsiz hukuki durumlarını çözümlmek yerine, devletin göçü yönetme kapasitesini ön plana çıkaran enstrümanlara dönüşebilmektedir. Bu durum literatürde "koruma yerine yönetim" paradigması olarak tanımlanmaktadır.¹⁷¹¹⁷²

UNHCR verilerine göre, günümüzde zorla yerinden edilmiş kişi sayısı 2023 itibariyle 114 milyon civarındadır ve bu sayı, insanlık tarihindeki en yüksek düzeye ulaşmıştır.¹⁷³ Bu gerçeklik, göçün sadece insani değil, aynı zamanda siyasi bir kriz olarak ele alınmasını gerekli kılmaktadır. Göç statülerine ilişkin ulusal ve uluslararası mevzuat, bireyin haklarını korumanın ötesinde, devletin egemenlik sınırları içinde göç hareketlerini denetleme arzusunun bir yansımasıdır.

Tablo 10 : UNHCR Global Trends – Forced Displacement raporlarından derlenen, 2010–2020 arasındaki başlıca statü verileri

Yıl	Zorunlu Yerinden Edilme (Toplam, milyon)	Refüjeler (UNHCR, milyon)	Asylum / Seekers (M)	İç Göçmenler (IDP, M)	Düzensiz Statülüler / Diğer (M)
2010	43,7	15,4	—	—	—
2017	68,5	25,4	3,1	40,0	—
2020	82,4	26,4	4,1	48,0	4,2 (vatansız + diğer)

- 2010–2020 döneminde zorunlu yerinden edilme oranları dramatik biçimde artış göstermiştir; 43.7 milyondan 82.4 milyona yükselerek %89'luk bir artış söz konusu olmuştur.
- Refüje sayısı daha ılımlı bir artışla 15.4 milyondan 26.4 milyona çıkmıştır; bu durum, yükselişteki diğer kategorilerin (IDP, sığınmacılar ve amaçsız statülüler) daha hızlı büyüdüğüne işaret etmektedir.
- İç göçmen (IDP) sayısı kırılma yaşanarak 40 milyondan 48 milyona çıkmıştır; bu da savaş ve çatışmaların yerleşim içi yer değiştirmelerde başlıca motor olduğu anlamına gelmektedir.

¹⁷⁰ T.C. Resmi Gazete. (2013). 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu. 11/4/2013 tarihli ve 28615 sayılı Resmi Gazete.

¹⁷¹ Erdoğan, M. (2020). Suriyeliler Barometresi 2019. Ankara: Orion Kitabevi.

¹⁷² Akgül, D. (2018). Türkiye'de Sığınmacıların Statüleri Üzerine Bir Değerlendirme. Uluslararası İlişkiler ve Diplomasi Dergisi, 6(2), 83–96. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/jird>

¹⁷³ UNHCR (2023). Global Trends – Forced Displacement in 2022. <https://www.unhcr.org>

- Asylum-seeker kategorisinde gözlemlenen artış, uluslararası sistemlerin sonraki aşamada sınır kontrollerindeki güçlü tepkilerine işaret etmektedir.
- “Diğer statülüler” grubu ise birikimli olarak büyüüp 4.2 milyonluk hacmiyle göç olgusunun hukuki ve sosyal boyutlarındaki çeşitlilik artışını yansıtmaktadır.

9.4.1. Göçmen

Uluslararası göç, yalnızca bireylerin mekânsal hareketliliğini ifade eden bir olgu değil; aynı zamanda siyasal otorite, hukuki tanım, toplumsal kabul ve yönetim eksenlerinde çok katmanlı bir tartışma alanıdır. Tüm küresel yaygınlığına rağmen, uluslararası hukuk literatüründe evrensel geçerliliği olan tekil bir "göçmen" tanımının bulunmayışı bu karmaşık doğanın bir yansımasıdır. Göç olgusunun zaman, mekân ve neden bakımından farklılaşan yapısı, bireyin hareketliliğini kategorize etme çabalarını sınırlandırmakta, buna bağlı olarak da hukuki statülerin belirlenmesinde yeknesaklıktan uzak yaklaşımların oluşmasına neden olmaktadır.¹⁷⁴

Göçün tanımlanmasındaki temel zorluklardan biri, kişinin göç kararı alırken ne ölçüde iradi davrandığının saptanmasıdır. Bu karar; geçici mi yoksa kalıcı mı olduğuna, geri dönme niyetine, göç edilen ülkedeki yerleşme biçimine, yasal yollarla mı yoksa düzensiz biçimde mi gerçekleştiğine ve kişinin bu süreçte hangi haklara sahip olması gerektiğine ilişkin çok sayıda belirleyeni içermektedir.¹⁷⁵ Bu bağlamda göç, sadece bir eylem değil, bireyin öznel koşullarına ve karar alma süreçlerine bağlı çok boyutlu bir yaşantıdır.

Göçün hukuki tanımı yapıldığında, bu tanımın bireyin tabi olacağı statüleri ve hak rejimini belirlemesi kaçınılmaz hale gelir. Bu durum, özellikle göçmenlerin kişisel özgürlük alanlarını daraltabileceği endişesiyle insan hakları literatüründe ihtiyatla karşılanmaktadır. Nitekim Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (UNHCR), Uluslararası Göç Örgütü (IOM) ve İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi gibi normatif belgelerde, göçmenin tanımlanması sürecinde hak temelli bir yaklaşım benimsenmektedir. İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi’nin 13 ve 14. maddeleri bireyin serbest dolaşım hakkını ve zulüm halinde sığınma talebinde bulunma hakkını güvence altına alır.¹⁷⁶

¹⁷⁴ Kurt, E. (2020). Göçmen Tanımı ve Hukuki Statü Karmaşası. Uluslararası Hukuk ve Politika Dergisi, 16(2), 73–91. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/uhp>

¹⁷⁵ Demirci, A., & Topal, R. (2021). Uluslararası Göçün Tanımlanmasındaki Zorluklar ve Hukuki Yansımaları. Göç Araştırmaları Dergisi, 7(1), 45–66. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/mig/issue/61684/873201>

¹⁷⁶ Birleşmiş Milletler. (1948). İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi. <https://www.un.org/en/about-us/universal-declaration-of-human-rights>

IOM tarafından yayımlanan "Uluslararası Göç Terimleri Sözlüğü"nde göçmen; "sebebi, gönüllü olup olmaması, göç yolları, düzenli ya da düzensiz olması fark etmeksizin yabancı bir ülkede bir yıldan fazla ikamet eden birey" olarak tanımlanmıştır. Bu tanım, turist, iş insanı ya da öğrenci gibi kısa süreli hareketlilikleri göçmenlik kapsamında değerlendirmeyen, mevsimlik tarım işçileri gibi sınırlı süreyle göç eden bireyleri dahi göçmen kategorisine dahil edebilecek esnekliğe sahiptir.¹⁷⁷ Tanımın bu kadar geniş tutulması, göç olgusunun yalnızca kalıcılıkla değil, aynı zamanda bireyin niyeti ve sosyal-siyasal bağlamla ilişkilendirilmesini zorunlu kılar.

Bununla birlikte, göçün tanımsal belirsizliği Türkiye gibi göç alan ülkelerde uygulama düzeyinde önemli sorunlara neden olabilmektedir. Göçmen, sığınmacı, mülteci, ikincil koruma statüsü sahibi ve geçici koruma altındaki bireyler gibi farklı kategorilerin varlığı, kamu yönetimi uygulamaları açısından bürokratik karmaşa yaratmakta; sosyal hizmet sunumunda, istihdamda ve eğitim politikalarında uyum sorunlarına yol açabilmektedir.¹⁷⁸ Türkiye’de 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu ile bu tanımlar belirli bir çerçeveye oturtulmuş olsa da, uygulamada statü belirsizliği, bireylerin haklara erişimini sınırlandırabilmektedir.¹⁷⁹

Göçmen tanımının evrenselleştirilememesinin bir diğer nedeni ise devlet egemenliği ilkesiyle doğrudan ilişkilidir. Devletler, sınırları üzerinde mutlak egemenliğe sahip oldukları gerekçesiyle, kimin göçmen olarak kabul edileceğini ve bu kişilerin hangi haklardan faydalanacağını kendi politik önceliklerine göre belirlemeyi sürdürmektedirler. Bu durum, göçmen hakları ile ulusal güvenlik politikaları arasında sık sık bir gerilim alanı oluşmasına neden olmaktadır.¹⁸⁰

Göçmenin evrensel tanımı, hukuki standartlaşma açısından gerekli görünmekle birlikte, uygulamada bireysel hakların ihlali potansiyeli, siyasi stratejiler ve toplumsal kabul dinamikleri nedeniyle halen tartışmalıdır. Göçü yöneten kurumların, yalnızca idari ve yasal statü belirleme mekanizmaları ile değil, aynı zamanda hak temelli sosyal politikalarla desteklenen yönetim modelleriyle hareket etmesi gerekmektedir. Aksi takdirde tanımsal belirsizlik, yalnızca göçmenin değil, ev sahibi toplumun da uyum süreçlerini zora sokacak toplumsal kırılmalar

¹⁷⁷ IOM. (2019). International Migration Law: Glossary on Migration. Geneva: International Organization for Migration.

¹⁷⁸ Özçürümez, S., & Şahin Mencütek, Z. (2015). Türkiye’de Göç Yönetimi: Kurumsallaşma Süreci ve Sorun Alanları. Uluslararası İlişkiler Dergisi, 12(48), 1–21. <https://dergipark.org.tr/en/pub/uidergisi/issue/38607/452990>

¹⁷⁹ T.C. Resmi Gazete. (2013). 6458 Sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu. 11/4/2013 tarihli ve 28615 sayılı.

¹⁸⁰ Yıldız, H. (2021). Devlet Egemenliği ve Göçmen Hakları Arasındaki Denge: Türkiye Örneği. Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi, 3(2), 99–115. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/spcd>

¹⁸¹
doğuracaktır.

Uluslararası literatürde göçmen tanımının gelişimine dair en belirgin ölçütlerden biri süre faktörüdür. Bu çerçevede, özellikle Uluslararası Göç Örgütü (IOM) tarafından ortaya konulan tanımda, bireyin yabancı bir ülkede bir yıldan uzun süre ikamet etmesi, göçmen olarak nitelendirilmesi için temel kriter olarak kabul edilmektedir. Bu tanım, göç hareketinin gönüllü olup olmamasına, düzenli veya düzensiz yollarla gerçekleşip gerçekleşmediğine bakılmaksızın bireyin mekânsal yer değişimini hukuki bir statüye bağlamakta ve geçicilik-kalıcılık ayrımı üzerinden bir normatif çerçeve sunmaktadır.¹⁸²

Öte yandan, Uluslararası Af Örgütü (Amnesty International) ve benzeri uluslararası sivil toplum kuruluşları, göçmen kavramına daha geniş bir perspektiften yaklaşmaktadır. Bu kurumlar, göçmeni, kendi ülkesi dışında yaşayan ve mülteci veya sığınmacı olarak tanımlanmayan birey olarak ele almakta; bu sayede statüden bağımsız olarak bireyin göçmenlik deneyiminin insani ve toplumsal boyutlarını öne çıkarmaktadır.¹⁸³

Göçmen haklarının korunmasına yönelik mevzuat gelişiminde iki temel yönelim dikkat çekmektedir. Birinci yönelim, devletlerin ulusal güvenlik ve egemenlik gerekçeleriyle sınır kontrollerini ve giriş rejimlerini düzenlemeye odaklanmakta; bu bağlamda göçmen tanımını daraltarak erişimi sınırlı tutmaktadır. İkinci yönelim ise insan hakları merkezli yaklaşımla göçmenlerin evrensel haklarının tanınması, korunması ve geliştirilmesini esas almakta, özellikle Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Konseyi ve Uluslararası Çalışma Örgütü gibi yapılar üzerinden göçmenlerin sosyal **güvenlik**, çalışma hakkı, barınma ve sağlık hizmetlerine erişim gibi temel haklarını savunmaktadır.^{184 185}

Birincisi, göçmen kişi ve kitlerin haklarını koruyan düzenlemeler ülkeler tarafından iç meselesi olarak kabul etme eğilimi devam etmekte, çoğu devlet başka devletlerle ikili anlaşmalarla konunun uluslararası alana taşınmasını tercih etmektedir. Bu da uluslararası alanda etkisi bulunan, evrensel bir göçmen hukuku ortaya çıkarabilecek anlaşma hazırlanmasını zorlaştırmaktadır.

İkincisi, göçmenliğin mültecilik türü, göç hukukunun temeline dönüşme eğilimidir.

¹⁸¹ Richard Perruchoud ile Jillyanne Redpath – Cross, Uluslararası Göç Örgütü (IOM), Uluslararası Göç Hukuku Göç Terimleri Sözlüğü, 2. Baskı, 2014, Erişim Tarihi: 4.4.2021, https://publications.iom.int/system/files/pdf/iml31_turkish_2ndedition.pdf, S.37

¹⁸² IOM. (2019). International Migration Law: Glossary on Migration. Geneva: International Organization for Migration.

¹⁸³ Amnesty International. (2021). Migrant Rights and Protections: Global Overview. <https://www.amnesty.org>

¹⁸⁴ Gündoğar, S. S. (2020). Göçmen Haklarının Evrensel Korunması: Uluslararası Normlar ve Türkiye Uygulaması. Uluslararası İnsan Hakları Dergisi, 9(1), 55–74. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/uıhd>

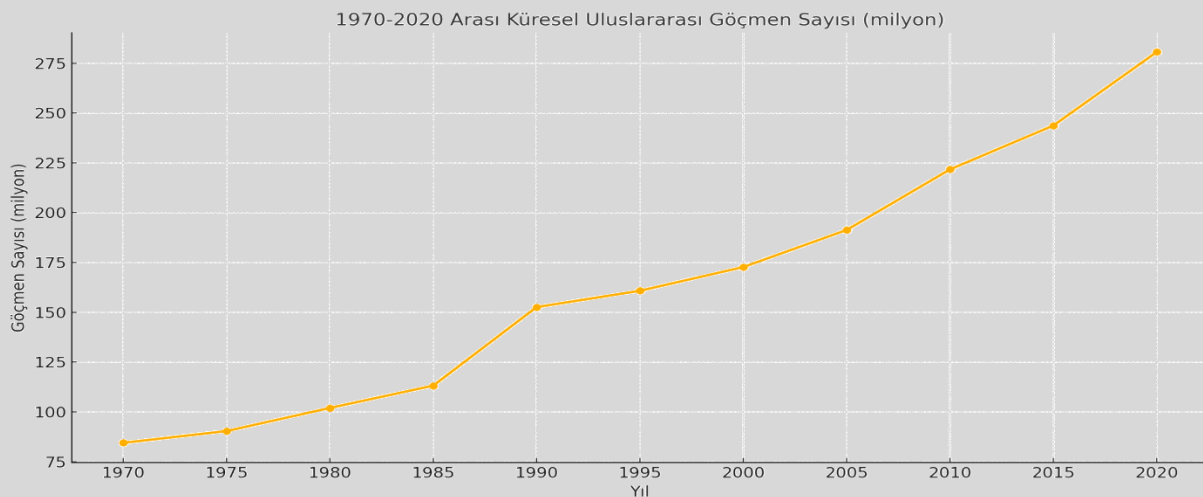
¹⁸⁵ Mülteci Hakları, Uluslararası Af Örgütü, Erişim Tarihi: 4.4.2021 , <https://www.amnesty.org.tr/icerik/multeci-haklari>

Gerek uluslararası gerek ulusal alanda mültecilik, ortaya çıkışı ve süreçleri nedeniyle ağır insan hakları ihlallerine neden olmakta ve insan hakları hukukunun önemli bir çalışma konusuna dönüşmektedir. Bu durum uluslararası ve ulusal alanda mülteciliğe yönelik düzenlemelerin öncelikli kabul edilmesine neden olmaktadır. Dolayısıyla göç hukuku içinde mültecilikle ilgili düzenlemeler, genel olarak tüm göçmen kategorilerine uygulanabilecek metinler ortaya çıkarmaktadır. Bugün dünyamızın “sürekli yükselen göçmen sayısı” gerçeği, göç kategorilerinin de artmasına ve yeniden yorumlanmasına neden olmaktadır.¹⁸⁶

Tablo 11: Uluslararası Göçmenlerin Küresel Sayısal Gelişimi (1970–2020)

Uluslararası Göçmenlerin Küresel Sayısal Gelişimi (1970–2020)¹⁸⁷¹⁸⁸		
Yıl	Göçmen Sayısı (milyon)	Dünya Nüfusuna Oranı (%)
1970	84,5	2,3
1975	90,4	2,2
1980	102	2,3
1985	113,2	2,3
1990	152,6	2,9
1995	160,8	2,8
2000	172,7	2,8
2005	191,3	2,9
2010	221,7	3,2
2015	243,7	3,3
2020	280,6	3,6

Tablo 12: 1970–2020 Arası Küresel Uluslararası Göçmen Sayısı (Milyon)

¹⁸⁶ Marie McAuliffe, Binod Khadria, World Migration Report 2020, Erişim Tarihi: 4.4.2021, https://publications.iom.int/system/files/pdf/wmr_2020.pdf, s.21

¹⁸⁷ United Nations Department of Economic and Social Affairs – Population Division. (2020). International Migration 2020 Highlights. United Nations. <https://www.un.org/development/desa/pd/>

¹⁸⁸ International Organization for Migration (IOM). (2022). World Migration Report 2022. IOM Publications. <https://worldmigrationreport.iom.int/>

9.4.2. Mülteci

Mültecilik olgusu, siyaset bilimi ve kentbilimi bağlamında değerlendirildiğinde, göçün salt bir alt başlığı olmaktan çıkıp kendi başına hukuki, sosyolojik ve mekânsal anlamlar içeren çok boyutlu bir kavrama dönüştüğü görülmektedir. Günümüz dünyasında mültecilik, sadece göçmenlikten farklılaşmakla kalmamış; aynı zamanda bireyin ve kitlenin yaşam hakkını, özgürlüğünü ve güvenliğini tehdit eden koşullar karşısında gelişen uluslararası koruma mekanizmalarının merkezinde yer almıştır. Bu bağlamda mülteciliğin tanımı, uluslararası hukuk ve ulusal mevzuat çerçevesinde sadece hukuki değil; aynı zamanda siyasi, ekonomik ve kültürel dinamiklerin kesişiminde şekillenmektedir.

1951 tarihli Cenevre Sözleşmesi ile mültecilik uluslararası hukukta net bir tanıma kavuşmuş; zulüm görme riski nedeniyle ülkesinden ayrılan bireylerin korunması yükümlülüğü devletlerarası bir sorumluluk haline gelmiştir. Bu sözleşmenin 1. maddesine göre bir mülteci, “ırkı, dini, tabiiyeti, belirli bir sosyal gruba mensubiyeti veya siyasi görüşleri nedeniyle zulme uğrayacağından haklı sebeplerle korktuğu için vatandaşı olduğu ülke dışında bulunan ve bu ülkenin himayesinden yararlanamayan ya da söz konusu korku nedeniyle bu himayeyi istemeyen kişidir”.¹⁸⁹

Türkiye, 1951 Cenevre Sözleşmesi’ni 1961 yılında “coğrafi çekince” ile onaylamış; bu bağlamda sadece Avrupa Konseyi üyesi ülkelerden gelen sığınmacılara mülteci statüsü verme yükümlülüğü üstlenmiştir. Bu sınırlama, Türkiye’nin uzun yıllar boyunca mültecilik rejimini, göçmenlik ve geçici koruma rejimleriyle birlikte uygulamak zorunda kalmasına neden olmuştur. Bu durum, Türkiye’nin 2013 yılında yürürlüğe giren 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu (YUKK) ile daha sistematik bir göç yönetimi yapısı kurma ihtiyacını doğurmuştur. Bu yasa, mültecilik statüsünü, şartlı mültecilik, ikincil koruma ve geçici koruma gibi alt başlıklarla tanımlayarak uluslararası korumanın Türkiye hukukundaki yansımalarını düzenlemeye çalışmıştır (YUKK, 2013, md.61–63).

Türkiye’de mültecilik uygulamaları çoğu zaman hukuki normlarla değil, fiili durumlarla belirlenmiştir. 1994 yılında yayımlanan İltica ve Sığınma Yönetmeliği, Türkiye’nin ilk kapsamlı sığınma düzenlemesi olup, bireysel başvuru esasını getirmiştir. Ancak bu yönetmeliğin sınırlı uygulama kapasitesi, Suriyeli sığınmacıların gelişile yeniden tartışmaya açılmış; 2014 yılında yürürlüğe giren Geçici Koruma Yönetmeliği, kitlesel akınlara yönelik

¹⁸⁹ Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (UNHCR). (2020). Global Trends: Forced Displacement in 2019. <https://www.unhcr.org/globaltrends2019>

pratik çözüm getirmeyi amaçlamıştır. Bu bağlamda Türkiye, Suriyeli nüfusa “mülteci” yerine “geçici koruma” statüsü vererek 1951 Sözleşmesi’ndeki coğrafi çekinceyi korumakla birlikte, fiilen bu kişilere mülteciye benzer haklar tanımıştır.¹⁹⁰

Mültecilik, aynı zamanda şehirlerin toplumsal dokusunu etkileyen bir kentbilim meselesi olarak da ele alınmalıdır. Sığınmacı ve mültecilerin yoğunlaştığı metropollerde sosyal hizmetler, konut, istihdam ve güvenlik gibi kamu politikalarının yeniden şekillenmesi gerekmiştir. Göç ve mültecilik literatürü, bu durumun "kent yorgunluğu", "kent aidiyet krizi" ve "mülteci gettolaşması" gibi olguları doğurduğunu ortaya koymaktadır.^{191 192} Bu açıdan mülteciliğin sadece insan hakları sorunu değil; aynı zamanda yerel yönetimler, sosyal bütünleşme ve mekânsal planlama açısından çok boyutlu bir yönü olduğu açıktır.

Literatürde mültecilik; zorunlu göç (forced migration), uluslararası koruma (international protection), sığınma hakkı (right to asylum), ev sahibi toplum (host community) gibi kavramlarla birlikte değerlendirilmekte, bireylerin mekânsal hareketliliği kadar siyasal ve toplumsal adaptasyon süreçleri de analiz edilmektedir. Göç süreci sırasında maruz kalınan ayrımcılık, dışlanma ve hak ihlalleri, Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Komitesi ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararlarında da sıkça konu edilmektedir.¹⁹³

Türkiye özelinde mültecilik uygulamalarının gelişimi, TBMM’deki yasa tasarıları, milletvekili soru önergeleri ve genel görüşme tutanaklarında da yakından izlenebilmektedir. Özellikle 2011 sonrası dönemde Suriye kaynaklı zorunlu göçün artmasıyla, Türkiye Büyük Millet Meclisi’nin göç politikalarına ilişkin daha yoğun yasama faaliyeti yürüttüğü gözlemlenmektedir.¹⁹⁴

Mültecilik, uluslararası göç sistematiği içinde temel bir kavramsal eksen olarak yer almakta ve sadece hukuki değil, sosyal, ekonomik ve kentsel etkileriyle çok katmanlı bir sorun alanı oluşturmaktadır. Türkiye gibi hem kaynak, hem geçiş, hem de hedef ülke konumunda olan devletlerde bu konu, yalnızca ulusal düzeyde değil; aynı zamanda küresel düzeyde yönetim perspektifiyle ele alınmalıdır.

Mültecilerin korunması, tarih boyunca hem dinsel öğretilerde hem de siyasal otoritelerin meşruiyet kaynaklarında yer bulan evrensel bir ahlaki zorunluluk olarak kabul edilmiştir. Antik

¹⁹⁰ Coşkun, B. B. (2018). Suriyeli Mülteciler ve Türkiye’nin Göç Politikası: Geçici Koruma Rejimi ve Uygulamaları. Uluslararası Kriz ve Siyaset Araştırmaları Dergisi, 2(1), 30-47. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/uksad>

¹⁹¹ Karaman, Z. (2021). Kentleşme Sürecinde Mültecilerin Sosyal Uyumu: Türkiye Örneği. Kent Akademisi, 14(3), 467-491. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/kentakademisi>

¹⁹² Şen, M., & Yüce, S. (2019). Türkiye’de Mültecilerin Kentlerde Karşılaştığı Sorunlar. Göç Dergisi, 6(2), 65-88. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/goc>

¹⁹³ Erduran, M. (2020). Uluslararası Hukukta Mültecilerin Haklarının Gelişimi ve Türkiye Uygulaması. Adalet Dergisi, 157(3), 84-105. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/adalet>

¹⁹⁴ Türkiye Büyük Millet Meclisi (TBMM). (2014-2021). Tutanak Dergisi. https://www.tbmm.gov.tr/develop/owa/tutanak_g_sd.birlesim_baslangic

dönemden bu yana, zulümden kaçan bireylere sığınma hakkı tanınması, yalnızca bireysel bir merhamet ya da hayırseverlik göstergesi değil, aynı zamanda devletlerin ve yöneticilerin meşruiyetini artıran bir yönetim erdemi olarak değerlendirilmiştir. Bu yönüyle mültecilik, sadece hukuki değil, aynı zamanda etik, dini ve siyasal boyutlarıyla da iç içe geçmiş bir koruma pratiğidir.

Antik Mezopotamya uygarlıklarından itibaren, özellikle Asur ve Babil hukuk metinlerinde, düşman saldırılarından kaçan bireylerin tapınaklara sığınması halinde dokunulmaz sayılacağına dair hükümlere rastlanmaktadır.¹⁹⁵ Benzer şekilde, Antik Yunan şehir devletlerinde de sığınmacılar, kent surlarının belirli noktalarında yer alan tanrılara adanmış alanlarda güvenceye alınırdı. Roma hukukunda ise *ius gentium* (uluslararası hukuk) kapsamında yabancılara belirli korumalar sağlanmış, sığınma hakkı bir tür insanlık hukuku olarak sistematize edilmeye başlanmıştır.

Yahudi-Hristiyan ve İslam hukuk geleneklerinde de zulümden kaçan kişilere yardım edilmesi, dinî bir buyruk ve sosyal sorumluluk olarak benimsenmiştir. Tevrat'ta “yabancıyı sev” buyruğu yer alırken (Tesniye 10:19), İslam hukukunda hicret kavramı, zulüm altındaki bireylerin yer değiştirerek yeni bir toplulukla birleşmelerine olanak tanıyan dini bir yükümlülük olarak tanımlanmıştır.¹⁹⁶ Bu tarihsel, kültürel ve dini arka plan, günümüzde uluslararası hukukun mülteci tanımı ve koruma yükümlülüklerine dayanak oluşturan ortak değerler zeminini hazırlamıştır.

Modern anlamda mültecilik, özellikle 19. yüzyıl sonrasında Avrupa'daki savaşlar, isyanlar ve milliyetçilik dalgalarıyla birlikte daha sistematik bir sorun haline gelmiştir. 1870 Prusya-Fransa Savaşı sonrasında Avrupa'daki kitlesel yer değiştirmeler ve ardından yaşanan antisemitik şiddet, mülteciliğin hem uluslararası toplumun hem de hukuk sisteminin gündemine yerleşmesini hızlandırmıştır. Ancak esas dönüştürücü gelişme, 20. yüzyıl başlarında yaşanmıştır. I. Dünya Savaşı'nın ardından Sovyet Devrimi ve Osmanlı'nın dağılmasıyla birlikte yaşanan kitlesel nüfus hareketleri, mültecilik rejiminin temellerinin atılmasına neden olmuştur. Uluslararası Kızılhaç Komitesi (ICRC), 1921 yılında yaklaşık 1,5 milyon Rus mülteciyi koruma altına aldığını ilan etmiş, bu girişim modern insancıl hukukun pratikteki ilk geniş ölçekli uygulamalarından biri olmuştur.¹⁹⁷

¹⁹⁵ Kayaoğlu, B. (2020). Antik Dönemden Günümüze Sığınma Hakkının Evrimi. İnsan Hakları Yıllığı, 38(2), 87–112. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ihy>

¹⁹⁶ Ulutaş, M. (2018). İslam hukukunda hicret: Tarihsel ve hukuki bir inceleme. İslami Araştırmalar Dergisi, 10(4), 55–78. <https://doi.org/10.12715/iasd.2018.10.4>

¹⁹⁷ İçduygu, A., & Millet, E. (2019). Forced migration and institutional responses: A historical review. Migration Studies, 5(2), 225–242. <https://doi.org/10.1093/migration/mnz005>

Bu süreçte, Milletler Cemiyeti mülteci sorunlarını çözmek amacıyla ilk defa uluslararası nitelikte bir kurumsal yapı ve temsil pozisyonu oluşturmuştur. 1921 yılında Norveçli kutup kâşifi ve diplomat Fridtjof Nansen'in Milletler Cemiyeti Mülteciler Yüksek Komiseri olarak atanması, bireysel temsilden kurumsal sorumluluğa geçişin sembolü olmuştur. Nansen'in katkılarıyla geliştirilen ve mültecilerin kimliğini belirleyen Nansen Pasaportu, yurtsuz bırakılmış bireylerin hukuki varlığını tanımak adına önemli bir adım olmuştur.¹⁹⁸ Nansen, aynı zamanda 1923 Lozan Türk-Yunan Nüfus Mübadelesi'nin gözetiminde de görev almış ve zorunlu göçün uluslararası hukuk boyutunun şekillendirilmesinde öncü rol oynamıştır.¹⁹⁹

1930'ların başında Yahudilere yönelik artan tehditler, Nazi Almanyası'nın yükselişiyle birlikte mültecilik meselesini yeniden uluslararası bir krize dönüştürmüştür. Milletler Cemiyeti, 1931–1935 arasında bu krize müdahale amacıyla özel komiserler görevlendirmiş, ancak bu girişimlerin kurumsal yetersizliklerle karşılaştığı gözlemlenmiştir.²⁰⁰

İkinci Dünya Savaşı, tarihin en büyük zorunlu göç hareketlerini tetikleyerek mülteciliği küresel bir gündem maddesi haline getirmiştir. Savaş sonrası dönemde, 1948 yılında ilan edilen Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi'nin 14. maddesi, sığınma hakkını evrensel bir insan hakkı olarak tanımlayarak, modern mültecilik hukukunun normatif temelini atmıştır. “Her birey, zulüm karşısında başka ülkelere sığınma ve o ülkede sığınma hakkına sahiptir” hükmü, sonraki bütün hukuki düzenlemelere temel teşkil etmiştir.²⁰¹

1950 yılında Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği'nin (BMMYK – UNHCR) kurulması, mültecilik rejiminin kurumsallaşmasında bir dönüm noktası olmuştur. UNHCR'nin kuruluş amacı, başlangıçta İkinci Dünya Savaşı mültecilerine yönelik geçici yardımlar sağlamak olsa da, zamanla yapısı kalıcı hale gelmiş ve görev alanı genişletilmiştir. 1951 tarihli Cenevre Sözleşmesi ise uluslararası mültecilik hukukunun en temel belgesi olarak kabul edilmiştir. Bu sözleşme, mültecilik statüsünü tanımlamakta ve devletlere yükümlülükler getirmektedir. Mültecilerin geldikleri ülkelere geri gönderilmemeleri, yani non-refoulement ilkesinin yer aldığı bu sözleşme, tüm mülteci rejiminin omurgasını oluşturmaktadır.²⁰²

Bu tarihsel sürecin, yalnızca hukuki bir rejimin oluşumuna değil, aynı zamanda modern devletlerin göç politikalarının ve toplumsal kabul mekanizmalarının yeniden şekillenmesine

¹⁹⁸ Erdoğan, M. M. (2014). Türkiye’de Mülteciler: Zorunlu Göç, Siyasal Tepkiler ve Uyum. Göç Araştırmaları Dergisi, 1(1), 15–35. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/gad>

¹⁹⁹ TBMM Tutanak Dergisi. (1923). Lozan Antlaşması Görüşmeleri. <https://www.tbmm.gov.tr>

²⁰⁰ Karakoç, D. (2021). Milletler Cemiyeti ve Mültecilik Kurumları: 1920–1939. Uluslararası İlişkiler Dergisi, 18(71), 71–92. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/uidergisi>

²⁰¹ Birleşmiş Milletler. (1948). İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi. <https://www.un.org/en/about-us/universal-declaration-of-human-rights>

²⁰² Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (UNHCR). (2020). Global Trends: Forced Displacement in 2019. <https://www.unhcr.org/statistics/unhcrstats/5ee200e37/unhcr-global-trends-2019.html>

neden olduğu açıktır. Bugün mülteciliğe dair geliştirilen her politika, hem tarihsel yükümlülüklerin hem de etik sorumlulukların yansımasıdır.

2 Temmuz 1951'de Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin Sözleşme kabul edilmiş ancak iki kısıtlama, mültecilere sağlanan hakların evrensel alanda uygulanabilirliğini engellemiştir. Bu sınırlamalardan birincisi, Sözleşme'nin 1 Ocak 1951'den önce meydana gelen mülteci hareketliliklerini kapsamamasıdır. İkinci ve daha önemlisi ise kapsamının sadece Avrupa'da meydana gelen olaylarla sınırlandırılmasıdır. Tarih ve coğrafi alan sınırlamasının bulunduğu bu anlaşma, mültecilerin dünya genelinde uzun süre statülerini tartışmalı hale getirmiş ve devletlerin egemenlik alanları içinde karar verebilecekleri bir konu olarak görüldüğünü göstermiştir. Mülteciliği doğrudan düzenleyen uluslararası bir sözleşme eksikliğine rağmen birçok uluslararası sözleşmede mültecilikle ilgili hükümlere yer verilerek boşluk doldurulmaya çalışılmıştır. Mültecilikle ilgili hükümlere yer veren anlaşmalardan bazıları şunlardır: Savaş Zamanında Sivil Kişilerin Korunmasına İlişkin 1949 Tarihli Cenevre Sözleşmesi Soykırım Suçunun Önlenmesi ve Cezalandırılması Sözleşmesi, İşkenceye ve Diğer Zalimane, İnsanlık Dışı veya Onur Kırıcı Muamele veya Cezaya Karşı Sözleşme, Kişisel ve Siyasal Haklar Uluslararası Sözleşmesi, Vatansız Kişilerin Statüsüne İlişkin Sözleşme, Kadınlara Yönelik Her Tür Ayrımın Kaldırılmasına İlişkin BM Sözleşmesi, Çocuk Haklarına İlişkin BM Sözleşmesi; Vatansızlığın Önlenmesine İlişkin Sözleşmesi, Göç olgusunun uluslararası alanda ele alınışında geçerli tanımlar, uygulamalar ve statüler ülkelere göre değişiklikler göstermektedir. Bu değişikliklerin en bariz görülebildiği alan göçmenlerin statüleriyle ilgilidir. Bu farklılıklar, göçmen, düzensiz göçmen, sığınmacı, mülteci gibi statülerin tanımlarıyla ilgilidir. Bu tanımların bazılarında uluslararası tanım ile ülkelerin yaptıkları tanım birebir örtüşmekte, tartışılmamaktadır. Örneğin Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği tarafından tanınırlığı sağlanmış mülteci (mandaterefugee) statüsü, Birleşmiş Milletler anlaşmalarından kaynaklanmaktadır. 28 Temmuz 1951'de Cenevre'de imzalanan ve iltica terminolojisinin temelini oluşturan Birleşmiş Milletler (BM) Mültecilerin Hukuki Durumuna İlişkin Sözleşme'ye göre mülteci; "ırkı, dini, milliyeti, belirli bir sosyal gruba mensubiyeti veya siyasi düşünceleri nedeniyle zulüm göreceği konusunda haklı bir korku taşıyan, bu yüzden ülkesinden ayrılan ve korkusu nedeniyle geri dönemeyen veya dönmek istemeyen kişidir." Bir başka tanımlama farklılığı da yorumlamadan kaynaklanmaktadır. genel olarak göçmen,

mülteci gibi statülerin tanımı ayrı ayrı yapılırken IOM, mülteciliği göçmen başlığı altına dahil etmektedir.

Göç alan ülkelerin tanımlamada farklılıklar ortaya çıkarması kendi politikalarından tanımlamakta, kimi ülke, başka bir ülkenin mülteci statüsü verdiği göçmene bu statüyü vermemekte ya da çok sınırlı durumlarda vermektedir. Türkiye’de mültecilikle ilgili düzenleme ve uygulamaların tarihi oldukça eskiye dayanmaktadır. Gerek Osmanlı İmparatorluğu ve gerekse Cumhuriyet dönemlerinde iltica, coğrafyaya yönelen bireysel veya kitlesel göç hareketleri kadar yoğun gerçekleşmiş ve bu olaylarla ilgili olarak düzenlemeler yapılmıştır. Osmanlı İmparatorluğu’na yönelen ve dünya için de tarihsel öneme sahip iltica hareketlerinden biri İspanya’da yaşayan Yahudi toplumunun Osmanlı İmparatorluğu’na iltica hareketidir.

2. Dünya Savaşı sonrasında dünyada meydana gelen savaşlar, siyasi sorunlar ve krizler mülteciliğin yaygınlaşmasına da neden olmuştur. 1492’de, Sefarad Yahudileri, Engizisyon mahkemeleri tarafından din değiştirmeye zorlanmaya, kabul etmeyenlerin öldürülmelerinden dolayı Osmanlı İmparatorluğu’na sığınmıştır. Bireysel iltica girişimlerinde dikkat çekici isimler örnek olarak verilebilir;

Mehmet Emin Resulzade, (Azerbaycan Cumhuriyeti’nin kurucusu) (1905: Osmanlı İmparatorluğu, 1919: Almanya, 1950: Türkiye) ; Ferenc Rakoczi, (Macar bağımsızlık hareketi öncüsü), (1718: Osmanlı İmparatorluğu) ; İsveç Kralı 12. Karl (1707, Osmanlı İmparatorluğu) ; Adam Mickiewicz, (Polonya milli şairi) (1850, Osmanlı İmparatorluğu) ; Seyyid Cemaleddin Muhammed Afgani, (İran’lı muhalif şair, siyasetçi), (1891, Osmanlı İmparatorluğu) ; Clemens Hoizmeister, (Alman Mimar, Nazi muhalifi), (1939, Türkiye) ; Joseph Stalin, (Sovyet devlet adamı), (1910, Osmanlı İmparatorluğu, Batum) ; Lev Troçki, (Sovyet devlet adamı, muhalif), (1933, Türkiye) ; Ayetullah Humeyni, (İranlı siyasi lider), (1979, Türkiye). Bu kişilerin dışında; Macaristan Başbakanı Miklos Kallay (1943), Ressam Nikola Kalmikof (1920), Balerin Lydia (Krassa Arzumanova) (1921) gibi isimler de mülteci olarak ülkelerini terk etmek zorunda kalmışlardır.

9.4.3. Sığınmacı

Mevzuatta ve literatürde sığınmacı; ırkı, dini, milliyeti, belirli bir toplumsal gruba üyeliği veya siyasi düşünceleri nedeniyle takibata uğrayacağından haklı olarak korktuğu için vatandaşı olduğu ülke dışında bulunan ve vatandaşı olduğu ülkenin himayesinden istifade edemeyen veya korkudan dolayı istifade etmek istemeyen ya da uyuşuğu yoksa ve önceden ikamet ettiği ülke dışında bulunuyorsa oraya dönmeyen veya korkusundan dolayı dönmek istemeyen yabancı olarak tanımlanmaktadır.^{203 204} Dünyada ve Türkiye’de sığınmacılar, mültecilerle birlikte, düzensiz göçmen olarak kabul edilmektedir.²⁰⁵

Literatürde, mevzuatta ve uygulamada sığınmacılık; kendi ülkesini terk ederek bir başka ülkeye, göçmen yada mülteci statüsü almak üzere veya bu ülkede, hedef ülkeye ulaşabilmek için geçici olarak giren kişi olarak kabul edilmektedir. Dolayısıyla sığınmacı, ülke hukuku ya da uluslararası hukuk açısından henüz göçmen veya mülteci statüsü elde etmemiş kişidir. B statüyü elde edebilmesi için uluslararası hukuken ya da bulunduğu devletin hukukuna göre bir takım koşulları sağlaması gerekebilmektedir. IOM Göç Terimleri Sözlüğü’nde ise sığınmacı (asylum seeker), şu şekilde tarif edilmektedir: “Zulüm veya ciddi zarardan korunmak amacıyla, kendi ülkesi dışında bir ülkede güvenlik arayışında olan ve ilgili ulusal ya da uluslararası belgeler çerçevesinde mültecilik statüsüne ilişkin yaptığı başvurunun sonucunu bekleyen kişi. Olumsuz bir karar çıkması sonucunda bu kişiler ülkeyi terk etmek zorundadırlar ve eğer kendilerine insani ya da diğer gerekçeler temelinde ülkede kalma izni verilmemişse, bu kişiler ülkede düzensiz veya kanuna aykırı bir durumda bulunan herhangi bir yabancı gibi sınır dışı edilebilirler.”

Sığınmacılık, göç hareketliliği içinde çok zor bir aşamadır. Bunun nedeni neredeyse tüm dünyada; sığınma statüsü elde edebilmek için başvuruda bulunmanın uzun süren ve karmaşık işlemleri gerektirmesidir. Bu süre içinde sığınmacı, barınma ve ikamet, sağlık, eğitim gibi kamu hizmetlerinden yararlanmakta zorlanmaktadır. Ayrıca bulunduğu ülkede seyahat ve çalışma konusunda engellemelerle karşılaşmakta, geçimini temin edememektedir. Araştırma evreni , ülkemizde ve araştırma alanında yer alan ilçelerde sığınmacı statüsü ile ikamet eden GKS

²⁰³ Aysel Çelikel, Milletlerarası Özel Hukuk, 12. Baskı, Beta Yayınları, İstanbul, 2007, s.102

²⁰⁴ 29 Orhan Deniz, Uluslararası Göçler ve Türkiye’ye Yansıması (Sığınmacılar, Mülteciler ve Yasadışı Göçmenler), 1. Baskı, Çantay Yayınevi, İstanbul, 2009, s.33

²⁰⁵ 30 Ahmet İçduygu, Türkiye’de Gözlemlenen Düzensiz Göç Akışlarına İstatistiklere Dayalı Genel Bakış, Uluslararası Göç Örgütü Türkiye, Ankara, 2012, (Erişim Tarihi: 4.4.2021; <http://madde14.org/images/1/15/IOMTürkiyeDuzensizGoc.pdf>), s

Suriyeliler den oluşmaktadır. Sığınmacılık statüsü ülkemizde 3 önemli kanuna dayalı mevzuat düzenlemesiyle ele alınmış ve uzun yıllar bu düzenlemeler stabil kalmıştır. Bu kanunlar; 1934 tarihli İskân Kanunu, 1951 tarihli Mültecilerin Hukuki Durumuna ilişkin Cenevre Sözleşmesi ve Geçici sığınmacılık statüsüne ilişkin yapıyı düzenleyen 1994 tarihli İltica/Sığınma Yönetmeliği'dir. Ülkemiz mevzuatında doğrudan Kasım 1994 tarihli İltica/Sığınma Yönetmeliği ile tarif edilmiştir. Yönetmelik, 1951 tarihli Mültecilerin Hukuki Durumuna İlişkin Cenevre Sözleşmesi'ni imzalayan ama Avrupalı olmayan mültecilerle ilgili ihtiraz-ı kayda sahip Türkiye'nin uzun aradan sonra gerçekleştirdiği önemli bir düzenlemedir. Bu yönetmelikte sığınmacılar iki tipte tarif edilmişlerdir. İlki, 1951 Cenevre Sözleşmesi'nde tanımlanan Avrupalı mültecilerdir. İkinci tip sığınmacılar ise kendi ülkesinden veya Türkiye'den başka bir ülkeye (üçüncü ülke) yerleşmeyi amaçlayan ve Avrupalı olmayan sığınmacılardır. Nisan 2013'te yürürlüğe giren 6458 Sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu ise uluslararası eğilimi yansıtmaktadır. Kanun; ailenin bir araya gelmesi, uzun süreli ikamet, eğitim, sağlık hizmetleri ve düzenli ve düzensiz göçmenlerin işgücü piyasasında yaratabileceği hareketliliğe ilişkin kuralları düzenlemektedir.²⁰⁶

²⁰⁶ 31 Richard Perruchoud ile Jillyanne Redpath – Cross, Uluslararası Göç Örgütü (IOM), Uluslararası Göç Hukuku Göç Terimleri Sözlüğü, 2. Baskı, 2014, Erişim Tarihi: 4.4.2021, https://publications.iom.int/system/files/pdf/iml31_turkish_2ndedition.pdf, s.74

9.4.4. Geçici Suriyeli Sığınmacılar

Tablo 13: Türkiye'de Yaşayan Suriyeli Profili

YAŞ ARALIĞI	ERKEK	KADIN	TOPLAM	
0-4	260.601	243.273	503.874	13,7
5-9	290.410	272.752	563.162	15,3
10-14	218.271	205.046	423.317	11,5
15-18	137.844	118.056	255.900	6,9
19-24	283.100	213.284	496.384	13,5
25-29	220.725	160.190	380.915	10,3
30-34	166.447	120.801	287.248	7,8
35-39	124.891	97.807	222.698	6,0
40-44	85.343	74.407	159.750	4,3
45-49	57.848	56.554	114.402	3,1
50-54	45.890	44.761	90.651	2,5
55-59	34.917	34.969	69.886	1,9
60-64	23.019	23.768	46.787	1,3
65-69	14.993	15.829	30.822	0,8
70-74	8.860	9.760	18.620	0,5
75+	8.657	11.339	19.996	0,5
TOPLAM	1.981.816	1.702.596	3.684.412	100,0

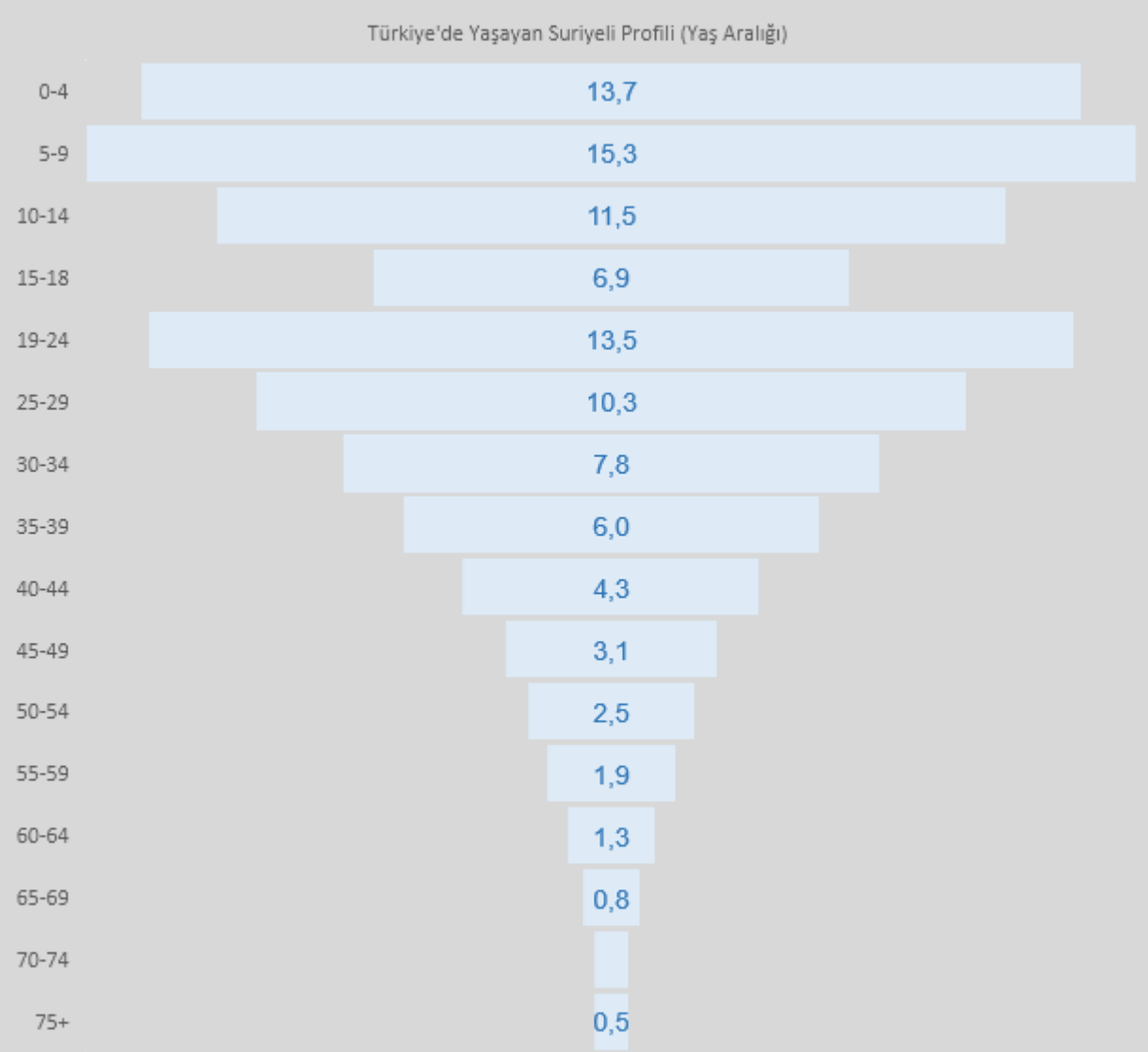
Çalışma alanı olarak kentlerin belirlenmesinin nedeni sığınmacıların %92 gibi yüksek bir oranda kentlerde ikamete yönelmiş olmalarıdır. İPM tarafından hazırlanan raporda şu tespit yapılmakta, “2014 BMMYK (UNHCR) raporuna göre dünyadaki her 10 mülteciden 6’sı kentsel alanlarda yaşamaktadır. Karşılaştırmak gerekirse, 2009’da bu oran 10’da 5 olarak karşımıza çıkmaktaydı.” denilmektedir.²⁰⁷ Mülteciler Derneği’nin Nisan 2019 verilerine göre ise bu oran %96,16 olarak gerçekleşmiştir. ²⁰⁸ Bu çalışmada Gerek İç Göç ve Gerekse Suriye orijinli göç (sığınmacılık) yoğunluğu bulunan İstanbul ile Trakya kentleri birinci çalışma alanı olarak esas alınmıştır. Bu alan Versiyon 1 olarak tanımlanmıştır.²⁰⁹

²⁰⁷ 28 <https://www.unhcr.org/tr/turkiyedeki-multeciler-ve-siginmacilar>

²⁰⁸ Woods Auveen / Kayalı, Nihal – (2017) Suriyeli Topluluklarla Etkileşim: İstanbul’daki Yerel Yönetimlerin Rolü İstanbul Politikalar Merkezi (İPM)

²⁰⁹ <https://multeciler.org.tr/turkiyedeki-suriyeli-sayisi/> Erişim Tarihi: 17.04.2019

Tablo 14 : Türkiye'de Yaşayan Suriyeli Profili (Yaş Aralığı)

10. BULGULAR

10.1. Araştırma Demografisi

Tablo 15 : Anketin Uygulandığı İlçeler

İLÇE	Suriyeli GKK Sığınmacı Sayısı	Nüfus 2019)	İlçe Nüfusu İçinde Oranı (%)	İlçedeki GKS Suriyeli Sayısının Araştırma Alanı Toplamı İçinde Oranı (%)
Avcılar	30.021	436.897	7	5,86
Beylikdüzü	8.302	365.572	2	1,62
Bağcılar	79.305	737.206	11	15,48
Gaziosmanpaşa	37.362	487.778	8	7,29
Kağıthane	36.640	442.415	8	7,15
Esenler	58.342	446.276	13	11,39
Sancaktepe	16.445	456.861	4	3,21
Şişli	5.705	266.793	2	1,11
Esenyurt	127.210	957.398	13	24,83
Küçükçekmece	49.749	789.633	6	9,71
Sultangazi	63.331	537.488	12	12,36
Araştırma Alanı	512.412	5.924.317	9	100

Kentleşmenin çok katmanlı yapısında, göç olgusunun mekânsal izdüşümünü analiz etmek, sadece demografik verileri sunmakla kalmayıp aynı zamanda bu verilerin kentsel dinamiklerle kurduğu ilişkiyi de çözümlemeyi gerektirir. Bu bağlamda, İstanbul'un çeşitli ilçelerinde yürütülen saha araştırması, Suriyeli Geçici Koruma Kapsamındaki (GKK) nüfusun kent içindeki dağılımına dair dikkate değer bir veri zemini sunmaktadır. Elde edilen bulgular, sadece nüfus oranlarını değil, aynı zamanda göçmen yerleşim örüntülerini, kentsel çekim merkezlerinin etkisini ve bu nüfusun kentle kurduğu ilişkisel bağları da anlamaya olanak tanımaktadır.

Araştırma alanı olarak seçilen on ilçede, Suriyeli GKK bireylerin sayıları ile toplam ilçe nüfusları arasındaki oranlar birbirinden oldukça farklılaşmaktadır. Bu farklılık, hem ilçelerin mevcut sosyoekonomik profili hem de mekânsal çekicilik düzeyleri ile doğrudan ilişkilidir. Özellikle Esenyurt, yüzde 13'lük oranla yalnızca ilçe nüfusu içindeki Suriyeli oranıyla değil, aynı zamanda araştırma kapsamındaki toplam Suriyeli nüfusun neredeyse dörtte birini (%24,83) barındırmasıyla da dikkat çekmektedir. Bu durum, ilçenin göçmen topluluklar açısından taşıdığı yoğun konut arzı, görece erişilebilirlik ve informal ağların mevcudiyeti ile açıklanabilir.

Bağcılar, Esenler ve Sultangazi gibi ilçelerde de Suriyeli GKK nüfusun toplam içindeki payı çift haneli oranlara ulaşmakta; bu da bu ilçelerin, göçmenlerin yoğun olarak yerleştiği alanlar olarak biçimlendiğini göstermektedir. Buna karşılık Şişli ve Beylikdüzü gibi ilçelerde Suriyeli GKK oranlarının oldukça düşük olduğu görülmektedir. Bu durum, kentsel mekânda sınıfsal ayrışmanın ve ekonomik eşitsizliklerin göçmenlerin yerleşim tercihlerini nasıl şekillendirdiğine işaret etmektedir.

Toplamda, araştırma alanını oluşturan ilçeler İstanbul'un yaklaşık altıda birini temsil ederken, Suriyeli GKK nüfusun bu alanlarda %100'lük bir temsil düzeyiyle incelenmiş olması, saha verisinin temsiliyet gücünü artırmaktadır. Kentin göçmen coğrafyasını anlamlandırmak açısından bu tür nicel analizlerin, nitel saha gözlemleriyle desteklenmesi, kentsel entegrasyon, mekânsal uyum ve kamusal alan kullanımı gibi boyutların daha derinlemesine kavranmasına katkı sunacaktır. Bu çerçevede, demografik verilerin analitik çerçevesi, kentbilimsel okumalar ve siyasal tahayyüller açısından anlamlı ipuçları sunmakta; göç ve kent kesişimini daha katmanlı bir biçimde değerlendirme imkânı tanımaktadır.

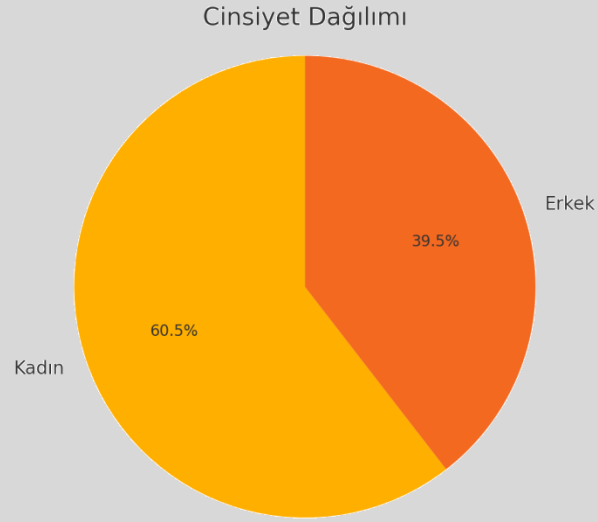
10.2. Cinsiyet

Tablo 16 : Cinsiyet

Cinsiyet	Sayı	Oran (%)
Kadın	447	60,5
Erkek	292	39,5
Toplam	739	100

Katılımcıların cinsiyet dağılımına bakıldığında, %60,5'i kadın, %39,5'i erkektir.

Tablo 17 : Deneklerin Cinsiyet Dağılımı (%)

Suriyeli anket katılımcılarının %60,5'i kadınlardan oluşmaktadır. Anket yapılan ilçelerde kamu otoriteleri tarafından açıklanan verilerde bu oran ortalama olarak %50'dir. 2019 nüfus verilerine göre ilçelerde yaşayan nüfusun cinsiyet oranları tabloda gösterilmiştir.

Tablo 13 : Araştırma Yapılan İlçe Nüfusları (2019)

İLÇE	İlçe Nüfusu	Erkek Nüfus	Kadın Nüfus	E(%)	K(%)
Avcılar	436.897	219.428	217.469	50,2	49,78
Beylikdüzü	789.633	395.884	393.749	50,1	49,86
Bağcılar	737.206	374.475	362.731	50,8	49,2
Gaziosmanpaşa	487.778	244.783	242.995	50,2	49,82
Kağıthane	442.415	223.447	218.968	50,5	49,49
Esenler	446.276	229.277	216.999	51,4	48,62
Sancaktepe	456.861	231.744	225.117	50,7	49,27
Şişli	365.572	178.615	186.957	48,9	51,14
Esenyurt	957.398	491.843	465.555	51,4	48,63
Küçükçekmece	789.633	395.884	393.749	50,1	49,86
Sultangazi	537.488	274.044	263.444	51	49,01
Araştırma Alanı	6.447.157	3.259.424	3.187.733	50,6	49,44

Araştırmanın örneklem yapısında kadın katılımcıların sayıca baskın olmasının ardında, cinsiyete dayalı özel bir yönlendirme ya da kota uygulaması bulunmamaktadır. Saha çalışması, WALD'ın katkı sunduğu Sosyal Koruma Masası ofislerinden hizmet alan kişilere yönelik, bu ofislerin yöneticileri aracılığıyla yapılan duyurularla sınırlı kalmıştır. Ancak sonuç itibarıyla kadınların ankete katılım oranının yüksek oluşu, sosyal araştırmalarda sıklıkla karşılaşılan bazı toplumsal ve davranışsal dinamiklerle açıklanabilir. Anketörlerin sahadaki gözlemlerine ve doğrudan katılımcı beyanlarına dayalı değerlendirmeler çerçevesinde şu tespitler yapılabilir:

Birincisi, erkek katılımcılar, resmi kurumlar ya da araştırma faaliyetleriyle ilişkilendirdikleri temaslara karşı daha temkinli ve mesafeli bir tutum sergilemektedir. Özellikle yasal statüsü net olmayan bireyler, kimlik bilgilerinin tespit edilerek kayıt altına alınabileceği, bu bilgilere istinaden idari işlem yapılabileceği veya zorunlu ikamete tabi tutulabilecekleri yönündeki kaygıları nedeniyle anketlere katılımında gönülsüz davranmaktadır. Nitekim 2019 Temmuz ayında kamu otoriteleri tarafından yapılan, kayıt dışı göçmenlerin İstanbul dışına sevk edileceğine dair açıklamalar, erkek katılımcılar arasında yaygın bir tedirginliğe yol açmıştır.

İkincisi, kadınlar sosyal yardımlaşma kurumlarına ve bu kurumlar aracılığıyla yürütülen programlara karşı daha fazla güven duymakta ve bu tür çalışmalara daha yüksek düzeyde ilgi göstermektedir. Bu güven ilişkisi, yapılan anketin amaç ve kapsamına yönelik pozitif bir algı üretmiş; araştırma, mevcut mahrumiyetlerin tespiti ve çözümüne katkı sunacak, hatta mevcut desteklerin devamlılığına katkı sağlayacak bir mekanizma olarak değerlendirilmiştir.

Üçüncüsü, kadınlar, yaşadıkları sorunları paylaşma, karşılaştıkları güçlükleri dile getirme ve çözüme katkı sunacak süreçlere katılma konusunda daha istekli ve girişken bir tutum sergilemektedir. Bu özellik, anketin yüz yüze yürütülmesi sürecinde etkileşim düzeyini de yükseltmiştir.

Son olarak, erkeklerin önemli bir bölümü, anket görüşmelerinin yapıldığı saatlerde çalışmakta olup bu durum doğrudan katılımı sınırlayıcı bir etkide bulunmuştur. Buna karşılık, kadınların istihdam ve kamusal alandaki görünürlük düzeyinin daha düşük olması, onların anketten haberdar olma, anket alanına ulaşma ve zaman ayırma konularında daha esnek ve katılımcı olabilmelerine olanak tanımıştır.

Kadın katılımının yüksekliği, yapısal eşitsizliklerin ve toplumsal cinsiyet rollerinin belirleyici etkisiyle şekillenmiş olup, bu durum araştırmanın bulgularını yorumlarken dikkate alınması gereken sosyolojik bir çerçeve sunmaktadır.

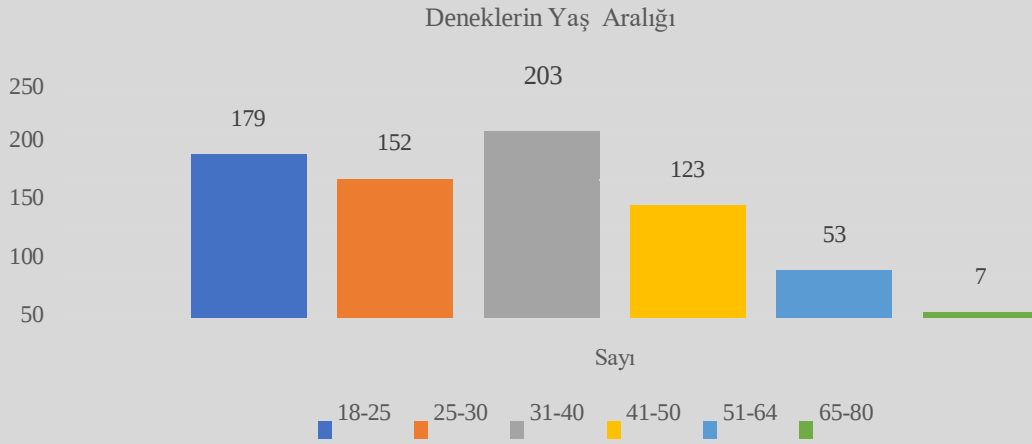
10.3. Yaş

Tablo 18 : Deneklerin Yaş Aralıkları

Deneklerin Yaş Aralığı	Sayı	Oran (%)
19-24	179	25
25-29	152	21,2
30-44	203	28,3
45-49	123	17,2
50-59	53	7,4
60-79	7	1
Toplam	717	100

Anket uygulaması İstanbul’da 9 ilçede gerçekleştirilmiştir. İlçe bazında uygulanacak kişi sayısı, GKS Suriyeliler ın ilçelere dağılım oranı dikkate alınarak belirlenmiştir

Tablo 19 : Deneklerin Yaş Aralığı Dağılımı

Araştırma bulgularına göre, ankete katılan deneklerin yaş ortalaması 29,4, standart sapması 13’tür ve kadınlarla erkekler arasında yaş ortalaması açısından bir fark bulunmamaktadır. Türkiye’de ikamet eden, Geçici Koruma Statüsünde GKS Suriyeliler ’in yaş cinsiyet dağılımına ilişkin olarak, Göç idaresi Genel Müdürlüğü verilerine bakıldığında, çocuk ve genç yaşta olanların erkek cinsiyet lehine fazla olduğu görülmektedir.

10.4. Yaş - Cinsiyet

Tablo 20 : Türkiye'de GKS Suriyeliler 'in Yaş ve Cinsiyet Dağılımı – Oranları

Yaş	Erkek	%	Kadın	%	Toplam
19-24	283.383	57	213.497	43	496.880
25-29	220.946	58	160.350	42	381.296
30-34	166.613	58	120.922	42	287.535
35-39	125.017	56	97.904	44	222.921
40-44	85.429	53	74.481	47	159.910
45-49	57.906	51	56.610	49	114.516
50-54	45.936	51	44.806	49	90.742
55-59	34.952	50	35.004	50	69.956
60-64	23.041	49	23.792	51	46.833
65-69	15.008	49	15.844	51	30.852
70-74	8.869	48	9.769	52	18.638
75-79	4.361	45	5.406	55	9.767

Araştırma örnekleminde erkek katılımcı oranının düşük kalması, yüzeysel bir metodolojik tesadüften ziyade, saha uygulamalarında gözlenen derinlikli sosyo-politik ve kültürel dinamiklerin doğrudan bir izdüşümü olarak ele alınmalıdır. Türkiye'deki Suriyeli Geçici Koruma Statüsü (GKS) sahibi nüfusun genel cinsiyet kompozisyonu erkek ağırlıklı bir yapıya sahipken, bu demografik gerçeklik, anket uygulamasına doğrudan ve simetrik bir biçimde yansımamıştır. Bu durum, toplumsal cinsiyet rolleri, güvenlik algısı ve kamusal görünürlüğe dair algılar üzerinden şekillenen karmaşık davranış kalıplarına işaret etmektedir.

Araştırmanın örneklem kurgusu, reşit bireyleri kapsayacak şekilde 19-79 yaş aralığındaki yedi demografik kategori üzerinden yapılandırılmıştır. Ancak özellikle 19-44 yaş grubunda Türkiye genelinde GKS erkeklerin oranı yüzde 55 ila 58 düzeyindeyken, bu oranların saha verisine anlamlı biçimde yansımamış olması dikkat çekicidir. Nitekim 45-49 yaş grubunda erkek katılım oranının ülke ortalamasının ancak üçte biri kadar olması, göçmen erkeklerin görünürlüğünün giderek azaldığını ve hatta kadın profiline benzeştiğini göstermektedir.

Bu farklılaşmanın ardında yatan nedenler çok katmanlı ve çok aktörlüdür. Her şeyden önce, erkek göçmenler, özellikle kamusal alanda gerçekleştirilen faaliyetlere katılım konusunda belirgin bir temkinlilik göstermektedir. Bu çekingenlik, sadece bireysel tercih ya da isteksizlik olarak okunmamalı; aksine, devlet mekanizmasının güvenlik odaklı düzenleyici kapasitesine karşı geliştirilmiş savunmacı bir davranış stratejisi olarak analiz edilmelidir. Özellikle 2019 Temmuz'unda kamu otoriteleri tarafından kayıtsız Suriyelilerin İstanbul dışına sevk edileceği yönünde yapılan açıklamalar, göçmen erkeklerin resmi süreçlerle temasını asgariye indirme

çabasını daha da pekiştirmiştir.

Kadınların anket sürecine daha yüksek düzeyde katılım göstermesi ise yalnızca teknik erişim kolaylıklarının bir sonucu değil, aynı zamanda göç olgusunun toplumsal cinsiyet düzleminde yeniden yapılandığı rollerin bir tezahürüdür. Göçle birlikte, geleneksel ataerkil yapılarda ikincil rollerde konumlanan kadınlar, artık hane içindeki geçim ve temsiliyet sorumluluğunu fiilen üstlenmektedir. Göçün doğurduğu yoksunluklar, sosyal dışlanma ve yapısal eşitsizlikler karşısında kadınlar, sosyal yardıma erişim, destek arayışı ve bürokratik işleyişin yürütülmesinde belirleyici aktör haline gelmiştir.

Bu bağlamda, erkeklerin anketlere katılımda gönülsüzlük sergilemeleri yalnızca güvenlik endişeleriyle açıklanamaz. Aynı zamanda, sosyal yardımlarla ilişkilendirilmenin erkeklik normlarına aykırı bir zayıflık göstergesi olarak algılanması, bu süreci daha da karmaşık hale getirmektedir. Aile içinde “güçlü” ve “bağımsız” birey olarak konumlanması beklenen erkekler, sosyal yardım kuruluşlarıyla teması kendi toplumsal rollerini zedeleyen bir davranış olarak değerlendirmektedirler. Nitekim kadın katılımcıların çoğu, erkek aile bireylerinin yardım kuruluşlarına başvurma sürecini “ayıp” ya da “utanç verici” olarak kodladıklarını, bu nedenle kamusal temsiliyet yükünü gönüllü biçimde üstlendiklerini belirtmişlerdir.

Özellikle genç ve bekâr erkeklerin kamuya açık yardım hizmetlerine yönelmesi, yerel toplumlarda “çalışabilirken yardım arayan birey” imajı yaratmakta ve bu durum hem toplumsal stigmatı hem de dışlayıcı tutumları tetiklemektedir. Bu nedenle kadınlar, aileyi hem bu stigmadan korumak hem de yardıma erişimi kesintisiz kılmak adına anketler ve yardım mekanizmalarıyla daha aktif ilişkiler kurmaktadır. Bu gelişme, kadınların yalnızca temsil ettikleri ihtiyaçları görünür kılmalarını değil, aynı zamanda göçmen topluluklar içinde yeni bir kamusal özne pozisyonuna evrildiklerini göstermektedir.

İstanbul’daki araştırma alanlarında gözlemlenen bu eğilim, uluslararası göç literatüründe “göçün kadınlaşması” (feminisation of migration) olarak kavramsallaştırılan dönüşümün somut izdüşümlerinden biridir. Kadınlar, göçün neden olduğu yapısal boşlukları doldurmak üzere kamusal alanda daha görünür hale gelirken, erkekler güvenlik kaygıları, normatif cinsiyet rolleri ve sosyokültürel temsiller nedeniyle geri planda kalmaktadır. Bu ayrışma yalnızca anket verisine değil, aynı zamanda göçmenlerin kamu politikalarına erişimi, sosyal hizmetlerden faydalanma kapasiteleri ve kentsel entegrasyon süreçlerine de toplumsal cinsiyet temelli bir eşitsizlik zemini yerleştirmektedir. Geçici Koruma Statüsü kazandıran 6418 Sayılı Kanun’a istinaden çıkarılan, 13/10/2014 tarih ve 2014/6883 Sayılı Geçici Koruma Yönetmeliği’nin Ek:RG- 25/12/2019-30989-CK-1851/7 md. ile ekli m12(3) hükmü, mazeretsiz olarak bildirim yükümlülüğünü 3 defa

üst üste yerine getirmeyenlerin geçici koruma statülerinin valilikler tarafından iptal edileceğini belirtmektedir. Bu düzenlemeye dayalı olarak çok sayıda GKS Suriyeli erkeğin kayıtdışı durumda olduğu belirtilmiştir.²¹⁰

²¹⁰ Filiz Göktuna Yaylacı, “Zorunlu Göçün Görün(e)meyen Aktörleri: Temsil ve Toplumsal Cinsiyet Bağlamında Sığınmacı Erkekler”, Journal of Economy Culture and Society, Yıl 2019, Sayı 60, Shf: 70 (Erişim Tarihi: 4.4.2020: <https://cdn.istanbul.edu.tr/file/JTA6CLJ8T5/ADB0DE448CD94699B2036632E1712293>)

10.5. Medeni Durum

Tablo 21: Medeni Durum

Medeni Durum	Sayı	Oran (%)
Evli	619	86,3
Bekar	98	13,7
Toplam	717	100

Kamu otoriteleri ile akademik literatürde yer alan bulgular, Türkiye’deki Suriyeli Geçici Koruma Statüsü (GKS) altındaki nüfusun demografik kompozisyonunun ağırlıklı olarak genç ve bağımlı bireylerden oluştuğunu ortaya koymaktadır. Bu durum, Suriyeli nüfusun evlilik pratikleri ile medeni statülerine ilişkin değerlendirmelerde hem hukuki hem de sosyolojik düzeyde özgün bir bağlam sunmaktadır.

Türk Medeni Hukuku’nda evlenme kurumu, biçimsel ve maddi şartlarla sıkı şekilde düzenlenmiştir. Türk Medeni Kanunu’nun 134. maddesi başta olmak üzere ilgili diğer hükümler, 85/9747 sayılı Evlendirme Yönetmeliği ve 5490 sayılı Nüfus Hizmetleri Kanunu, Türkiye’de evliliklerin tek eşlilik ilkesine dayandığını açıkça hüküm altına almaktadır. Evlenmenin geçerliliği için asgari yaş sınırı, tarafların rızası ve yetkili makam önünde gerçekleşmesi gibi şartlar vazgeçilmezdir.

Buna karşılık Suriye’de evlilik müessesesi, tarihsel olarak Osmanlı Aile Hukuku’nun devamı niteliğindeki 1953 öncesi uygulamalara dayanmış; 1953’te yürürlüğe giren Suriye Medeni Kanunu ile laik hukuki bir zemin kazanmıştır. Bu kanuna göre evlilik, ancak bir yargıç huzurunda onaylanan ve tanzim edilen bir sözleşme ile geçerlilik kazanabilmektedir. Yasada evlenme yaşı her ne kadar her iki cins için 18 olarak belirlenmişse de, fiiliyatta aileler erkek çocukları için 15, kız çocukları için 13 yaşını tamamladıklarında, çocuklarının evlenmeye ehil olduğunu ileri sürerek mahkemeye başvurma yolunu kullanabilmektedir. Bu uygulama, yerleşik dini geleneklerle iç içe geçmiş bir şekilde sürmekte; çoğu evlilik dini nikah (imam nikahı) ile başlamakta, yargı onayı daha sonra alınarak bu evliliklere hukuki geçerlilik kazandırılmaktadır. Ayrıca çok eşli evlilikler Suriye hukuk sisteminde meşru kabul edilmekte ve yaygın olarak uygulanmaktadır.

Türkiye’ye göç etmiş Suriyelilerin evlilikle ilgili karşılaştıkları temel hukuki problemler bu yapısal farklılıklar temelinde iki başlık altında toplanabilir:

Birincisi, Suriye’de gerçekleştirdikleri dini nikahların, yasal geçerlilik kazanması için gerekli olan yargı tescilinin bulunmaması sorunudur. Bu eksiklik, Türkiye’de evliliğin tanınmasına yönelik resmi belge sunma sürecini zorlaştırmakta; çok eşli evliliklerde ise doğrudan hukuki çatışma yaratmaktadır. Zira Türk Hukuku, çok eşliliği açıkça yasaklamakta ve bu tür evlilikleri tanımamaktadır.

İkincisi, Türkiye’de bulunma süreçlerinde gerçekleştirilmek istenen evliliklerde, Suriyeli bireylerin geleneksel normlara dayalı olarak erken yaş evliliği ya da çok eşlilik taleplerini sürdürme eğilimidir. Bu tür talepler, Türk Medeni Hukuku ile açıkça çeliştiği için, resmi evlendirme prosedürlerinin dışında gelişen, kayıt dışı evlilik pratiklerine zemin hazırlamaktadır.

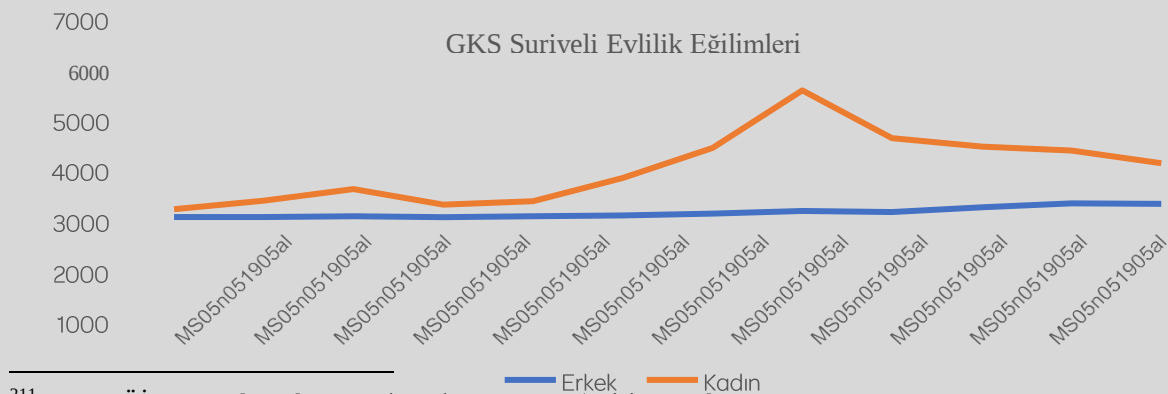
Suriyeli nüfusun Türkiye’deki medeni durumuna ilişkin resmi ve kapsamlı bir veri seti mevcut değildir. Ancak Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) verilerinden hareketle yapılan analizler, Suriyeli kadınlar ve erkekler arasında evlilik sayıları bakımından belirgin bir fark olduğunu göstermektedir. Bu farklılık, sadece demografik değil, aynı zamanda hukuki statü, toplumsal normlar ve kültürel değerler bakımından da yorumlanmaya muhtaçtır.

Türkiye'deki Suriyeli göçmen topluluğun evlilik pratikleri, sadece iki farklı hukuk sisteminin çatışmasından ibaret değildir. Aynı zamanda bu pratikler, toplumsal cinsiyet normlarının, kültürel aidiyetlerin ve göçmenlerin karşılaştığı hukuki entegrasyon engellerinin iç içe geçtiği çok boyutlu bir toplumsal dönüşüm sürecine işaret etmektedir. Bu dönüşüm, Türkiye’nin göç yönetimi politikaları açısından da uzun vadeli ve yapısal müdahale gerektiren bir alan olarak öne çıkmaktadır.

Tablo 22: GKS Suriyeli Evlilik Sayıları²¹¹

GKS Suriyeli	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Erkek	72	67	105	58	106	143	241	377	323	560	760	734
Kadın	463	902	1483	694	873	2049	3569	6495	4074	3637	3442	2798 ⁴⁵

Tablo 23: GKS Suriyeli Evlilik Eğilimleri

²¹¹ 45 TÜİK verilerinden hazırlanmıştır. (Erişim tarihi: 4.4.2021: <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Evlenme-ve-Bosanma-Istatistikleri-2020-37211>)

Türkiye’de geçici koruma statüsü (GKS) kapsamında bulunan Suriyeli nüfusun evlilik eğilimleri, Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) verileri doğrultusunda değerlendirildiğinde, Suriyeli kadınlar ile erkekler arasında dikkat çekici bir farklılık gözlemlenmektedir. Bu asimetrik eğilim, yalnızca niceliksel bir veri farkından ibaret değil; aynı zamanda toplumsal cinsiyet rolleri, kültürel normlar ve göçün yarattığı sosyoekonomik dönüşümler çerçevesinde anlam kazanması gereken çok katmanlı bir olgudur.

TÜİK’in yıllar içinde yayımladığı veriler temel alındığında, ilk olarak Suriyeli kadınların Türkiye’de gerçekleştirdikleri evlilik sayılarının, Suriyeli erkeklerin evlilik sayılarından anlamlı derecede fazla olduğu görülmektedir. Bu eğilim, Suriyeli kadınların önemli bir kısmının evlendikleri eşlerin Suriye uyruklu olmadığını, yani evliliklerin büyük ölçüde Türkiye vatandaşı erkeklerle gerçekleştiğini düşündürmektedir. Özellikle 2013 yılından itibaren artış gösteren bu trend, 2017 yılında zirve noktasına ulaşmış ve sonrasında kademeli olarak düşüşe geçmiştir. Her ne kadar bu eğilim 2020’ye kadar yüksek oranlarda devam etse de, evliliklerin ne kadarının Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarıyla yapıldığına dair resmi ve ayrıntılı bir veri seti mevcut değildir. Bu eksiklik, ulusötesi evliliklerin toplumsal etkilerini analiz etmeyi güçleştirmektedir.

İkinci olarak, Suriyeli kadınların evlenme oranlarının Suriyeli erkeklere kıyasla oldukça yüksek seyretmesi, bu grubun evlilik pratiklerine dair daha derinlikli bir analiz ihtiyacını gündeme getirmektedir. Bu durum, özellikle kadın sığınmacıların erken yaşta evlendikleri yönündeki varsayımları güçlendirmekte; Suriye toplumundaki geleneksel cinsiyet rolleri ve evlilik normlarının, göç sonrasında da belirli ölçüde devam ettiğini göstermektedir. Erken yaşta evliliğin hem Suriye toplum yapısının patriyarkal karakteriyle hem de göç sonrasında kadınların korunma, geçim ve toplumsal kabul arayışlarıyla ilişkili olduğu düşünülmektedir.

Sahada elde edilen araştırma verileri ile karşılaştırıldığında, anket çalışmasına katılan Suriyeli kadınların önemli bir bölümünün evli olduğu gözlemlenmektedir. Bu durum, yalnızca demografik bir gerçeklik olarak değil; aynı zamanda evlilik kurumunun, Suriyeli kadınlar açısından sosyal güvenlik ve statü aracı olarak işlev gördüğünün bir göstergesi olarak okunabilir. Göç sonrası oluşan kırılgan yaşam koşulları içinde, evlilik kadınlar için hem sosyoekonomik koruma hem de kamusal görünürlük kazanma yollarından biri haline gelmektedir.

GKS kapsamındaki Suriyeli kadınların Türkiye’deki evlilik pratikleri, göç ve toplumsal cinsiyet etkileşiminin karmaşık bir sonucudur. Bu evliliklerin sadece bireysel değil, aynı zamanda kültürel, hukuki ve siyasi boyutlarıyla birlikte ele alınması; hem ev sahibi toplum açısından entegrasyon politikalarının etkinliğini hem de göçmen kadınların kırılganlık düzeylerini analiz etmek açısından önem arz etmektedir.

GKS Suriyeli kadınların ve genç kızların evlendirilme nedenleri arasında gösterilen kızların, göç sürecinde ailelerin kabullenemeyeceği sosyal değişimler geçirmemesi düşüncesi, evlenilen kişinin de GKS Suriyeli olmasını gerektirmektedir. Bu durumda bile GKS Suriyeli kadınların Suriye uyruklu olmayan erkeklerle evlilik sayıları oldukça yüksektir. (GKS Suriyeli kadınların evlendikleri erkeklerin ne kadarının Türk vatandaşı olduğuna ve evlenen kadınların ne kadarının genç kız, boşanmış, dul olduğuna ilişkin resmi veri bulunmamaktadır.)

Anketörlerin yaptıkları gözlem ve anket dışı görüşmelere göre; Bu anketin verilerinin yorumlanmasında öne çıkan kadınlarda evli olma durumunun yüksekliği, ailelerin kız çocuklarının aileye eklediği geçim yükünün azaltılması için bir çözüm olarak görülmektedir. Bazı katılımcılar, kızların özellikle Türk vatandaşlarıyla evlenmesini, olası bir geri gönderme kararında kendileri için geri gönderilmeyi engelleyebilecek yasal bir dayanak gördüklerini belirtmişlerdir.

10.6. Eğitim

Tablo 24 : Eğitim Düzeyi

Eğitim Düzeyi	Sayı	Oran (%)
Okula Gitmedim	105	14,6
İlkokul	238	33,2
Ortaokul	204	28,5
Lise	103	14,4
Üniversite	62	8,6
Lisansüstü	5	0,7
Toplam	717	100

Deneklerin eğitim düzeylerine ilişkin analizlerde, Türkiye ile Suriye arasındaki eğitim sistemlerinin yapısal farklılıkları dikkate alınarak karşılaştırmalı bir yaklaşım benimsenmiştir. Türkiye’de devlet okullarında temel eğitim sistemi, toplamda 12 yıllık zorunlu öğrenim süresini içermekte ve üç aşamadan oluşmaktadır. Bu sistem ilkokul (1. ila 4. sınıflar), ortaokul (5. ila 8. sınıflar) ve lise (9. ila 12. sınıflar) düzeyinde kademelendirilmiştir. Her bir kademe dört yıllık bir süreyi kapsamaktadır ve eğitim politikaları bu sistemsal yapı üzerinden şekillenmektedir.

Suriye’de ise eğitim yapısı, hem devlet hem de dini referanslı kurumlar ekseninde çift yönlü bir işleyiş göstermektedir. Özellikle “El-Medarisü’s-Şer’iyye” ya da “Ma’hedü’l-İslâmiyye” olarak adlandırılan dini içerikli eğitim kurumlarında, ilkokul eğitiminin ardından üçer yıllık iki kademe ortaokul ve lise eğitimi verilmektedir. Bu yapı içinde ortaokul aşaması “Merhaletü’l-İdâdiyye eş-Şer’iyye”, lise aşaması ise “Merhaletü’s-Senaviyye eş-Şer’iyye” olarak tanımlanır. Suriye’de okula başlama yaşı 6 olup, ilkokul eğitimi 6 yıl, ortaokul ve lise ise üçer yıl olacak şekilde planlanmıştır.

Saha araştırmasında elde edilen nicel verilere göre, eğitim çağındaki Suriyeli çocuk ve gençlerin çoğunluğu, ağırlıklı olarak ilkokul ve ortaokul düzeyinde eğitim görmekte ya da bu düzeyleri tamamlamış bireylerden oluşmaktadır. Araştırmanın yürütüldüğü ilçelerde, geçici koruma statüsündeki Suriyeli çocuk ve gençlere sunulan eğitim hizmetleri, Türkiye Cumhuriyeti Millî Eğitim Bakanlığı’nın müfredat ve sınıflandırma sistemine uygun biçimde tasarlanmıştır. Bu çerçevede okul öncesi, ilkokul, ortaokul, lise, ön lisans, lisans, yüksek lisans ve doktora düzeylerinde eğitim sınıflamaları yapılmış ve araştırma verileri bu yapıya göre kodlanmıştır. Eğitim sistemine ilişkin bu yapısal farklılıklar, hem eğitim erişimi hem de uyum süreçleri açısından dikkate alınması gereken önemli bir arka plan sunmaktadır.

Ankette “Okula Gitmedim“ seçenler 105 kişidir ve toplam içinde %14,6 oranda bulunmaktadır. Bu oran, yetişkin profili için yüksek bir orandır. Buna rağmen ilkökul mezunları %33,2; ortaokul mezunları %28,5 ile Türkiye geneli GKS Suriyeli sığınmacı ortalamasına yakındır. İlkokul, ortaokul mezunları oranları toplamı %64’e yakındır. Yaşadıkları ilçelerde yerli nüfusun okuma – yazma bilmeyenlerin oranı şu şekildedir:

Tablo 25 : Araştırma Kapsamındaki İlçelerde Okuma Yazma Bilmeyen Oranı (%)

İLÇE	Suriyeli GKS Sığınmacı Sayısı	Okuma Yazma Bilmeyen Oranı (%)	Nüfus (2019)	Okuma Yazma Bilmeyen Oranı (%)	Bilinmeyen	Okuma Yazma Bilen	Okuma Yazma Bilmeyen
Avcılar	30.021		436.897	1,41	4.908	369.153	6.169
Beylikdüzü	8.302		789.633	0,35	4.271	294.665	2.765
Bağcılar	79.305		737.206	1,97	5.249	635.586	14.533
Gaziosmanpaşa	37.362		487.778	1,93	3.339	425.639	9.403
Kağıthane	36.640		442.415	1,63	3.179	386.334	7.199
Esenler	58.342		446.276	2,10	2.495	388.235	9.384
Sancaktepe	16.445		456.861	1,85	1.944	371.193	8.433
Şişli	5.705		365.572	1,08	4.190	233.174	3.962
Esenyurt	127.210		957.398	1,61	7.033	737.820	15.398
Küçükçekmece	49.749		789.633	1,66	6.646	674.129	13.142
Sultangazi	63.331		537.488	1,50	1.344	284.089	8.064
Araştırma Alanı	512.412	14,6	6.447.157	1,53			98.452

Kaynak: İBB Açık Veri Portalı’ndan temin edilen verilerle, yazarlar tarafından hazırlanmıştır. (<https://data.ibb.gov.tr/dataset/ilce-bazli-okuma-yazma-bilen-bilmeyen-kisi-sayisi>)

Tablo verilerine göre araştırma alanında bulunan ilçelerde yerli nüfus içinde okuma yazma bilmeyenlerin oranı %0,35 ile %2,10 arasındadır. Ortalama ise %1,53’tür. Anket verilerine göre ise okuma yazma bilmeyenlerin oranı, bu ilçelerin on katından fazladır. GKS Suriyeliler’in araştırma alanı içindeki eğitim profilinin “okuma – yazma bilmeme” açısından, ilçelerin yerli nüfusuna göre iyi durumda olmadığı söylenebilir.

Anketörlerin yaptıkları gözlem ve anket dışı görüşmelere göre; Bu ankete katılanlardan

22 kişi bu soruya cevap vermek istemediğini belirtmiştir. Bazı anketörlerin ve tercümanın Arapça okuma – yazma düzeyinin sorulduğuna ilişkin açıklama yapmaması ve anket sorusunda Arapça ’nın açıkça yazılmamış olması bu durumda doğrudan etkili olmuştur.

GKK kapsamındaki GKS Suriyeliler in İstanbul ilçelerinde eğitim düzeylerine dayalı yerleşme tercihleri konusunda açık bir ilişki gözlemlenmemiştir. Eğitim düzeyi arttıkça, yerli nüfustan ileri eğitim düzeyinde bireylerin yoğunlaştığı ilçelerde, eğitilmiş GKK kapsamında GKS Suriyeliler 'in arttığı tespit edilememiştir. Ancak alt eğitim düzeylerinin yoğun olduğu GKS Kapsamında Suriyeliler , yaşadıkları ilçelerde, alt eğitim düzeylerinin yoğunlaştığı mahallelerde kümelenmektedir. Anketörlerin verdiği bu bilgi, semt-mahalle profillerinin de sorulması gerekliliğini göstermiştir. (Bu anket çalışmasında buna göre bir düzeltme yapılamamıştır.)

11. ARAŞTIRMA BULGULARI

Tablo 26 : Anketin Yapıldığı İlçe

Anketin Yapıldığı İlçe	Sayı	Oran (%)
Avcılar	12	1,7
Bağcılar	84	11,7
Beylikdüzü	28	3,9
Esenyurt	14	2
Kağıthane	212	29,6
Küçükçekmece	42	5,9
Sultangazi	188	26,2
Gaziosmanpaşa	106	14,8
Esenler	31	4,3
Toplam	717	100

Anket uygulaması, WALD tarafından sağlanan erişim olanakları çerçevesinde, ilçe belediyeleri iş birliğiyle faaliyet gösteren Mülteci Bilgilendirme Ofisleri aracılığıyla gerçekleştirilmiştir. Bu ofislerde görev yapan direktörlerin bilgilendirmesiyle, geçici koruma statüsündeki (GKS) Suriyelilere anket katılımı teklif edilmiştir. Anketin uygulanma süreci, ofislerin bulunduğu ilçelerde katılım düzeyine göre farklılıklar göstermiştir. İlçelere göre değişen bu katılım sayıları, hem mekânsal erişilebilirlik hem de yerel dinamikler açısından çeşitlenmiştir.

Araştırma tasarımında her ilçe için önceden belirlenen hedef anket sayısına ulaşılması temel ilke olarak benimsenmiş, büyük ölçüde bu hedeflere ulaşılmış ya da hedefe oldukça yakın sayıda anket tamamlanmıştır. Ancak yalnızca Küçükçekmece ilçesinde, çeşitli saha sınırlılıkları nedeniyle hedeflenen anket sayısının altında kalmıştır. Bu durum, araştırmanın temsil gücü açısından genel bütünlüğü zedelememekle birlikte, ilçeye özgü değerlendirmelerde sınırlı bir örneklemle çalışıldığı dikkate alınmalıdır.

11.1. İkamet Statüsü

Tablo 27 : Türkiye’de İkamet Statüsü

Statü	Sayı	Oran (%)
Diğer	10	1,4
Geçici Koruma	592	82,6
İkamet Tezkereli	36	5
Kayıtsız	61	8,5
Vatandaşlık	18	2,5
Toplam	717	100

İkamet statülerinin geneline bakıldığında, katılımcıların %82,6’sının “Geçici Koruma” statüsünde bulunduğu görülmektedir. Bu oran Türkiye ortalamasının altındadır. (Türkiye Ortalaması 2019’da %91 olarak gerçekleşmiştir) Kayıtsız olanlar ise çoğunlukla başka ilde kaydolun ancak İstanbul’a gelerek ilçeye yerleşenlerden oluşmaktadır. Bu kişiler, geldikleri il ve ilçeyi açıklamamışlardır. Kayıtsız seçeneği “kaçak göçmen =düzensiz göçmen⁴⁹” anlamı taşımayabilmektedir.²¹² 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu’nun 91. maddesine göre 22 Ekim 2014 tarihinde yürürlüğe giren Geçici Koruma Yönetmeliği’nin sağladığı ilk ve temel hak, Türkiye’de kalış ve ikamet hakkıdır. Bu hakkın kullanılabilmesi için öncelikle kayıt merkezlerinde ön kayıt yapılması gerekmektedir. Bu ön kayıt yapıldığında Suriyeli bireylere 98 ile başlayan bir kimlik numarası ve 30 gün geçerli bir belge verilmektedir. Daha sonra başvuru değerlendirilmekte ve sonucuna göre kişinin ülkede kalıp kalmayacağı kararı verilmektedir. Belgenin ve statünün sağladığı bir olanak da kişinin sağlık hizmetlerinden ücretsiz yararlanmasıdır.

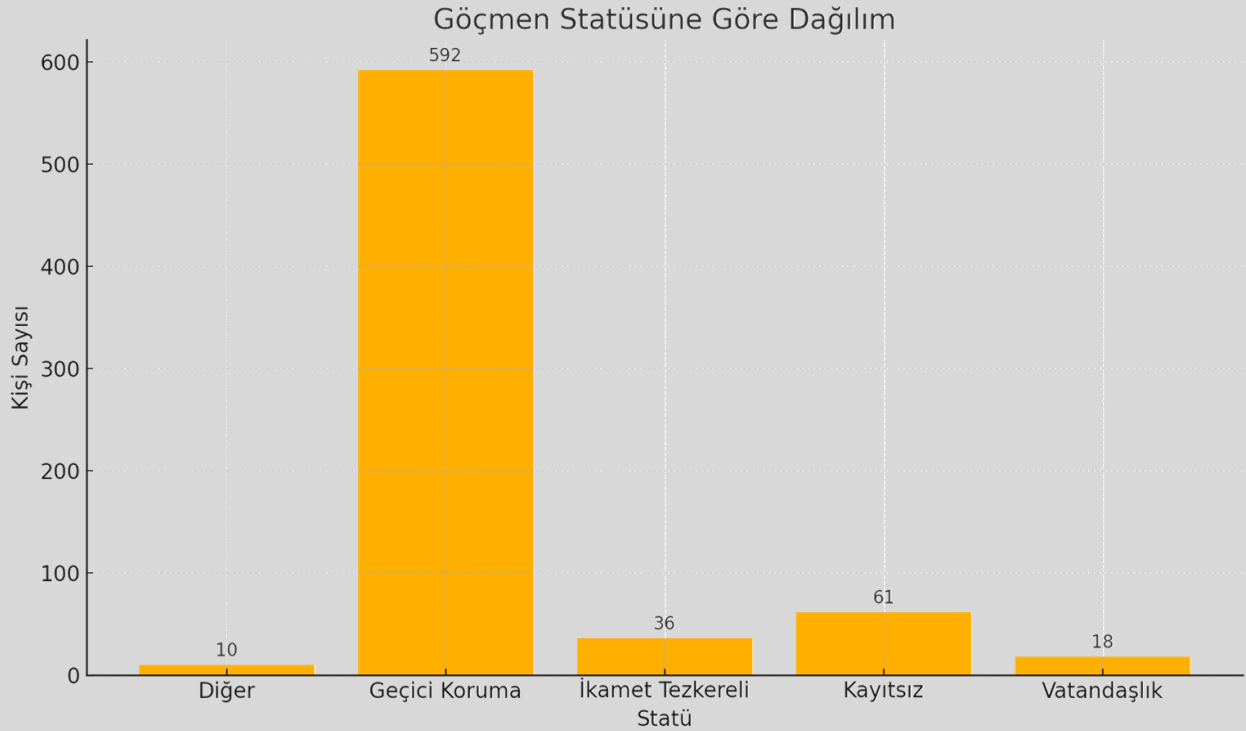
Başvurusu olumlu değerlendirilenlere ise Geçici Koruma Kimlik Belgesi verilmektedir. Bu aşamada kişiye 99 ile başlayan yabancı kimlik numarası tahsis edilmektedir. Bu belgeyle birlikte Suriyeli sığınmacı, sağlık ve eğitim başta olmak üzere temel haklardan ve kamu hizmetlerinden yararlanabilmekte, kamu veya özel hukuk sözleşmeleri yapabilmekte, aboneliklere yada konut – işyeri kiralamaya yönelik sözleşmeleri imzalayabilmektedir. GKS Suriyeli kişiler, İl Göç İdaresi’nden izin alarak ikamet ettikleri kenti değiştirebilmektedir. ⁵⁰

Türkiye tarafından uygulanan yabancı ikamet rejimi içinde “geçici koruma statüsü” istisnai bir ikamet sistemi sağlamaktadır. Zira aslolan, “ikamet tezkeresi” yabancı kişinin vize alarak Türkiye’ye giriş yapması durumunda, vize süresi bitimi sonrasında, Türkiye’de ikamet etme

²¹² Mülteci Hakları Merkezi, Suriye’de Gelen Sığınmacılar İçin Türkiye’de Geçici Koruma Sorular ve Yanıtlar, (Erişim Tarihi: 9.2.2021 : <https://www.mhd.org.tr/images/yayinlar/MHM-1.pdf>)

izni almasını sağlayan temel belgedir. 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanununa (YUKK'a) göre ikamet izni Türkiye'de kalmak üzere verilen izin belgesini ifade etmektedir. Ancak Suriyeliler'in Türkiye'ye 2011'den itibaren girişlerinin ani, zorunlu ve kitleselliği, ikamet tezkeresi prosedürlerinin uygulanmamasına neden olmuştur. GKS statüsü elde etmeleri sonrasında ise bu statülerinden dolayı ikamet etme konusunda izinli kabul edilmişlerdir.

Suriyeliler'in ikamet tezkeresi (izni) konusunda farklı bir muamele de ikamete izinli sayılmaları, vize süresini geçirmeleri koşulunun aranmamasıdır. Türkiye'ye giriş yaptıkları ve Geçici Koruma Statüsü aldıkları andan itibaren ikamet izini de alabilmektedirler. Dünyada ikamet izni verilmesi uygulamasında iki farklı rejim uygulanmaktadır. Birincisinde sığınmacıyı kabul eden ülke, belirli bir yerde ikamet etme şartıyla izini vermektedir. İkamet izninde belirli bir yerleşim yerinde ikamet etme koşulu bulunmaktadır ve bu kentten ayrıldığında ikamet izni de geçersiz olmaktadır. İkinci rejim ise ikamet izninin herhangi bir yerleşim yerinde ikamet etme şartına bağlanmaması, tüm ülkeyi kapsamasıdır. Dolayısıyla ikamet izni sahibi sığınmacı, bildirimde bulunma koşuluyla, kent, ilçe, mahalle değişikliği yapabilmektedir. Anket araştırması katılımcılarının tamamı, Türkiye'ye, güney sınır kentlerinden giriş yapmış ve bir süre sonra büyük kentlere taşınmışlardır.

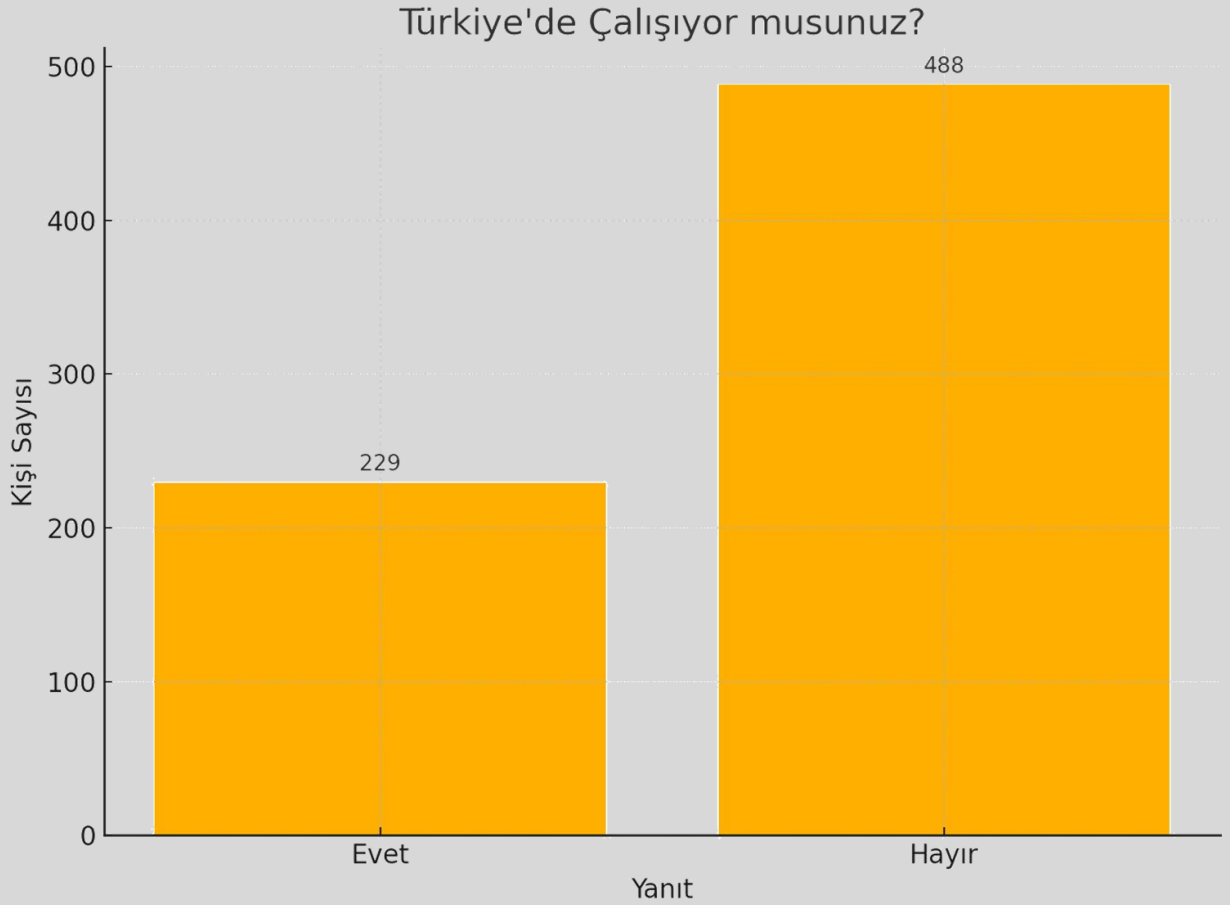

11.2. Türkiye’de Çalışma Durumu

Tablo 28 : Türkiye’de İş / Çalışma Durumu

Türkiye’de Çalışıyor musunuz?	Sayı	Oran (%)
Evet	229	31,9
Hayır	488	68,1
Toplam	717	100

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı tarafından yayımlanan *Geçici Koruma Sağlanan Yabancıların Çalışma İzinlerine Dair Uygulama Rehberi* çerçevesinde, geçici koruma statüsündeki (GKS) Suriyelilerin Türkiye’de çalışma yaşamına katılımı belirli düzenlemelere tabi kılınmıştır. 4 Nisan 2013 tarihli ve 6458 sayılı *Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu* temelinde hukuki zemini oluşturulan bu düzenleme, 15 Ocak 2016 tarihinde *Resmî Gazete*’de yayımlanarak yürürlüğe giren *Geçici Koruma Sağlanan Yabancıların Çalışma İzinlerine Dair Yönetmelik* ile uygulamaya geçirilmiştir.

Bu düzenlemelere göre, geçici koruma kapsamındaki Suriyeliler, Türkiye'ye girişlerinden itibaren en az altı aylık bir sürenin geçmesinin ardından çalışma izni başvurusunda bulunabilmektedir. Bu izin süreci, hem bireysel haklara erişim hem de iş gücü piyasasında düzenli entegrasyon açısından kritik bir araç niteliği taşımaktadır. Ancak, yapılan başvurular her durumda kabul edilmemekte, belirli koşulların sağlanmaması halinde idari olarak reddedilebilmektedir.

Başvuruların reddine yol açan başlıca durumlar şunlardır:

- İlk olarak, başvuru yapılan işyerinde geçici koruma statüsündeki yabancı çalışan sayısının, aynı işyerinde çalışan Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı personel sayısının yüzde onunu aşması durumunda izin talebi uygun bulunmamaktadır. Bu düzenleme, yerel istihdamın korunması amacıyla getirilmiştir.
- İkinci olarak, yalnızca Türk vatandaşları tarafından yürütülmesine izin verilen, özel yasal düzenlemelere tabi meslekler için yapılan başvurular doğrudan reddedilmektedir. Bu meslekler arasında noterlik, avukatlık, kaptanlık gibi alanlar yer almaktadır.
- Üçüncü olarak, sağlık veya eğitim sektöründe çalışmak isteyen GKS Suriyelilerin, ilgili kamu kurumlarından (Sağlık Bakanlığı, Millî Eğitim Bakanlığı ya da Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı) ön izin almamış olmaları halinde başvuruları geçersiz sayılmaktadır.
- Dördüncü olarak, başvurunun değerlendirme kriterlerini karşılamaması, örneğin belgelerin eksikliği, mesleki yeterlilik kanıtlarının yetersizliği veya başvurunun genel usul kurallarına aykırı olması durumunda izin verilmemektedir.
- Son olarak, yetkili kamu mercilerinden (örneğin valilik, güvenlik birimleri) gelen olumsuz görüşlerin bulunması halinde de başvuru reddedilmektedir.

Bu kapsamda oluşturulan çalışma izin rejimi, Türkiye'nin göç yönetimi politikaları ile iş gücü piyasası arasındaki dengeyi koruma hedefiyle şekillendirilmiştir. Ancak mevcut uygulamanın katılığı, kayıtlı çalışma olanaklarını sınırlamakta ve dolayısıyla GKS Suriyelilerin önemli bir bölümünün kayıt dışı istihdama yönelmesine neden olmaktadır. Bu durum, hem sosyal koruma sistemine erişimi zorlaştırmakta hem de iş gücü piyasasında kırılganlıkları derinleştirmektedir.

Türkiye'de Çalışıyormusunuz sorusuna evet cevabı verenlerin oranı yaklaşık %32 olarak gerçekleşmiştir. Çalışma kriterleri gözetildiğinde, çalışma izni için başvuru yapıp yapmadıkları, yaptılarsa, başvurularının reddedilme gerekçelerine yönelik sorular anket formundan çıkarılmıştır.

GKS Suriyelilerin Türkiye’de çalışma durumları, onların topluma sosyal ve ekonomik entegrasyonu açısından önem taşımaktadır. Ahmet İçduygu ve Evin Millet, GKS Suriyeliler in Türkiye’de kalıcılık durumlarının arttığını ve bu süreçte onların istihdama katılım düzeylerinin de artacağını belirtmektedir.²¹³ Kalıcılık durumunu teyit eden ve istihdama katılımın önemli hale geleceğini belirten bir başka çalışma ise Ortadoğu Stratejik Araştırmalar Merkezi (ORSAM) Raporu’dur.²¹⁴

Araştırmada sorulan sorularda bulgulanmak istenen iki durum söz konusudur. Birinci durum, GKS Suriyeliler ’in ikamet ettikleri ilçe gözönünde tutulduğunda çalışma durumlarıdır. Cevaplara bakıldığında deneklerin %68,1’i çalışmadığını beyan etmiştir.

Tablo 29 : İlçelerin Gelişmişlik Kademesi ve Sıralaması

SEGE (2017) İlçelerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik. Sıralaması Araştırması				
İLÇE	Sıralama (TR)	İstanbul içi Sıralama	Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik	Skor
Avcılar	78	30	2. Kademe	1,451
Beylikdüzü	29	14	1. Kademe	2,163
Bağcılar	37	18	1. Kademe	2,012
Gaziosmanpaşa	82	31	2. Kademe	1,378
Kağıthane	57	25	2. Kademe	1,692
Esenler	152	36	2. Kademe	0,936
Sancaktepe	132	35	2. Kademe	1,003
Şişli	1	1	1. Kademe	7,730
Esenyurt	33	15	1. Kademe	2,074
Küçükçekmece	39	19	1. Kademe	1,955
Sultangazi	218	38	2. Kademe	0,583

Sanayi Bakanlığı tarafından hazırlanan İlçelerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması Araştırması Sege-2017⁵⁴ verilerinden hazırlanan Tabloda, ilçe ekonomisinin büyüklüğü, ekonomik faaliyetlerin sıklığı da dikkate alınmıştır. Ekonomik faaliyetler tekstil, inşaat ve diğer imalat sanayi (sanayi siteleri) hareketliliğine sahiptir. GKS Suriyeliler ’in ikamet ettikleri ilçelerin bu özelliği karşısında %68’inin çalışmadığını beyan etmesi konusunda anketörlerin gözlemi, çoğunun kayıt-dışı işlerde çalışması ve bu durumu beyan etmekten çekinmeleridir.

²¹³ Ahmet İÇDUYGU, Evin MİLLET, Syrian refugees in Turkey: Insecure lives in an environment of pseudointegration (Türkiye’deki Suriyeli mülteciler: Sahte bir entegrasyon ortamında güvensiz yaşamlar). Working Paper 13, Koç University, August 2016.

²¹⁴ ORSAM (2015). Effects of the Syrian refugees on Turkey [Suriyeli mültecilerin Türkiye üzerindeki etkileri]. Ortadoğu Stratejik Araştırmalar Merkezi, Report No 195, January 2015

Tablo 30 : İNGEV (2020) İnsani Gelişmişlik Endeksi

İNGEV (2020) İnsani Gelişmişlik Endeksi				
İLÇE	Sıralama (TR)	İstanbul içi Sıralama	osyo-Ekonomik Gelişmişlik	Skor
Avcılar	22	12	1. Düzey	0,620
Beylikdüzü	24	13	1. Düzey	0,614
Bağcılar	112	35	3. Düzey	0,432
Gaziosmanpaşa	55	28	2. Düzey	0,534
Kağıthane	48	25	2. Düzey	0,542
Esenler	47	24	2. Düzey	0,543
Sancaktepe	117	36	3. Düzey	0,424
Şişli	4	3	1. Düzey	0,736
Esenyurt	84	32	3. Düzey	0,483
Küçükçekmece	34	19	1. Düzey	0,587
Sultangazi	119	37	3. Düzey	0,422

Kaynak: İnsani Gelişme Endeksi – İlçeler (İge-İ) 2017 -Tüketiciden İnsana Geçiş, İstanbul 2018, s.109’da bulunan tablodan derlenmiştir.

İNGEV tarafından yayınlanan İnsani Gelişme Endeksi – İlçeler (İge-İ) 2017 - Tüketiciden İnsana Geçiş²¹⁵ çalışmasında ise endeksin kent refahına ve kamu hizmetlerine erişim açısından yeterliliğini belirleyen ölçekler kullanılmıştır. Bu endekste, konutların insani koşulları sağlama yeterliliği, kent altyapısı, ulaşım ve diğer fiziksel koşullar ağırlıklı olarak ölçülmektedir. GKS Suriyeliler ’in üç düzeyde de ilçelere yayılımı söz konusudur. Farklı geçim koşullarının, kira miktarlarının söz konusu olduğu ilçelerin tamamı Türkiye genelinde üst sıra kabul edilecek niteliklere sahiptir. Geçici Koruma Statüsüne sahip GKS Suriyeliler in işsizlik oranlarının, hangi ilçede ne kadar olduğuna ilişkin resmi veri bulunmamaktadır.

Araştırmada ortaya çıkan %68,1’lik yüksek işsizlik oranının nedenleri konusunda İltica ve Göç Araştırmaları Merkezi Derneği (İGAM)²¹⁶ şu olasılıklar üzerinde durmaktadır:

- Kayıtlı istihdama erişim önünde ciddi yasal engellerle karşılaşmaktadırlar,
- Ekonomik güvencesizlik ve mali baskılar kendi kendine yeterlilik için engel teşkil etmektedir,
- Dil engelleri istihdam olanaklarına erişimi büyük ölçüde etkilemektedir

Çalışabilen GKS Suriyeliler ise aralarında Uluslararası Çalışma Örgütü’nün (ILO) de bulunduğu uluslararası kuruluşlara göre çoğunlukla düşük vasıflı işlerde kayıt dışı olarak

²¹⁵ Murat ŞEKER, Çağla BAKIŞ, Barış DİZECİ, İnsani Gelişme Endeksi – İlçeler (İge-İ) 2017 - Tüketiciden İnsana Geçiş, İstanbul 2018, s.109

²¹⁶ İltica ve Göç Araştırmaları Merkezi Derneği (İGAM), Suriyeli Mültecilerin Türkiye’deki İş Gücü Piyasasına Entegrasyonu: Engeller Ve Fırsatlar, Politika özeti, Mart 2019, s.2,3 (Erişim Tarihi: 11.7.2020, <https://igamder.org/uploads/belgeler/DSP-IGAM-Turkey-Final-Policy-brief-Feb-2019- Tur.pdf>)

çalışmaktadır.²¹⁷

Anketörlerin, anket sırasında yaptıkları görüşmelerde, çalışma durumu ile ilgili bilgi veren kadınların önemli bir kısmının evlerinde, çevredeki fabrika ve atölyelerden, evde montaj işi aldıkları, bu emekleri karşılığında kendilerine düşük ücretlerin kayıt dışı ödendiği öğrenilmiştir. Bu uğraş, bu anket ve diğer araştırmalarda sorulması gereken bir soru seçeneği kabul edilmelidir.

²¹⁷ Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO), Geçici Koruma Altındaki Suriyeliler ve Türk Vatandaşları için İnsana Yakışır İş Fırsatlarının Desteklenmesi, (Erişim Tarihi: 11.11.2020; https://www.ilo.org/ankara/projects/WCMS_710956/lang--tr/index.htm)

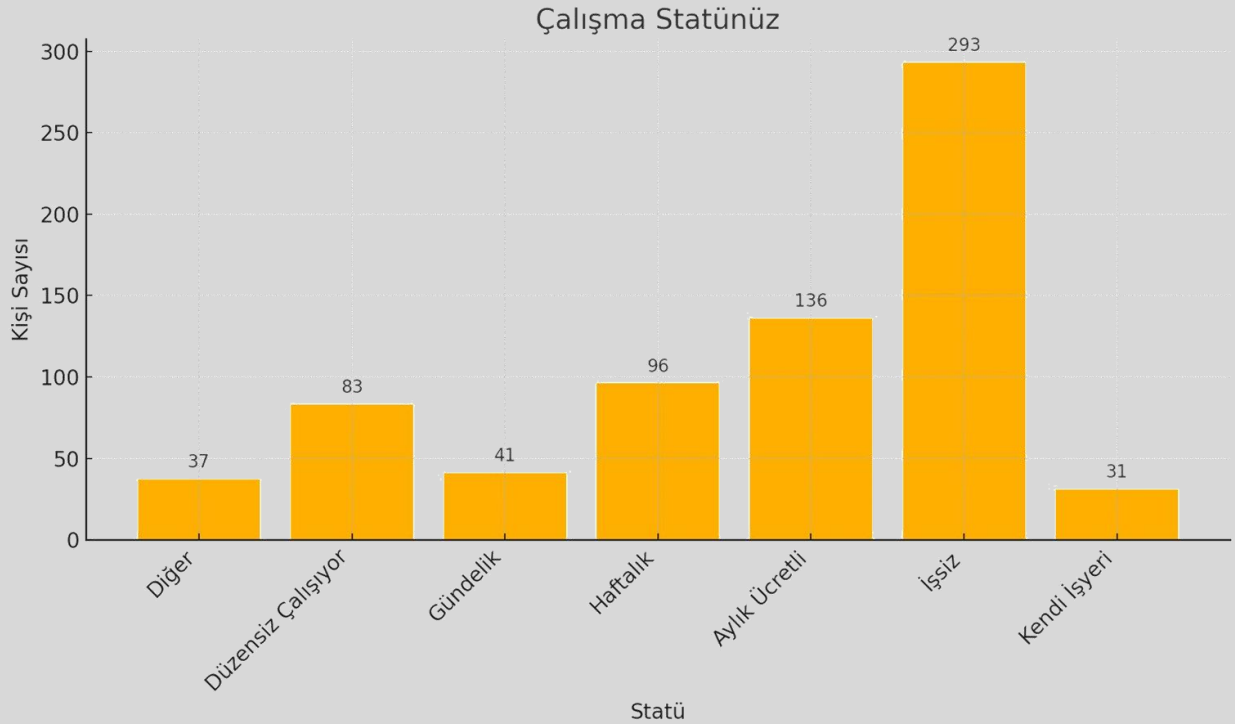
11.3. Türkiye’de Çalışma Statüsü

Tablo 31: Türkiye’de İş / Çalışma Statüsü

Çalışma Statünüz	Sayı	Oran (%)
Diğer	37	5,2
Düzensiz Çalışıyor	83	11,6
Gündelik	41	5,7
Haftalık	96	13,4
Aylık Ücretli	136	19
İşsiz	293	40,9
Kendi İşyeri	31	4,3
Toplam	717	100

Ankete katılım sağlayan GKS Suriyeliler e Türkiye’de çalışıyorlarsa, çalışma statüleri sorulmuştur. Katılımcıların tamamı bu soruyu cevaplamış, cevaplayanların %40,9’u işsiz olduğunu belirtmiştir. Aylık ücretli – düzenli çalışanların oranı %19 olarak gerçekleşmiştir.

Türkiye’de çalışanlar Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı bünyesinde sicillere ve Sosyal Güvenlik Kurumu’na kayıtlı olmak, yine bu sicillere kayıtlı işverenlerde çalışmak zorundadır. Suriyeli çalışanların bu iki kayıta sahip olup olmadıklarına yönelik soru, katılımcıların tedirgin olması ve anketin kalan kısmını cevapsız bırakma isteklerinden dolayı çıkarılmıştır.

Türkiye’de ikamet eden, Geçici Koruma Statüsü altındaki GKS Suriyeliler in çalışma statüleri

Türkiye’de yabancıların çalışma usulleri ile ilgili genel hukuki düzenlemeler, 2003 tarih ve 4817 sayılı Yabancıların Çalışma İzinleri Hakkındaki Kanun, Yabancıların Çalışma İzinleri Hakkında Kanunun Uygulama Yönetmeliği, Doğrudan Yatırımlarda Yabancı Uyraklı Personel İstihdamı Hakkında Yönetmelik, 2013 tarih ve 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu’nda yer almaktadır. Temel düzenleme, Uluslararası İşgücü Kanunu’na göre tanzim edilmiş durumdadır. Buna göre 2016’da yürürlüğe giren, Geçici Koruma Sağlanan Yabancıların Çalışma İzinlerine Dair Yönetmelik gereği geçici koruma sağlanan yabancıların çalışma izni olmaksızın Türkiye’de çalışması, çalıştırılması mümkün değildir. ²¹⁸

Çalışma izni alınabilmesi için aşağıdaki kurallara uyulması gerekmektedir ²¹⁹

- Geçici Koruma Statüsü altındaki GKS Suriyelilerin geçici koruma kimlik belgesinin/yabancı tanıtma belgesinin ve yabancı kimlik numarasının olması,
- Çalışma izni başvurusunun yapıldığı tarih itibarıyla en az altı aylık geçici koruma süresinin doldurulmuş olması,
- Geçici koruma kaydına göre Geçici Koruma Statüsü altındaki GKS Suriyelilere kalma hakkı sağlanan ilde çalışmak üzere başvuru yapılması,
- Ön izin alma zorunluluğu olan mesleklerde çalışacak geçici korunanların, ilgili Bakanlıklardan ön izin belgesinin alınmış olması.
- Geçici Koruma Statüsü altındaki GKS Suriyelilerin başka bir işverenin yanında çalışmak üzere düzenlenen çalışma izninin ya da bu yabancı için daha önce yapılmış sonuçlanmayan bir başvurusunun bulunmaması.
- İşyerinde geçici koruma kapsamında çalışan sayısının, aynı işyerinde çalışan Türk vatandaşı sayısının yüzde onunu geçmesi,
- Başvurunun, özel kanunları ile yalnızca Türk vatandaşları tarafından icrasına izin verilen iş ve meslekler için yapılmış olması,
- Sağlık meslek mensupları için Sağlık Bakanlığından, eğitim meslek mensupları için Milli Eğitim Bakanlığından veya Yükseköğretim Kurulu Başkanlığından ön izin alınmaması,
- Değerlendirme kriterlerinin karşılanmaması,
- İlgili mercilerin olumsuz görüşünün bulunması

Denek profilinin çoğunluğunun kadın olması, GKS Suriyeli kadınların çalışma durumlarının mevzuat karşısında kendilerini daha dezavantajlı duruma düşürdüğünü

²¹⁸ 45 Canan Öykü DÖNMEZ KARA, Türkiye’de Yabancıların Çalışma Hakkı: Suriyelilerin İşgücü Piyasasındaki Durumu, Üsküdar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi , 151-174, s.153, (Erişim Tarihi: 4.11.2020, . <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/509805>)

²¹⁹ 45 Çalışma İzni, Suriyeli İşçi Çalıştırma Prosedürü 2021, (Erişim Tarihi: 8.12.2020: <https://calismaizinim.com/suriyeli-isci-calistirma-proseduru-2021/>)

göstermektedir. Zira mevzuatın genel olarak meslek sahibi ve eğitimli bireyleri dikkate alan yaklaşımı, eğitimi az kadınların çalışma iznine dayalı kalışlarına da olumsuz yansımaktadır. Mahmut Kaya'nın yaptığı araştırmada GKS Suriyeli kadınların genel görünümü; “..Türkiye’deki Suriyeli kadınların düşük eğitim seviyesine sahip olması veya okuma yazmalarının olmayışı, sahip oldukları sosyal haklardan haberdar olmamaları, dil engelleri ve barınma problemleri en çok yaşadıkları...” şeklinde tanımlanmıştır.²²⁰ AFAD tarafından hazırlanan Türkiye’deki Suriyeli Kadınlar Raporu’nda kadınların %87’sinin gelir getirici bir mesleği bulunmadığı tespiti yapılmaktadır.²²¹

Anketörleri gözlemlerinde katılımcı kadınların çoğunun küçük çocuklarıyla beraber görüşmeye geldikleri görülmüştür. Yaptıkları açıklamalarda, küçük çocuklarını bırakabilecekleri kreş ve bakımevi olmaması, böyle bir hizmeti karşılayabilecek mali güçlerinin olmaması veya kreş ya da bakımevlerinde çocuklarının ayrımcılığa maruz kalması gibi nedenler bulunduğu ve bu durumun onların iş aramalarını, çalışmalarını engellediği bilgisi alınmıştır.

²²⁰ Mahmut Kaya, Komşuda Misafirlik: Suriyeli Sığınmacılarca Kurulmuş Mülteci Derneklerinin Perspektifinden Türkiye’de Yaşamak. The Journal of Academic Social Science Studies, Number, 39, 263-279.S.13, Autumn III 2015

²²¹ 45 Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı - AFAD, Türkiye’deki Suriyeli Kadınlar 2014, S.9, (Erişim Tarihi: 4.5.2019 : https://www.afad.gov.tr/kurumlar/afad.gov.tr/17934/xfiles/turkiye_deki-suriyeli-kadinlar_-2014_2_.pdf)

11.4. Çocuk Sayısı

Tablo 32 : Deneklerin Çocuk Sayısı

Çocuk Sayısı	Denek Sayı	Oran (%)
0	166	23,2
1	69	9,6
2	91	12,7
3	122	17
4	123	17,2
5	47	6,6
6	40	5,6
7+	59	8,2
Toplam	717	100

Suriyeli geçici koruma statülü nüfustan ankete katılanların tamamı bu soruyu cevaplamıştır. Cevaplara bakıldığında, Türkiye’de doğan çocuk oranının 0-4 yaş arası grupta %79,1 olduğu görülmektedir.

BM UNICEF ,Türkiye’de ikamet eden GKS Suriyeli çocuk sayısı 1.7 Milyon olarak değerlendirmiştir. Çocukların, 2019 itibarıyla okula kayıtlı olan 680 bin çocuğa karşı, yaklaşık 400 bin çocuk hala okul dışında bulunmaktadır.²²² Mülteciler Derneği tarafından yapılan açıklamada ise 2011-2019 arası dönemde Türkiye’de doğan çocuk sayısı 450 bindir.²²³ Göç İdaresi Genel Müdürlüğü verilerine göre ise Suriyeli GKS kapsamında bulunan, Türkiye’de doğan çocukların yaş aralıkları: tabloda görülmektedir. GKS kapsamında bulunan ve Türkiye’de doğanların yıllık doğum sayıları, yıllara göre incelendiğinde; 2020,2019,2018,2017 yıllarında doğumların bir önceki dönemi oluşturan 2013,2014, 2015, 2016 yıllarına göre 59.659 kişi (%11,76) azalma söz konusudur.

Tablo 33 : Geçici Koruma Statüsü Kapsamında Türkiye’de Doğan Suriyeli Çocuk Sayısı (2011-2021)

Yaş	Erkek	Kadın	Toplam
0-4	262.239	244.802	507.041
5-9	292.234	274.466	566.700

²²² 45 BM UNICEF TÜRKİYE, Türkiye'deki Suriyeli Çocuklar, (Erişim Tarihi: 9.9.2020: <https://www.unicefturk.org/yazi/acil-durum-turkiyedeki-suriyeli-cocuklar>)

²²³ 45 Mülteciler Derneği, Türkiye’deki Suriyeli Sayısı, (Erişim Tarihi: 4.9.2021: <https://multeciler.org.tr/turkiyedeki-suriyeli-sayisi/>)

12. TEMATİK BULGULAR

12.1. Suriye’de Yaşadığı Yerleşim Yeri

Suriye’de Yaşadığı Yerleşim Yeri	Sayı	Oran (%)
Göçer	43	6
Köy-Mezra	52	7,3
Kasaba	25	3,5
İlçe	36	5
Kent	28	3,9
Büyükşehir	533	74,3
Toplam	717	100

Literatürde, kent tanımı için iki ölçek kullanıldığı görülmektedir. Birinci ölçekte nüfus dikkate alınmakta, nüfusu 10 binin üzerinde olan yerleşimler kent olarak kabul edilmektedir.²²⁴ İkinci ölçüt ise yerleşim biriminin idari statüsüdür. Türkiye’de genellikle benimsenen görüşe ve resmi belgelerde ortaya çıkan tutuma göre, il ve ilçe merkezleri kent sayılmaktadır.⁶⁵

Suriyeli geçici koruma statülü nüfusun %74,3’ü büyük kentlerden gelmektedir. Suriye’de kentlerin nüfus büyüklük sıralaması mezra, köy, nahiye, ilçe ve kentler biçimindedir.²²⁵ Türkiye’de olduğu gibi Büyükşehir belediye sistemi bulunmamaktadır. Geldikleri kentleri tarif ederken kullandıkları ölçeklerin bağlı bulundukları kent ismi olduğu anlaşılmaktadır. Halep çıkışlı kişilerin Türkiye’ye girişleri sırasında sadece Suriye’de kayıtlı oldukları kentlere ilişkin bilgileri vermelerinin yeterli olması, cevapların ağırlıklı olarak büyük kent seçeneğinde yoğunlaşmasına neden olmuştur.

²²⁴ Ruşen KELEŞ, Kentleşme Politikası, İmge Kitabevi, Ankara, 2002, S.11

²²⁵ Hacı KURT, Türkiye’de Kent-Köy ve Kentli-Köylü Algısı Üzerine Bir Araştırma, Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi 3 / 6 (Mart 2014): -2

12.2. Kira Miktarı

Tablo 34 : İkamet Edilen Konuta Ödenen Kira

Oturduğunuz Konuta Ne Kadar Kira Ödüyorsunuz	
Kira Ödemiyorum	13
100-299	3
300-499	15
500-749	164
750-999	263
1000-1249	161
1250-1499	58
1500-1999	21
2000-2999	4
	702

GKS Suriyeliler'in 702/717'si kiracı olduğunu belirtmiştir. Kirada oturanların oranı %99,3'tür. Kiracılık profillerine bakıldığında çoğunun ilçe / semt kira rayiçlerine yakın kiralara ödeyerek ikamet ettikleri anlaşılmaktadır. İlçe rayiçlerinin çok altında kirada oturanların sayısı %3 düzeyindedir. İlçe rayiç ortalamalarının üzeri konutlarda kiracılık durumu %2 olarak seyretnmektedir.

12.3. İstanbul'dan Önce Türkiye'de Başka Kentte Yaşadınız Mı?

Tablo 35 : İstanbul'dan Başka Bir Kentte Yaşama

İstanbul'dan Önce Türkiye'de Başka Kentte Yaşadınız mı?	Sayı	Oran (%)
Evet	182	25,4
Hayır	535	74,6
Toplam	717	100

Suriyeli geçici koruma statülü nüfus, 2011'den itibaren önce kamplara ve daha sonra kamp dışı yerleşimlere konuşlandırılmıştır. kamp dışında yaşamalarına izin verilenlerin neredeyse tamamı iç göç hareketliliğine katılmış, ilk yerleştikleri kent ve kasabaları terk ederek İstanbul başta olmak üzere büyük kentlere taşınmışlardır.

Doğrudan İstanbul'a taşınanların oranı %25,4 olarak gerçekleşmiştir. Bu oran Suriyeli geçici koruma kapsamındaki sığınmacıların, kentsel imkanlara erişim istekliliğinde yoğunluk, eğitim durumlarının ortalamanın üzerinde olması, sanat ve mesleklerinin yeterliliği ve sosyo-ekonomik durumlarının daha iyi olması gibi gerekçelerle açıklanabilir. Gerekçeleri sonraki soruyla anlaşılmaya çalışılmıştır.

12.4. İstanbul’a Yerleşme Nedeni

Tablo 36 : İstanbul'da İkamet Etmeyi Tercih Nedeni

Başka Kentten İstanbul'a Gelme Nedeniniz?	Sayı	Oran (%)
Akrabalarım/ GKS Suriyeliler in Yaşaması	155	21,6
Çocuklarımla Daha İyi Eğitim Alması	30	4,2
Kamu Hizmetlerinden Daha İyi Yararlanmak	182	25,4
Buranın Ucuz Olması	25	3,5
Devlet Yerleştirdi	28	3,9
İş Bulmak İçin	178	24,8
Kuruluşların/Kişilerin Yönlendirmesi	119	16,6
Toplam	717	100

İlk yerleştikleri ilçe ve kentlerden ayrılmaları nedenleri arasında İş Bulma ve Kamu hizmetlerinden daha fazla yararlanma seçeneklerini tercih edenlerin sayısal oranı seçeneklerden her biri için %25 düzeyindedir. İkincil tercih etkileyici nedenler ise büyük kentlerde akrabaların yaşaması ve sivil toplum kuruluşlarının telkin ya da organizasyonları olmuştur.

12.6. Bakmakla Yüklümlü Olduğu Fert Sayısı

Tablo 37 : Bakmakla Yüklümlü Olunan Fert Sayısı

Bakmakla Yüklümlü Olduğunuz Fert Sayısı	
Aralık	Sayı
0	213
1	39
2	49
3	51
4	47
5	50
6 10	62
11 +	6

Bakmakla yüklümlü olma kavramı sosyal güvenlik hukuku açısından tanımlanmıştır. Buna göre; genel sağlık sigortası bulunan bireyin, sigorta kapsamında bulunmayan eşi, 18 yaşından küçük çocuğu, bakmakla yüklümlü olunan kişi kabul edilmiştir. Ancak sigortalı bireyin; %60 ve daha fazla engelli çocuğu süresiz, 5510 Sayılı Kanun’a göre ıraklık eğitim merkezi öğrencisi çocuğu 20 yaşına kadar, üniversite eğitimi gören çocuğu 25 yaşına kadar, bakmakla yüklümlü olunanlar olarak kabul edilmiştir. Bunların yanında, diğer çocuklarından sağlık yardımı almamak şartıyla herhangi bir sigorta koruması altında bulunmayan anne ve baba da, bakmakla yüklümlü olunan bireylerden kabul edilmektedir.⁶⁶ Anket katılımcılarının neredeyse üçte biri (213 kişi) bakmakla yüklümlü kişi olmadığını açıklamaktadır. Bu seçeneği tercih edenlerin sayısı aynı zamanda ankete katılanların bekar olanlarıyla yaklaşık aynıdır. ve üzeri cevap verenler ise katılımcıların yaklaşık %10’una karşılık gelmektedir. Bakmakla yüklümlü olunan fert sayısının dikkate alındığı önemli bir konu; sonradan vatandaşlık edinme yoluyla vatandaşlığa geçiş konusudur. 29 Mayıs 2009 tarih ve 5901 sayılı Vatandaşlık Kanunu’nun 11. maddesinde vatandaşlık başvurusunun olumlu sonuçlanabilmesi ve vatandaşlık statüsü kazanılabilmesi için gerekli koşullardan biri “...(f) Türkiye’de kendisinin ve bakmakla yüklümlü olduğu kimselerin geçimini sağlayacak gelire veya mesleğe sahip olmak..” olarak belirtilmiştir. Bu koşul gözetildiğinde denek profilinin %29,7’si çocuksuzdur.

12.7. Türkiye’de Doğan Çocuk Sayısı

Tablo 38 : Türkiye’de Doğan Çocuk Sayısı

Türkiye’de Doğan Çocuk Sayısı	Sayı	Oran (%)
0	459	64
1	141	19,7
2	87	12,1
3	22	3,1
4+	8	1,1
Toplam	717	100

Türkiye’de doğan çocuk sayısı ile ilgili soruda, 717 katılımcının sadece %36’sı, Türkiye’de çocuk sahibi olduğunu açıklamıştır. Buna göre 2’den fazla çocuk sahibi olma eğilimi 3 ve daha fazla çocuk sayısına doğru azalmaktadır.

GKS Suriyeli nüfusun Türkiye’de doğan çocukları, göç yönetiminin girift konularından birisidir. Zira çocukların halihazırda ve ilerleyen zamanda karşılaştıkları sorunlar, GKS Suriyeli nüfus kümesinin göç yönetimi sürecindeki durumunu da doğrudan etkilemektedir. Tabloda gösterildiği gibi GKS Suriyeli, Türkiye’de doğan çocuklar, kent ve ülke yaşamında - ara yerde- bulunmaktadır. Dönemsel olarak, Türkiye’de bir metropol ilçesinde doğmuş ya da büyümektedirler. Ailelerin tüm aktarma çabalarına rağmen dil ve diğer kimlik unsurları, Türkiye’de biçimlenmektedir.

12.8. Yaşanılan Genel Sorunlar

Geçici Koruma Statüsü (GKS) tanınan Suriyeli bireylerin Türkiye’de bulundukları süre üç aşamalıdır. Birinci aşamada bireysel veya kitlesel göç hareketliliği ile Türkiye’ye kabul edilmişler, kamplarda ikamete mecbur tutulmuşlardır. Bu mecburiyet kısa bir süre sonra kaldırılmış, kampı terk ederek, kentlere yerleşmelerine izin verilmiştir. İkinci aşamada sınır kentleri öncelikli olmak üzere kent yerleşim dönemi başlamıştır. Bu ikinci aşamayla eş zamanlı olarak GKS Suriyeli bireyler tek başlarına, aileleriyle veya arkadaş gruplarıyla kısa ya da uzun süreli olarak -çoğu metropoller olmak üzere- başka kentlere geçiş yapmışlardır.

Araştırma alanındaki ilçelerde bu ikinci ve üçüncü aşamada geçiş yapan Suriyeliler’in ağırlığı anketin ilerleyen aşamalarında sorulmuştur. Yaşanılan genel sorunlar, mekansal beklentilerinin gerçekleşme durumunu ölçmeyi amaçlamıştır. Sorulara verilen cevapla niteliksel açıdan, mekandaki genel durum ve kendilerine temas eden konulara, mekanda yaşayan diğer insanlarla ilişkilerine bakılarak değerlendirilmesi amaçlanmıştır.

Tablo 39 : Yaşanılan İlçede Karşılaşılan Genel Sorunlar

Oturduğunuz Semtte/İlçede Hangi Sorunları Yaşıyorsunuz?	Sayı	Oran (%)
Asayiş Sorunu	21	2,9
Belediye Desteği Yetersiz Olması	23	3,2
Belediye Hizmetlerinin/ Yetersiz Olması	15	2,1
Çok Suriyeli/Mülteci Olması	6	0,8
Diğer	33	4,6
Dil Farklılığı	39	5,4
Geçim Sıkıntısı	29	4
Gelir Düşüklüğü	23	3,2
Hepsi	15	2,1
Hiç Bir Sorunumuz Yok	377	52,6
İşsizlik	49	6,8
Komşularımın Dışlaması	71	9,9
Sosyal Olanak Azlığı	16	2,2
Toplam	717	100

12.9. Asayiş Sorunu

Mekandaki genel kriminal durum GKS Suriyeli bireylerin kendi yaşam alanlarını etkileyen güvenlik algısını tanımlamaktadır. Bireylerin, yaşadıkları mekanda herhangi bir suçun mağduru olup olmaması belirleyicidir. Anketörlere, deneklerin açıklama istemeleri durumunda, kendilerinin herhangi bir suçun mağduru olup olmamaları konusundaki endişeleri bulunup bulunmadığı yönünde açıklama yapmaları istenilmiştir. Buna göre deneklerin 21'i, yaşadıkları ilçede, kendilerinin mağduru olma endişesi taşıdıkları bir asayiş sorunu yaşama endişesi taşımaktadır. Denek toplamının % 2,9 olduğu düşünüldüğünde, GKS Suriyeli bireylerin bu ilçelerde kendilerini güvende hissettikleri değerlendirilebilir.

12.10. Belediye Desteği

Türkiye genelinde ve araştırma alanı olan ilçelerde belediyeler, GKS Suriyeli bireylere ve ailelere, topluluklara, Göçmen-Sığınmacılıktan kaynaklanan sorunlarının giderimi için destek sağlamaktadır. Bu desteklerin bazıları (Açık İnternet Kaynaklarından Derlenmiştir) tabloda gösterilmektedir.

İLÇE	Belediyelerin, GKS Suriyeli Bireylere ve Ailelere, Topluluklara, Göçmen-Sığınmacılıktan Kaynaklanan Sorunlarının Giderimi İçin Verdikleri Destekler
Avcılar	“Belediye binaları içerisinde hizmet verilen projede, 2 mobil danışmanlık aracı ofislere erişemeyen mültecilerin yoğun olarak yaşadığı mahallelerde çalışmaları sürdürüyor” ²²⁶
Beylikdüzü	“ BEYLİKDÜZÜ Belediyesi Kadın ve Aile Hizmetleri Müdürlüğü tarafından kurulan Göç Hizmetleri Birimi; ilçede yaşayan Suriyeli vatandaşlar, göçmen gruplar ve sığınmacı kitlelerin toplumsal eşitliklerinin sağlanması ve sosyal yaşama adapte olabilmeleri adına eğitim, sağlık, hukuki alanlarda çalışmalar yürütüyor. Beylikdüzü’de kayıt altında 900’ü çocuk 2 bin 100’ü yetişkin 3 bin Suriyeli yaşıyor. Sosyal destek hizmetleri planlamalarını da yapan Beylikdüzü Belediyesi Göç Hizmetleri Birimi, Suriyeli çocukların okullandırılması kapsamında yaklaşık 250 çocuğun, bulundukları mahallelerde okula yerleştirilmelerini sağladı. Yine uyum süreçlerine ilişkin işlemleri yürüten birim, Türkçe dil kursu ve meslek edindirme kursları açmıştır.” ²²⁷
Bağcılar	“...İstanbul’da yaşayan Suriyeli mültecilerin sosyal uyumuna katkı sağlamak üzere “Mültecilerin Sosyal ve Kültürel Uyum Projesi” gerçekleştirilmiştir...” ²²⁸ , “...Suriyeli mülteciler için yardım kampanyası başlatıldı: Suriyeli mülteciler için yardım kampanyası başlatıldı. Bağcılar Belediyesi, kendi ülkelerinde yaşanan iç savaştan dolayı Türkiye’ye sığınmak zorunda kalan ve sayıları 200 bini geçen Suriyeli mülteciler için yardım kampanyası başlattı. Toplanan yardımlar Başbakanlık’ın açmış olduğu yardım hesabına aktararak mültecilere ulaştırılacak...” ²²⁹
Gaziosmanpaşa	“Gaziosmanpaşa’da Suriyeli Ailelere Bebek Maması ve Eşya Yardımı: Gaziosmanpaşa Belediyesi, ilçede bulunan Suriyeli mülteci aileleri ve bebekleri unutmadı. Gaziosmanpaşa Belediyesi, ilçede bulunan Suriyeli mülteci aileleri ve bebekleri unutmadı. Suriyeli mülteci ailelerin bebekleri için düzenli olarak mama yardımı yapan Gaziosmanpaşa Belediyesi, ailelere ikinci el eşya, mont, bot ve gıda yardımı da gerçekleştirdi. Gaziosmanpaşa Belediyesi, ilçede bulunan Suriyeli ailelere yardım eli uzattı. İlçe genelinde önceden tespit edilen yardıma muhtaç Suriyeli ailelere, toplam 5 ton bebek maması, 10 bin adet meyve suyu, 2’nci el eşya ve mont ile kadın botu yardımı yapıldı...” ²³⁰
Kağıthane	“...Suriyeli mültecilere yardım: Suriye’deki iç savaş sebebiyle ülkemize sığınan Suriyeli mültecilerden ilçemize gelenlere, gıda kıyafet ve eşya konusunda yardımcı olmaktayız. Sağlık hizmetleri noktasında gerekli yardımlar yönlendirmeler yapılmaktadır...” ²³¹

²²⁶ Sığınmacılar ve Göçmenlerle Dayanışma Derneği (SGDD-ASAM) Web Sitesi, “Mülteci Çocuklara Yönelik Al Farah Çocuk ve Aile Destek Merkezleri Projesi”, (Erişim Tarihi: 11.3.2020; <https://sgdd.org.tr/projeler/multeci-cocuklara-yonelik-al-farah-cocuk-ve-aile-destek-merkezleri-projesi/>)

²²⁷ Beylikdüzü Belediyesi web sitesi, “Suriyelilere Destek Birimi”, (Erişim Tarihi: 8.8.2020: <https://www.beylikduzu.istanbul/basindetay/suriyelilere-destek-birimi>)

²²⁸ Bağcılar Belediyesi web sitesi, “Mültecilerin Sosyal ve Kültürel Uyum Projesi”, (Erişim Tarihi: 8.8.2020: <http://www.bagcilar.bel.tr/icerik/1699/18642/multecilerin-sosyal-ve-kulturel-uyumu-projesi.aspx>)

²²⁹ Bağcılar Belediyesi web sitesi, “Suriyeli mülteciler için yardım kampanyası başlatıldı”, (Erişim Tarihi: 11.8.2020: <http://kultursanat.bagcilar.bel.tr/icerik/174/10289/suriyeli-multeciler-icin-yardim-kampanyasi-baslatildi.aspx>)

²³⁰ Haberler.com web sitesi, İhlas Haber Ajansı, “Gaziosmanpaşa’da Suriyeli Ailelere Bebek Maması ve Eşya Yardımı”, (Erişim Tarihi: 11.8.2020: <https://www.haberler.com/gaziosmanpasa-da-suriyeli-ailelere-bebek-maması-ve-8195284-haberi/>)

²³¹ Kağıthane Belediyesi web sitesi, “Suriyeli mültecilere yardım”, (Erişim Tarihi: 10.8.2020: http://www.kagithane.istanbul/kagithane_belediyesi/mudurlukler-detay/Projeler/259/1771/0)

Esenler	Esenler Belediyesi Kadın ve Aile Hizmetleri Müdürlüğü, Dünya Yerel Yönetimler ve Demokrasi Akademisi Vakfı (WALD) ile Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (BMMYK) ortaklığında “Suriyeli Mültecilerin Yerel Halk ile Barış İçinde Yaşamalarının Desteklenmesine Yönelik Yerel Yönetimlerin Desteklenmesi” projesi²³² “...2 odada 21 kişinin yaşadığı ve kendilerinden ilaç isteyen ailenin evine gitti. Mont, çocuk bezi, oyuncak, atkı, bot, ayakkabı, gıda maddeleri, battaniye gibi ihtiyaç malzemelerini teslim eden Başkan..” “...Esenler Belediyesi ile Vatan İlmî Araştırmalar Derneği, ilçedeki Suriyeli göçmenlere yönelik mevlid programı düzenledi...”²³³
Sancaktepe	“...Sancaktepe ’de sosyal hizmet merkezinde Suriyelilerin iş bulmalarına yardımcı olacak kariyer merkezi bulunmaktadır.”⁸⁹ “...Sancaktepe, Suriyeli ve diğer mülteci grupları da dahil olmak üzere ihtiyacı olan herkese eşya bağışında bulunmaktadır. Görüşülen bütün sosyal hizmetler müdürlükleri, Suriyelilere yardımda bağışların dağıtımının başlıca yollardan biri olduğunu belirterek, bağışlanan eşyalar için ilçelerindeki insanların cömertliğine dikkati çekmişlerdir...”²³⁴
Şişli	“10 bin Suriyeli’nin yaşadığı Şişli’de, “Şişli Belediyesi Mülteci Danışma ve Destek Merkezi” 30 Ekim 2016 tarihinde açıldı.Suriyeli mültecilerin yaşam koşullarını iyileştirilmek, gündelik hayatta karşılaştıkları sorunların çözümünde destek olmak ve kamu hizmetlerinden etkin bir şekilde yararlanmalarını sağlamak amacıyla hayata geçirilen Mülteci Danışma ve Destek Merkezi, Göçmen Dayanışma Merkezi ve Fransız hükümetinin de desteğiyle Şişli’de hizmete sunuldu”²³⁵²³⁶
Esenyurt	“...Göçün başladığı ilk günden beri sosyal hizmetler, sağlık hizmetleri, psikososyal destekler, kültür, eğitim vb. alanlarda çalışmalar yapılmaktadır. Esenyurt Belediyesi tarafından sunulan hizmetler başta mülteciler olmak üzere ayırım gözetilmeksizin tüm yabancılara yönelik olarak sunulmaktadır. Belediye’nin hizmet birimlerinden biri olan Dış İlişkiler Müdürlüğü’ne bağlı olarak kurulan Göç Hizmetleri ve Yabancılar Bürosu, yabancıların karşılaştığı sorunların çözümüne ilişkin danışmanlık hizmeti vermekle görevlendirilmiştir.”²³⁷

²³² Esenler Belediyesi Web Sitesi, “Türk ve Suriyelilerin Kardeşlik Projesi”, (Erişim Tarihi: 11.9.2020: <https://esenler.bel.tr/haberler/genel/goksu-suriyeliler-e-umut-oldu/>)

²³³ Esenler Belediyesi Web Sitesi, “Türk ve Suriyelilerin Kardeşlik Projesi”, (Erişim Tarihi: 11.9.2020: <https://esenler.bel.tr/haberler/genel/suriyelilere-mevlid-programi/>)

²³⁴ Selçuk Kahraman, Şaban Tanıyıcı, Önder Kutlu, “Türkiye’de Yerel Yönetimler ve Yabancı Göçmenler”, Giresun Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, Yıl 2019, Cilt 5, Sayı 2, S.16 (Aktarma Yapılan Makale: Woods A. ve Kayalı N. (2017); Suriyeli Topluluklarla Etkileşim: İstanbul’daki Yerel Yönetimlerin Rolü, İstanbul Politikalar Merkezi.) (Erişim Tarihi: 20.8.3020: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/317783>)

²³⁵ Auveen Woods, Nihal Kayalı, “Suriyeli Topluluklarla Etkileşim: İstanbul’daki Yerel Yönetimlerin Rolü”, İstanbul Politikalar Merkezi, 2017, S.14, “(Erişim Tarihi: 9.8.2020: <http://www.sosyalbilimler.org/wp-content/uploads/2017/03/Suriyeli-Topluluklarla-Etkilesim%CC%A7im.pdf>)

²³⁶ Birleşmiş Kentler ve Yerel yönetimler Orta Doğu ve Batı Asya Bölge Teşkilatı (UCLG-MEWA) Web Sitesi, “Şişli Belediyesi’nden Mülteci Danışma ve Destek Merkezi”, 11.2.2019, (<http://uclg-mewa.org/m%C3%BCltecilerden%C4%B1%C5%9Fma-ve-destek-merkezi-%C5%9Fi%C5%9Flide-a%C3%A7%C4%B1ld%C4%B1/>)

²³⁷ Esenler Belediyesi Web Sitesi, “Türk ve Suriyelilerin Kardeşlik Projesi”, (Erişim Tarihi: 11.9.2020: <https://esenler.bel.tr/haberler/genel/turk-ve-suriyelilerin-kardeslik-projesi/>)

Küçükçekmece	“...hâlihazırda sürdürülen “İş Karşılığı Nakit Yardım Projesi” öne çıkmaktadır. Proje, Küçükçekmece Belediyesi ve Uluslararası Mavi Hilal İnsani Yardım ve Kalkınma Vakfı tarafından ortaklaşa yürütülmektedir. Bu proje kapsamında proje başlangıcı olan Aralık 2017’den günümüze kadar ilçede toplamda 287 Suriyeli 359 Türk yararlanıcı istihdam edilmiştir. Proje sayesinde belediyelerin farklı birimlerinde çalışma izinleri alınarak istihdam edilen Suriyelilerin hem yasal iş gücü piyasasına erişimine hem de Türk vatandaşlarıyla beraber çalışmaları neticesinde sosyal uyum süreçlerine katkıda bulunulmuştur. Küçükçekmece’de 60’a yakın lokasyonda yararlanıcılarımız aktif olarak çalışmaktadırlar...” ²³⁸ , Küçükçekmece’de yaşayan geçici koruma altındaki Suriyelilere yönelik Türkçe kursları devam ediyor, Geçici Koruma Altındaki Suriyelilere Yönelik Türkçe Kursu : Uluslararası Ortadoğu Barış Araştırmaları Merkezi (IMPR), Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (BMMYK) ve Küçükçekmece Belediyesi Strateji Geliştirme Müdürlüğü’nün koordinasyonunda gerçekleşen geçici koruma altındaki Suriyelilere yönelik Türkçe kursları devam ediyor. Sefaköy Kültür ve Sanat Merkezi’nde yetişkinler için Mehmet Akif Bilgi Evi’nde ise çocuklar için açılan Türkçe kursuna koruma altındaki Suriyeliler büyük ilgi gösteriyor. Toplam 10 grupta 250 kişinin katılımıyla gerçekleştirilen...” ²³⁹ ²⁴⁰
Sultangazi	1. Sultanbeyli Mülteciler Sağlık Merkezi, 2. Sultanbeyli Mülteciler Rehabilitasyon Merkezi, 3. Sultanbeyli Mülteciler Türkçe Eğitim ve Atölyeler Merkezi, 4. Sultanbeyli Mülteciler Anaokulu, 5. Sultanbeyli Mülteciler Geçici Eğitim Merkezleri, 6. Mesleki Eğitim Kursları, 7. Geçici Misafirhane, 8. Dezavantajlı Mülteci Kadın
	ve Çocuklara Yönelik Konuk Evleri, 9. Mültecilere Yönelik Sosyo Kültürel Çalışmalar, 10. Sosyal Medya ve Görünürlük Çalışmaları, 11. Hukuki Destek, 12. İstihdam Desteği, İş Yeri Açma ve Ruhsatlandırma Desteği 13. Temel İhtiyaçlar (İnsani Yardım) Desteği ⁹⁵

İlçe bazlı değerlendirildiğinde Suriyeli geçici koruma statülü katılımcıların %52,6’sı bir sorunu bulunmadığını beyan etmiştir. Bu cevaplama oranı Türk nüfusa yönelik olarak hazırlanan memnuniyet anketlerinde karşılaşılan ortalamaların üzerindedir. Bu durumun birinci nedeni olarak, anketin resmi mekanlarda yapılmasından doğan çekingenlik gösterilebilir. İkincil neden ise 2011 – 2019 arası dönemde yaşadıklarıyla karşılaştırarak bu yönde bir kanaat oluşturmuş olabilirler. Bu oranın ayrıntılı olarak araştırılması, anketin yapıldığı koşullarda gerçekleştirilememiştir.

²³⁸ Ayhan Kaya, “Türkiye’de Suriyeli Göçü ve Belediye Deneyimleri: Kapsayıcı Sosyal Hizmet Uygulamaları” , SKL International AB, İstanbul, 2020, S.48, (Erişim Tarihi: https://eu.bilgi.edu.tr/media/files/reslog_KIT_belediye_hizmetleri_TR_ONLINE.pdf)

²³⁹ Uluslararası Mavi Hilal İnsani Yardım ve Kalkınma Vakfı (IBC) Web Sitesi, “Küçükçekmece’de IBC’nin İş-Nakit Projesi”, (Erişim Tarihi: 10.8.2020: <https://www.ibc.org.tr/TR/946/kucukcekmece-ibcnin-is-nakit-projesi>)

²⁴⁰ Uluslararası Ortadoğu Barış Araştırmaları Merkezi (IMPR) web sitesi, “Küçükçekmece’de yaşayan geçici koruma altındaki Suriyelilere yönelik Türkçe kursları devam ediyor”. (Erişim Tarihi: 10.8.2020: <http://imprhumanitarian.org/tr/tag/kucukcekmece-belediyesi/>)

12.11. Belediye Hizmetlerinin Yetersiz Olması

Türkiye’de kent yönetiminin ikili yapısında yer alan belediyeler; valilik (ilçelerde kaymakamlık) vesayetinde yer almaktadır. 5393 sayılı Belediye Kanunu. Madde 6’da diğer maddelerde sık sık, başkan yada meclis veya encümen organlarının mülki idarenin iznini alması sistemi benimsenmiştir.

Belediyelerin temel görevi, coğrafi görev sınırları içinde kalan vatandaşların yerelde, kamu hizmetlerine erişimini sağlamak olarak kabul edilmektedir. Bu anlayış, 1930 tarihli 1580 sayılı Belediye Kanunu’ndan itibaren sürekli gelişmiştir. Halen yürürlükte olan 5393 Sayılı Belediye Kanunu ile görevler, vatandaşın hayatının her alanına yayılmış durumdadır.²⁴¹ Sosyal Belediyecilik olarak adlandırılan bu anlayış; altyapı hizmetleri sunmayla yetinmeden, vatandaşların sosyal ve kültürel hayatına katkıda bulunan bir kurum olarak faaliyetler üretmesini gerektirmektedir.²⁴² Sosyal belediyecilik anlayışının bir başka özelliği de bu hizmetlerin sadece vatandaşlara değil beldeye yaşayan herkese eşit ve adil olarak sunulmasıdır. Kamusal alanda belediye hizmetlerinin, yaşam kalitesini ve kent sakinlerinin memnuniyetini artıran sorumluluğu üstlenen bir anlayışla verilmesi beklentisi, dünyaya paralel bir anlayış gelişimidir.²⁴³

Nitekim literatürde halkın huzur ve refahının devamı noktasında belediyelerin göçmenlere yönelik politika ve hizmet üretme sorumluluklarının da bulunduğu vurgulanmaktadır.²⁴⁴ Mevzuat açısından da benzer düzenlemeler gerçekleştirilmiştir. 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu’nun 96/1’inci maddesinde “...ülkenin ekonomik ve mali imkânları ölçüsünde, yabancı ile başvuru sahibinin veya uluslararası koruma statüsü sahibi kişilerin ülkemizde toplumla olan karşılıklı uyumlarını kolaylaştırmak... yerel yönetimler, sivil toplum kuruluşları, üniversiteler ile uluslararası kuruluşların öneri ve katkılarından da faydalanarak uyum faaliyetleri planlayabilir.” denilmektedir.²⁴⁵

²⁴¹ Hakan Arslan, “Belediye Hizmet ve Yönetiminden Memnuniyet Düzeyi Araştırması: Çankırı Örneği”, ÇKÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Cilt: 10, Sayı: 2, Kasım 2019, S.40, (Erişim Tarihi: 11.8.2020: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/869399>)

²⁴² Abdullah Çelik, “Sosyal Belediyecilik Anlayışı: Şanlıurfa Büyükşehir Belediyesi Örneği”, Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi 16 (2014), S.3, (Erişim Tarihi: 10.8.2020: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/287229>)

²⁴³ Mülteciler Derneği, “6. Yılında Türkiye’deki Suriyeliler: Sultanbeyli Örneği”, (Erişim Tarihi: 11.11.2019: <https://www.raporlar.org/wp-content/uploads/2018/04/6-yilinda-Turkiyedeki-suriyeliler-sultanbeyli-ornegi.pdf>)

46)

²⁴⁴ Adil ÇAMUR, “Suriyeli Mülteciler ve Belediyelerin Sorumluluğu: İzmir Örneği”, Bitlis Eren Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Cilt:6, Sayı: 2 , Aralık 2017, S.120, (Erişim Tarihi: 11.8.2020: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/378960>)

²⁴⁵ Yıldız Atmaca, “Belediyeler ve Göçmen Politikaları: Çankırı Örneği”, Kent Akademisi- Kent Kültürü ve Yönetimi Hakemli Elektronik Dergi, Cilt: 12 Sayı: 1, Bahar 2019, S.61, (Erişim Tarihi: 11.8.2020: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/671695>)

İlçe bazlı değerlendirildiğinde Suriyeli geçici koruma statülü katılımcıların %2,1'sı bir sorunu bulunmadığını beyan etmiştir. Bu oran, Türk nüfusa yönelik olarak hazırlanan memnuniyet anketlerinde karşılaşılan ortalamaların üzerindedir.

12.12. Diğer Sorunlar

Sorun yaşadığını bildirenlerin tercihlerine bakıldığında dil farklılığı, komşuların dışlaması sosyal uyum sorunu yaşandığı yönünde kanaat oluşturabilir.

Mülteci hakları mevzuatından bakıldığında asayiş sorunu, belediye desteklerinin yetersizliği, sosyal olanak azlığı seçeneklerinin tercih edilmesi gibi seçeneklere verilen oranlar, ilçe ortalamalarının altında gerçekleşmiştir.

Çok Suriyeli/mülteci olması, dil farklılığı, geçim sıkıntısı, gelir düşüklüğü, işsizlik, komşularının dışlaması ve sosyal olanak azlığı diğer sorun başlıkları olarak belirtilmiştir. Bu başlıklardan işsizlik %6,8 ve komşularının dışlaması ; %1 9,9 oranlarıyla yüksek seyretse de bu ilçelerde yerleşik nüfusun memnuniyet düzeylerini ölçen araştırmaların sonuçlarının altında kalmaktadır.²⁴⁶

²⁴⁶ Hakan Arslan, “Belediye Hizmet ve Yönetiminden Memnuniyet Düzeyi Araştırması: Çankırı Örneği”, ÇKÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Cilt: 10, Sayı: 2,Kasım 2019, S.46,47, (Erişim Tarihi: 11.8.2020: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/869399>)

12.13. Komşularla İlişkiler

Tablo 40 : İkamet Edilen Semtte Türk Komşularla İlişkiler

Oturduğunuz Semtte Türk Komşularınızla İlişkilerinizi Zorlaştıran Nedenler Nelerdir?	Sayı	Oran (%)
Dil Farklılığı	114	15,9
İlişkiler Sorunsuz	431	60,1
İnanç Farklılığı	13	1,8
İşte Ayrımcılık	14	2
Kiraların Artması	36	5
Komşuların Dışlaması	18	2,5
Kültürel Farklılık	19	2,6
Kültürel Farklılık Ekonomik İlişkiler	13	1,8
Kültürel Farklılık- Giyim	3	0,4
Yaşam Tarzı Farklılığı	56	7,8
Toplam	717	100

Suriyeli geçici koruma statülü katılımcıların “uyum ve entegrasyon” açısından değerlendirilebilecek bu soruya verdikleri cevaplarda, “komşularla ilişkiler” gösterge kabul edilmiştir. Yaşanan sorunları değerlendirmeleri istenildiğinde kendilerine sunulan seçenekler içinde %40’ı sorun yaşadığını belirtmiştir.

İlişkilerde yaşanan başlıca sorun ise dil farklılığıdır. Dil farklılığının alfabenin de dahil olduğu bir sorun olduğu görülmüştür. Diğer seçenekler, iç göç sürecinde yerli nüfusa sorulan sorulardan oluşmaktadır. Bu sorulara verilen cevapların, iç göç – yerli deneklere yöneltilen anketlere verilen cevap ortalamalarına yakın olduğu söylenebilir.

Deneklerin 276’sı (%38,49) komşularıyla yaşadığı sorunlara ilişkin seçenekleri tercih etmiştir. Bu sorunların içinde “dil” farklılığı %15,9 ile ilk sıradadır. İkinci sırada ise %7,8 ile “yaşam tarzı farklılığı” gelmektedir.

Anketörlerin, anket sırasında yaptıkları görüşmede, dil farklılığının giderimi için deneklerin dil kurslarına erişimlerinin sınırlı olmalarından yakındığı görülmüştür. Bu araştırmada deneklerin çoğunluğunun kadın olduğu bilgisi ile birlikte değerlendirildiğinde, “araştırma evreni ile sınırlı” bir “kadınların dil öğrenme eğitim ve süreçlerine katılımı” olanaklarında

Anketörlerin, anket sırasında yaptıkları gözlemlerde, komşular tarafından dışlanmanın ağırlıklı olarak “komşu çocuklar arasında, sokakta” veya “okulda, okul arkadaşları arasında” “akran zorbalığı” olarak gerçekleştiği bilgisi alınmıştır.

Anketörlerin, anket sırasında yaptıkları görüşmelerde, hayat tarzına dayalı dışlanma olarak “giyim – kuşam” tercihlerinin garipsenmesi, kendileriyle bu farklılıklarından ötürü alay edildiği duygusuna kapılmaları, mutfak-yemek kültürleri ile alışkanlıklarının komşuları tarafından garipsenmesi gibi dışlanma nedenleri, yaşanan olaylarla aktarılmıştır.

Anketörlerin, anket sırasında yaptıkları gözlemlerde, müstakil ev ve apartmanlar arasında, komşuluk ilişkilerinin farklı yaşandığı; müstakil evlerde yaşamaları durumunda, komşularıyla daha az sorun yaşadıklarına ilişkin kendi aralarında değerlendirme yaptıkları görülmüştür.

12.14. Toplumsal Ayrımcılık

Tablo 41 : Çevre – Komşular Tarafından Ayrımcılığa Maruz Kalındığı Kanaati

Toplumda Ayrımcılığa Uğradığınız Düşünüyor musunuz?	Sayı	Oran (%)
Bazen	163	22,7
Düşünüyorum	89	12,4
Kesinlikle Düşünüyorum	59	8,2
Düşünmüyorum	218	30,4
Kesinlikle Düşünmüyorum	188	26,2
Toplam	717	100

Gerek Uyum ve Entegrasyon süreçlerinin izlenmesi ve gerekse mülteci hakları mevzuatı açısından önemli kabul edilebilecek bu soruya cevap verenlerin yaklaşık beşte biri herhangi bir ayrımcılığa maruz kaldığını düşünmediğini beyan etmiştir. Ayrımcılığa uğradığını belirtenlerden %8,2'si kesin seçeneğini tercih etmiştir.

Literatürde ayrımcılıkla ilgili olarak Aronson, E. & Wilson, T.D. tarafından yapılan, "...Bir kişi ya da grupla ilgili basmakalıp düşünceler ayrımcı davranışlara dönüşerek, bireylere sadece bir gruba ait oldukları için adil olmayan, olumsuz şekilde davranılması olarak tanımlanabilecek ayrımcılığa yol açar..." tanımını aktaran Aslı Yayak, göçmenlere yönelik dışlanmayı, "yabancı korkusu (xenofobik)" kavramı ile ilişkilendirmektedir. Bu görüşe göre "dışlanma", ötekileştirmenin yoğun görünümüdür ve Avrupa'da örneklerine rastlandığı gibi y²⁴⁷ eri geldiğinde kullanılmayan yeri geldiğinde başvurulmuş bir politik dinamik durumundadır.²⁴⁸

Anket sorularına cevap verenlerin 406'sı (%56,62), komşular tarafından ayrımcılığa maruz kalmadığını belirtmiştir. Bu oran karşısında, "Bazen", "Düşünüyorum" ve "Kesinlikle Düşünüyorum" seçeneklerini tercih edenlerin içinde "kesin" cevabını verenlerin %8,2'de kalması araştırmanın yapıldığı yılın toplumsal gündemi ile birlikte değerlendirilebilir.

Toplumsal göçmenlerin maruz kaldığı dışlanma literatürde, "ekonomik", "kültürel", "ırksal" ve "ideolojik" başlıklarıyla incelenmektedir.¹⁰² Bu ayrımlara yönelik sorular ankete eklenmemiştir.

²⁴⁷ Meryem Gül, Derya Sasman Kaylı, "Türkiye'deki Suriyeli Üniversite Öğrencilerinde Sosyal Dışlanma Algısı Üzerine Nitel Bir Araştırma", Toplum ve Sosyal Hizmet, Yıl 2020, Cilt 31, Sayı 3, S.989, (erişim Tarihi: 11.8.2020: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/967593>)

²⁴⁸ Aslı Yayak, "Göçmenlerin Ayrımcılık Algıları ile Özdeşleşme Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi", Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi, Yıl 2017, Cilt 21, Sayı 3, S.558, (Erişim Tarihi: 11.8.2020: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/385046>)

Anketörlerin, anket sırasında yaptıkları görüşmelerde, toplumsal dışlanmanın nedenleri arasında öncelikli olarak “medyanın kışkırtıcı dili” neden olarak gösterilmiştir.

Anketörlerin, anket sırasında yaptıkları görüşmelerde, toplumsal dışlanmanın yaşandığı alanlardan biri de sosyal medya olarak gösterilmiştir.

12.15. Uyum

Tablo 42 : Siz ve Aile Fertleriniz Türkiye'ye Uyum Sağladığınızı Düşünüyor musunuz?

Siz ve Aile Fertleriniz Türkiye'ye Uyum Sağladığınızı Düşünüyor musunuz?	Sayı	Oran (%)
Kısmen	76	10,6
Evet Uyum Sağladık	326	45,5
Kesinlikle Çok Uyum Sağladık	129	18
Hayır Uyum Sağlayamadık	132	18,4
Kesinlikle Uyum Sağlayamadık	54	7,5
Toplam	717	100

Uyum ve entegrasyon sürecinin izlenebilirliğine yönelik bu soruya birey ve aile açısından kesin olumsuz cevap verenlerin oranı %18,4'tür. Aile faktörüyle birlikte “uyum sağlama” olgusuna yönelik soruda, olumsuz cevap verme oranının %20'nin altında kalması söz konusudur. Bu oran %20'yi aşan iç göçe yönelik anket sonuçlarının altında kalmaktadır.

Ankete verilen, dışlanmayla ilgili cevaplarla karşılaştırıldığında, yakın komşulardan kaynaklanan dışlanma oranının %2,5'ta, Semt – ilçe düzeyinde yaklaşık %10'da kalması, uyum sağlayamama nedeninin sadece dışlanmaya dayandırılmayacağını gösterebilmektedir

Tablo 43 : Dışlanma

Dışlanma	Sayı	Oran (%)
Semt - İlçe - Kent Düzeyinde	71	9,9
Yakın Komşuluk Düzeyinde	18	2,5

.

Anketörlerin, anket sırasında yaptıkları görüşmelerde, toplumsal dışlanmanın yaşandığı alanlardan biri de sosyal medya olarak gösterilmiştir.

Anketörlerin, anket sırasında yaptıkları görüşmelerde, toplumsal dışlanmanın nedenleri arasında öncelikli olarak “medyanın kışkırtıcı dili” neden olarak gösterilmiştir

12.16. Kamu Hizmetlerinden Eşit Yararlanma

Tablo 44 : Kamu Hizmetlerine Adil Erişim

Kamu Hizmetlerinde Ayrımcılığa Uğradığınızı Düşünüyor musunuz?	Sayı	Oran (%)
Bazen Düşünüyorum	148	20,6
Düşünmüyorum	279	38,9
Düşünüyorum	79	11
Kesinlikle Düşünmüyorum	168	23,4
Kesinlikle Düşünüyorum	43	6
Toplam	717	100

Kamu hizmet kategorisinin belediye hizmetleri, eğitim, sağlık ve ulaşım gibi seçenekleri kapsadığı anket katılımcılarına, anketörler tarafından sözlü olarak açıklanmıştır. Bu çerçevede katılımcıların, bu hizmetlere erişimde kendilerine ayrımcılık yapılmadığı yönünde %38,9 oranda cevap verdikleri görülmektedir.

Anketörlerin, anket sırasında yaptıkları görüşmelerde, toplumsal dışlanmanın yaşandığı alanlardan biri de sosyal medya olarak gösterilmiştir.

12.17. Kamu Hizmetlerinden Memnuniyet

Tablo 45 : Kamu Hizmetlerinden Memnun Olma

Yaşadığınız İlçede Hangi Kamu Hizmetinden Memnunsunuz?	Sayı	Oran (%)
Belediye	349	27,1
Sağlık	384	29,9
Eğitim	331	25,7
Çalışma	156	12,1
Diğer	63	4,9
Güvenlik	3	0,2
Toplam	1286	100

Kamu hizmet kategorisinin belediye hizmetleri, eğitim, sağlık ve ulaşım gibi seçenekleri kapsadığı anket katılımcılarına, anketörler tarafından sözlü olarak açıklanmıştır. Bu çerçeveyi oluşturan hizmet skalasında belediye, eğitim, sağlık, çalışma, güvenlik ve diğer kamu hizmetleri seçenekleri ayrı ayrı sunulmuştur.

Buna göre katılımcıların eğitim ve sağlık konusunda memnuniyetleri %25-30 bandındadır. Aynı şekilde belediye hizmetlerinde de %30'a yakın memnuniyet görülmektedir. Güvenlik konusundaki memnuniyet binde iki gibi düşük bir orandadır.

Anketörlerin, anket sırasında yaptıkları görüşmelerde, toplumsal dışlanmanın yaşandığı alanlardan biri de sosyal medya olarak gösterilmiştir.

12.18. Konut Memnuniyeti

Tablo 46 : Yaşadığınız Konuttan Memnuniyet

Yaşadığınız Konutun Kalitesini Ne Kadar Yeterli Buluyormusunuz?	Sayı	Oran (%)
Çok Kötü	54	7,5
Kötü	107	14,9
İdare Eder / Orta	245	34,2
Orta	103	14,4
İyi	168	23,4
Çok İyi	40	5,6
Toplam	717	100

Barınma Suriyeli geçici koruma statüsündeki kesim için de önemli bir sorun olmaya devam etmektedir. Önceki bölümlerde görüldüğü gibi katılımcıların neredeyse tamamı kirada oturmaktadır ve ilçe- semt düzeyinde ortalama rayiçlere uygun kiralar ödemektedirler.

Buna rağmen katılımcıların yarısı konut memnuniyetine olumsuz cevap vermiştir. Bu durum, literatürde ve aktüel haberlerde yer yer karşılaşılan, konutu değerinin üzerinde kiralama eğilimini teyit eder nitelikte görülse de kaynaklarla karşılaştırma yapılmamıştır.

Anketörlerin, anket sırasında yaptıkları görüşmede, dil farklılığının giderimi için deneklerin dil kurslarına erişimlerinin sınırlı olmalarından yakındığı görülmüştür. Bu araştırmada deneklerin çoğunluğunun kadın olduğu bilgisi ile birlikte

değerlendirildiğinde, “araştırma evreni ile sınırlı” bir “kadınların dil öğrenme eğitim ve süreçlerine katılımı” olanaklarında yetersizlik ileri sürülebilir.

Anketörlerin, anket sırasında yaptıkları gözlemlerde, komşular tarafından dışlanmanın ağırlıklı olarak “komşu çocuklar arasında, sokakta” veya “okulda, okul arkadaşları arasında” “akran zorbalığı” olarak gerçekleştiği bilgisi alınmıştır.

12.19. Ortak İş Kurma

Tablo 47 : Türk Vatandaşları veya Yabancılarla İş Kurma / Ortak Olma

Türkiye'de Türklerle ya da Başka Ülke Vatandaşları ile Ortaklığınız Var mı?	Sayı	Oran (%)
GKS Suriyeliler	22	14,6
Türkler, GKS Suriyeliler	7	4,6
Türkler, GKS Suriyeliler , Diğer Ülkeler	2	1,3
Diğer Ülkeler	1	0,7
Türkler	1	0,7
Yok	118	78,1
Toplam	151	100

Suriyeli geçici koruma statülü insanların Türkiye’de kalış süreleri 10 yıla tamamlanmıştır. oldukça uzun süre kabul edilebilecek bu süreçte, hayatlarını idame ettirebilme seçeneği olarak üretim ve ticaret yapabilmeleri gerekmektedir. Mevzuat gereği, koşulların sağlanmasına bağlı olarak çalışmaları mümkün olmaktadır.

Entegrasyon ve uyumun ne düzeyde gerçekleşebildiğini tespit edebilmek amacıyla sorulan bu soru, birçok değişkenin gerekli olduğu ortak iş yapma eğilimlerini belirlemeye odaklanmıştır.

Suriyeli girişimcilerin esnaf işletmeleri kurarken bir Türk vatandaşı ile ortak olma mecburiyetleri bulunmamaktadır. Buna karşılık ticari şirket kuruluşlarında, bazı alan ve sektörlere mahsus, bir Türk vatandaşı ile ortak olma koşuluna rastlanılmaktadır.

Soruya verilen cevaplara bakıldığında Suriyeli geçici koruma statülü kişilerin ortak seçerken olabildiğince ortak olmaktan kaçındıkları (%78) görülmektedir. Diğer yandan GKS Suriyeliler le ortaklık yapma eğilimleri % 22 oranındadır.

Anketörlerin, anket sırasında yaptıkları görüşmede, dil farklılığının giderimi için deneklerin dil kurslarına erişimlerinin sınırlı olmalarından yakındığı görülmüştür. Bu araştırmada deneklerin çoğunluğunun kadın olduğu bilgisi ile birlikte değerlendirildiğinde, “araştırma evreni ile sınırlı” bir “kadınların dil öğrenme eğitim ve süreçlerine katılımı” olanaklarında yetersizlik ileri sürülebilir.

13. REGRESYON ANALİZİ

13.1. Yaşanılan İlçeye Göre Yaşanılan İlçeyi Tercih Nedeni

Oturdugunuz Sempti İleyci Tercih Etme Nedeniniz?					
İlçe	Avcılar	Bağcılar	Beşikdüzü	Esenler	Esenyurt
Akrabaların/Suriyelilerin Yaşaması	0	0	0	0	0
Akrabaların/Suriyelilerin Bulunması	0	0	0	0	0
Akrabaların/Suriyelilerin Yaşaması	0	0	6	0	0
Akrabaların/Suriyelilerin Yaşaması/Buranın Ucu Olması	0	0	1	0	0
Akrabaların/Suriyelilerin Yaşaması/Kuruluşların Kişilerinin Y.	0	1	0	0	0
Akrabalarının / Suriyelilerin Yaşaması	0	1	0	0	0
Akrabalarının / Suriyelilerin Yaşaması , Deneyim Ve Bilgilerine Dayalı Tercih	3	3	0	0	0
Akrabalarının / Suriyelilerin Yaşaması , Deneyim Ve Bilgilerine Yöneltilmesi	1	9	0	0	0
Akrabalarının Yaşaması	0	1	0	0	0
Akrabalarının Yaşaması , Deneyim Ve Bilgilerine Dayalı Tercih	0	0	0	0	0
Akrabalarının Yaşaması , Kuruluşları/ Kişilerin Yöneltilmesi	0	0	0	0	0
Akrabalarının Yaşaması , Kuruluşları/Kişilerin Yerleşmesi	1	2	0	0	0
Akrabalarının Yaşaması , Kuruluşları/Kişilerin Yöneltilmesi	0	1	0	0	0
Akrabalarının Yaşaması , Kuruluşları/Kişilerin Yöneltilmesi , Buranın Ucu Olması	0	0	0	0	0
Akrabalarının Yaşaması,Ucu	0	0	0	0	0
Akrabaların, Kuruluşların Yöneltilmesi	0	0	0	0	0
Akrabaların/Suriyelilerin Yaşaması	9	4	6	0	9
Akrabaların/Suriyelilerin Yaşaması , Kuruluşları/ Kişilerin Yöneltilmesi	0	2	0	0	0
Akrabaların/Suriyelilerin Yaşaması,Buranın Ucu Olması	0	0	0	0	0
Akrabaların/Suriyelilerin Yaşaması,Deneyim Ve Bilgilerine Dayalı Tercih	0	0	0	0	0
Akrabaların/Suriyelilerin Yaşaması,Deneyim Ve Bilgilerine Dayalı Tercih,Buranın Ucu Olması	0	1	0	0	0
Akrabaların/Suriyelilerin Yaşaması,Kurululuşların Kişilerin Yöneltilmesi	0	0	0	0	0
Akrabaların/Suriyelilerin Yaşaması,Kurululuşları/Kişilerin Yöneltilmesi	0	0	0	0	0
Akrabaların/Suriyelilerin Yaşaması,Kurululuşları/Kişilerin Yöneltilmesi	0	0	0	0	0
Akrabaların/Suriyelilerin Yaşaması,Kurululuşları/Kişilerin Yöneltilmesi	1	0	0	0	0
Akrabaların Yaşaması	0	0	0	0	0
Akrabaların Yaşaması , Kuruluşları/Kişilerin Yöneltilmesi	0	0	0	0	0
Akrabaların/Suriyelilerin Yaşaması	1	5	0	0	0
Akrabaların/Suriyelilerin Yaşaması , Deneyim Ve Bilgilerine Dayalı Tercih ,Ucu Olmak	0	0	0	0	0
Akrabaların/Suriyelilerin Yaşaması , Deneyim Ve Bilgilerine Dayalı Tercih ,Ucu Olmak	0	0	0	0	0
Deneyim Ve Bilgilerine Dayalı Tercih	9	7	2	0	3
Deneyim Ve Bilgilerine Dayalı Tercih	0	0	0	0	0
Deneyim Ve Bilgilerine Dayalı Tercih ,Buranın Ucu Olması	0	1	0	0	0
Deneyim Ve Bilgilerine Dayalı Tercih ,Kuruluşları/Kişilerin Yöneltilmesi,Akrabaların/Suriyelilerin Yaşaması	0	0	0	0	0
Deneyim Ve Bilgilerine Dayalı Tercih-Buranın Ucu Olması	0	0	0	0	0
Deneyimlere Dayalı Tercih	0	0	0	0	0
Devlet Yerleşti	0	0	0	0	0
Konularının Dışlanması	0	0	0	0	0
Kurulüş/Kişilerin Yöneltilmesi	0	2	0	0	0
Kurulüşların / Kişilerin Yöneltilmesi	1	1	0	0	0
Kurulüşların / Kişilerin Yöneltilmesi , Deneyim Ve Bilgilerine Dayalı Tercih	0	1	0	0	0
Kurulüşların / Kişilerin Yöneltilmesi Ve Devlet Yerleşti	0	0	0	0	0
Kurulüşların Kişilerin Yöneltilmesi	0	0	0	0	0
Kurulüşların Yöneltilmesi	4	1	0	0	0
Kurulüşların/Kişilerin Yöneltilmesi , Deneyim Ve Bilgilerine Dayalı Tercih	0	0	0	0	0
Kurulüşların/Kişilerin Yöneltilmesi , Buranın Ucu Olması	1	0	0	0	0
Kurulüşların/Kişilerin Yöneltilmesi,Buranın Ucu Olması	0	0	0	0	0
Kurulüşların/Kişilerin Yöneltilmesi,Deneyim Ve Bilgilerine Dayalı Tercih	0	0	0	0	0
Kişilerin Yöneltilmesi	0	0	1	0	0
Suriyelilerin Yaşaması	0	0	0	0	0
Suriyelilerin Yaşaması,Kurulüşların Yöneltilmesi	0	0	0	0	0
Suriyelilerin Yaşaması,İş Bulmak	0	0	0	0	0
Çocukların Daha İyi Eğitim Almaları Diye	0	0	0	0	0
İş Bulmak	0	0	0	0	0

İlçe	Serbestlik Derecesi	Ki-kare Değeri	Anlamlılık Düzeyi (p)	Yorum
AVCILAR	56	35,28	0,9863	İlçedeki dağılım istatistiksel olarak anlamlı değildir.
BAĞCILAR	56	245,35	0	İlçedeki dağılım istatistiksel olarak anlamlıdır.
BEYLİKDÜZÜ	56	102,37	0,0002	İlçedeki dağılım istatistiksel olarak anlamlıdır.
ESENLER	56	344,54	0	İlçedeki dağılım istatistiksel olarak anlamlıdır.
ESENYURT	56	76,71	0,0345	İlçedeki dağılım istatistiksel olarak anlamlıdır.
GAZİOSMANPAŞA	56	123,77	0	İlçedeki dağılım istatistiksel olarak anlamlıdır.
KAĞITHANE	56	165,48	0	İlçedeki dağılım istatistiksel olarak anlamlıdır.
KÜÇÜKÇEKMECE	56	379,26	0	İlçedeki dağılım istatistiksel olarak anlamlıdır.
SULTANGAZİ	56	238,35	0	İlçedeki dağılım istatistiksel olarak anlamlıdır.

ARAŞTIRMA YAPILAN 9 İLÇE GENELİ BAKIMINDAN “YAŞANILAN İLÇEYİ TERCİH NEDENİ”

İstatistiksel Sonuçlar:

- Ki-kare değeri (χ^2): 1119.31
- Serbestlik derecesi (df): 448
- Anlamlılık düzeyi (p): < 0.0001

Yorum:

Anlamlılık:

Elde edilen p değeri, istatistiksel olarak anlamlılık sınırı olan 0.05’in çok altındadır ($p < 0.0001$). Bu durum, tercih nedenlerinin ilçelere göre anlamlı biçimde farklılık gösterdiğini ortaya koymaktadır.

Ne anlama gelir?

Katılımcılar, yaşadıkları ilçeyi tercih ederken birbirinden farklı gerekçeler öne sürmüştür. Örneğin bazı ilçelerde “Akrabaların yaşaması” baskın neden olurken, bazı ilçelerde “ucuzluk” ya da “kurumların yönlendirmesi” gibi gerekçeler öne çıkmaktadır.

Bu sonuç, her ilçenin kendine özgü sosyo-mekânsal bağlamı ve yerleşim dinamiği olduğunu gösterir.

Politika ve Planlama Açısından Sonuç:

Belediyeler ve yerel yönetimler, göçmen/mülteci politikalarını “tek tip” değil, ilçelere özgü planlamalıdır. Özellikle sosyal konut, yönlendirme programları, akrabalık ağı politikaları ve ekonomik destekler ilçelere göre farklılaştırılmalıdır.

AVCILAR

Ki-kare değeri: 35.28 | $p = 0.9863$

AVCILAR ilçesinde verilen yanıtlar arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır. Bu sonuç, katılımcıların semt tercihlerinde belirli bir nedenin diğerlerinden daha fazla öne çıkmadığını, tercihlerin genel olarak rastlantısal dağıldığını göstermektedir. Bu ilçede belirgin bir yönlendirme, ekonomik neden ya da akraba etkisi görülmemektedir.

BAĞCILAR

Ki-kare değeri: 245.35 | $p < 0.0001$

BAĞCILAR ilçesinde tercih nedenleri arasında "Akrabalarımın/Suriyelilerin Yaşaması" ve "Deneyim ve Bilgilerime Dayalı Tercihim" gibi yanıtlar anlamlı şekilde öne çıkmaktadır. Ayrıca, "Kuruluşların/Kişilerin Yönlendirmesi" unsuru da dikkate değerdir. Bu durum, ilçede sosyal ağların ve yönlendirici etkilerin belirgin olduğunu göstermektedir.

BEYLİKDÜZÜ

Ki-kare değeri: 102.37 | $p = 0.0002$

BEYLİKDÜZÜ ilçesinde öne çıkan tercih nedenleri içinde "Akrabalarımın/Suriyelilerin Yaşaması" ve "Buranın Ucuz Olması" cevapları belirginleşmektedir. İlçenin görece daha uygun maliyetli yaşam koşulları ve akrabalık bağları tercihleri yönlendirmiştir.

ESENLER

Ki-kare değeri: 344.54 | $p < 0.0001$

ESENLER ilçesinde veriler sınırlı olmakla birlikte, mevcut dağılım diğer ilçelere göre anlamlı şekilde farklılık göstermektedir. Özellikle "Deneyim ve Bilgilerime Dayalı Tercih" ve "Ucuzluk" yanıtları tekil olarak belirtilmiştir. Bu durum ilçede düşük sayıda fakat net tercih nedenleri olduğunu işaret eder.

ESENYURT

Ki-kare değeri: 76.71 | $p = 0.0345$

ESENYURT ilçesinde semt tercihinde "Akrabalarımın/Suriyelilerin Yaşaması" öne çıkan nedendir. Veriler, Esenyurt'ta akrabalık bağlarının, göçmenlerin toplandığı merkezler ile ilişkili olduğunu ve tercihlere yön verdiğini göstermektedir.

GAZİOSMANPAŞA

Ki-kare değeri: 123.77 | $p < 0.0001$

Bu ilçede en yoğun verilen yanıtlar arasında "Akrabalarımın/Suriyelilerin Yaşaması", "Kuruluşların/Kişilerin Yönlendirmesi" ve "Buranın Ucuz Olması" vardır. Anlamlı farklılık, bu nedenlerin diğer ilçelere göre daha yoğun biçimde belirtilmesinden kaynaklanmaktadır. Gaziosmanpaşa'da hem sosyal ağlar hem yönlendirme hem de ekonomik nedenler birlikte etkilidir.

KAĞITHANE

Ki-kare değeri: 165.48 | $p < 0.0001$

KAGITHANE ilçesinde "Akrabalarımın Yaşamayı", "Kuruluşların Yönlendirmesi", "Deneyim ve Bilgi" gibi nedenlerin kombinasyonları dikkat çekmektedir. Bu ilçede göçmenlerin yerleşim tercihlerinde hem sosyal çevre hem yönlendirme hem de kişisel deneyimlerin etkili olduğu görölmektedir. Bu çeşitlilik, istatistiksel anlamlılığı da açıklamaktadır.

KÜÇÜKÇEKMECE

Ki-kare değeri: 379.26 | $p < 0.0001$

KÜÇÜKÇEKMECE ilçesi, tüm ilçeler arasında en yüksek ki-kare değeriine sahiptir. Bu durum, semt tercihi nedenlerinin çok çeşitli olduğunu ve diğer ilçelere kıyasla oldukça farklılaştığını göstermektedir. "Kuruluşların/Kişilerin Yönlendirmesi" ve "Deneyim ve Bilgilerime Dayalı Tercihim" gibi çok bileşenli cevaplar öne çıkmaktadır.

SULTANGAZİ

Ki-kare değeri: 238.35 | $p < 0.0001$

SULTANGAZİ ilçesinde en belirgin neden "Akrabalarımın/Suriyelilerin Yaşamayı" ve "Buranın Ucuz Olması" olarak verilmiştir. Bu ilçede toplumsal ağlar ve ekonomik uygunluk temel belirleyicilerdir. Bu durum, göçmen topluluklarının yoğunlaştığı bölgelerdeki temel dinamiklerle uyumludur.

13.2. Yaşanılan İlçeye Göre ““Oturduğunuz Semtte/İlçede Yaşanan Sorunlar”

İlçe	Serbestlik Derecesi	Ki-Kare Değeri	Anlamlılık Düzeyi (p)	Yorum
Avcılar	58	121,77	0	İlçedeki sorun dağılımı istatistiksel olarak anlamlıdır.
Bağcılar	58	119,98	0	İlçedeki sorun dağılımı istatistiksel olarak anlamlıdır.
Beylikdüzü	58	86,15	0,0096	İlçedeki sorun dağılımı istatistiksel olarak anlamlıdır.
Esenyurt	58	134,96	0	İlçedeki sorun dağılımı istatistiksel olarak anlamlıdır.
Kağıthane	58	139,28	0	İlçedeki sorun dağılımı istatistiksel olarak anlamlıdır.
Küçükçekmece	58	499,77	0	İlçedeki sorun dağılımı istatistiksel olarak anlamlıdır.
Sultangazi	58	334,2	0	İlçedeki sorun dağılımı istatistiksel olarak anlamlıdır.
Gaziosmanpaşa	58	147,75	0	İlçedeki sorun dağılımı istatistiksel olarak anlamlıdır.
Esenler	58	101,18	0,0004	İlçedeki sorun dağılımı istatistiksel olarak anlamlıdır.

ARAŞTIRMA YAPILAN 9 İLÇE GENELİ BAKIMINDAN “YAŞANILAN İLÇEYİ TERCİH NEDENİ”

AVCILAR

Ki-kare değeri: 121.77 | p değeri: < 0.0001

AVCILAR ilçesinde katılımcıların yaşadıkları sorun türleri, diğer ilçelerle kıyaslandığında anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır. Bu ilçede özellikle “hiçbir sorunumuz yok” cevabı baskınken, bazı tekil sorunlar (ör. sosyal olanak eksikliği) dikkat çekmektedir. Sorun algısı daha sınırlı ve tekil nedenlere dayalıdır.

BAĞCILAR

Ki-kare değeri: 119.98 | p değeri: < 0.0001

BAĞCILAR ilçesi, yoğun göç alması ve düşük gelir düzeyine sahip grupların yerleşim yeri olması nedeniyle, çeşitli sorun türlerinin belirtildiği ilçelerdendir. Barınma, eğitim ve iş bulma zorlukları bu ilçede öne çıkmıştır. Bu nedenle sorun dağılımı istatistiksel olarak anlamlıdır.

BEYLİKDÜZÜ

Ki-kare değeri: 86.15 | p değeri: 0.0096

BEYLİKDÜZÜ’nde sorun çeşitliliği sınırlı kalmakla birlikte, bazı özel alanlara odaklanan yanıtlar (örneğin güvenlik veya ulaşım gibi) sorunların ilçeye özgü algılandığını

göstermektedir. Anlamlılık düzeyi daha düşük olsa da, sorun türlerinin dağılımı anlamlıdır.

ESENYURT

Ki-kare değeri: 134.96 | p değeri: < 0.0001

ESENYURT, İstanbul'un göçmen yoğunluğu en yüksek ilçelerinden biridir. Burada barınma, sağlık hizmetlerine erişim ve sosyo-ekonomik dışlanma gibi sorunlar sıkça ifade edilmiştir. Sorunların çeşitliliği ve yoğunluğu nedeniyle dağılım anlamlıdır.

KAĞITHANE

Ki-kare değeri: 139.28 | p değeri: < 0.0001

KAĞITHANE ilçesinde çok sayıda sorun türünün ifade edilmesi (özellikle ulaşım, sosyal uyum, güvenlik) bu ilçedeki yaşam koşullarının diğer ilçelerden farklı algılandığını ortaya koymaktadır. Sorun algısındaki çeşitlilik, istatistiksel olarak anlamlı bir dağılıma işaret etmektedir.

KÜÇÜKÇEKMECE

Ki-kare değeri: 499.77 | p değeri: < 0.0001

Tüm ilçeler içinde en yüksek farklılık katsayısına sahip olan KÜÇÜKÇEKMECE, katılımcıların çok çeşitli sorunlar bildirdiği bir ilçedir. Uyum sorunları, kamu hizmetlerinde memnuniyetsizlik, barınma ve mahalle içi ilişkiler gibi geniş bir sorun yelpazesi kaydedilmiştir. Bu ilçede mekânsal ve sosyal ayrışma oldukça belirgindir.

SULTANGAZİ

Ki-kare değeri: 334.20 | p değeri: < 0.0001

SULTANGAZİ ilçesinde akrabalık bağlarının güçlü olduğu görülmekle birlikte, kamusal hizmetlerden yeterince yararlanamama, dışlanma ve eğitim olanaklarının sınırlılığı gibi sorunlar ön plana çıkmıştır. Bu durum ilçeye özgü sosyal yapının sorunları şekillendirdiğini göstermektedir.

GAZİOSMANPAŞA

Ki-kare değeri: 147.75 | p değeri: < 0.0001

GAZİOSMANPAŞA ilçesinde işsizlik, altyapı eksikliği ve kamu hizmetlerine erişimle ilgili sorunlar baskındır. İlçedeki sorun algısı, diğer ilçelerden anlamlı şekilde farklılaşmıştır.

ESENLER

Ki-kare değeri: 101.18 | p değeri: 0.0004

ESENLER ilçesinde daha çok sınırlı sayıda sorun türü bildirilmiştir. Ancak yine de bu sorunların frekanslarındaki farklılık, ilçeye özgü bir sorun dağılımını göstermektedir. Sosyal dışlanma ve barınma gibi temel sorunlar dikkat çekmektedir.

14. SONUÇ RAPORU

Göç , Kentsel Gelişim ve kentsel Yaşanabilirlik Projesi kapsamında, 1. Faz olarak, İstanbul Rumeli Üniversitesi Bilimsel Araştırma programı desteğiyle, Küresel politikalar Uygulama ve Araştırma Merkezi (RUPAM) tarafından gerçekleştirilen bu anket araştırması, Suriyeli geçici koruma statülü nüfusun ülke toplam nüfusu içinde %4'lere ulaşması nedeniyle gerçekleştirilmiştir.

Türkiye, Suriye kaynaklı göç sürecinde başlarda, 2011-2014) geçiş ülkesi olarak kabul edilmiştir. Ancak devam eden dönemde varış ülkesi konumunda bulunduğu söylenebilir.

Suriye kaynaklı göç hareketliliğinin varış mekanı Avrupa ülkeleri kabul edilmektedir. Ancak geçici koruma statülü GKS Suriyeliler arasında, düzensiz ya da düzenli göçmen olarak, varış mekânına erişim olanakları kısıtlıdır.

Suriye, göç hareketliliğinde kaynak ülke durumundadır ve bu alanda göç hareketliliği Ülke içinde yerinden edilmiş kişiler kategorisinde (IDP) devam etmektedir.

Dolayısıyla Türkiye, 10 yılı aşan göç yönetimi deneyiminde, göç eden nüfusun kalıcılığıyla durumuyla karşı karşıya bulunmaktadır.

Birinci faz olan bu anket araştırmasında elde edilen verilerin yorumlanmasından kaçınılmış, sadece tabloların izah edilmesine odaklanılmıştır. Çünkü varış ve kaynak mekanlardaki hareketlilikle birlikte Türkiye (transit-varış) durumunun değerlendirilmesi gerekliliği bu araştırmada yöntemsel nedenlerle kabul edilmiştir.

EKLER

E.1. Arapça Sorular

	نموذج الاستبيان
1	العمر
2	النوع
	ذكر
	نث
3	الحاله الاجتماعيه
	م فح
	عزب
4	عدد الاطفال اليت تم انجابهم في سوريا
5	عدد الاطفال اليت تم انجابهم في تركيا
6	آخر مرحله تعليميه انهيتا في سوريا
	غ رت متعلم
	تعليم غ رت مسجل
	تعليم ابتدائي
	تعليم متوسط
	تعليم ثانوي
	جامع
	دراسات عليا
7	المرحلة التعليميه التي انهيتها في تركيا
	غ رت متعلم
	تعليم غ رت مسجل
	تعليم ابتدائي
	تعليم متوسط
	تعليم ثانوي
	جامع
	دراسات عليا
8	القطاع الذي تعمل به في سوريا
	حكوم
	خاص
9	القطاع الذي تعمل به في تركيا
	حكوم
	خاص
10	محل الميلاد في سوريا
	سبل
	قرية

	مدينه
	مقاطعه
	ضبعه
	محافظة كبرته (دمشق \ حلب \....)
11	محل الاقامه في سوريا
	سبيل
	قرية
	مدينه
	مقاطعه
	ضبعه
	محافظة كبرته (دمشق \ حلب \....)
12	ول مدينه تركيه وصلتكم اليها
13	مده اقامتكم في اول مدينه تركيه وصلتكم اليها
14	ول حج استقرتيم به داخل اسطنبول
15	عدد المناطق التي عشت بها في اسطنبول
16	حاله بقالك في تركيا
	مواطن
	لاج
	مهاجر
	هارب \ افار
	بلون هوبه
	تخل هوبه اجنبيه
17	حاله العمل
	تاجر
	عامل
	رجل اعمال
	اعمال حرة (طبيب \ محام \ محاسب \ مهندس \....)
18	حاله ال لشاكة الخاصه بك
	يوجد
	لا يوجد
19	جنسيه (شيك)
	رك
	سوري
	جنسيه اخرى
20	هل لديك وظيفة اخري مدفوعه الاجر
	نعم

	لا
21	صفة لاجر الذي تتلقاه
	إتـب
	علاوه
	جـد يوميه (غ رت ثابت)
22	ما هو عدد المعال ي في عائلتك
	طفل (0+ \..18-)
	شاب (+..18 \..30-)
	بالغ (+..31 \..60-)
	كبار السن (+61....)
23	عدد الافراد غ ي المعال ي في عائلتك
	طفل (0+ \..18-)
	شاب (+..18 \..30-)
	بالغ (+..31 \..60-)
	كبار السن (+61....)
24	صفة العقار الذي تسكن فيه
	إيجار
	تمليك
	تخيم \ بيت متنقل
	سكن اخر
25	هل مكان سكنك كب ي بما يكفي لعائلتك
	نعم
	لا
26	هل تجد نوعيه السكن جيده بما يكفي
	نعم
	لا
27	لماذا تفضل السكن في ذلك ال جـ
	سكن فيه اقربائك
	سكن فيه سوريون
	توصيه من اشخاص تعرفهم \ منظمات
	بناء على تجربـث الشخصيه
28	هل تفكر في نفي ي ال جـ الذي تسكن فيه
	نعم
	لا
29	السبب في رغبتك في نفي ي ال جـ
	الإبتعاد عن الج رتان
	مشكله في النظام العام
	قله الفرص الاجتماعيه
	المسافه الى العمل
	الحصول على دخل الك ت
30	المشكلات التي تجعل علاقتك بجـ بانك صعبه في منطقتك

	اختلاف اللغة
	اختلاف العقيدة
	اختلاف التقاليد
	اختلاف الثقافى (الطعام \ ال شباب)
	اختلاف الثقافى (الملابس)

E.2. Türkçe – Arapça Sorular

1	Yaşınız.	العمر
18+ AÇILIR PENCERE) 18'DEN BAŞLAYARAK SEÇENEKLER		
18-25, 26-30, 31-40, 41-50, 51-64, 65-80, 81+		
2	Cinsiyetiniz	الجنس
		Kadın
	Erkek	ذكر
3	Medeni Durumunuz	الحالة المدنية
		Evli
		Bekar
4	Çocuk Sayınız	عدد الاطفال
		Çocuğum Yok
		Çocuğum var
	Kaç Çocuk:	كم طفل
5	Türkiye Doğumlu Çocuk Sayınız	هل هناك اطفال تمت ولادتهم في تركيا
	??	
6	Suriye'de Bitirdiğiniz Son okul	المرحلة الدراسية التي انتهيتوها في سوريا
	Okula gitmedim ya da ilkokuldan terk	لم اذهب أو تركت المدرسة
		İlkokul mezunu
		Ortaokul mezunu
		Lise mezunu
		Üniversite mezunu
		Lisans Üstü mezunu
		Doktorası
7	Suriye'de Çalışıyor muydunuz	هل كنت تعمل في سوريا
	Evet	نعم
	Hayır	لا
		Bazen
		Öğrenciydim
		Ev kadınıydım
		Emekliyim
8	Suriye'de Yaşadığınız Yerin Türür	نوعه المكان الذي كنتم تعيشون به في سوريا
		Göçer
		Mezra
		Köy
		Kasaba
	İlçe	حي
		Kent
		Büyük kent (Halep, Şam)
9	İstanbul'da Hangi İlçede Yaşıyorsunuz	في أي منطقة تعيشون في اسطنبول

AÇILIR PENCERE 39 İLÇE	
10	Türkiye'deki Statünüz وضعك الحالي في تركيا
	Geçici Koruma تحت الحماية المؤقتة
	Vatandaş مواطن تركي
	İkamet إقامة
	Kayıtsız بدون قيد
	Diğer أخرى
11	Türkiye'de Çalışıyor musunuz? هل تعمل في تركيا?
	Hayır لا
	Evet نعم
	Öğrenciyim أنا طالب
	Ev kadınıyım ربة منزل
	Emekliyim متقاعد
	İş Arıyorum أبحث عن عمل
	Çalışıyordum Ama Şimdi Değil ان كنت اعمل لكني لمست كذلك الان
12	Çalışıyorsanız Çalışma Şekliniz Nedir ما هو شكل عملك الحالي؟
	Aylık Ücretli çalışıyorum باجر شهري
	Gündelik çalışıyorum باجر يومي
	Kendi işimde/işyerimde çalışıyorum في عملي الخاص. انا صاحب العمل
	Öğretmen أنا طالب
	Diğer ... أخرى
13	“Kendi işimde/işyerimde çalışıyorum” cevabı verenlere sorulacak:
	Türklerle, GKS Suriyeliler le ya da Başka Ülke Vatandaşları ile Ortaklığınız var mı?
	إذا كنت تعمل في عملك الخاص هل لديك شريك سوري او تركي او يحمل جنسية أخرى.
	Var, Türklerle يوجد تركي
	Var, GKS Suriyeliler le يوجد سوري
	Var, hem Türk hem GKS Suriyeliler le يوجد تركي يحمل الجنسية السورية
	Var, diğer ülke vatandaşları ile يوجد يحمل جنسية أخرى
	Var, diğer ülke vatandaşları ve GKS Suriyeliler ile نعم يوجد, سوريين و جنسيات أخرى
	Var, Türkler, GKS Suriyeliler ve diğer ülke vatandaşları ile
	يوجد اترك سوريين وجنسيات أخ
	Ortaklığım Yok ليس لدي شريك
14	Bakmakla Yükümlü Olduğu Fert Sayısı Nedir عدد الأفراد الذين تعول
	KİMSE YOK لا يوجد أحد
	VAR: ... KİŞİ عدد....
	Çocuk (+0../17) : ... KİŞİ أطفال
	Genç (+18../-30..) : ... KİŞİ شباب

	Yetişkin (+31../-64..) : ... KİŞİبلغ
	Yaşlı (+65../-....) : ... KİŞİمسن
	Engelli: ... KİŞİمعاق
1	5 Oturduğunuz Konuta Ne Kadar Kira Ödüyorsunuz?
	كم إيجار المكان الذي تقيمون فيه ؟
	0-99
	100-299
	300-499
	500-749
	750-999
	1000-1249
	1250-1499
	1500-1999
	2000-2999
	3000 +
	Kira ödemiyorum
1	6 Yaşadığınız konutun kalitesini ne kadar yeterli buluyorsunuz
	من وجهه نظرك هل مكان إقامتكم جيد بالقدر الكافي
	Çok iyiجدا
	İyiجيد
	İdare eder/orta / غير سي
	Kötüسيء
	Çok Kötüلغاية سيء
1	7 İstanbul'dan önce Türkiye'de başka kentte yaşadıysanız, İstanbul'a gelme nedeniniz nedir?
	السبب وراء ترك المدينة الأولى التي كنتم فيها قبل المجيء(Çoklu seçenek)
	أصدقائي/ يعيش هنا اقاربي Akrabalarımın / GKS Suriyeliler in Yaşamaları
	ممكن تواجد المؤسسات والخدمات هنا Kuruluşların / Kişilerin yönlendirmesi
	Deneyim ve Bilgilerime Dayalı Tercihimتجربه شخصيه
	الأسعار هنا رخيصةBuranın ucuz olması
	الدولة وضعت هناDevlet Yerleştirdi
	من أجل إيجاد عملİş bulmak için
	من أجل ان يحصل ابنائي عل تعليم أفضلÇocuklarım daha iyi eğitim alsınlar diye
	من أجل الحصول على خدمات اجتماعيه افضلKamu hizmetlerinden daha iyi yararlanmak için

19	Oturduğunuz Semt / Mahalleyi Tercih Etme Nedeniniz (çoklu seçenek)
	لماذا تفضل البقاء في الحي الذي تسكن فيه
	أقربائي / يعيش هنا أصدقائيAkrabalarımın / GKS Suriyeliler in Yaşamaları
	قريب من المؤسسات و الخدمات العامةKuruluşların / Kişilerin yönlendirmesi
	بناء على تجربتي الشخصيةDeneyim ve Bilgilerime Dayalı Tercihim
	هذا الاسعار ارخص قليلاBuranın ucuz olması
	الدوله وضعت في هذا المكانDevlet Yerleşti
20	Oturduğunuz Semtte/İlçede Aşağıdaki Sorunlardan Hangilerini Yaşıyorsunuz (çoklu cevap)
	هل تواجهتم بأي مشكله في محل إقامتكم
	لا يوجد اي مشكله على الإطلاقHiçbir sorununuz yok
	استبعاد من الجيرانKomşularımın Dışlaması
	() مشكله مع الامنAsayiş Sorunu
	المرافق الاجتماعيه قليلهSosyal Olanakların Azlığı
	خدمات البلديه غير كافيهBelediye hizmetlerinin/desteğinin yetersiz olması
	يجاد العملİş bulmak
	وفر دخل اكبرDaha İyi Gelir Elde Etmek
	وجود عندكبير من السوريين واللاجئينÇok Suriyeli / Mülteci olması
	أخرى...Diğer...
21	Oturduğunuz Semtte Türk Komşularınızla ilişkilerinizi Zorlaştıran Durumların Neler Olduğunu düşünürsünüz (çoklu cevap)
	علاقتنا بلا مشاكلİlişkilerimiz sorunsuz
	فرق اللغهDil Farklılığı
	اختلاف العادات والتقاليدYaşam tarzı farklılığı
	اختلاف العقيدةİnanç Farklılığı
	اختلاف ثقافي في الأكل و الشربKültürel Farklılık - Yeme/İçme
	اختلاف ثقافي في طريقة الملابسKültürel Farklılık - Giyim
	لا يوجد عملİş bulma /çalışıyor olma
	ارتفاع الاجاراتKiralara artması
22	Toplumda Ayrımcılığa uğradığınızı düşünüyor musunuz
	هل تعتقد انك تتعرض للتمييز المجتمعي(الخصمية)
	لا اعتقد ابدًاKesinlikle düşünmüyorum
	لا اعتقدDüşünmüyorum
	حيثًاBazen
	اعتد ذلكDüşünüyorum
	لأنك اعتقد ذلكKesinlikle düşünüyorum

2	Kamu hizmetlerinde Ayrımcılığa uğradığınızı düşünüyor musunuz
3	هل تعتقد أنك تتعرض للتمييز العنصري في الحصول على الخدمات العامة
	بالأكيد لا اعتقد ذلك Kesinlikle düşünmüyorum
	لا اعتقد düşünmüyorum
	Bazen أحيانا
	اعتد ذلك düşünüyorum
	بالأكيد اعتقد ذلك Kesinlikle düşünüyorum
2	Siz ve aile fertlerinizin İstanbul'a Türkiye'ye Uyum sağladığınızı düşünüyor musunuz
4	هل تعتقد أنك وعائلتك استطعتم التكيف (الإمتثال) في تركيا بشكل عام
	Kesinlikle çok uyum sağladık بالتأكيد يتكيف بشكل جيد
	Evet uyum sağladık لا بأس بذلك
	Kismen غير متأكد
	Hayır uyum sağlayamadık لمست متكيف جيداً
	Kesinlikle uyum sağlayamadık لم استطع التكيف على الإطلاق
2	Yaşadığınız bu ilçede hangi Kamu Hizmetlerinden memnunsunuz
5	Çoklu cevap في محل إقامتكم أي الخدمات انت ممنن لوجودها من الخدمات العامة
	Kent / belediye hizmetleri خدمات البلدية
	Sağlık hizmetleri لخدمات الصحية
	Eğitim hizmetleri لخدمات التعليم
	Çalışma Hizmetleri لخدمات الحصول على عمل
	Diğer لخدمات أخرى

Tablo 48 – Ki Kare Test Raporları

İlçe	Soru	Ki-Kare Değeri	p Değeri	Açıklama
Avcılar	Sıra	5728	0,4677	AVCILAR ilçesinde 'Sıra' sorusuna verilen yanıtların dağılımı, diğer ilçelere kıyasla istatistiksel olarak anlamlı değil bulunmuştur (Ki-kare: 5728.0, p: 0.4677). Bu, söz konusu konuda AVCILAR ilçesindeki yanıtların benzerlik gösterdiğini göstermektedir.
Avcılar	Yaşınız	78,06	0,2924	AVCILAR ilçesinde 'Yaşınız' sorusuna verilen yanıtların dağılımı, diğer ilçelere kıyasla istatistiksel olarak anlamlı değil bulunmuştur (Ki-kare: 78.06, p: 0.2924). Bu, söz konusu konuda AVCILAR ilçesindeki yanıtların benzerlik gösterdiğini göstermektedir.
Avcılar	Cinsiyetiniz	50,99	0	AVCILAR ilçesinde 'Cinsiyetiniz' sorusuna verilen yanıtların dağılımı, diğer ilçelere kıyasla istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur (Ki-kare: 50.99, p: 0.0). Bu, söz konusu konuda AVCILAR ilçesindeki yanıtların farklılaştığını göstermektedir.
Avcılar	Medeni Durum	28,09	0,0308	AVCILAR ilçesinde 'Medeni Durum' sorusuna verilen yanıtların dağılımı, diğer ilçelere kıyasla istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur (Ki-kare: 28.09, p: 0.0308). Bu, söz konusu konuda AVCILAR ilçesindeki yanıtların farklılaştığını göstermektedir.
Avcılar	Çocuk Sayınız	150,77	0,0019	AVCILAR ilçesinde 'Çocuk Sayınız' sorusuna verilen yanıtların dağılımı, diğer ilçelere kıyasla istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur (Ki-kare: 150.77, p: 0.0019). Bu, söz konusu konuda AVCILAR ilçesindeki yanıtların farklılaştığını göstermektedir.
Avcılar	Türkiye'de Doğan çocuk	64,54	0,0006	AVCILAR ilçesinde 'Türkiye'de Doğan çocuk' sorusuna verilen yanıtların dağılımı, diğer ilçelere kıyasla istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur (Ki-kare: 64.54, p: 0.0006). Bu, söz konusu konuda AVCILAR ilçesindeki yanıtların farklılaştığını göstermektedir.
Avcılar	Suriye'de Bitirdiğiniz Son Okul	750,16	0	AVCILAR ilçesinde 'Suriye'de Bitirdiğiniz Son Okul' sorusuna verilen yanıtların dağılımı, diğer ilçelere kıyasla istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur (Ki-kare: 750.16, p: 0.0). Bu, söz konusu konuda AVCILAR ilçesindeki yanıtların farklılaştığını göstermektedir.
Avcılar	Suriye'de Çalışıyor muydunuz ?	363,99	0	AVCILAR ilçesinde 'Suriye'de Çalışıyor muydunuz ?' sorusuna verilen yanıtların dağılımı, diğer ilçelere kıyasla istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur (Ki-kare: 363.99, p: 0.0). Bu, söz konusu konuda AVCILAR ilçesindeki yanıtların farklılaştığını göstermektedir.
Avcılar	Suriye'de Yaşadığınız Yerin Türü	355,58	0	AVCILAR ilçesinde 'Suriye'de Yaşadığınız Yerin Türü' sorusuna verilen yanıtların dağılımı, diğer ilçelere kıyasla istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur (Ki-kare: 355.58, p: 0.0). Bu, söz konusu konuda AVCILAR ilçesindeki yanıtların farklılaştığını göstermektedir.
Avcılar	Türkiye'deki Statünüz	109,79	0	AVCILAR ilçesinde 'Türkiye'deki Statünüz' sorusuna verilen yanıtların dağılımı, diğer ilçelere kıyasla istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur (Ki-kare: 109.79, p: 0.0). Bu, söz konusu konuda AVCILAR ilçesindeki yanıtların farklılaştığını göstermektedir.

Avcılar	Türkiye'de Çalışıyor musunuz?	370,9	0	AVCILAR ilçesinde 'Türkiye'de Çalışıyor musunuz?' sorusuna verilen yanıtların dağılımı, diğer ilçelere kıyasla istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur (Ki-kare: 370.9, p: 0.0). Bu, söz konusu konuda AVCILAR ilçesindeki yanıtların farklılaştığını göstermektedir.
Avcılar	Çalışma Saatleriniz Nedir?	332,2	0	AVCILAR ilçesinde 'Çalışma Saatleriniz Nedir?' sorusuna verilen yanıtların dağılımı, diğer ilçelere kıyasla istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur (Ki-kare: 332.2, p: 0.0). Bu, söz konusu konuda AVCILAR ilçesindeki yanıtların farklılaştığını göstermektedir.
Avcılar	Türkiye'de Türklerle yada Başka Ülke Vatandaşları ile Ortaklığınız Var mı?	177,35	0	AVCILAR ilçesinde 'Türkiye'de Türklerle yada Başka Ülke Vatandaşları ile Ortaklığınız Var mı?' sorusuna verilen yanıtların dağılımı, diğer ilçelere kıyasla istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur (Ki-kare: 177.35, p: 0.0). Bu, söz konusu konuda AVCILAR ilçesindeki yanıtların farklılaştığını göstermektedir.
Avcılar	Bakmakla Yükümlü Olduğunuz Fert Sayısı	883,77	0	AVCILAR ilçesinde 'Bakmakla Yükümlü Olduğunuz Fert Sayısı' sorusuna verilen yanıtların dağılımı, diğer ilçelere kıyasla istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur (Ki-kare: 883.77, p: 0.0). Bu, söz konusu konuda AVCILAR ilçesindeki yanıtların farklılaştığını göstermektedir.
Avcılar	Oturduğunuz Konuta Ne Kadar Kira Ödüyorsunuz	240,19	0	AVCILAR ilçesinde 'Oturduğunuz Konuta Ne Kadar Kira Ödüyorsunuz' sorusuna verilen yanıtların dağılımı, diğer ilçelere kıyasla istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur (Ki-kare: 240.19, p: 0.0). Bu, söz konusu konuda AVCILAR ilçesindeki yanıtların farklılaştığını göstermektedir.
Avcılar	Yaşadığınız Konutun Kalitesini Ne Kadar Yeterli Buluyorsunuz?	430,17	0	AVCILAR ilçesinde 'Yaşadığınız Konutun Kalitesini Ne Kadar Yeterli Buluyorsunuz?' sorusuna verilen yanıtların dağılımı, diğer ilçelere kıyasla istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur (Ki-kare: 430.17, p: 0.0). Bu, söz konusu konuda AVCILAR ilçesindeki yanıtların farklılaştığını göstermektedir.
Avcılar	İstanbul'dan Önce Türkiye'de Başka Kentte Yaşadınız mı?	163,79	0	AVCILAR ilçesinde 'İstanbul'dan Önce Türkiye'de Başka Kentte Yaşadınız mı?' sorusuna verilen yanıtların dağılımı, diğer ilçelere kıyasla istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur (Ki-kare: 163.79, p: 0.0). Bu, söz konusu konuda AVCILAR ilçesindeki yanıtların farklılaştığını göstermektedir.
Avcılar	Başka Kentten İstanbul'a Gelme Nedeniniz?	277,68	0,0002	AVCILAR ilçesinde 'Başka Kentten İstanbul'a Gelme Nedeniniz?' sorusuna verilen yanıtların dağılımı, diğer ilçelere kıyasla istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur (Ki-kare: 277.68, p: 0.0002). Bu, söz konusu konuda AVCILAR ilçesindeki yanıtların farklılaştığını göstermektedir.
Avcılar	Oturduğunuz Semti/İlçeyi Tercih Etme Nedeniniz?	1123,26	0	AVCILAR ilçesinde 'Oturduğunuz Semti/İlçeyi Tercih Etme Nedeniniz?' sorusuna verilen yanıtların dağılımı, diğer ilçelere kıyasla istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur (Ki-kare: 1123.26, p: 0.0). Bu, söz konusu konuda AVCILAR ilçesindeki yanıtların farklılaştığını göstermektedir.
Avcılar	Oturduğunuz Semtte/İlçede Hangi Sorunları Yaşıyorsunuz?	1488,44	0	AVCILAR ilçesinde 'Oturduğunuz Semtte/İlçede Hangi Sorunları Yaşıyorsunuz?' sorusuna verilen yanıtların dağılımı, diğer ilçelere kıyasla istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur (Ki-kare: 1488.44, p: 0.0). Bu, söz konusu konuda AVCILAR ilçesindeki yanıtların farklılaştığını göstermektedir.
Avcılar	Oturduğunuz Semtte Türk Komşularınızla İlişkilerinizi Zorlaştıran Nedenler Nelerdir?	328,08	0	AVCILAR ilçesinde 'Oturduğunuz Semtte Türk Komşularınızla İlişkilerinizi Zorlaştıran Nedenler Nelerdir?' sorusuna verilen yanıtların dağılımı, diğer ilçelere kıyasla istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur (Ki-kare: 328.08, p: 0.0). Bu, söz konusu konuda AVCILAR ilçesindeki yanıtların farklılaştığını göstermektedir.

Avcılar	Toplumda Ayrımcılığa Uğradığınızı Düşünüyor musunuz?	144,23	0,0011	AVCILAR ilçesinde 'Toplumda Ayrımcılığa Uğradığınızı Düşünüyor musunuz?' sorusuna verilen yanıtların dağılımı, diğer ilçelere kıyasla istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur (Ki-kare: 144.23, p: 0.0011). Bu, söz konusu konuda AVCILAR ilçesindeki yanıtların farklılaştığını göstermektedir.
Avcılar	Kamu Hizmetlerinde Ayrımcılığa Uğradığınızı Düşünüyor musunuz?	166,7	0	AVCILAR ilçesinde 'Kamu Hizmetlerinde Ayrımcılığa Uğradığınızı Düşünüyor musunuz?' sorusuna verilen yanıtların dağılımı, diğer ilçelere kıyasla istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur (Ki-kare: 166.7, p: 0.0). Bu, söz konusu konuda AVCILAR ilçesindeki yanıtların farklılaştığını göstermektedir.
Avcılar	Siz ve Aile Fertleriniz Türkiye'ye Uyum Sağladığınızı Düşünüyor musunuz?	192,29	0	AVCILAR ilçesinde 'Siz ve Aile Fertleriniz Türkiye'ye Uyum Sağladığınızı Düşünüyor musunuz?' sorusuna verilen yanıtların dağılımı, diğer ilçelere kıyasla istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur (Ki-kare: 192.29, p: 0.0). Bu, söz konusu konuda AVCILAR ilçesindeki yanıtların farklılaştığını göstermektedir.
Avcılar	Yaşadığınız İlçede Hangi Kamu Hizmetinden Memnunsunuz ?	1383,01	0	AVCILAR ilçesinde 'Yaşadığınız İlçede Hangi Kamu Hizmetinden Memnunsunuz?' sorusuna verilen yanıtların dağılımı, diğer ilçelere kıyasla istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur (Ki-kare: 1383.01, p: 0.0). Bu, söz konusu konuda AVCILAR ilçesindeki yanıtların farklılaştığını göstermektedir.
Bağcılar	Sıra	5728	0,4677	BAĞCILAR ilçesinde 'Sıra' sorusuna verilen yanıtların dağılımı, diğer ilçelere kıyasla istatistiksel olarak anlamlı değil bulunmuştur (Ki-kare: 5728.0, p: 0.4677). Bu, söz konusu konuda BAĞCILAR ilçesindeki yanıtların benzerlik gösterdiğini göstermektedir.
Bağcılar	Yaşınız	78,06	0,2924	BAĞCILAR ilçesinde 'Yaşınız' sorusuna verilen yanıtların dağılımı, diğer ilçelere kıyasla istatistiksel olarak anlamlı değil bulunmuştur (Ki-kare: 78.06, p: 0.2924). Bu, söz konusu konuda BAĞCILAR ilçesindeki yanıtların benzerlik gösterdiğini göstermektedir.
Bağcılar	Cinsiyetiniz	50,99	0	BAĞCILAR ilçesinde 'Cinsiyetiniz' sorusuna verilen yanıtların dağılımı, diğer ilçelere kıyasla istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur (Ki-kare: 50.99, p: 0.0). Bu, söz konusu konuda BAĞCILAR ilçesindeki yanıtların farklılaştığını göstermektedir.
Bağcılar	Medeni Durum	28,09	0,0308	BAĞCILAR ilçesinde 'Medeni Durum' sorusuna verilen yanıtların dağılımı, diğer ilçelere kıyasla istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur (Ki-kare: 28.09, p: 0.0308). Bu, söz konusu konuda BAĞCILAR ilçesindeki yanıtların farklılaştığını göstermektedir.
Bağcılar	Çocuk Sayınız	150,77	0,0019	BAĞCILAR ilçesinde 'Çocuk Sayınız' sorusuna verilen yanıtların dağılımı, diğer ilçelere kıyasla istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur (Ki-kare: 150.77, p: 0.0019). Bu, söz konusu konuda BAĞCILAR ilçesindeki yanıtların farklılaştığını göstermektedir.
Bağcılar	Türkiye'de Doğan çocuk	64,54	0,0006	BAĞCILAR ilçesinde 'Türkiye'de Doğan çocuk' sorusuna verilen yanıtların dağılımı, diğer ilçelere kıyasla istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur (Ki-kare: 64.54, p: 0.0006). Bu, söz konusu konuda BAĞCILAR ilçesindeki yanıtların farklılaştığını göstermektedir.
Bağcılar	Suriye'de Bitirdiğiniz Son Okul	750,16	0	BAĞCILAR ilçesinde 'Suriye'de Bitirdiğiniz Son Okul' sorusuna verilen yanıtların dağılımı, diğer ilçelere kıyasla istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur (Ki-kare: 750.16, p: 0.0). Bu, söz konusu konuda BAĞCILAR ilçesindeki yanıtların farklılaştığını göstermektedir.
Bağcılar	Suriye'de Çalışıyor muydunuz ?	363,99	0	BAĞCILAR ilçesinde 'Suriye'de Çalışıyor muydunuz ?' sorusuna verilen yanıtların dağılımı, diğer ilçelere kıyasla istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur (Ki-kare: 363.99, p: 0.0). Bu, söz konusu konuda BAĞCILAR ilçesindeki yanıtların farklılaştığını göstermektedir.

Bağcılar	Suriye'de Yaşadığınız Yerin Türü	355,58	0	BAĞCILAR ilçesinde 'Suriye'de Yaşadığınız Yerin Türü' sorusuna verilen yanıtların dağılımı, diğer ilçelere kıyasla istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur (Ki-kare: 355.58, p: 0.0). Bu, söz konusu konuda BAĞCILAR ilçesindeki yanıtların farklılaştığını göstermektedir.
Bağcılar	Türkiye'deki Statünüz	109,79	0	BAĞCILAR ilçesinde 'Türkiye'deki Statünüz' sorusuna verilen yanıtların dağılımı, diğer ilçelere kıyasla istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur (Ki-kare: 109.79, p: 0.0). Bu, söz konusu konuda BAĞCILAR ilçesindeki yanıtların farklılaştığını göstermektedir.
Bağcılar	Türkiye'de Çalışıyor musunuz?	370,9	0	BAĞCILAR ilçesinde 'Türkiye'de Çalışıyor musunuz?' sorusuna verilen yanıtların dağılımı, diğer ilçelere kıyasla istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur (Ki-kare: 370.9, p: 0.0). Bu, söz konusu konuda BAĞCILAR ilçesindeki yanıtların farklılaştığını göstermektedir.
Bağcılar	Çalışma Saatleriniz Nedir?	332,2	0	BAĞCILAR ilçesinde 'Çalışma Saatleriniz Nedir?' sorusuna verilen yanıtların dağılımı, diğer ilçelere kıyasla istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur (Ki-kare: 332.2, p: 0.0). Bu, söz konusu konuda BAĞCILAR ilçesindeki yanıtların farklılaştığını göstermektedir.
Bağcılar	Türkiye'de Türklerle yada Başka Ülke Vatandaşları ile Ortaklığınız Var mı?	177,35	0	BAĞCILAR ilçesinde 'Türkiye'de Türklerle yada Başka Ülke Vatandaşları ile Ortaklığınız Var mı?' sorusuna verilen yanıtların dağılımı, diğer ilçelere kıyasla istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur (Ki-kare: 177.35, p: 0.0). Bu, söz konusu konuda BAĞCILAR ilçesindeki yanıtların farklılaştığını göstermektedir.
Bağcılar	Bakmakla Yükümlü Olduğunuz Fert Sayısı	883,77	0	BAĞCILAR ilçesinde 'Bakmakla Yükümlü Olduğunuz Fert Sayısı' sorusuna verilen yanıtların dağılımı, diğer ilçelere kıyasla istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur (Ki-kare: 883.77, p: 0.0). Bu, söz konusu konuda BAĞCILAR ilçesindeki yanıtların farklılaştığını göstermektedir.
Bağcılar	Oturduğunuz Konuta Ne Kadar Kira Ödüyorsunuz	240,19	0	BAĞCILAR ilçesinde 'Oturduğunuz Konuta Ne Kadar Kira Ödüyorsunuz' sorusuna verilen yanıtların dağılımı, diğer ilçelere kıyasla istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur (Ki-kare: 240.19, p: 0.0). Bu, söz konusu konuda BAĞCILAR ilçesindeki yanıtların farklılaştığını göstermektedir.
Bağcılar	Yaşadığınız Konutun Kalitesini Ne Kadar Yeterli Buluyorsunuz?	430,17	0	BAĞCILAR ilçesinde 'Yaşadığınız Konutun Kalitesini Ne Kadar Yeterli Buluyorsunuz?' sorusuna verilen yanıtların dağılımı, diğer ilçelere kıyasla istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur (Ki-kare: 430.17, p: 0.0). Bu, söz konusu konuda BAĞCILAR ilçesindeki yanıtların farklılaştığını göstermektedir.
Bağcılar	İstanbul'dan Önce Türkiye'de Başka Kentte Yaşadınız mı?	163,79	0	BAĞCILAR ilçesinde 'İstanbul'dan Önce Türkiye'de Başka Kentte Yaşadınız mı?' sorusuna verilen yanıtların dağılımı, diğer ilçelere kıyasla istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur (Ki-kare: 163.79, p: 0.0). Bu, söz konusu konuda BAĞCILAR ilçesindeki yanıtların farklılaştığını göstermektedir.
Bağcılar	Başka Kentten İstanbul'a Gelme Nedeniniz?	277,68	0,0002	BAĞCILAR ilçesinde 'Başka Kentten İstanbul'a Gelme Nedeniniz?' sorusuna verilen yanıtların dağılımı, diğer ilçelere kıyasla istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur (Ki-kare: 277.68, p: 0.0002). Bu, söz konusu konuda BAĞCILAR ilçesindeki yanıtların farklılaştığını göstermektedir.
Bağcılar	Oturduğunuz Senti/İlçeyi Tercih Etme Nedeniniz?	1123,26	0	BAĞCILAR ilçesinde 'Oturduğunuz Senti/İlçeyi Tercih Etme Nedeniniz?' sorusuna verilen yanıtların dağılımı, diğer ilçelere kıyasla istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur (Ki-kare: 1123.26, p: 0.0). Bu, söz konusu konuda BAĞCILAR ilçesindeki yanıtların farklılaştığını göstermektedir.
Bağcılar	Oturduğunuz Semte/İlçede Hangi Sorunları Yaşıyorsunuz?	1488,44	0	BAĞCILAR ilçesinde 'Oturduğunuz Semte/İlçede Hangi Sorunları Yaşıyorsunuz?' sorusuna verilen yanıtların dağılımı, diğer ilçelere kıyasla istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur (Ki-

	Sorunları Yaşıyorsunuz?			kare: 1488.44, p: 0.0). Bu, söz konusu konuda BAĞCILAR ilçesindeki yanıtların farklılaştığını göstermektedir.
Bağcılar	Oturduğunuz Semtte Türk Komşularınızla İlişkilerinizi Zorlaştıran Nedenler Nelerdir?	328,08	0	BAĞCILAR ilçesinde 'Oturduğunuz Semtte Türk Komşularınızla İlişkilerinizi Zorlaştıran Nedenler Nelerdir?' sorusuna verilen yanıtların dağılımı, diğer ilçelere kıyasla istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur (Ki-kare: 328.08, p: 0.0). Bu, söz konusu konuda BAĞCILAR ilçesindeki yanıtların farklılaştığını göstermektedir.
Bağcılar	Toplumda Ayrımcılığa Uğradığınızı Düşünüyor musunuz?	144,23	0,0011	BAĞCILAR ilçesinde 'Toplumda Ayrımcılığa Uğradığınızı Düşünüyor musunuz?' sorusuna verilen yanıtların dağılımı, diğer ilçelere kıyasla istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur (Ki-kare: 144.23, p: 0.0011). Bu, söz konusu konuda BAĞCILAR ilçesindeki yanıtların farklılaştığını göstermektedir.
Bağcılar	Kamu Hizmetlerinde Ayrımcılığa Uğradığınızı Düşünüyor musunuz?	166,7	0	BAĞCILAR ilçesinde 'Kamu Hizmetlerinde Ayrımcılığa Uğradığınızı Düşünüyor musunuz?' sorusuna verilen yanıtların dağılımı, diğer ilçelere kıyasla istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur (Ki-kare: 166.7, p: 0.0). Bu, söz konusu konuda BAĞCILAR ilçesindeki yanıtların farklılaştığını göstermektedir.
Bağcılar	Siz ve Aile Fertleriniz Türkiye'ye Uyum sağladığınızı Düşünüyor musunuz?	192,29	0	BAĞCILAR ilçesinde 'Siz ve Aile Fertleriniz Türkiye'ye Uyum sağladığınızı Düşünüyor musunuz?' sorusuna verilen yanıtların dağılımı, diğer ilçelere kıyasla istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur (Ki-kare: 192.29, p: 0.0). Bu, söz konusu konuda BAĞCILAR ilçesindeki yanıtların farklılaştığını göstermektedir.
Bağcılar	Yaşadığınız İlçede Hangi Kamu Hizmetinden Memnunsunuz	1383,01	0	BAĞCILAR ilçesinde 'Yaşadığınız İlçede Hangi Kamu Hizmetinden Memnunsunuz?' sorusuna verilen yanıtların dağılımı, diğer ilçelere kıyasla istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur (Ki-kare: 1383.01, p: 0.0). Bu, söz konusu konuda BAĞCILAR ilçesindeki yanıtların farklılaştığını göstermektedir.
Beylikdüzü	Sıra	5728	0,4677	BEYLİKDÜZÜ ilçesinde 'Sıra' sorusuna verilen yanıtların dağılımı, diğer ilçelere kıyasla istatistiksel olarak anlamlı değil bulunmuştur (Ki-kare: 5728.0, p: 0.4677). Bu, söz konusu konuda BEYLİKDÜZÜ ilçesindeki yanıtların benzerlik gösterdiğini göstermektedir.
Beylikdüzü	Yaşınız	78,06	0,2924	BEYLİKDÜZÜ ilçesinde 'Yaşınız' sorusuna verilen yanıtların dağılımı, diğer ilçelere kıyasla istatistiksel olarak anlamlı değil bulunmuştur (Ki-kare: 78.06, p: 0.2924). Bu, söz konusu konuda BEYLİKDÜZÜ ilçesindeki yanıtların benzerlik gösterdiğini göstermektedir.
Beylikdüzü	Cinsiyetiniz	50,99	0	BEYLİKDÜZÜ ilçesinde 'Cinsiyetiniz' sorusuna verilen yanıtların dağılımı, diğer ilçelere kıyasla istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur (Ki-kare: 50.99, p: 0.0). Bu, söz konusu konuda BEYLİKDÜZÜ ilçesindeki yanıtların farklılaştığını göstermektedir.
Beylikdüzü	Medeni Durum	28,09	0,0308	BEYLİKDÜZÜ ilçesinde 'Medeni Durum' sorusuna verilen yanıtların dağılımı, diğer ilçelere kıyasla istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur (Ki-kare: 28.09, p: 0.0308). Bu, söz konusu konuda BEYLİKDÜZÜ ilçesindeki yanıtların farklılaştığını göstermektedir.
Beylikdüzü	Çocuk Sayınız	150,77	0,0019	BEYLİKDÜZÜ ilçesinde 'Çocuk Sayınız' sorusuna verilen yanıtların dağılımı, diğer ilçelere kıyasla istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur (Ki-kare: 150.77, p: 0.0019). Bu, söz konusu konuda BEYLİKDÜZÜ ilçesindeki yanıtların farklılaştığını göstermektedir.

Beylikdü zü	Türkiye'de Doğan çocuk	64,54	0,0006	BEYLİKDÜZÜ ilçesinde 'Türkiye'de Doğan çocuk' sorusuna verilen yanıtların dağılımı, diğer ilçelere kıyasla istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur (Ki-kare: 64.54, p: 0.0006). Bu, söz konusu konuda BEYLİKDÜZÜ ilçesindeki yanıtların farklılaştığını göstermektedir.
Beylikdü zü	Suriye'de Bitirdiğiniz Son Okul	750,16	0	BEYLİKDÜZÜ ilçesinde 'Suriye'de Bitirdiğiniz Son Okul' sorusuna verilen yanıtların dağılımı, diğer ilçelere kıyasla istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur (Ki-kare: 750.16, p: 0.0). Bu, söz konusu konuda BEYLİKDÜZÜ ilçesindeki yanıtların farklılaştığını göstermektedir.
Beylikdü zü	Suriye'de Çalışıyor muydunuz ?	363,99	0	BEYLİKDÜZÜ ilçesinde 'Suriye'de Çalışıyor muydunuz ?' sorusuna verilen yanıtların dağılımı, diğer ilçelere kıyasla istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur (Ki-kare: 363.99, p: 0.0). Bu, söz konusu konuda BEYLİKDÜZÜ ilçesindeki yanıtların farklılaştığını göstermektedir.
Beylikdü zü	Suriye'de Yaşadığınız Yerin Türü	355,58	0	BEYLİKDÜZÜ ilçesinde 'Suriye'de Yaşadığınız Yerin Türü' sorusuna verilen yanıtların dağılımı, diğer ilçelere kıyasla istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur (Ki-kare: 355.58, p: 0.0). Bu, söz konusu konuda BEYLİKDÜZÜ ilçesindeki yanıtların farklılaştığını göstermektedir.
Beylikdü zü	Türkiye'deki Statünüz	109,79	0	BEYLİKDÜZÜ ilçesinde 'Türkiye'deki Statünüz' sorusuna verilen yanıtların dağılımı, diğer ilçelere kıyasla istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur (Ki-kare: 109.79, p: 0.0). Bu, söz konusu konuda BEYLİKDÜZÜ ilçesindeki yanıtların farklılaştığını göstermektedir.
Beylikdü zü	Türkiye'de Çalışıyor musunuz?	370,9	0	BEYLİKDÜZÜ ilçesinde 'Türkiye'de Çalışıyor musunuz?' sorusuna verilen yanıtların dağılımı, diğer ilçelere kıyasla istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur (Ki-kare: 370.9, p: 0.0). Bu, söz konusu konuda BEYLİKDÜZÜ ilçesindeki yanıtların farklılaştığını göstermektedir.
Beylikdü zü	Çalışma Saatleriniz Nedir?	332,2	0	BEYLİKDÜZÜ ilçesinde 'Çalışma Saatleriniz Nedir?' sorusuna verilen yanıtların dağılımı, diğer ilçelere kıyasla istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur (Ki-kare: 332.2, p: 0.0). Bu, söz konusu konuda BEYLİKDÜZÜ ilçesindeki yanıtların farklılaştığını göstermektedir.
Beylikdü zü	Türkiye'de Türklerle yada Başka Ülke Vatandaşları ile Ortaklığınız Var mı?	177,35	0	BEYLİKDÜZÜ ilçesinde 'Türkiye'de Türklerle yada Başka Ülke Vatandaşları ile Ortaklığınız Var mı?' sorusuna verilen yanıtların dağılımı, diğer ilçelere kıyasla istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur (Ki-kare: 177.35, p: 0.0). Bu, söz konusu konuda BEYLİKDÜZÜ ilçesindeki yanıtların farklılaştığını göstermektedir.
Beylikdü zü	Bakmakla Yükümlü Olduğunuz Fert Sayısı	883,77	0	BEYLİKDÜZÜ ilçesinde 'Bakmakla Yükümlü Olduğunuz Fert Sayısı' sorusuna verilen yanıtların dağılımı, diğer ilçelere kıyasla istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur (Ki-kare: 883.77, p: 0.0). Bu, söz konusu konuda BEYLİKDÜZÜ ilçesindeki yanıtların farklılaştığını göstermektedir.
Beylikdü zü	Oturduğunuz Konuta Ne Kadar Kira Ödüyorsunuz	240,19	0	BEYLİKDÜZÜ ilçesinde 'Oturduğunuz Konuta Ne Kadar Kira Ödüyorsunuz' sorusuna verilen yanıtların dağılımı, diğer ilçelere kıyasla istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur (Ki-kare: 240.19, p: 0.0). Bu, söz konusu konuda BEYLİKDÜZÜ ilçesindeki yanıtların farklılaştığını göstermektedir.
Beylikdü zü	Yaşadığınız Konutun Kalitesini Ne Kadar Yeterli Buluyorsunuz?	430,17	0	BEYLİKDÜZÜ ilçesinde 'Yaşadığınız Konutun Kalitesini Ne Kadar Yeterli Buluyorsunuz?' sorusuna verilen yanıtların dağılımı, diğer ilçelere kıyasla istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur (Ki-kare: 430.17, p: 0.0). Bu, söz konusu konuda BEYLİKDÜZÜ ilçesindeki yanıtların farklılaştığını göstermektedir.
Beylikdü zü	İstanbul'dan Önce	163,79	0	BEYLİKDÜZÜ ilçesinde 'İstanbul'dan Önce Türkiye'de Başka Kentte Yaşadınız mı?' sorusuna verilen yanıtların dağılımı, diğer

	Türkiye'de Başka Kentte Yaşadınız mı?			ilçelere kıyasla istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur (Ki-kare: 163.79, p: 0.0). Bu, söz konusu konuda BEYLİKDÜZÜ ilçesindeki yanıtların farklılaştığını göstermektedir.
Beylikdüzü	Başka Kentten İstanbul'a Gelme Nedeniniz?	277,68	0,0002	BEYLİKDÜZÜ ilçesinde 'Başka Kentten İstanbul'a Gelme Nedeniniz?' sorusuna verilen yanıtların dağılımı, diğer ilçelere kıyasla istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur (Ki-kare: 277.68, p: 0.0002). Bu, söz konusu konuda BEYLİKDÜZÜ ilçesindeki yanıtların farklılaştığını göstermektedir.
Beylikdüzü	Oturduğunuz Semti/İlçeyi Tercih Etme Nedeniniz?	1123,26	0	BEYLİKDÜZÜ ilçesinde 'Oturduğunuz Semti/İlçeyi Tercih Etme Nedeniniz?' sorusuna verilen yanıtların dağılımı, diğer ilçelere kıyasla istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur (Ki-kare: 1123.26, p: 0.0). Bu, söz konusu konuda BEYLİKDÜZÜ ilçesindeki yanıtların farklılaştığını göstermektedir.
Beylikdüzü	Oturduğunuz Semtte/İlçede Hangi Sorunları Yaşıyorsunuz?	1488,44	0	BEYLİKDÜZÜ ilçesinde 'Oturduğunuz Semtte/İlçede Hangi Sorunları Yaşıyorsunuz?' sorusuna verilen yanıtların dağılımı, diğer ilçelere kıyasla istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur (Ki-kare: 1488.44, p: 0.0). Bu, söz konusu konuda BEYLİKDÜZÜ ilçesindeki yanıtların farklılaştığını göstermektedir.
Beylikdüzü	Oturduğunuz Semtte Türk Komşularınızla İlişkilerinizi Zorlaştıran Nedenler Nelerdir?	328,08	0	BEYLİKDÜZÜ ilçesinde 'Oturduğunuz Semtte Türk Komşularınızla İlişkilerinizi Zorlaştıran Nedenler Nelerdir?' sorusuna verilen yanıtların dağılımı, diğer ilçelere kıyasla istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur (Ki-kare: 328.08, p: 0.0). Bu, söz konusu konuda BEYLİKDÜZÜ ilçesindeki yanıtların farklılaştığını göstermektedir.
Beylikdüzü	Toplumda Ayrımcılığa Uğradığınız Düşünüyor musunuz?	144,23	0,0011	BEYLİKDÜZÜ ilçesinde 'Toplumda Ayrımcılığa Uğradığınız Düşünüyor musunuz?' sorusuna verilen yanıtların dağılımı, diğer ilçelere kıyasla istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur (Ki-kare: 144.23, p: 0.0011). Bu, söz konusu konuda BEYLİKDÜZÜ ilçesindeki yanıtların farklılaştığını göstermektedir.
Beylikdüzü	Kamu Hizmetlerinde Ayrımcılığa Uğradığınızı Düşünüyor musunuz?	166,7	0	BEYLİKDÜZÜ ilçesinde 'Kamu Hizmetlerinde Ayrımcılığa Uğradığınızı Düşünüyor musunuz?' sorusuna verilen yanıtların dağılımı, diğer ilçelere kıyasla istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur (Ki-kare: 166.7, p: 0.0). Bu, söz konusu konuda BEYLİKDÜZÜ ilçesindeki yanıtların farklılaştığını göstermektedir.
Beylikdüzü	Siz ve Aile Fertleriniz Türkiye'ye Uyum Sağladığınızı Düşünüyor musunuz?	192,29	0	BEYLİKDÜZÜ ilçesinde 'Siz ve Aile Fertleriniz Türkiye'ye Uyum Sağladığınızı Düşünüyor musunuz?' sorusuna verilen yanıtların dağılımı, diğer ilçelere kıyasla istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur (Ki-kare: 192.29, p: 0.0). Bu, söz konusu konuda BEYLİKDÜZÜ ilçesindeki yanıtların farklılaştığını göstermektedir.
Beylikdüzü	Yaşadığınız İlçede Hangi Kamu Hizmetinden Memnunsunuz?	1383,01	0	BEYLİKDÜZÜ ilçesinde 'Yaşadığınız İlçede Hangi Kamu Hizmetinden Memnunsunuz?' sorusuna verilen yanıtların dağılımı, diğer ilçelere kıyasla istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur (Ki-kare: 1383.01, p: 0.0). Bu, söz konusu konuda BEYLİKDÜZÜ ilçesindeki yanıtların farklılaştığını göstermektedir.
Esenyurt	Sıra	5728	0,4677	ESENYURT ilçesinde 'Sıra' sorusuna verilen yanıtların dağılımı, diğer ilçelere kıyasla istatistiksel olarak anlamlı değil bulunmuştur (Ki-kare: 5728.0, p: 0.4677). Bu, söz konusu konuda ESENYURT ilçesindeki yanıtların benzerlik gösterdiğini göstermektedir.
Esenyurt	Yaşınız	78,06	0,2924	ESENYURT ilçesinde 'Yaşınız' sorusuna verilen yanıtların dağılımı, diğer ilçelere kıyasla istatistiksel olarak anlamlı değil bulunmuştur (Ki-kare: 78.06, p: 0.2924). Bu, söz konusu konuda ESENYURT ilçesindeki yanıtların benzerlik gösterdiğini göstermektedir.

Esenyurt	Cinsiyetiniz	50,99	0	ESENYURT ilçesinde 'Cinsiyetiniz' sorusuna verilen yanıtların dağılımı, diğer ilçelere kıyasla istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur (Ki-kare: 50.99, p: 0.0). Bu, söz konusu konuda ESENYURT ilçesindeki yanıtların farklılaştığını göstermektedir.
Esenyurt	Medeni Durum	28,09	0,0308	ESENYURT ilçesinde 'Medeni Durum' sorusuna verilen yanıtların dağılımı, diğer ilçelere kıyasla istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur (Ki-kare: 28.09, p: 0.0308). Bu, söz konusu konuda ESENYURT ilçesindeki yanıtların farklılaştığını göstermektedir.
Esenyurt	Çocuk Sayınız	150,77	0,0019	ESENYURT ilçesinde 'Çocuk Sayınız' sorusuna verilen yanıtların dağılımı, diğer ilçelere kıyasla istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur (Ki-kare: 150.77, p: 0.0019). Bu, söz konusu konuda ESENYURT ilçesindeki yanıtların farklılaştığını göstermektedir.
Esenyurt	Türkiye'de Doğan çocuk	64,54	0,0006	ESENYURT ilçesinde 'Türkiye'de Doğan çocuk' sorusuna verilen yanıtların dağılımı, diğer ilçelere kıyasla istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur (Ki-kare: 64.54, p: 0.0006). Bu, söz konusu konuda ESENYURT ilçesindeki yanıtların farklılaştığını göstermektedir.
Esenyurt	Suriye'de Bitirdiğiniz Son Okul	750,16	0	ESENYURT ilçesinde 'Suriye'de Bitirdiğiniz Son Okul' sorusuna verilen yanıtların dağılımı, diğer ilçelere kıyasla istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur (Ki-kare: 750.16, p: 0.0). Bu, söz konusu konuda ESENYURT ilçesindeki yanıtların farklılaştığını göstermektedir.
Esenyurt	Suriye'de Çalışıyor muydunuz ?	363,99	0	ESENYURT ilçesinde 'Suriye'de Çalışıyor muydunuz ?' sorusuna verilen yanıtların dağılımı, diğer ilçelere kıyasla istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur (Ki-kare: 363.99, p: 0.0). Bu, söz konusu konuda ESENYURT ilçesindeki yanıtların farklılaştığını göstermektedir.
Esenyurt	Suriye'de Yaşadığınız Yerin Türü	355,58	0	ESENYURT ilçesinde 'Suriye'de Yaşadığınız Yerin Türü' sorusuna verilen yanıtların dağılımı, diğer ilçelere kıyasla istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur (Ki-kare: 355.58, p: 0.0). Bu, söz konusu konuda ESENYURT ilçesindeki yanıtların farklılaştığını göstermektedir.
Esenyurt	Türkiye'deki Statünüz	109,79	0	ESENYURT ilçesinde 'Türkiye'deki Statünüz' sorusuna verilen yanıtların dağılımı, diğer ilçelere kıyasla istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur (Ki-kare: 109.79, p: 0.0). Bu, söz konusu konuda ESENYURT ilçesindeki yanıtların farklılaştığını göstermektedir.
Esenyurt	Türkiye'de Çalışıyor musunuz?	370,9	0	ESENYURT ilçesinde 'Türkiye'de Çalışıyor musunuz?' sorusuna verilen yanıtların dağılımı, diğer ilçelere kıyasla istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur (Ki-kare: 370.9, p: 0.0). Bu, söz konusu konuda ESENYURT ilçesindeki yanıtların farklılaştığını göstermektedir.
Esenyurt	Çalışma Saatleriniz Nedir?	332,2	0	ESENYURT ilçesinde 'Çalışma Saatleriniz Nedir?' sorusuna verilen yanıtların dağılımı, diğer ilçelere kıyasla istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur (Ki-kare: 332.2, p: 0.0). Bu, söz konusu konuda ESENYURT ilçesindeki yanıtların farklılaştığını göstermektedir.
Esenyurt	Türkiye'de Türklerle yada Başka Ülke Vatandaşları ile Ortaklığınız Var mı?	177,35	0	ESENYURT ilçesinde 'Türkiye'de Türklerle yada Başka Ülke Vatandaşları ile Ortaklığınız Var mı?' sorusuna verilen yanıtların dağılımı, diğer ilçelere kıyasla istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur (Ki-kare: 177.35, p: 0.0). Bu, söz konusu konuda ESENYURT ilçesindeki yanıtların farklılaştığını göstermektedir.
Esenyurt	Bakmakla Yükümlü Olduğunuz Fert Sayısı	883,77	0	ESENYURT ilçesinde 'Bakmakla Yükümlü Olduğunuz Fert Sayısı' sorusuna verilen yanıtların dağılımı, diğer ilçelere kıyasla istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur (Ki-kare: 883.77, p: 0.0). Bu, söz konusu konuda ESENYURT ilçesindeki yanıtların farklılaştığını göstermektedir.
Esenyurt	Oturduğunuz Konuta Ne	240,19	0	ESENYURT ilçesinde 'Oturduğunuz Konuta Ne Kira Ödüyorsunuz' sorusuna verilen yanıtların dağılımı, diğer

	Kadar Kira Ödüyorsunuz			ilçelere kıyasla istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur (Ki-kare: 240.19, p: 0.0). Bu, söz konusu konuda ESENYURT ilçesindeki yanıtların farklılaştığını göstermektedir.
Esenyurt	Yaşadığınız Konutun Kalitesini Ne Kadar Yeterli Buluyorsunuz?	430,17	0	ESENYURT ilçesinde 'Yaşadığınız Konutun Kalitesini Ne Kadar Yeterli Buluyorsunuz?' sorusuna verilen yanıtların dağılımı, diğer ilçelere kıyasla istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur (Ki-kare: 430.17, p: 0.0). Bu, söz konusu konuda ESENYURT ilçesindeki yanıtların farklılaştığını göstermektedir.
Esenyurt	İstanbul'dan Önce Türkiye'de Başka Kentte Yaşadınız mı?	163,79	0	ESENYURT ilçesinde 'İstanbul'dan Önce Türkiye'de Başka Kentte Yaşadınız mı?' sorusuna verilen yanıtların dağılımı, diğer ilçelere kıyasla istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur (Ki-kare: 163.79, p: 0.0). Bu, söz konusu konuda ESENYURT ilçesindeki yanıtların farklılaştığını göstermektedir.
Esenyurt	Başka Kentten İstanbul'a Gelme Nedeniniz?	277,68	0,0002	ESENYURT ilçesinde 'Başka Kentten İstanbul'a Gelme Nedeniniz?' sorusuna verilen yanıtların dağılımı, diğer ilçelere kıyasla istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur (Ki-kare: 277.68, p: 0.0002). Bu, söz konusu konuda ESENYURT ilçesindeki yanıtların farklılaştığını göstermektedir.
Esenyurt	Oturduğunuz Semti/İlçeyi Tercih Etme Nedeniniz?	1123,26	0	ESENYURT ilçesinde 'Oturduğunuz Semti/İlçeyi Tercih Etme Nedeniniz?' sorusuna verilen yanıtların dağılımı, diğer ilçelere kıyasla istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur (Ki-kare: 1123.26, p: 0.0). Bu, söz konusu konuda ESENYURT ilçesindeki yanıtların farklılaştığını göstermektedir.
Esenyurt	Oturduğunuz Semtte/İlçede Hangi sorunları Yaşıyorsunuz?	1488,44	0	ESENYURT ilçesinde 'Oturduğunuz Semtte/İlçede Hangi Sorunları Yaşıyorsunuz?' sorusuna verilen yanıtların dağılımı, diğer ilçelere kıyasla istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur (Ki-kare: 1488.44, p: 0.0). Bu, söz konusu konuda ESENYURT ilçesindeki yanıtların farklılaştığını göstermektedir.
Esenyurt	Oturduğunuz Semtte Türk Komşularınızla İlişkilerinizi Zorlaştıran Nedenler Nelerdir?	328,08	0	ESENYURT ilçesinde 'Oturduğunuz Semtte Türk Komşularınızla İlişkilerinizi Zorlaştıran Nedenler Nelerdir?' sorusuna verilen yanıtların dağılımı, diğer ilçelere kıyasla istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur (Ki-kare: 328.08, p: 0.0). Bu, söz konusu konuda ESENYURT ilçesindeki yanıtların farklılaştığını göstermektedir.
Esenyurt	Toplumda Ayrımcılığa Uğradığınız Düşünüyor musunuz?	144,23	0,0011	ESENYURT ilçesinde 'Toplumda Ayrımcılığa Uğradığınız Düşünüyor musunuz?' sorusuna verilen yanıtların dağılımı, diğer ilçelere kıyasla istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur (Ki-kare: 144.23, p: 0.0011). Bu, söz konusu konuda ESENYURT ilçesindeki yanıtların farklılaştığını göstermektedir.
Esenyurt	Kamu Hizmetlerinde Ayrımcılığa Uğradığınızı Düşünüyor musunuz?	166,7	0	ESENYURT ilçesinde 'Kamu Hizmetlerinde Ayrımcılığa Uğradığınızı Düşünüyor musunuz?' sorusuna verilen yanıtların dağılımı, diğer ilçelere kıyasla istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur (Ki-kare: 166.7, p: 0.0). Bu, söz konusu konuda ESENYURT ilçesindeki yanıtların farklılaştığını göstermektedir.
Esenyurt	Siz ve Aile Fertleriniz Türkiye'ye Uyum Sağladığınızı Düşünüyor musunuz?	192,29	0	ESENYURT ilçesinde 'Siz ve Aile Fertleriniz Türkiye'ye Uyum Sağladığınızı Düşünüyor musunuz?' sorusuna verilen yanıtların dağılımı, diğer ilçelere kıyasla istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur (Ki-kare: 192.29, p: 0.0). Bu, söz konusu konuda ESENYURT ilçesindeki yanıtların farklılaştığını göstermektedir.
Esenyurt	Yaşadığınız İlçede Hangi Kamu Hizmetinden Memnunsunuz ?	1383,01	0	ESENYURT ilçesinde 'Yaşadığınız İlçede Hangi Kamu Hizmetinden Memnunsunuz?' sorusuna verilen yanıtların dağılımı, diğer ilçelere kıyasla istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur (Ki-kare: 1383.01, p: 0.0). Bu, söz konusu konuda ESENYURT ilçesindeki yanıtların farklılaştığını göstermektedir.

Kağıthane	Sıra	5728	0,4677	KAĞITHANE ilçesinde 'Sıra' sorusuna verilen yanıtların dağılımı, diğer ilçelere kıyasla istatistiksel olarak anlamlı değil bulunmuştur (Ki-kare: 5728.0, p: 0.4677). Bu, söz konusu konuda KAĞITHANE ilçesindeki yanıtların benzerlik gösterdiğini göstermektedir.
Kağıthane	Yaşınız	78,06	0,2924	KAĞITHANE ilçesinde 'Yaşınız' sorusuna verilen yanıtların dağılımı, diğer ilçelere kıyasla istatistiksel olarak anlamlı değil bulunmuştur (Ki-kare: 78.06, p: 0.2924). Bu, söz konusu konuda KAĞITHANE ilçesindeki yanıtların benzerlik gösterdiğini göstermektedir.
Kağıthane	Cinsiyetiniz	50,99	0	KAĞITHANE ilçesinde 'Cinsiyetiniz' sorusuna verilen yanıtların dağılımı, diğer ilçelere kıyasla istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur (Ki-kare: 50.99, p: 0.0). Bu, söz konusu konuda KAĞITHANE ilçesindeki yanıtların farklılaştığını göstermektedir.
Kağıthane	Medeni Durum	28,09	0,0308	KAĞITHANE ilçesinde 'Medeni Durum' sorusuna verilen yanıtların dağılımı, diğer ilçelere kıyasla istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur (Ki-kare: 28.09, p: 0.0308). Bu, söz konusu konuda KAĞITHANE ilçesindeki yanıtların farklılaştığını göstermektedir.
Kağıthane	Çocuk Sayınız	150,77	0,0019	KAĞITHANE ilçesinde 'Çocuk Sayınız' sorusuna verilen yanıtların dağılımı, diğer ilçelere kıyasla istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur (Ki-kare: 150.77, p: 0.0019). Bu, söz konusu konuda KAĞITHANE ilçesindeki yanıtların farklılaştığını göstermektedir.
Kağıthane	Türkiye'de Doğan çocuk	64,54	0,0006	KAĞITHANE ilçesinde 'Türkiye'de Doğan çocuk' sorusuna verilen yanıtların dağılımı, diğer ilçelere kıyasla istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur (Ki-kare: 64.54, p: 0.0006). Bu, söz konusu konuda KAĞITHANE ilçesindeki yanıtların farklılaştığını göstermektedir.
Kağıthane	Suriye'de Bitirdiğiniz Son Okul	750,16	0	KAĞITHANE ilçesinde 'Suriye'de Bitirdiğiniz Son Okul' sorusuna verilen yanıtların dağılımı, diğer ilçelere kıyasla istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur (Ki-kare: 750.16, p: 0.0). Bu, söz konusu konuda KAĞITHANE ilçesindeki yanıtların farklılaştığını göstermektedir.
Kağıthane	Suriye'de Çalışıyor muydunuz ?	363,99	0	KAĞITHANE ilçesinde 'Suriye'de Çalışıyor muydunuz ?' sorusuna verilen yanıtların dağılımı, diğer ilçelere kıyasla istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur (Ki-kare: 363.99, p: 0.0). Bu, söz konusu konuda KAĞITHANE ilçesindeki yanıtların farklılaştığını göstermektedir.
Kağıthane	Suriye'de Yaşadığınız Yerin Türü	355,58	0	KAĞITHANE ilçesinde 'Suriye'de Yaşadığınız Yerin Türü' sorusuna verilen yanıtların dağılımı, diğer ilçelere kıyasla istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur (Ki-kare: 355.58, p: 0.0). Bu, söz konusu konuda KAĞITHANE ilçesindeki yanıtların farklılaştığını göstermektedir.
Kağıthane	Türkiye'deki Statünüz	109,79	0	KAĞITHANE ilçesinde 'Türkiye'deki Statünüz' sorusuna verilen yanıtların dağılımı, diğer ilçelere kıyasla istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur (Ki-kare: 109.79, p: 0.0). Bu, söz konusu konuda KAĞITHANE ilçesindeki yanıtların farklılaştığını göstermektedir.
Kağıthane	Türkiye'de Çalışıyor musunuz?	370,9	0	KAĞITHANE ilçesinde 'Türkiye'de Çalışıyor musunuz?' sorusuna verilen yanıtların dağılımı, diğer ilçelere kıyasla istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur (Ki-kare: 370.9, p: 0.0). Bu, söz konusu konuda KAĞITHANE ilçesindeki yanıtların farklılaştığını göstermektedir.
Kağıthane	Çalışma Saatleriniz Nedir?	332,2	0	KAĞITHANE ilçesinde 'Çalışma Saatleriniz Nedir?' sorusuna verilen yanıtların dağılımı, diğer ilçelere kıyasla istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur (Ki-kare: 332.2, p: 0.0). Bu, söz konusu konuda KAĞITHANE ilçesindeki yanıtların farklılaştığını göstermektedir.

Kağıthane	Türkiye'de Türklerle yada Başka Ülke Vatandaşları ile Ortaklığınız Varmı?	177,35	0	KAĞITHANE ilçesinde 'Türkiye'de Türklerle yada Başka Ülke Vatandaşları ile Ortaklığınız Var mı?' sorusuna verilen yanıtların dağılımı, diğer ilçelere kıyasla istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur (Ki-kare: 177.35, p: 0.0). Bu, söz konusu konuda KAĞITHANE ilçesindeki yanıtların farklılaştığını göstermektedir.
Kağıthane	Bakmakla Yükümlü Olduğunuz Fert Sayısı	883,77	0	KAĞITHANE ilçesinde 'Bakmakla Yükümlü Olduğunuz Fert Sayısı' sorusuna verilen yanıtların dağılımı, diğer ilçelere kıyasla istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur (Ki-kare: 883.77, p: 0.0). Bu, söz konusu konuda KAĞITHANE ilçesindeki yanıtların farklılaştığını göstermektedir.
Kağıthane	Oturduğunuz Konuta Ne Kadar Kira Ödüyorsunuz	240,19	0	KAĞITHANE ilçesinde 'Oturduğunuz Konuta Ne Kadar Kira Ödüyorsunuz' sorusuna verilen yanıtların dağılımı, diğer ilçelere kıyasla istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur (Ki-kare: 240.19, p: 0.0). Bu, söz konusu konuda KAĞITHANE ilçesindeki yanıtların farklılaştığını göstermektedir.
Kağıthane	Yaşadığınız Konutun Kalitesini Ne Kadar Yeterli Buluyorsunuz?	430,17	0	KAĞITHANE ilçesinde 'Yaşadığınız Konutun Kalitesini Ne Kadar Yeterli Buluyorsunuz?' sorusuna verilen yanıtların dağılımı, diğer ilçelere kıyasla istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur (Ki-kare: 430.17, p: 0.0). Bu, söz konusu konuda KAĞITHANE ilçesindeki yanıtların farklılaştığını göstermektedir.
Kağıthane	İstanbul'dan Önce Türkiye'de Başka Kentte Yaşadınız mı?	163,79	0	KAĞITHANE ilçesinde 'İstanbul'dan Önce Türkiye'de Başka Kentte Yaşadınız mı?' sorusuna verilen yanıtların dağılımı, diğer ilçelere kıyasla istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur (Ki-kare: 163.79, p: 0.0). Bu, söz konusu konuda KAĞITHANE ilçesindeki yanıtların farklılaştığını göstermektedir.
Kağıthane	Başka Kentten İstanbul'a Gelme Nedeniniz?	277,68	0,0002	KAĞITHANE ilçesinde 'Başka Kentten İstanbul'a Gelme Nedeniniz?' sorusuna verilen yanıtların dağılımı, diğer ilçelere kıyasla istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur (Ki-kare: 277.68, p: 0.0002). Bu, söz konusu konuda KAĞITHANE ilçesindeki yanıtların farklılaştığını göstermektedir.
Kağıthane	Oturduğunuz Semti/İlçeyi Tercih Etme Nedeniniz?	1123,26	0	KAĞITHANE ilçesinde 'Oturduğunuz Semti/İlçeyi Tercih Etme Nedeniniz?' sorusuna verilen yanıtların dağılımı, diğer ilçelere kıyasla istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur (Ki-kare: 1123.26, p: 0.0). Bu, söz konusu konuda KAĞITHANE ilçesindeki yanıtların farklılaştığını göstermektedir.
Kağıthane	Oturduğunuz Semtte/İlçede Hangi Sorunları Yaşıyorsunuz?	1488,44	0	KAĞITHANE ilçesinde 'Oturduğunuz Semtte/İlçede Hangi sorunları Yaşıyorsunuz?' sorusuna verilen yanıtların dağılımı, diğer ilçelere kıyasla istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur (Ki-kare: 1488.44, p: 0.0). Bu, söz konusu konuda KAĞITHANE ilçesindeki yanıtların farklılaştığını göstermektedir.
Kağıthane	Oturduğunuz Semtte Türk komşularınızla İlişkilerinizi Zorlaştıran Nedenler Nelerdir?	328,08	0	KAĞITHANE ilçesinde 'Oturduğunuz Semtte Türk Komşularınızla İlişkilerinizi Zorlaştıran Nedenler Nelerdir?' sorusuna verilen yanıtların dağılımı, diğer ilçelere kıyasla istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur (Ki-kare: 328.08, p: 0.0). Bu, söz konusu konuda KAĞITHANE ilçesindeki yanıtların farklılaştığını göstermektedir.
Kağıthane	Toplumda Ayrımcılığa Uğradığınız Düşünüyor musunuz?	144,23	0,0011	KAĞITHANE ilçesinde 'Toplumda Ayrımcılığa Uğradığınız Düşünüyor musunuz?' sorusuna verilen yanıtların dağılımı, diğer ilçelere kıyasla istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur (Ki-kare: 144.23, p: 0.0011). Bu, söz konusu konuda KAĞITHANE ilçesindeki yanıtların farklılaştığını göstermektedir.
Kağıthane	Kamu Hizmetlerinde Ayrımcılığa Uğradığınızı Düşünüyor musunuz?	166,7	0	KAĞITHANE ilçesinde 'Kamu Hizmetlerinde Ayrımcılığa Uğradığınızı Düşünüyor musunuz?' sorusuna verilen yanıtların dağılımı, diğer ilçelere kıyasla istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur (Ki-kare: 166.7, p: 0.0). Bu, söz konusu konuda KAĞITHANE ilçesindeki yanıtların farklılaştığını göstermektedir.

Kağıthane	Siz ve Aile Fertleriniz Türkiye'ye Uyum Sağladığınızı Düşünüyor musunuz?	192,29	0	KAGITHANE ilçesinde 'Siz ve Aile Fertleriniz Türkiye'ye Uyum Sağladığınızı Düşünüyor musunuz?' sorusuna verilen yanıtların dağılımı, diğer ilçelere kıyasla istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur (Ki-kare: 192.29, p: 0.0). Bu, söz konusu konuda KAGITHANE ilçesindeki yanıtların farklılaştığını göstermektedir.
Kağıthane	Yaşadığınız İlçede Hangi Kamu Hizmetinden Memnunsunuz	1383,01	0	KAGITHANE ilçesinde 'Yaşadığınız İlçede Hangi Kamu Hizmetinden Memnunsunuz?' sorusuna verilen yanıtların dağılımı, diğer ilçelere kıyasla istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur (Ki-kare: 1383.01, p: 0.0). Bu, söz konusu konuda KAGITHANE ilçesindeki yanıtların farklılaştığını göstermektedir.
Küçükçekmece	Sıra	5728	0,4677	KÜÇÜKÇEKMECE ilçesinde 'Sıra' sorusuna verilen yanıtların dağılımı, diğer ilçelere kıyasla istatistiksel olarak anlamlı değil bulunmuştur (Ki-kare: 5728.0, p: 0.4677). Bu, söz konusu konuda KÜÇÜKÇEKMECE ilçesindeki yanıtların benzerlik gösterdiğini göstermektedir.
Küçükçekmece	Yaşınız	78,06	0,2924	KÜÇÜKÇEKMECE ilçesinde 'Yaşınız' sorusuna verilen yanıtların dağılımı, diğer ilçelere kıyasla istatistiksel olarak anlamlı değil bulunmuştur (Ki-kare: 78.06, p: 0.2924). Bu, söz konusu konuda KÜÇÜKÇEKMECE ilçesindeki yanıtların benzerlik gösterdiğini göstermektedir.
Küçükçekmece	Cinsiyetiniz	50,99	0	KÜÇÜKÇEKMECE ilçesinde 'Cinsiyetiniz' sorusuna verilen yanıtların dağılımı, diğer ilçelere kıyasla istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur (Ki-kare: 50.99, p: 0.0). Bu, söz konusu konuda KÜÇÜKÇEKMECE ilçesindeki yanıtların farklılaştığını göstermektedir.
Küçükçekmece	Medeni Durum	28,09	0,0308	KÜÇÜKÇEKMECE ilçesinde 'Medeni Durum' sorusuna verilen yanıtların dağılımı, diğer ilçelere kıyasla istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur (Ki-kare: 28.09, p: 0.0308). Bu, söz konusu konuda KÜÇÜKÇEKMECE ilçesindeki yanıtların farklılaştığını göstermektedir.
Küçükçekmece	Çocuk Sayınız	150,77	0,0019	KÜÇÜKÇEKMECE ilçesinde 'Çocuk Sayınız' sorusuna verilen yanıtların dağılımı, diğer ilçelere kıyasla istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur (Ki-kare: 150.77, p: 0.0019). Bu, söz konusu konuda KÜÇÜKÇEKMECE ilçesindeki yanıtların farklılaştığını göstermektedir.
Küçükçekmece	Türkiye'de Doğan çocuk	64,54	0,0006	KÜÇÜKÇEKMECE ilçesinde 'Türkiye'de Doğan çocuk' sorusuna verilen yanıtların dağılımı, diğer ilçelere kıyasla istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur (Ki-kare: 64.54, p: 0.0006). Bu, söz konusu konuda KÜÇÜKÇEKMECE ilçesindeki yanıtların farklılaştığını göstermektedir.
Küçükçekmece	Suriye'de Bitirdiğiniz Son Okul	750,16	0	KÜÇÜKÇEKMECE ilçesinde 'Suriye'de Bitirdiğiniz Son Okul' sorusuna verilen yanıtların dağılımı, diğer ilçelere kıyasla istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur (Ki-kare: 750.16, p: 0.0). Bu, söz konusu konuda KÜÇÜKÇEKMECE ilçesindeki yanıtların farklılaştığını göstermektedir.
Küçükçekmece	Suriye'de Çalışıyor muydunuz ?	363,99	0	KÜÇÜKÇEKMECE ilçesinde 'Suriye'de Çalışıyor muydunuz ?' sorusuna verilen yanıtların dağılımı, diğer ilçelere kıyasla istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur (Ki-kare: 363.99, p: 0.0). Bu, söz konusu konuda KÜÇÜKÇEKMECE ilçesindeki yanıtların farklılaştığını göstermektedir.
Küçükçekmece	Suriye'de Yaşadığınız Yerin Türü	355,58	0	KÜÇÜKÇEKMECE ilçesinde 'Suriye'de Yaşadığınız Yerin Türü' sorusuna verilen yanıtların dağılımı, diğer ilçelere kıyasla istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur (Ki-kare: 355.58, p: 0.0). Bu, söz konusu konuda KÜÇÜKÇEKMECE ilçesindeki yanıtların farklılaştığını göstermektedir.

Küçükçe kmece	Türkiye'deki Statünüz	109,79	0	KÜÇÜKÇEKMECE ilçesinde 'Türkiye'deki Statünüz' sorusuna verilen yanıtların dağılımı, diğer ilçelere kıyasla istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur (Ki-kare: 109.79, p: 0.0). Bu, söz konusu konuda KÜÇÜKÇEKMECE ilçesindeki yanıtların farklılaştığını göstermektedir.
Küçükçe kmece	Türkiye'de Çalışıyor musunuz?	370,9	0	KÜÇÜKÇEKMECE ilçesinde 'Türkiye'de Çalışıyor musunuz?' sorusuna verilen yanıtların dağılımı, diğer ilçelere kıyasla istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur (Ki-kare: 370.9, p: 0.0). Bu, söz konusu konuda KÜÇÜKÇEKMECE ilçesindeki yanıtların farklılaştığını göstermektedir.
Küçükçe kmece	Çalışma Saatleriniz Nedir?	332,2	0	KÜÇÜKÇEKMECE ilçesinde 'Çalışma Saatleriniz Nedir?' sorusuna verilen yanıtların dağılımı, diğer ilçelere kıyasla istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur (Ki-kare: 332.2, p: 0.0). Bu, söz konusu konuda KÜÇÜKÇEKMECE ilçesindeki yanıtların farklılaştığını göstermektedir.
Küçükçe kmece	Türkiye'de Türklerle yada Başka Ülke Vatandaşları ile Ortaklığınız Var mı?	177,35	0	KÜÇÜKÇEKMECE ilçesinde 'Türkiye'de Türklerle yada Başka Ülke Vatandaşları ile Ortaklığınız Var mı?' sorusuna verilen yanıtların dağılımı, diğer ilçelere kıyasla istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur (Ki-kare: 177.35, p: 0.0). Bu, söz konusu konuda KÜÇÜKÇEKMECE ilçesindeki yanıtların farklılaştığını göstermektedir.
Küçükçe kmece	Bakmakla Yükümlü Olduğunuz Fert Sayısı	883,77	0	KÜÇÜKÇEKMECE ilçesinde 'Bakmakla Yükümlü Olduğunuz Fert Sayısı' sorusuna verilen yanıtların dağılımı, diğer ilçelere kıyasla istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur (Ki-kare: 883.77, p: 0.0). Bu, söz konusu konuda KÜÇÜKÇEKMECE ilçesindeki yanıtların farklılaştığını göstermektedir.
Küçükçe kmece	Oturduğunuz Konuta Ne Kadar Kira Ödüyorsunuz	240,19	0	KÜÇÜKÇEKMECE ilçesinde 'Oturduğunuz Konuta Ne Kadar Kira Ödüyorsunuz' sorusuna verilen yanıtların dağılımı, diğer ilçelere kıyasla istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur (Ki-kare: 240.19, p: 0.0). Bu, söz konusu konuda KÜÇÜKÇEKMECE ilçesindeki yanıtların farklılaştığını göstermektedir.
Küçükçe kmece	Yaşadığınız Konutun Kalitesini Ne Kadar Yeterli Buluyorsunuz?	430,17	0	KÜÇÜKÇEKMECE ilçesinde 'Yaşadığınız Konutun Kalitesini Ne Kadar Yeterli Buluyorsunuz?' sorusuna verilen yanıtların dağılımı, diğer ilçelere kıyasla istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur (Ki-kare: 430.17, p: 0.0). Bu, söz konusu konuda KÜÇÜKÇEKMECE ilçesindeki yanıtların farklılaştığını göstermektedir.
Küçükçe kmece	İstanbul'dan Önce Türkiye'de Başka Kentte Yaşadınız mı?	163,79	0	KÜÇÜKÇEKMECE ilçesinde 'İstanbul'dan Önce Türkiye'de Başka Kentte Yaşadınız mı?' sorusuna verilen yanıtların dağılımı, diğer ilçelere kıyasla istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur (Ki-kare: 163.79, p: 0.0). Bu, söz konusu konuda KÜÇÜKÇEKMECE ilçesindeki yanıtların farklılaştığını göstermektedir.
Küçükçe kmece	Başka Kentten İstanbul'a Gelme Nedeniniz?	277,68	0,0002	KÜÇÜKÇEKMECE ilçesinde 'Başka Kentten İstanbul'a Gelme Nedeniniz?' sorusuna verilen yanıtların dağılımı, diğer ilçelere kıyasla istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur (Ki-kare: 277.68, p: 0.0002). Bu, söz konusu konuda KÜÇÜKÇEKMECE ilçesindeki yanıtların farklılaştığını göstermektedir.
Küçükçe kmece	Oturduğunuz Senti/İlçeyi Tercih Etme Nedeniniz?	1123,26	0	KÜÇÜKÇEKMECE ilçesinde 'Oturduğunuz Senti/İlçeyi Tercih Etme Nedeniniz?' sorusuna verilen yanıtların dağılımı, diğer ilçelere kıyasla istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur (Ki-kare: 1123.26, p: 0.0). Bu, söz konusu konuda KÜÇÜKÇEKMECE ilçesindeki yanıtların farklılaştığını göstermektedir.
Küçükçe kmece	Oturduğunuz Semtte/İlçede Hangi Sorunları Yaşıyorsunuz?	1488,44	0	KÜÇÜKÇEKMECE ilçesinde 'Oturduğunuz Semtte/İlçede Hangi Sorunları Yaşıyorsunuz?' sorusuna verilen yanıtların dağılımı, diğer ilçelere kıyasla istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur (Ki-kare: 1488.44, p: 0.0). Bu, söz konusu konuda KÜÇÜKÇEKMECE ilçesindeki yanıtların farklılaştığını göstermektedir.

Küçükçe kmece	Oturduğunuz Semtte Türk komşularınızla İlişkilerinizi Zorlaştıran Nedenler Nelerdir?	328,08	0	KÜÇÜKÇEKMECE ilçesinde 'Oturduğunuz Semtte Türk Komşularınızla İlişkilerinizi Zorlaştıran Nedenler Nelerdir?' sorusuna verilen yanıtların dağılımı, diğer ilçelere kıyasla istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur (Ki-kare: 328.08, p: 0.0). Bu, söz konusu konuda KÜÇÜKÇEKMECE ilçesindeki yanıtların farklılaştığını göstermektedir.
Küçükçe kmece	Toplumda Ayrımcılığa Uğradığınızı Düşünüyor musunuz?	144,23	0,0011	KÜÇÜKÇEKMECE ilçesinde 'Toplumda Ayrımcılığa Uğradığınızı Düşünüyor musunuz?' sorusuna verilen yanıtların dağılımı, diğer ilçelere kıyasla istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur (Ki-kare: 144.23, p: 0.0011). Bu, söz konusu konuda KÜÇÜKÇEKMECE ilçesindeki yanıtların farklılaştığını göstermektedir.
Küçükçe kmece	Kamu Hizmetlerinde Ayrımcılığa Uğradığınızı Düşünüyor musunuz?	166,7	0	KÜÇÜKÇEKMECE ilçesinde 'Kamu Hizmetlerinde Ayrımcılığa Uğradığınızı Düşünüyor musunuz?' sorusuna verilen yanıtların dağılımı, diğer ilçelere kıyasla istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur (Ki-kare: 166.7, p: 0.0). Bu, söz konusu konuda KÜÇÜKÇEKMECE ilçesindeki yanıtların farklılaştığını göstermektedir.
Küçükçe kmece	Siz ve Aile Fertleriniz Türkiye'ye Uyum Sağladığınızı Düşünüyor musunuz?	192,29	0	KÜÇÜKÇEKMECE ilçesinde 'Siz ve Aile Fertleriniz Türkiye'ye Uyum Sağladığınızı Düşünüyor musunuz?' sorusuna verilen yanıtların dağılımı, diğer ilçelere kıyasla istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur (Ki-kare: 192.29, p: 0.0). Bu, söz konusu konuda KÜÇÜKÇEKMECE ilçesindeki yanıtların farklılaştığını göstermektedir.
Küçükçe kmece	Yaşadığınız İlçede Hangi Kamu Hizmetinden Memnunuz?	1383,01	0	KÜÇÜKÇEKMECE ilçesinde 'Yaşadığınız İlçede Hangi Kamu Hizmetinden Memnunuz?' sorusuna verilen yanıtların dağılımı, diğer ilçelere kıyasla istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur (Ki-kare: 1383.01, p: 0.0). Bu, söz konusu konuda KÜÇÜKÇEKMECE ilçesindeki yanıtların farklılaştığını göstermektedir.
Sultangazi	Sıra	5728	0,4677	SULTANGAZİ ilçesinde 'Sıra' sorusuna verilen yanıtların dağılımı, diğer ilçelere kıyasla istatistiksel olarak anlamlı değil bulunmuştur (Ki-kare: 5728.0, p: 0.4677). Bu, söz konusu konuda SULTANGAZİ ilçesindeki yanıtların benzerlik gösterdiğini göstermektedir.
Sultangazi	Yaşınız	78,06	0,2924	SULTANGAZİ ilçesinde 'Yaşınız' sorusuna verilen yanıtların dağılımı, diğer ilçelere kıyasla istatistiksel olarak anlamlı değil bulunmuştur (Ki-kare: 78.06, p: 0.2924). Bu, söz konusu konuda SULTANGAZİ ilçesindeki yanıtların benzerlik gösterdiğini göstermektedir.
Sultangazi	Cinsiyetiniz	50,99	0	SULTANGAZİ ilçesinde 'Cinsiyetiniz' sorusuna verilen yanıtların dağılımı, diğer ilçelere kıyasla istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur (Ki-kare: 50.99, p: 0.0). Bu, söz konusu konuda SULTANGAZİ ilçesindeki yanıtların farklılaştığını göstermektedir.
Sultangazi	Medeni Durum	28,09	0,0308	SULTANGAZİ ilçesinde 'Medeni Durum' sorusuna verilen yanıtların dağılımı, diğer ilçelere kıyasla istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur (Ki-kare: 28.09, p: 0.0308). Bu, söz konusu konuda SULTANGAZİ ilçesindeki yanıtların farklılaştığını göstermektedir.
Sultangazi	Çocuk Sayınız	150,77	0,0019	SULTANGAZİ ilçesinde 'Çocuk Sayınız' sorusuna verilen yanıtların dağılımı, diğer ilçelere kıyasla istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur (Ki-kare: 150.77, p: 0.0019). Bu, söz konusu konuda SULTANGAZİ ilçesindeki yanıtların farklılaştığını göstermektedir.
Sultangazi	Türkiye'de Doğan çocuk	64,54	0,0006	SULTANGAZİ ilçesinde 'Türkiye'de Doğan çocuk' sorusuna verilen yanıtların dağılımı, diğer ilçelere kıyasla istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur (Ki-kare: 64.54, p: 0.0006). Bu, söz

				konusu konuda SULTANGAZİ ilçesindeki yanıtların farklılaştığını göstermektedir.
Sultangazi	Suriye'de Bitirdiğiniz Son Okul	750,16	0	SULTANGAZİ ilçesinde 'Suriye'de Bitirdiğiniz Son Okul' sorusuna verilen yanıtların dağılımı, diğer ilçelere kıyasla istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur (Ki-kare: 750.16, p: 0.0). Bu, söz konusu konuda SULTANGAZİ ilçesindeki yanıtların farklılaştığını göstermektedir.
Sultangazi	Suriye'de Çalışıyormuydunuz?	363,99	0	SULTANGAZİ ilçesinde 'Suriye'de Çalışıyormuydunuz ?' sorusuna verilen yanıtların dağılımı, diğer ilçelere kıyasla istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur (Ki-kare: 363.99, p: 0.0). Bu, söz konusu konuda SULTANGAZİ ilçesindeki yanıtların farklılaştığını göstermektedir.
Sultangazi	Suriye'de Yaşadığınız Yerin Türü	355,58	0	SULTANGAZİ ilçesinde 'Suriye'de Yaşadığınız Yerin Türü' sorusuna verilen yanıtların dağılımı, diğer ilçelere kıyasla istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur (Ki-kare: 355.58, p: 0.0). Bu, söz konusu konuda SULTANGAZİ ilçesindeki yanıtların farklılaştığını göstermektedir.
Sultangazi	Türkiye'deki Statünüz	109,79	0	SULTANGAZİ ilçesinde 'Türkiye'deki Statünüz' sorusuna verilen yanıtların dağılımı, diğer ilçelere kıyasla istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur (Ki-kare: 109.79, p: 0.0). Bu, söz konusu konuda SULTANGAZİ ilçesindeki yanıtların farklılaştığını göstermektedir.
Sultangazi	Türkiye'de Çalışıyormusunuz?	370,9	0	SULTANGAZİ ilçesinde 'Türkiye'de Çalışıyormusunuz?' sorusuna verilen yanıtların dağılımı, diğer ilçelere kıyasla istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur (Ki-kare: 370.9, p: 0.0). Bu, söz konusu konuda SULTANGAZİ ilçesindeki yanıtların farklılaştığını göstermektedir.
Sultangazi	Çalışma Saatleriniz Nedir?	332,2	0	SULTANGAZİ ilçesinde 'Çalışma Saatleriniz Nedir?' sorusuna verilen yanıtların dağılımı, diğer ilçelere kıyasla istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur (Ki-kare: 332.2, p: 0.0). Bu, söz konusu konuda SULTANGAZİ ilçesindeki yanıtların farklılaştığını göstermektedir.
Sultangazi	Türkiye'de Türklerle yada Başka Ülke Vatandaşları ile Ortaklığınız Var mı?	177,35	0	SULTANGAZİ ilçesinde 'Türkiye'de Türklerle yada Başka Ülke Vatandaşları ile Ortaklığınız Var mı?' sorusuna verilen yanıtların dağılımı, diğer ilçelere kıyasla istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur (Ki-kare: 177.35, p: 0.0). Bu, söz konusu konuda SULTANGAZİ ilçesindeki yanıtların farklılaştığını göstermektedir.
Sultangazi	Bakmakla Yükümlü Olduğunuz Fert Sayısı	883,77	0	SULTANGAZİ ilçesinde 'Bakmakla Yükümlü Olduğunuz Fert Sayısı' sorusuna verilen yanıtların dağılımı, diğer ilçelere kıyasla istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur (Ki-kare: 883.77, p: 0.0). Bu, söz konusu konuda SULTANGAZİ ilçesindeki yanıtların farklılaştığını göstermektedir.
Sultangazi	Oturduğunuz Konuta Ne Kadar Kira Ödüyorsunuz	240,19	0	SULTANGAZİ ilçesinde 'Oturduğunuz Konuta Ne Kadar Kira Ödüyorsunuz' sorusuna verilen yanıtların dağılımı, diğer ilçelere kıyasla istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur (Ki-kare: 240.19, p: 0.0). Bu, söz konusu konuda SULTANGAZİ ilçesindeki yanıtların farklılaştığını göstermektedir.
Sultangazi	Yaşadığınız Konutun Kalitesini Ne Kadar Yeterli Buluyorsunuz?	430,17	0	SULTANGAZİ ilçesinde 'Yaşadığınız Konutun Kalitesini Ne Kadar Yeterli Buluyorsunuz?' sorusuna verilen yanıtların dağılımı, diğer ilçelere kıyasla istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur (Ki-kare: 430.17, p: 0.0). Bu, söz konusu konuda SULTANGAZİ ilçesindeki yanıtların farklılaştığını göstermektedir.
Sultangazi	İstanbul'dan Önce Türkiye'de Başka Kentte Yaşadınız mı?	163,79	0	SULTANGAZİ ilçesinde 'İstanbul'dan Önce Türkiye'de Başka Kentte Yaşadınız mı?' sorusuna verilen yanıtların dağılımı, diğer ilçelere kıyasla istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur (Ki-kare: 163.79, p: 0.0). Bu, söz konusu konuda SULTANGAZİ ilçesindeki yanıtların farklılaştığını göstermektedir.
Sultangazi	Başka Kentten	277,68	0,0002	SULTANGAZİ ilçesinde 'Başka Kentten İstanbul'a Gelme

zi	İstanbul'a Gelme Nedeniniz?			Nedeniniz?' sorusuna verilen yanıtların dağılımı, diğer ilçelere kıyasla istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur (Ki-kare: 277.68, p: 0.0002). Bu, söz konusu konuda SULTANGAZİ ilçesindeki yanıtların farklılaştığını göstermektedir.
Sultanga zi	Oturduğunuz Semti/İlçeyi Tercih Etme Nedeniniz?	1123,26	0	SULTANGAZİ ilçesinde 'Oturduğunuz Semti/İlçeyi Tercih Etme Nedeniniz?' sorusuna verilen yanıtların dağılımı, diğer ilçelere kıyasla istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur (Ki-kare: 1123.26, p: 0.0). Bu, söz konusu konuda SULTANGAZİ ilçesindeki yanıtların farklılaştığını göstermektedir.
Sultanga zi	Oturduğunuz Semtte/İlçede Hangi Sorunları Yaşıyorsunuz?	1488,44	0	SULTANGAZİ ilçesinde 'Oturduğunuz Semtte/İlçede Hangi Sorunları Yaşıyorsunuz?' sorusuna verilen yanıtların dağılımı, diğer ilçelere kıyasla istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur (Ki-kare: 1488.44, p: 0.0). Bu, söz konusu konuda SULTANGAZİ ilçesindeki yanıtların farklılaştığını göstermektedir.
Sultanga zi	Oturduğunuz Semtte Türk komşularınızla İlişkilerinizi Zorlaştıran Nedenler Nelerdir?	328,08	0	SULTANGAZİ ilçesinde 'Oturduğunuz Semtte Türk Komşularınızla İlişkilerinizi Zorlaştıran Nedenler Nelerdir?' sorusuna verilen yanıtların dağılımı, diğer ilçelere kıyasla istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur (Ki-kare: 328.08, p: 0.0). Bu, söz konusu konuda SULTANGAZİ ilçesindeki yanıtların farklılaştığını göstermektedir.
Sultanga zi	Toplumda Ayrımcılığa Uğradığınızı Düşünüyor musunuz?	144,23	0,0011	SULTANGAZİ ilçesinde 'Toplumda Ayrımcılığa Uğradığınızı Düşünüyor musunuz?' sorusuna verilen yanıtların dağılımı, diğer ilçelere kıyasla istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur (Ki-kare: 144.23, p: 0.0011). Bu, söz konusu konuda SULTANGAZİ ilçesindeki yanıtların farklılaştığını göstermektedir.
Sultanga zi	Kamu Hizmetlerinde Ayrımcılığa Uğradığınızı Düşünüyor musunuz?	166,7	0	SULTANGAZİ ilçesinde 'Kamu Hizmetlerinde Ayrımcılığa Uğradığınızı Düşünüyor musunuz?' sorusuna verilen yanıtların dağılımı, diğer ilçelere kıyasla istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur (Ki-kare: 166.7, p: 0.0). Bu, söz konusu konuda SULTANGAZİ ilçesindeki yanıtların farklılaştığını göstermektedir.
Sultanga zi	Siz ve Aile Fertleriniz Türkiye'ye Uyum Sağladığınızı Düşünüyor musunuz?	192,29	0	SULTANGAZİ ilçesinde 'Siz ve Aile Fertleriniz Türkiye'ye Uyum Sağladığınızı Düşünüyor musunuz?' sorusuna verilen yanıtların dağılımı, diğer ilçelere kıyasla istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur (Ki-kare: 192.29, p: 0.0). Bu, söz konusu konuda SULTANGAZİ ilçesindeki yanıtların farklılaştığını göstermektedir.
Sultanga zi	Yaşadığınız İlçede Hangi Kamu Hizmetinden Memnunsunuz ?	1383,01	0	SULTANGAZİ ilçesinde 'Yaşadığınız İlçede Hangi Kamu Hizmetinden Memnunsunuz?' sorusuna verilen yanıtların dağılımı, diğer ilçelere kıyasla istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur (Ki-kare: 1383.01, p: 0.0). Bu, söz konusu konuda SULTANGAZİ ilçesindeki yanıtların farklılaştığını göstermektedir.
Gaziosmanpaşa	Sıra	5728	0,4677	GAZİOSMANPAŞA ilçesinde 'Sıra' sorusuna verilen yanıtların dağılımı, diğer ilçelere kıyasla istatistiksel olarak anlamlı değil bulunmuştur (Ki-kare: 5728.0, p: 0.4677). Bu, söz konusu konuda GAZİOSMANPAŞA ilçesindeki yanıtların benzerlik gösterdiğini göstermektedir.
Gaziosmanpaşa	Yaşınız	78,06	0,2924	GAZİOSMANPAŞA ilçesinde 'Yaşınız' sorusuna verilen yanıtların dağılımı, diğer ilçelere kıyasla istatistiksel olarak anlamlı değil bulunmuştur (Ki-kare: 78.06, p: 0.2924). Bu, söz konusu konuda GAZİOSMANPAŞA ilçesindeki yanıtların benzerlik gösterdiğini göstermektedir.
Gaziosmanpaşa	Cinsiyetiniz	50,99	0	GAZİOSMANPAŞA ilçesinde 'Cinsiyetiniz' sorusuna verilen yanıtların dağılımı, diğer ilçelere kıyasla istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur (Ki-kare: 50.99, p: 0.0). Bu, söz konusu konuda GAZİOSMANPAŞA ilçesindeki yanıtların farklılaştığını göstermektedir.

Gaziosmanpaşa	Medeni Durum	28,09	0,0308	GAZİOSMANPAŞA ilçesinde 'Medeni Durum' sorusuna verilen yanıtların dağılımı, diğer ilçelere kıyasla istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur (Ki-kare: 28.09, p: 0.0308). Bu, söz konusu konuda GAZİOSMANPAŞA ilçesindeki yanıtların farklılaştığını göstermektedir.
Gaziosmanpaşa	Çocuk Sayınız	150,77	0,0019	GAZİOSMANPAŞA ilçesinde 'Çocuk Sayınız' sorusuna verilen yanıtların dağılımı, diğer ilçelere kıyasla istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur (Ki-kare: 150.77, p: 0.0019). Bu, söz konusu konuda GAZİOSMANPAŞA ilçesindeki yanıtların farklılaştığını göstermektedir.
Gaziosmanpaşa	Türkiye'de Doğan çocuk	64,54	0,0006	GAZİOSMANPAŞA ilçesinde 'Türkiye'de Doğan çocuk' sorusuna verilen yanıtların dağılımı, diğer ilçelere kıyasla istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur (Ki-kare: 64.54, p: 0.0006). Bu, söz konusu konuda GAZİOSMANPAŞA ilçesindeki yanıtların farklılaştığını göstermektedir.
Gaziosmanpaşa	Suriye'de Bitirdiğiniz Son Okul	750,16	0	GAZİOSMANPAŞA ilçesinde 'Suriye'de Bitirdiğiniz Son Okul' sorusuna verilen yanıtların dağılımı, diğer ilçelere kıyasla istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur (Ki-kare: 750.16, p: 0.0). Bu, söz konusu konuda GAZİOSMANPAŞA ilçesindeki yanıtların farklılaştığını göstermektedir.
Gaziosmanpaşa	Suriye'de Çalışıyor muydunuz ?	363,99	0	GAZİOSMANPAŞA ilçesinde 'Suriye'de Çalışıyor muydunuz ?' sorusuna verilen yanıtların dağılımı, diğer ilçelere kıyasla istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur (Ki-kare: 363.99, p: 0.0). Bu, söz konusu konuda GAZİOSMANPAŞA ilçesindeki yanıtların farklılaştığını göstermektedir.
Gaziosmanpaşa	Suriye'de Yaşadığınız Yerin Türü	355,58	0	GAZİOSMANPAŞA ilçesinde 'Suriye'de Yaşadığınız Yerin Türü' sorusuna verilen yanıtların dağılımı, diğer ilçelere kıyasla istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur (Ki-kare: 355.58, p: 0.0). Bu, söz konusu konuda GAZİOSMANPAŞA ilçesindeki yanıtların farklılaştığını göstermektedir.
Gaziosmanpaşa	Türkiye'deki Statünüz	109,79	0	GAZİOSMANPAŞA ilçesinde 'Türkiye'deki Statünüz' sorusuna verilen yanıtların dağılımı, diğer ilçelere kıyasla istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur (Ki-kare: 109.79, p: 0.0). Bu, söz konusu konuda GAZİOSMANPAŞA ilçesindeki yanıtların farklılaştığını göstermektedir.
Gaziosmanpaşa	Türkiye'de Çalışıyor musunuz?	370,9	0	GAZİOSMANPAŞA ilçesinde 'Türkiye'de Çalışıyor musunuz?' sorusuna verilen yanıtların dağılımı, diğer ilçelere kıyasla istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur (Ki-kare: 370.9, p: 0.0). Bu, söz konusu konuda GAZİOSMANPAŞA ilçesindeki yanıtların farklılaştığını göstermektedir.
Gaziosmanpaşa	Çalışma Saatleriniz Nedir?	332,2	0	GAZİOSMANPAŞA ilçesinde 'Çalışma Saatleriniz Nedir?' sorusuna verilen yanıtların dağılımı, diğer ilçelere kıyasla istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur (Ki-kare: 332.2, p: 0.0). Bu, söz konusu konuda GAZİOSMANPAŞA ilçesindeki yanıtların farklılaştığını göstermektedir.
Gaziosmanpaşa	Türkiye'de Türklerle yada Başka Ülke Vatandaşları ile Ortaklığınız Var mı?	177,35	0	GAZİOSMANPAŞA ilçesinde 'Türkiye'de Türklerle yada Başka Ülke Vatandaşları ile Ortaklığınız Var mı?' sorusuna verilen yanıtların dağılımı, diğer ilçelere kıyasla istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur (Ki-kare: 177.35, p: 0.0). Bu, söz konusu konuda GAZİOSMANPAŞA ilçesindeki yanıtların farklılaştığını göstermektedir.
Gaziosmanpaşa	Bakmakla Yükümlü Olduğunuz Fert Sayısı	883,77	0	GAZİOSMANPAŞA ilçesinde 'Bakmakla Yükümlü Olduğunuz Fert Sayısı' sorusuna verilen yanıtların dağılımı, diğer ilçelere kıyasla istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur (Ki-kare: 883.77, p: 0.0). Bu, söz konusu konuda GAZİOSMANPAŞA ilçesindeki yanıtların farklılaştığını göstermektedir.
Gaziosmanpaşa	Oturduğunuz Konuta Ne Kadar Kira Ödüyorsunuz	240,19	0	GAZİOSMANPAŞA ilçesinde 'Oturduğunuz Konuta Ne Kadar Kira Ödüyorsunuz' sorusuna verilen yanıtların dağılımı, diğer ilçelere kıyasla istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur (Ki-kare: 240.19, p: 0.0). Bu, söz konusu konuda GAZİOSMANPAŞA

				ilçesindeki yanıtların farklılaştığını göstermektedir.
Gaziosm anpaşa	Yaşadığınız Konutun Kalitesini Ne Kadar Yeterli Buluyorsunuz?	430,17	0	GAZİOSMANPAŞA ilçesinde 'Yaşadığınız Konutun Kalitesini Ne Kadar Yeterli Buluyorsunuz?' sorusuna verilen yanıtların dağılımı, diğer ilçelere kıyasla istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur (Ki-kare: 430.17, p: 0.0). Bu, söz konusu konuda GAZİOSMANPAŞA ilçesindeki yanıtların farklılaştığını göstermektedir.
Gaziosm anpaşa	İstanbul'dan Önce Türkiye'de Başka Kentte Yaşadınız mı?	163,79	0	GAZİOSMANPAŞA ilçesinde 'İstanbul'dan Önce Türkiye'de Başka Kentte Yaşadınız mı?' sorusuna verilen yanıtların dağılımı, diğer ilçelere kıyasla istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur (Ki-kare: 163.79, p: 0.0). Bu, söz konusu konuda GAZİOSMANPAŞA ilçesindeki yanıtların farklılaştığını göstermektedir.
Gaziosm anpaşa	Başka Kentten İstanbul'a Gelme Nedeniniz?	277,68	0,0002	GAZİOSMANPAŞA ilçesinde 'Başka Kentten İstanbul'a Gelme Nedeniniz?' sorusuna verilen yanıtların dağılımı, diğer ilçelere kıyasla istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur (Ki-kare: 277.68, p: 0.0002). Bu, söz konusu konuda GAZİOSMANPAŞA ilçesindeki yanıtların farklılaştığını göstermektedir.
Gaziosm anpaşa	Oturduğunuz Semt/İlçeyi Tercih Etme Nedeniniz?	1123,2 6	0	GAZİOSMANPAŞA ilçesinde 'Oturduğunuz Semti/İlçeyi Tercih Etme Nedeniniz?' sorusuna verilen yanıtların dağılımı, diğer ilçelere kıyasla istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur (Ki-kare: 1123.26, p: 0.0). Bu, söz konusu konuda GAZİOSMANPAŞA ilçesindeki yanıtların farklılaştığını göstermektedir.
Gaziosm anpaşa	Oturduğunuz Semtte/İlçede Hangi sorunları Yaşıyorsunuz?	1488,4 4	0	GAZİOSMANPAŞA ilçesinde 'Oturduğunuz Semtte/İlçede Hangi Sorunları Yaşıyorsunuz?' sorusuna verilen yanıtların dağılımı, diğer ilçelere kıyasla istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur (Ki-kare: 1488.44, p: 0.0). Bu, söz konusu konuda GAZİOSMANPAŞA ilçesindeki yanıtların farklılaştığını göstermektedir.
Gaziosm anpaşa	Oturduğunuz Semtte Türk Komşularınızla İlişkilerinizi Zorlaştıran Nedenler Nelerdir?	328,08	0	GAZİOSMANPAŞA ilçesinde 'Oturduğunuz Semtte Türk Komşularınızla İlişkilerinizi Zorlaştıran Nedenler Nelerdir?' sorusuna verilen yanıtların dağılımı, diğer ilçelere kıyasla istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur (Ki-kare: 328.08, p: 0.0). Bu, söz konusu konuda GAZİOSMANPAŞA ilçesindeki yanıtların farklılaştığını göstermektedir.
Gaziosm anpaşa	Toplumda Ayrımcılığa Uğradığınız Düşünüyor musunuz?	144,23	0,0011	GAZİOSMANPAŞA ilçesinde 'Toplumda Ayrımcılığa Uğradığınız Düşünüyor musunuz?' sorusuna verilen yanıtların dağılımı, diğer ilçelere kıyasla istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur (Ki-kare: 144.23, p: 0.0011). Bu, söz konusu konuda GAZİOSMANPAŞA ilçesindeki yanıtların farklılaştığını göstermektedir.
Gaziosm anpaşa	Kamu Hizmetlerinde Ayrımcılığa Uğradığınızı Düşünüyor musunuz?	166,7	0	GAZİOSMANPAŞA ilçesinde 'Kamu Hizmetlerinde Ayrımcılığa Uğradığınızı Düşünüyor musunuz?' sorusuna verilen yanıtların dağılımı, diğer ilçelere kıyasla istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur (Ki-kare: 166.7, p: 0.0). Bu, söz konusu konuda GAZİOSMANPAŞA ilçesindeki yanıtların farklılaştığını göstermektedir.
Gaziosm anpaşa	Siz ve Aile Fertleriniz Türkiye'ye Uyum Sağladığınızı Düşünüyor musunuz?	192,29	0	GAZİOSMANPAŞA ilçesinde 'Siz ve Aile Fertleriniz Türkiye'ye Uyum Sağladığınızı Düşünüyor musunuz?' sorusuna verilen yanıtların dağılımı, diğer ilçelere kıyasla istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur (Ki-kare: 192.29, p: 0.0). Bu, söz konusu konuda GAZİOSMANPAŞA ilçesindeki yanıtların farklılaştığını göstermektedir.
Gaziosm anpaşa	Yaşadığınız İlçede Hangi Kamu Hizmetinden Memnunsunuz	1383,0 1	0	GAZİOSMANPAŞA ilçesinde 'Yaşadığınız İlçede Hangi Kamu Hizmetinden Memnunsunuz?' sorusuna verilen yanıtların dağılımı, diğer ilçelere kıyasla istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur (Ki-kare: 1383.01, p: 0.0). Bu, söz konusu konuda GAZİOSMANPAŞA ilçesindeki yanıtların farklılaştığını

				göstermektedir.
Esenler	Sıra	5728	0,4677	ESENLER ilçesinde 'Sıra' sorusuna verilen yanıtların dağılımı, diğer ilçelere kıyasla istatistiksel olarak anlamlı değil bulunmuştur (Ki-kare: 5728.0, p: 0.4677). Bu, söz konusu konuda ESENLER ilçesindeki yanıtların benzerlik gösterdiğini göstermektedir.
Esenler	Yaşınız	78,06	0,2924	ESENLER ilçesinde 'Yaşınız' sorusuna verilen yanıtların dağılımı, diğer ilçelere kıyasla istatistiksel olarak anlamlı değil bulunmuştur (Ki-kare: 78.06, p: 0.2924). Bu, söz konusu konuda ESENLER ilçesindeki yanıtların benzerlik gösterdiğini göstermektedir.
Esenler	Cinsiyetiniz	50,99	0	ESENLER ilçesinde 'Cinsiyetiniz' sorusuna verilen yanıtların dağılımı, diğer ilçelere kıyasla istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur (Ki-kare: 50.99, p: 0.0). Bu, söz konusu konuda ESENLER ilçesindeki yanıtların farklılaştığını göstermektedir.
Esenler	Medeni Durum	28,09	0,0308	ESENLER ilçesinde 'Medeni Durum' sorusuna verilen yanıtların dağılımı, diğer ilçelere kıyasla istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur (Ki-kare: 28.09, p: 0.0308). Bu, söz konusu konuda ESENLER ilçesindeki yanıtların farklılaştığını göstermektedir.
Esenler	Çocuk Sayınız	150,77	0,0019	ESENLER ilçesinde 'Çocuk Sayınız' sorusuna verilen yanıtların dağılımı, diğer ilçelere kıyasla istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur (Ki-kare: 150.77, p: 0.0019). Bu, söz konusu konuda ESENLER ilçesindeki yanıtların farklılaştığını göstermektedir.
Esenler	Türkiye'de Doğan çocuk	64,54	0,0006	ESENLER ilçesinde 'Türkiye'de Doğan çocuk' sorusuna verilen yanıtların dağılımı, diğer ilçelere kıyasla istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur (Ki-kare: 64.54, p: 0.0006). Bu, söz konusu konuda ESENLER ilçesindeki yanıtların farklılaştığını göstermektedir.
Esenler	Suriye'de Bitirdiğiniz Son Okul	750,16	0	ESENLER ilçesinde 'Suriye'de Bitirdiğiniz Son Okul' sorusuna verilen yanıtların dağılımı, diğer ilçelere kıyasla istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur (Ki-kare: 750.16, p: 0.0). Bu, söz konusu konuda ESENLER ilçesindeki yanıtların farklılaştığını göstermektedir.
Esenler	Suriye'de Çalışıyormuydunuz ?	363,99	0	ESENLER ilçesinde 'Suriye'de Çalışıyor muydunuz ?' sorusuna verilen yanıtların dağılımı, diğer ilçelere kıyasla istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur (Ki-kare: 363.99, p: 0.0). Bu, söz konusu konuda ESENLER ilçesindeki yanıtların farklılaştığını göstermektedir.
Esenler	Suriye'de Yaşadığınız Yerin Türü	355,58	0	ESENLER ilçesinde 'Suriye'de Yaşadığınız Yerin Türü' sorusuna verilen yanıtların dağılımı, diğer ilçelere kıyasla istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur (Ki-kare: 355.58, p: 0.0). Bu, söz konusu konuda ESENLER ilçesindeki yanıtların farklılaştığını göstermektedir.
Esenler	Türkiye'deki Statünüz	109,79	0	ESENLER ilçesinde 'Türkiye'deki Statünüz' sorusuna verilen yanıtların dağılımı, diğer ilçelere kıyasla istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur (Ki-kare: 109.79, p: 0.0). Bu, söz konusu konuda ESENLER ilçesindeki yanıtların farklılaştığını göstermektedir.
Esenler	Türkiye'de Çalışıyor musunuz?	370,9	0	ESENLER ilçesinde 'Türkiye'de Çalışıyormusunuz?' sorusuna verilen yanıtların dağılımı, diğer ilçelere kıyasla istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur (Ki-kare: 370.9, p: 0.0). Bu, söz konusu konuda ESENLER ilçesindeki yanıtların farklılaştığını göstermektedir.
Esenler	Çalışma Saatleriniz Nedir?	332,2	0	ESENLER ilçesinde 'Çalışma Saatleriniz Nedir?' sorusuna verilen yanıtların dağılımı, diğer ilçelere kıyasla istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur (Ki-kare: 332.2, p: 0.0). Bu, söz konusu konuda ESENLER ilçesindeki yanıtların farklılaştığını göstermektedir.
Esenler	Türkiye'de Türklerle yada Başka Ülke Vatandaşları	177,35	0	ESENLER ilçesinde 'Türkiye'de Türklerle yada Başka Ülke Vatandaşları ile Ortaklığımız Var mı?' sorusuna verilen yanıtların dağılımı, diğer ilçelere kıyasla istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur (Ki-kare: 177.35, p: 0.0). Bu, söz konusu konuda

	ile Ortaklığınız Var mı?			ESENLER ilçesindeki yanıtların farklılaştığını göstermektedir.
Esenler	Bakmakla Yükümlü Olduğunuz Fert Sayısı	883,77	0	ESENLER ilçesinde 'Bakmakla Yükümlü Olduğunuz Fert Sayısı' sorusuna verilen yanıtların dağılımı, diğer ilçelere kıyasla istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur (Ki-kare: 883.77, p: 0.0). Bu, söz konusu konuda ESENLER ilçesindeki yanıtların farklılaştığını göstermektedir.
Esenler	Oturduğunuz Konuta Ne Kadar Kira Ödüyorsunuz	240,19	0	ESENLER ilçesinde 'Oturduğunuz Konuta Ne Kadar Kira Ödüyorsunuz' sorusuna verilen yanıtların dağılımı, diğer ilçelere kıyasla istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur (Ki-kare: 240.19, p: 0.0). Bu, söz konusu konuda ESENLER ilçesindeki yanıtların farklılaştığını göstermektedir.
Esenler	Yaşadığınız Konutun Kalitesini Ne Kadar Yeterli Buluyorsunuz?	430,17	0	ESENLER ilçesinde 'Yaşadığınız Konutun Kalitesini Ne Kadar Yeterli Buluyorsunuz?' sorusuna verilen yanıtların dağılımı, diğer ilçelere kıyasla istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur (Ki-kare: 430.17, p: 0.0). Bu, söz konusu konuda ESENLER ilçesindeki yanıtların farklılaştığını göstermektedir.
Esenler	İstanbul'dan Önce Türkiye'de Başka Kentte Yaşadınız mı?	163,79	0	ESENLER ilçesinde 'İstanbul'dan Önce Türkiye'de Başka Kentte Yaşadınız mı?' sorusuna verilen yanıtların dağılımı, diğer ilçelere kıyasla istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur (Ki-kare: 163.79, p: 0.0). Bu, söz konusu konuda ESENLER ilçesindeki yanıtların farklılaştığını göstermektedir.
Esenler	Başka Kentten İstanbul'a Gelme Nedeniniz?	277,68	0,0002	ESENLER ilçesinde 'Başka Kentten İstanbul'a Gelme Nedeniniz?' sorusuna verilen yanıtların dağılımı, diğer ilçelere kıyasla istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur (Ki-kare: 277.68, p: 0.0002). Bu, söz konusu konuda ESENLER ilçesindeki yanıtların farklılaştığını göstermektedir.
Esenler	Oturduğunuz Semti/İlçeyi Tercih Etme Nedeniniz?	1123,26	0	ESENLER ilçesinde 'Oturduğunuz Semti/İlçeyi Tercih Etme Nedeniniz?' sorusuna verilen yanıtların dağılımı, diğer ilçelere kıyasla istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur (Ki-kare: 1123.26, p: 0.0). Bu, söz konusu konuda ESENLER ilçesindeki yanıtların farklılaştığını göstermektedir.
Esenler	Oturduğunuz Semtte/İlçede Hangi Sorunları Yaşıyorsunuz?	1488,44	0	ESENLER ilçesinde 'Oturduğunuz Semtte/İlçede Hangi Sorunları Yaşıyorsunuz?' sorusuna verilen yanıtların dağılımı, diğer ilçelere kıyasla istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur (Ki-kare: 1488.44, p: 0.0). Bu, söz konusu konuda ESENLER ilçesindeki yanıtların farklılaştığını göstermektedir.
Esenler	Oturduğunuz Semtte Türk Komşularınızla İlişkilerinizi Zorlaştıran Nedenler Nelerdir?	328,08	0	ESENLER ilçesinde 'Oturduğunuz Semtte Türk Komşularınızla İlişkilerinizi Zorlaştıran Nedenler Nelerdir?' sorusuna verilen yanıtların dağılımı, diğer ilçelere kıyasla istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur (Ki-kare: 328.08, p: 0.0). Bu, söz konusu konuda ESENLER ilçesindeki yanıtların farklılaştığını göstermektedir.
Esenler	Toplumda Ayrımcılığa Uğradığınız Düşünüyor musunuz?	144,23	0,0011	ESENLER ilçesinde 'Toplumda Ayrımcılığa Uğradığınız Düşünüyor musunuz?' sorusuna verilen yanıtların dağılımı, diğer ilçelere kıyasla istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur (Ki-kare: 144.23, p: 0.0011). Bu, söz konusu konuda ESENLER ilçesindeki yanıtların farklılaştığını göstermektedir.
Esenler	Kamu Hizmetlerinde Ayrımcılığa Uğradığınızı Düşünüyor musunuz?	166,7	0	ESENLER ilçesinde 'Kamu Hizmetlerinde Ayrımcılığa Uğradığınızı Düşünüyor musunuz?' sorusuna verilen yanıtların dağılımı, diğer ilçelere kıyasla istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur (Ki-kare: 166.7, p: 0.0). Bu, söz konusu konuda ESENLER ilçesindeki yanıtların farklılaştığını göstermektedir.
Esenler	Siz ve Aile Fertleriniz Türkiye'ye Uyum Sağladığınızı Düşünüyor musunuz?	192,29	0	ESENLER ilçesinde 'Siz ve Aile Fertleriniz Türkiye'ye Uyum Sağladığınızı Düşünüyor musunuz?' sorusuna verilen yanıtların dağılımı, diğer ilçelere kıyasla istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur (Ki-kare: 192.29, p: 0.0). Bu, söz konusu konuda ESENLER ilçesindeki yanıtların farklılaştığını göstermektedir.

	Düşünüyor musunuz?			
Esenler	Yaşadığınız İlçede Hangi Kamu Hizmetinden Memnunsunuz	1383,0 1	0	ESENLER ilçesinde 'Yaşadığımız İlçede Hangi Kamu Hizmetinden Memnunsunuz?' sorusuna verilen yanıtların dağılımı, diğer ilçelere kıyasla istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur (Ki-kare: 1383.01, p: 0.0). Bu, söz konusu konuda ESENLER ilçesindeki yanıtların farklılaştığını göstermektedir.

SÜRKAD
SÜRKAD KENTİ İÇİNDEN

SÜRKAD
SÜRKAD KENTİ İÇİNDEN
SÜRKAD KENTİ İÇİNDEN
SÜRKAD KENTİ İÇİNDEN

URMC / KEHİM
Kentli Hakları İzleme Merkezi
Urban Rights Monitoring Center

SÜRDÜRÜLEBİLİR KALKINMA VE KENT
ARAŞTIRMALARI DERNEĞİ

